

శ్రీరస్తు.

శ్రీ మ త్స మ స్త
జ్యోతిశ్శాస్త్రసారాంశమాతః.

కాలామృతోఽఖ్యాయంగ్రంథః.

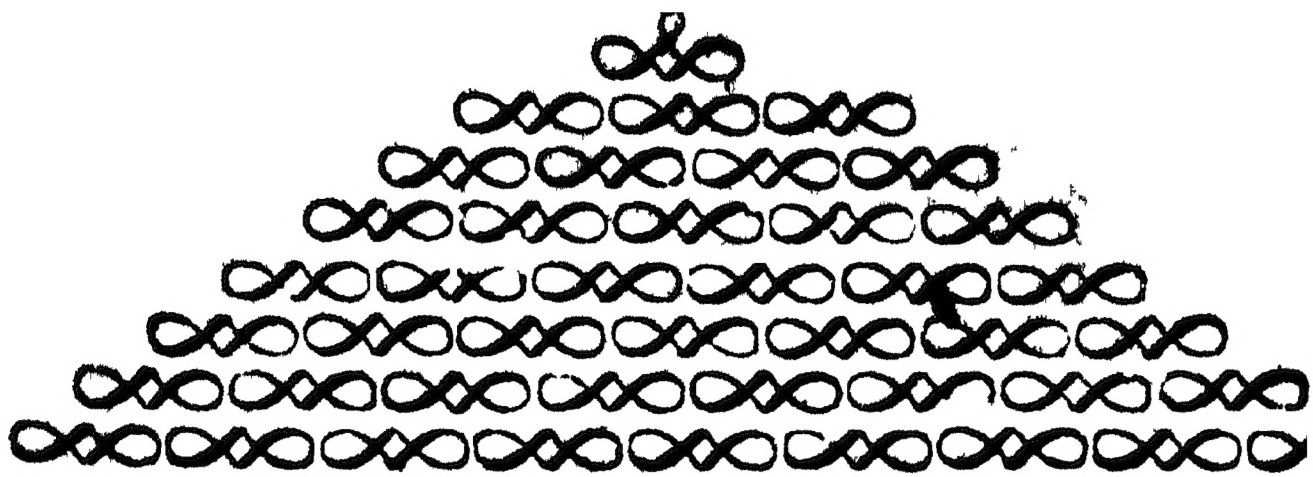
శ్రీమచ్చింతలపాటవేంకటయజ్వక్యత
సంస్కృతవ్యాఖ్యయా
తౌత్పర్య కరతలా మలకీకరణ దక్షయా
అన్ధ్రవ్యాఖ్యాయాచసాకం

వాఘూల - వీరరాఘవాచార్యేణ
స మ్య క్ష రి శో ధి తః.

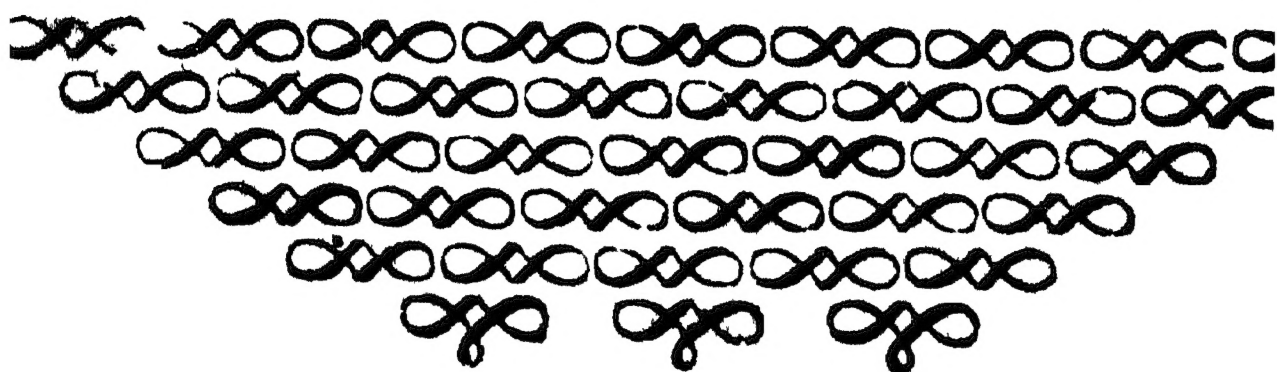
తాతా - బంగారు శైలి
అందునక గాడిచే

శ్రీవరమూరి శ్రీవాసవద్రాగంత్రే
ము ద్రి తః.

౧౮౯౯

కాలామృతపురుషుడు.

శ్రీ రస్తు.

కాలామృతము.

సవ్యాఖ్యానము- ప్రథమబిందు ప్రారంభము.

మూ॥ శ్రీమద్వేంకట నాయకంకులగురుం నత్వాసహాజ్ఞవచం
జ్యోతిశ్శాస్త్రపయోనిధిప్రసన్నహత్సారంసముత్పన్నతం ।
విద్వద్విశ్వవిద్యోహారం శృద్ధుశదంసంక్షేప తస్య-స్ఫుటంగ
ర్భాధాసముఖం పపాస సులభం కాలామృతంవశ్యహమ్॥

సవ్యాఖ్యాన పీఠికా.

శ్లో॥ శ్రీమచ్చిత్రపాటి వంశజలభేష్ఠతాతమనాధీమతాధ్యాత్వా వి
ఘ్న నివారణాయహోరమ శ్రీదత్తణాన్యంగురుమ్ । యోజ్యోతిషశాస్త్రత
తలముఖిలసంగృహ్యసంభాష్యతే శ్రీమద్వేంకటమద్విన బహుదే కాలామృ
తసోజ్యవలా॥ శ్రీమచ్చిత్రపాటివంశజమహిత శ్రీవేంకటాభ్యోష హాన్మం
తశ్చకర కీంకరశ్చసుఖనే శ్రీచన్నమాలబాచయమ్ । యన్యోద్యతపోధు
శ్చత్రవిధశ్చై యల్లయజ్ఞాదమశ్చత్వాంస్తు సహూదరాశ్చచిధియశ్చై
రుద్రసంజాపకాః॥ వేదంయజుషమంగసంగత మసౌయోబేగః శ్రీలయా మ
నోఽప్యపిధగృశాస్త్రవయస్వేకాదపశ్యేగతః । జ్యోతిశ్శాస్త్ర సుధార
సంకబళమన్త్యైతాదకే జాగరీశ్శయం వెంకటయాజకోవిదయతే శ్రీకుం
డినేషట్టణే॥ కాలామృతస్యమత్తత్త్వంనారికేళఫలాపమం । పిభజ్యలపిబం
త్వస్యసారంజ్యోతిషమంచపః॥ అథతత్రభవాన్సవ్యకీర్తి సత్యగ్రథస్యసప్త
త్యాహపరిపూరణాయ సంపదాయావిచ్ఛేద లక్షణ ఫలనాధసత్వాదాశర్మ
మసోగ్రయా వస్తునిర్దేశోవాపి స్తుఖ మిత్యాశీరాద్యన్యతమస్య ప్రబధముఖ
లక్షణత్వాచ్చవిశేషేష్టదేవతా నమసాకరలక్షణం మంగళమోద్యవాచగన్ధి
కీర్తి శంపఃకానితే॥ వ్యాఖ్యానప్రారంభః॥ శ్రీమదితి ॥ ఆహాశ్రీశబ్దప్రయోగా
న్యగణాదిశుద్ధేరభ్యుచ్యయః తదుక్తం॥ శ్లో॥ దేవతావాచకశ్శబ్దాయేచ
భవాద్రాదీవాచకాః । తేనర్షేనైవసింద్వాఃస్మగ్నిపితౄగణతోపీవేతే॥ కులగురుం
గృహజైవంకష్టజైవమిత్యర్థః । అత్రకులశబ్దోగృహపర్యాయః । అతఏవశ్రీమ
ద్రామాయణే అయోధ్యాకాండేఆద్యపద్యే॥ శ్లో॥ గచ్ఛతామ తంకీల్లభ
ర తేనతదాసఘృతతప్రయోగపరిశీలనతస్మిన్ శబ్దదాతత్యక్తం । శ్రీమచ్చి
కటనాయకం శ్రీరస్మాస్త్రీ శ్రీమంక తదసోస్తస్మై శ్రీమతవోదేవపాపం

కటతిదహతీతి వేంకటః వేమితపాపాః కేంహతోయం - సచాసానాయక
 అథవాభీమోభీమసేనఇతివత్ - నామైకదేశేనామగ్రహణాద్వేంకటశబ్దః
 కటాచలార్థకః - తస్యచాయకఇతిఅతఏవోక్తంబ్రహ్మాండపురాణే ॥ శ్లో॥
 పాపానివేంప్రాహుఃకటస్తద్దాహుడవ్యతే సర్వపాపాదహూయస్మాదే
 టాచలఇత్యభూదితి ॥ దాదృశంవేంకటనాయకం సదాసర్వదాగ్రంథసా
 మధ్యేఅంతేచేత్యర్థః । మంగళాదీని మంగళమధ్యానిమంగళాంతానిశాస్త్ర
 నిప్రథంతఇతిభాష్యకారవచనప్రామాణ్యాత్ । సత్వానమసాగ్రంక్య
 జ్యోతిశ్శాస్త్రప్రయోనిధిప్రమథనాత్ । జ్యోతిషాంనక్షత్రాణాంగ్రహణా
 శాస్త్రంతప్రధానత్వాత్తద్వ్యపదేశః । తదేవప్రయోనిధిఃక్షీరాకబుధిః
 పయఃక్షీరంప్రయోంబుచేత్యమరః ॥ తస్యప్రమథనాద్విలోచనాత్ సమ్యక్ష్ప
 లోచనాదిత్యర్థః - సారస్థిరాంశోయస్సముత్పన్నఇతిశేషః ॥ ని॥ సారోబ
 రాంశేచేత్యమరః ॥ తంసారంసముత్పన్నం గంగావిద్వద్విశ్వ మనోహ
 సహృదయ హృదయాహ్లాదకమిత్యర్థః - ఇదింక్రియావిశేషణంతమృత పి
 ణమితివాబోధ్యం । మృదుపదంమృదూనిపేలవానిపదానియస్య తత్తథో
 నచానురవగాహ మిత్యర్థః గర్భాధానశబ్దేన తద్యోగ్య నక్షత్రాది ప్రతి
 దకగ్రంథోలక్యతే । తదేవముఖాదిర్యస్యతత్తథోక్తం కించి పిపాసు
 లభం । పాతుమిచ్చుఃపిపాసుః పిబతేస్సన్నంతాదు ప్రత్యయః తస్యసులభః
 లామృతమితి విశేష్యానురూపేణ పిపాసుసులభ మిత్యుక్తం । అన్యధా
 తార్హస్యగ్రంథస్య పానాయూగ్యత్వాత్ । కాలామృతం కాలామృతా
 గ్రంథంసంక్షేపతః అల్పార్థతఃఅనతివిస్తరాదిత్యర్థః । సంస్ఫుటంఇతిరగ్రం
 నపేక్షంయథాతథా - అహంవచ్చి । కథయామివచపరిభాషణ ఇతిథాతో
 ర్తమానసామీప్యేవ ర్తమానవద్వేతిభవిష్యద్ధైలత్ । నతువ ర్తమానే - మ
 శాసుభవ ప్రతిజ్ఞాబంధస్యాద్యశ్లోకస్య । కాలామృతపదవాచ్యశబ్దానవ
 థ్యాసేనాం వర్జనాత్ ప్రతిజ్ఞాతస్యచాద్య స్యాదబ్ధస్థితత్వాదితిచక్ । స
 త్రాత్రగంధ్రాద్ధూలవిక్రీడితంవృత్తం ॥ శ్లో॥ సూర్యావైర్నసజాస్తతా
 గురవశ్శార్దూలవిక్రీడితమి ॥ అవతరణిక ॥ గ్రంథకర్తతాజప్తేదు గ్రం
 మునిర్విఘ్నానా సమాప్తినాంమటకు నిష్టదేవతాప్రార్థనా పూర్వకమ
 గ్రంథవివరమునుదెలియజేయుచున్నాము ॥ తా॥ ఇష్టదైవంబును । ఇష్టవం
 చ్చువాండును । సంపదధిష్ఠానదేవతయగు నలిమేలుమంగుసమేతుండును
 పన్నాశకరుండునగు వేంకటేశ్వరస్వామికి నెల్లప్పుడునువందనంబుజేసి జో
 తిశ్శాస్త్రమునెడి పాలసముద్రము పరిశోధించుటవలన బుట్టినసారాంశము
 సంగ్రహించి విద్వత్సమూహ రహ్యంబగునెల్లు మృదుపదములు గలదియు

గర్భాధానాదిమోడశకర్మ యోగ్యబులగుతిథివార నక్షత్రాదుల దెలియజేయునదియును శ్రోత్రముచేపానము చేయదలంచినవారల కతిసులభముగాదెలియునదియునునగు కాలావృతమను గ్రంథమును సూక్ష్మముగానితరగ్రంథాపేక్షలేనట్లు నేదెలియజెప్పినదిని తాత్పర్యము. *

(౨) మూ॥ వహ్నిరప్తహిమాదిజాగణపతిస్సర్వః కుమారోరవిగౌరీశోవసునాగధగృహరయః కామః కలీందూపితా । సతేసర్వదినాధిపాస్సృరధతేవాశ్వరా భాసూరాశ్చంద్రోభూమిజఇందు జోగురుభృగూమందోభవేయుః క్రమాత్॥ వ్యాః॥ అథగర్భాధానాద్యపయోగిత్యేనతిథివారాధిపతినాహ॥ వహ్నిః॥ ఏతేవహ్నిదయః మోడశసర్వదినాధిపాః । ప్రతిపత్నభృతిమోడశదినాధిపాః । క్రమాత్సృతధాపి । వహ్నిరగ్నిః ప్రతిపదః ప్రహ్లాప్యతీయాయాః॥ వి॥ ప్రహ్లాప్రజాప్రతీర్షేధా ఇత్యమరః॥ హిమాదిజాపార్వతీశ్చతీయాః॥ గణపతిర్విఘ్నేశ్వరశ్చతుర్థాః । సర్వశ్చేషః పంచమ్యాః । కుమారః - కుమారస్వామీషష్ఠ్యాః । రవిస్సూర్యస్సప్తమ్యాః గౌరీశశ్చిహ్నస్త్వాః పంచమః అష్టవసవో నవమ్యాః నాగాదిగజాదశమ్యాః ధర్మోయమపికాదశ్యాః హరిర్విష్ణుః ద్వాదశ్యాః కామోమస్సత్రయోదశ్యాః॥ ని॥ కామః పంచశరస్సగిర్యమరః । కలిః కలిపురుషః చతుర్దశ్యాః । ఇందుశ్చంద్రః పార్థమాస్యాః పితా అగ్నిష్వాత్తాదిపితరః అమావాస్యాయాః క్రమాదధిపాః । అధతిథ్యధిపనీరూపాపణానంతరం । తేప్రసిద్ధాః భాసూరాదయః వాశ్వరాః క్రమాద్భవేయుః । అత్రతచ్ఛబస్య ప్రసిద్ధార్థకత్వాన్నయ చ్చబ్ధాషేషైభాసూరః సూర్యాః ఘోనువారస్య । చంద్రస్సోమవారస్య । భూమిజః అంగారకః కుజవారస్య । ఇందుజః బుధస్సోమ్యవారస్య । గురుబృహస్పతిర్గురువారస్య । భృగుశ్శుక్రశ్శుక్రవారస్య । మందశ్శనిశ్శనివారస్య॥ ని॥ శనిమందోపంగుకాలావృత్యమరః॥ అ॥ దినవారాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పాద్యమికి అగ్నివిదియకు బ్రహ్మతదియకు పార్వతి । చవితికి విఘ్నేశ్వరుండు । పంచమికి అశ్వినేషుండు । షష్ఠికి కుమారస్వామి । సప్తమికి సూర్యుడు । అష్టమికి శివుడు । నవమికి అష్టవసవులు । గణమికి దిగ్గజములు । ఏకాదశికి యముడు । ద్వాదశికి విష్ణువు । త్రయోదశికి మన్మథుడు । చతుర్దశికి కలిపురుషుడు । పూర్ణిమకు చంద్రుడు । అమావాస్యకు పితృదేవతలు । వీరలిక్రమంబున దినాధిపతులనంబడుదురు । మఱియు నాదివారమునకు సూర్యుడు । సోమవారమునకు బుధుడు । కుజవారమునకు గంగారకుడు । బుధవారమునకు బుధుడు । గురువారమునకు బృహస్పతి । శుక్రవారమునకు శుక్రుడు । మందవారమునకు శనివైశ్చరుడు । వీరలువారాధిపతులనంబడుదురు॥ *

(3) మూ॥ ఋతే శాలభద్రకాలహితభుగ్భ్రహ్మరేదురుత్రాది

తిజ్యారాగాః పితరౌభ గార్యమరవిత్వమ్ శ్రమగాఖ్యాక్రమాత్ । ఇంద్ర
అపిమిత్రశక్రదనుజస్తాయాఖ్య విశ్వస్థిభూత్రీశాఖ్యా వసుశ్రోయపాజ
దాహిర్బుధ్విభూషాహ్వయాః॥ వ్యా॥ అథనక్షత్రాధిపతీనామ్ । ఋ
ఇతి ॥ అథతదివా రాధిపతిసీమాపణానంతరం - ఏతేక్రమాత్ ఋక్షేశా
న్యాదినక్షత్రాధిపతయఃస్యంతథాహి - దనకాలహుతభు గ్భ్రహ్మే
ద్రాదితీజ్యారాగాః - అశ్వ్యాః - దస్రాఅశ్వీదేవతే - భరణ్యాఃకాలాయ
కృత్తికాయాః హుతభుక్ అగ్నిః - ఊహిణ్యాఃబ్రహ్మ - మృగశీర్షస్య
శ్చంద్రః - ఆగ్నియాఃకుద్రశ్శివః - పునర్వసౌరధితఃదేవమాతా - పుష్యస్య
గురుః - ఆశ్లేషాయాఃనాగాఃసర్పాః - మఘాయాఃపితరః - పూర్వఫల్గున
గస్సూర్యవిశేషః । ఉత్తరఫల్గుర్యాఅశ్వమాలయమపిద్వాదశాదిత్యస్య
హస్తస్యరషిఃప్రాయాఃత్విష్టా । ఇంద్రసింహాత్రానక్షత్రమిందోదేవదేవిత్ర
స్వాశ్వాఃఅశుగః । వాయుఃవిశాఖాయా ఇంద్రశ్చఅగ్నిశ్చఇంద్రాగ్ని । దే
ద్యంజ్యేత్యారభో ఇంద్రాగ్నిఅపీశ్యత్ర । ఈమాదేన్వివచనంసగృహ్యవి
గృహ్యత్వాశ్చక్రతిభావః । అనూరాధాయాఃమిత్రస్సూర్యవిశేషః శ్శ
యాఃశక్రః ఇంద్రః మూలస్య దంజః రాక్షసః పూర్వాషాఢాయాః తౌ
ఖ్యాఃఅపసంజ్ఞాః । ఉత్తరాషాఢాయాఃవిశ్వేవిశ్వేదేవాః అభిజితః ఆశ్వు
బ్రహ్మ । శ్రవణశ్రీశాఖ్యోవిష్ణుః । ధనిష్ఠాయాఃవసవఃశతతారాణాంత
పోవరుణః । పూర్వాభాద్రాయాః అజచరణ ఆజైకపాత్ । ఉత్తరాభా
యాః అహిర్బుధ్విః రుద్రయూర్తేభదః । రేవత్యః పూషాహ్వ
పూషాఖ్యస్సూర్యభేదః॥ అ॥ నక్షత్రాధిపతుః జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ అ
నశ్వినీదేవతః భరిణియముందు కృత్తికగ్నిరోహిణిఃబ్రహ్మ । మృగశి
జంద్రుడు । ఆర్ద్రగిశివుడు । పునర్వసుపునకదితదేవి । పుష్యమికిగురుండు ।
మఘసగ్భములు మఘగుబిత్తు లేవతులు । పుబ్బగుభగుడ నెడుసూర్యవిశేషం
ఉత్తరకర్కశుడ నెడిసూర్యవిశేషండు । హస్తకుసూర్యుండు । చిత్తకిం
డు । స్వాతివాయువు । విశాఖకింద్రాగ్నులు । అనూరాధకుమిత్రఃదేవసూ
విశేషండు । రేవగుదేవేంద్రుండు । మూలకురాక్షసుడు । పూర్వాషాఢ
శ్వేదేవులు । అభిజిత్తుగుబ్రహ్మ । శ్రవణమునకువిష్ణువు । ధనిష్ఠకష్టవసువులు ।
తారకువరుణుండు । పూర్వాభాద్రకచరణుండు । ఉత్తరాభాద్రకహిర్బుధ్వు
డు । రేవతిహిసూర్యవిశేషండు । ఏరళీక్రమముననక్షత్రాధిపతులు
బడుచును । ఇందుజెప్పబడినసూర్యవిశేషులు ద్వాదశాదిత్యులలో గొంద
రెవనికొనవలయు॥

(౪) మూ॥ ఉద్రుంధద్రుంధపిష్యమాసురిశిఖశ్శేషోరగోదారుణంచి
 త్రాసితంధుభ్రమైత్రీభంమృదుభ వేద్యృహృత్తరాభస్థిరమ్ । ఉగ్రంకాల
 మఖాత్రపూర్వసునలేంద్రాగ్నితూసాధారణం స్యాత్స్వాదిత్యహరిత్రయంచరమి
 రదద్యోత్స్వసంజ్ఞాఫలమ్ ॥ వ్యా॥ అణసత్తతాణాంక్షప్రదారుణ మృదుస్థిరో
 గ్రసాధారణచలన-జ్ఞానూహా॥ క్షీప్రమితి॥ దస్రంచరవిశ్వభిజ్యశ్చలేషాంస
 మాహారదస్రవీద్య-అప్రశ్నాకే సర్వత్రసమాహారద్వంద్వోబోధ్య । అశ్వినీ
 హస్తపుష్యత్రయక్షప్రసంక్షిప్రసంజ్ఞికం । ఆసురశిఖశ్శేషోరగముర్రా
 శ్శేషాశ్రేహాచతష్టయందారుణ్య దారుణసంజ్ఞికం । చిత్రాంత్యేంభమైత్ర
 భంచిత్రారేవతీమృగశీర్షానూరాధాచతష్టయమృదుమృదుసంజ్ఞికం । బ్రా
 హ్మణ్యత్రరాభంరోహిణ్యత్రరోహ రాషాఢోత్తరా భాద్రాచతష్టయస్థి
 రంస్థిరసంజ్ఞికం యత్రయత్రసామాన్యేనోత్తరాగ్రహణంతియతేత లత్రో
 త్తరోత్తరం షాఢోత్తరాభాద్రాణాంగ్రహ మప్యేతచ్ఛాస్త్ర సమయః కాల
 మఖాత్రపూర్వంభరణీమఖాపూర్వధిల్లనీపూర్వా షాఢాపూర్వాభాద్రాణాం
 స్రుచకంఉగ్రంఉగ్రసంజ్ఞికం । ఆనలేద్రాక్షితి కృత్తికావిశాఖాభ్యయంతు
 సాధారణంసాధారణసంజ్ఞికం । తుశబ్దించారపూరణార్థకని॥ తపీచస్మ
 హవైపాదపూరణిత్యమరిం । స్యాత్స్వాదిత్యహరిత్రయంస్వాతీపునర్వసూత్ర
 వణధస్యే శలభీషజాంపంచకంచరంచరసంజ్ఞికం ఏతానత్తతాణిప్రశ్నం
 స్వసంజ్ఞాఫలంద్యు యగ్యయాద్యశీనజ్ఞా త్రాద్యశఫలంద దాతీత్యర్థో క్షీప్ర
 నత్రంశీభృగ్భిల్లత్యాది ॥ అ ॥ నక్షత్రములకు ప్రదారుణమృగస్థిరోగ్రసా
 ధారణచరసంజ్ఞిలంజెప్పచున్నాడ ॥ తా॥ అశ్వినీ-హస్త-పుష్యమి-ఈకెన్న
 క్షీప్రనక్షత్రములు-మూల-ఆర్ద్రశ్రేష్ఠ-ఆశ్లేష ర న్నదారుణనక్షత్రములు-
 చిత్త-రేవతి-మృగశిర-అనూరాధలు రనుమృదునక్షత్రములు-రోహిణి-ఉత్త
 రాశి-ఉత్తరాషాఢ-ఉత్తరాభాద్రపైద లఉగ్రనక్షత్రములు కృత్తిక-విశాఖ అను
 సాధారణనక్షత్రములు-స్వాతి-పునర్వసు-శ్రవణము-ధన్వంతరీశతభిషకు ఈ
 ౫ను చరనక్షత్రములు-ఈచెప్పబడిన నక్షత్రములుతమతమసంజ్ఞాఫలముల
 నిచ్చును-అరగాక్షీప్రనక్షత్రములశీఘ్రఫలమును-దారుణనక్షత్రమునుభయఫల
 మును-మృదునక్షత్రములఫలమును స్థిరనక్షత్రములు-స్థిరఫలమును ఉగ్రన
 క్షత్రములుగ్రఫలమును-సాధారణనక్షత్రములు సామాన్యఫలమును చరనక్ష
 త్రములుచంచలఫలమునిచ్చుననుట॥

(౫) మూ॥ క్రూరాభానుత పశ్యేధ్వజక జాశ్చుక్వాప్సామ్యేదేవ
 స్యామ్యాస్తేపురుషాంకజారగగురవోరాహ్యోరేమకుక్రాన్తియః । తస్యేషా
 సునభుః సకాగురుభృగువిప్రౌకజారా నృషౌవైశ్యాచంద్రబుధౌతదన్యకు

కాలామృతే - సవ్యాభ్యాసే - ప్రథమచిందః.

అజీమందస్తుః శ్లేష్మరః॥ వ్యా॥ అ॥ గ్రహాంతాః కూగసామ్యమృతవస్త్రీః శ్లే
కసంజ్ఞాఽజాతనిర్మయంచ దర్శయతి॥ క్రూరాశ్చితి॥ భానుతవ్యశ్చనిధ్వజక
మృగైరాహుశనికేత్వంగారకాః పంచయితేక్రూరాః పాపగ్రహాశ్చార్థ
క్రూర్యైః మేందవశ్శుక్రగురుబుధచంద్రాశ్చత్వారస్సౌమ్యగ్రహా శ్శుభగ్ర
హాశ్చార్థాః॥ అత్రాయంవిశేషః । బుధః పాపగ్రహాయుక్తశ్చైత్వాపోభవతి॥
దశిః క్షిణదశాయాంపాపః పూరదశాయాంశుభశ్చిత్తం చబాలబోధిన్యా
శ్లో॥ బుధః పాపయుతః పాపః క్షిణచంద్రస్తదైవచేతి । కుజారగగురవ
మాః పురుషగ్రహాః । రాహిండుశుక్లాః స్త్రీయః స్త్రీగ్రహాః । తచ్చేషాస్త
క్తగ్రహాః విశిష్టాః బుధశ్చనైశ్చర కేతవః పుంసకాః పండగ్రహాః । గురుభృగు
ప్రాబ్రాహ్మణగ్రహాశ్చాశుజారోగసృపాక్షద్రయగ్రహా । చంద్రబుధవై
వైశ్యగ్రహా । మందస్తుశ్చనైశ్చరస్తుతద్యాకులజః । తేభ్యః బ్రహ్మక్షత్రియ
శ్శకులేభ్యః । అవ్యస్థిక్తశూద్రులేజాసంభవత్యోక్తః । సప్తమ్యాజగేర్ణ్య
ప్రత్యయః॥ శ్లేష్మరశ్చార్థః । ననుః శ్లేష్మరశ్చార్థః । ననుః శ్లేష్మరశ్చార్థః । ననుః శ్లేష్మరశ్చార్థః ।
హ్మశ్చార్థః॥ శ్లేష్మరశ్చార్థః॥ తేమతశ్శూద్రకులాధిపతిచెన్నుచవంశజాతగ్
ధికవంశాధిపతిత్వాయోగాత్॥ అ॥ నవగ్రహమునకుశుభశుభసంజ్ఞలనుభ
వస్త్రీనపుంసకసకసంజ్ఞలను బ్రాహ్మణాదిజాతనిర్మయమును తెలియు నేయు
న్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడు కుజుడు శని రాహువు కేతువు పాపగ్రహములు
దుగ్రహములు బుధుడు బృహస్పతి శుక్రుడు శుభగ్రహములు వీరిలో బుధుడు పా
గ్రహముతో గూడినట్లయితే పాపియనియు । చంద్రుండు క్షిణదశయందు పా
యనియు పూర్ణదశయందు శుభకరుడనియు తాత్పర్యము సూర్యుడు అంగ
కుడు బృహస్పతియు నుపురుషగ్రహములు చంద్రుడు శుక్రుడు రాహువు
స్త్రీగ్రహములు బుధుడు శని కేతువును సపుంసకగ్రహములు బృహస్పతి
శుక్రుడు బ్రాహ్మణగ్రహములు సూర్యుడు అంగారకుడు క్షత్రియద్రహా
లు చంద్రుడు బుధుడు వయిశ్యగ్రహాలు శనైశ్చరుడు శూద్రవ్యవహారి
పంపడు వర్ణములకధిపతియైన సూర్యుడు ఈక్రమమున గ్రహములవర్ణనిర్ణ
మును తెలియునది.

(౬) మూ॥ అష్టమ్యోగుభయోశ్చమధమగతశ్శుక్లానయోర్వ
త్యయేపూర్ణః క్షిణశ్చిత్తక్రమాచ్చశధరః పూర్ణశ్శుభేమంగళే కృష్ణాదోదినప
తకంశుభకరం తస్యధ్యమంమధ్యమంతస్యాంత్యంత్యధమాభిధం శశివశాచ్చ
సంతద్వ్యత్యయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అధచంద్రస్యపూర్ణత్వం క్షిణత్వంచదర్శయన్
తస్మాదాహ్మణ్యముః॥ అష్టమ్యోగితో ఉభయోశ్శుక్లకృష్ణయోరష్టమ్యోమధ్య
తేషశధరః చంద్రః పూర్ణః । శుక్లాన్యయో శుక్లాచలన్యాచశుక్లాన్యయోర్వ

త్యయేవిపర్యాసేనచిహ్నయోగ్యవ్యగతఃచంద్రఃక్షీణోభవతి. క్రమాత్పూర్వం
మంగళేశుభకర్మణి. శుభశుభకరభిర్భృతః. క్షీన్వశుభకరభిర్భృతః
అనేనైతదుక్తంభవతి. శుక్లాష్టమ్యుత్తరార్థమారభ్యకృష్ణష్టమీపూర్వార్థప
ర్యంతరమధ్యచిత్రసితశశిఃపూర్ణః. క్షీన్వష్టమ్యుత్తరార్థమారభ్యశుక్లా
ష్టమీపూర్వార్థపర్యంతం యోయంమధ్యకాలఃచిత్రగతఃక్షీణోభవతి. అత్రా
యంవిశేషః. కృష్ణాదౌకృష్ణపక్షప్రథమాభాగేయద్దినపంచకంతచ్ఛుభకరం పూ
ర్ణచంద్రత్వాదిభావంతిస్సమంతస్సకృష్ణపక్షస్సమధ్యమం. పక్షాదిదశశి
జర్యంతంద్వితయంపంచకంమధ్యమం. అన్నిభలదమిత్యర్థఅనేపూర్ణచంద్ర
త్వదితినావః. తస్యకృష్ణపక్షస్యాంతంఏకాదశీమారభద్యర్థపర్యంతంచరమ
పంచకంఅథమాభిలంఅథమసంజ్ఞక. అనభకరమ్యోరంత్రితీతీణచంద్ర
త్వాదిభావః. శశిసంపశాతీతీణత్వమధ్యస్వపూర్ణత్వపశాత్ శుక్లేశుక్లపక్షే
తుత్వస్వమండక్తవై సత్యంతదాశుక్లజతపదారభ్యతత్పంచమీప్యంతిఅ
థమాభిదక్షిణచంద్రత్వత్ శుక్లపక్షీమారభ్యత. ద్దశమీపర్యంతంమధ్యమం
అనంతీణచంద్రత్వమృక్తేకాదశీమ్యాపూర్ణమాప్యంతం. శుభకరంపూ
ర్ణచంద్రత్వదితీ. అ. చంద్రుఃపూర్ణఃత్వక్షీణత్వతత్పలములవివరింపున
దు. తా. చంద్రుడుశుక్లాష్టమిమొదలుకృష్ణష్టమిపర్యంతముపూర్ణిడును. కృ
ష్ణశుక్లాష్టములకుమధ్యమమునక్షీణమందును. పూర్ణచంద్రుడుశుభకరుండు. క్షీ
ణచంద్రుడుశుభకరుడనిహత్వర్యము. పటియశుక్లపక్షేకాదశీమొదలు కృష్ణ
పక్షపంచమీవరకుపూర్ణచంద్రుడౌటలన శుభకరమయశుక్లపక్షపక్షీమొ
దలాదశమీవరకునుకృష్ణపక్షపక్షీమొదలు కృష్ణదశమీపర్యంతము మధ్యమచంద్ర
డౌటలన నల్పఫలప్రదమనియు. కృష్ణైకాదశలు శుద్ధపంచమీవరకు మిగిలి
క్షీణచంద్రుడౌటలన శుభకరమనియునుతాత్పర్యము.

*

(2) మూ॥ కన్యాయాఃప్రథమాతావశుశరణ్యాద్యః మూలా
త్తరబ్రాహ్మిణ్యేంద్రుచనేశ పంచకహరిత్రేణ్యేవనాన్యసితు ఉచరాన్యేందు
జజీవశుక్రశశినాం తేమాంచవర్గాశ్శుభాః కంప్రపాంశ్యధనత్రేణ్యే సహ
తాశ్చన్యేరిలాభత్రిగాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథగర్భధానహేతభూతస్యప్రథమా
వస్యశుభాశుభనక్షత్రవారాల్లగ్నస్యగ్రహసంశ్చిఃచదర్శయ॥ కన్యా
యాః॥ ఆద్యంతమూలాత్తరరాశిదిశిత్వేన. అత్యోగేవతీమూలాప్రసిద్ధా
ఉత్తరాఉత్తరాత్రీయం. బ్రాహ్మిణ్యేంద్రుచనేశపంచకహరిత్రేణిబ్రాహ్మిణో
హిణి. ఇద్యఃప్రశ్యంబుత్సృగశీర్షం. దనేశపంచకంహస్తచిత్రాస్వాతీకా
బానూరాధాః. హరిత్రేణిశ్రీవణధాన్యశతభిషిజ్ఞా. ఏతానిసప్తదశనక్షత్రా
ణ్యేవ. కన్యాయాఃప్రథమాత్రవేప్రథమరజసిశుభకరాతీ అన్యసేషమభా

కాటావ్యుడే సువ్యాఖ్యానే ప్రభీమబిందుః.

$$(5)$$

(౮) మూ॥ దుఃఖిన్యాపిన్యైరౌద్రయైరచిత్రేనాబంధకీశకృభః
 గ్నోన్స్వతరాదిభామనకృ ద్వాదశరంగతాకృత్ । వైధవ్యానుతేర్థ
 శుభఫలంయూష్యతీప్సారోగ్యేష్యేకద్య త్రివత్సర వాసియవ తేనాశ్యోక
 మౌదాత=వే॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వోక్త మఖాద్యగ్రాంతత్రానాకూరవాసర
 తౌంచఫలమాహ ॥ దుఃఖిత ॥ ౬ ॥ రౌద్రయైమఖాద్రైయోయస్యాకనా
 యోప్రథమరజోదృశ్యతే ॥ దుఃఖిన్యాత్ । శక్రేభ్యనర్వసుచేత్ సాబంధ
 వ్యభిచారిన్యాత్ శక్రేభ్యేష్టమయ లగ్నోత్తరాయామపిచేత్ । నిస్స

(౨) కాతామృత : సవ్యాఖ్యాన : ప్రథమబిందుః

రాదరిద్రతమా । అసీ-భామదినకృద్వా రేషు శన్యగారరవివాసదేషుచేత్ ।
 రోగా ర్తికృత్ రోగప్రయుక్తపీడాకృత్ । యామ్యతిపూర్వోరగేషు భరణీపూ
 ర్వోఽఘనీపూర్వామాధాపూర్వాభాద్రా శ్రేషాసుపకర్షిత్రచతుష్ప దానిప్రతీ
 యత్యతీతమద్వయవతుర్థపాదః యవతేకన్యాయాః క్రమాత్ వైధవ్యాసుతని
 ర్థనత్వంలశుభఫలంచదద్యుః । భరణ్యాశిషూక్తనక్షత్రేషుప్రథమపాదాఃవైధ
 వ్యం । ద్వితీయపాదాఃఅపుత్రత్వం । తృతీయపాదాః దారిద్యగ్రితురీయపా
 దాఃఅశుభఫలంచక్రమార్గద్యుర్తిత్యన్వయః ॥ ఈరజోవిషయజ్ఞైముందుజెప్పబ
 డినదుష్టనక్షత్రవారఫలములజెప్పుచున్నాము॥ తా॥ మఖ|ఆధ్ర|ఈనక్షత్రము
 లయందు బ్రథమరజస్వలయైనవనితదుఃఖియగును - వనర్వసునందువ్యభిచా
 రిణియగును- జ్యేష్ఠ-కృత్తికఈయంద మికిలదరిదురాలగును- భరణి-పుబ్బ-
 పూషా| పూభా| ఆశ్రేష ఈనక్షత్రములమొదటిపాదములందు విధవయగును।
 రెండవపాదమునందు గొడాలగును । మూడవపాదమునందుదరిదురాలగు
 ను।నాలవపాదమునందునశుభఫలములబొందును। మఱియు, ఆదిత్యమంగళ। శని
 మార్గములయందురజస్వలయైనరోగములచే పీడింపబడుననితాత్పర్యము॥

(౯) మూ॥ సంధ్యోపప్లవపర్వపాతపరిఘాంకిక్తాష్టమీ ద్వాదశీపక్షీవి
 ప్తివిషావమాదిదివసాదుష్టక్ష-సంస్థోరవిః। రంధ్రేందుర్నిసోడుభర్తురశుభా
 యోగానిశావైధృతిః పాపాక్రాంతభమస్త పాపవసతిఃకన్యాశాశేదోషకృ
 త్॥వ్యా॥అ॥ రజోదుష్టకాలమాహ॥సంధ్యే॥ సంధ్యాసూర్యోదయస్తకము
 కాలః। ఉపప్లవః। ఉపద్రవకాలః। గ్రహణకాలోవాపర్వాణిఅమావ స్యపూ
 ర్ణమాకృష్ణాష్టమీకృష్ణవతుడ౯శీ సంక్రాంతయఃపాతఃవృత్తిపాలామహపాత
 శ్చపరిఘాయోగవిశేషః । రిక్తాశ్చతర్ధీ వమీవతుధ౯శ్యలష్టమీద్వాదశీపక్ష్యో
 పక్షద్వయగతాః విష్టిర్భద్రకరణంపిషాః విషనాడ్యో అశమ దినత్రయంఆదిశ
 బ్దేనత్రిద్యుస్సృయాదయః॥ శ్లో॥ దినత్రయంస్పృశత్యేకోవారస్యాదవమంహిత
 త్॥త్రివారస్పృక్తిధిన్యత్రత్రిద్యుస్సృగిణినిదితభిత్కృత్తంనష్టక్ష-సంస్థోదుష్టన
 ష్టత్రాణిపూర్వోక్తకృత్తికాదీనితేషుస్థితోరవిభర్తుఃపత్న్యః । రంధ్రేందుఃఅష్ట
 మ్నాచంద్రః। నిధనోడువైధనతారాచ అశుభాయోగః। వజ్రవిషక-భగండవ్యా
 ఘాతశూలాతిగండాదయః । నిశారాత్రోవైధృతిఃప్రసిద్ధా పాపాక్రాంతభం
 పాపగ్రహాక్రాంతనక్షత్రంరాశిర్వా అస్తపాపవసతిఃబోలగ్నాత్సప్తమేపా
 పగ్రహస్థితిశ్చకన్యాయాఃఆత౯వేప్రథమాత౯వేదోషకృత్॥ అ॥ సమత౯కుదు
 ష్టకాలమునుజెప్పుచున్నాము॥ సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలంబులు। గ్ర
 హణకాలము। అమావాస్యపున్నమ। కృష్ణాష్టమీకృష్ణవతుర్దశివేషాదినంక్ర
 మణిములు।వృత్తిపాతనామయోగము।మహాపాతలనగాఢ్యవైశ్రవీషధిఘా

నామయోగమును చవితిషష్ఠి అష్టమినవమిద్వాదశి చతుదశిత్రైకరణము
త్యాజ్యకుడిములును అవమయస గామూడుతిధులు గలసినవార్థమును త్రిద్యస్తృప్తి
క్ అనగామూడువారములతో గూడినతీర్థియును క్రింద జెప్పబడినకృత్తికాదిదక్షి
నక్షత్రములయందు సూర్యుడుండగాను శనిమిటిరాశికే ఎనిమిదవంబంటాచం
దృదుండగాను నైధన తారయనగా జన్మనక్షత్రమునకు శివ నక్షత్రమును | వ
జ్రము | విష్ణుంభముగండము | వ్యాఘ్రాతము | శూల | అతిగండము | ఇవి మొదలైన
నఅశుభయోగములును | రాశ్రీవైశ్యతినామయోగమును పాపగ్రహంబులగు
సూర్యంగారకశనిరాహుకేతువులచేన్నాల్కమింపబడిన నక్షత్రములును రజస్వ
లయైనలగ్నమునకు నేడవలగ్నమునందు సూర్యునిపాపగ్రహంబులుండగాసి
చేప్పబడినకాలములు ప్రథమాత్యవమునకు దోషకరంబులునుట||

(౧౦) మూ॥ సప్తై కాష్టచతుష్టదక్షిణపదిక్ పుత్రాదిసంఖ్యాక్రమా
ద్రామాద్యైర్భిక్రరాద్భిరానుశశభృచ్చంద్రారజోబిందవఃజీణంశ్యామలరక్త
శుభ్రమలినం కామాయచిత్రంచతద్వస్త్రం ధాతుమయంచపృచ్ఛకవశాత్పృ
చ్ఛాదికాస్తాఫలమ్ ॥ వ్యా ॥ అ ॥ పృచ్ఛకదిగ్వశాత్పుత్రబిందువస్త్ర నిర్ణా
యమాహ॥ సప్తైతి॥ తృచ్ఛకందైవజ్ఞస్యప్రాగాదిదిక్షుస్థిత్యాదిపృచ్ఛతి । త
దాదైవజ్ఞఃపుత్రసంఖ్యాం । బిందుసంఖ్యాంవస్త్రలక్షణంచక్రమాద్యదేతే । య
ధాప్రాగాభిగేస్థిత్యాదిపృచ్ఛతి తదాదైవజ్ఞఃసప్త । సప్తపుత్రాః । ఆగ్నేయ
భాజేస్థిత్యాదిపృచ్ఛతి । తదావీకపుత్రందక్షిణభిగ్భాగే అక్షపుత్రాఃనైరృతి
దిగ్భాగేవత్వారః పుత్రాః పశ్చిమేషట్ వాయవ్యభాగే అక్షణీష్వాఉదగ్భాగే
నవపుత్రాః ఈశాన్యేదిశిదశపుత్రా ఇతి । అథబిందు నిర్ణయః॥ పృచ్ఛకేచైచాచ్యాం
స్థిత్యాదిపృచ్ఛతి తదారామాఃపుత్రయోరజో బిందువఃఆగ్నేయేఅద్రయస్సప్త
రజోబిందవః దక్షిణేఅబ్దయశ్చత్వారః నైరృత్యాంకరౌచ్యౌ బిందుఃప్రతీచ్యాం
అబ్దలశ్చత్వారఃవాయవ్యేరౌమాస్త్రయోరజోబిందవః । ఉదీచ్యాంశశభృదే
కఃఈశాన్యేచంద్రవీకఃరజోబిందురితి । అథవస్త్రనిర్ణయఃప్రాచ్యాస్థిత్యాం
యదిపృచ్ఛతేతదాతద్వస్త్రం రజోచూషితంజీణం ఆగ్నేయాంశ్యామలంశ్యా
మలవణందక్షిణాయాంరక్తంరక్తంవర్ణం నైరృత్యాంశుభ్రంశ్వేతంపశ్చిమేష
లినంమాలిన్యయుక్తం వాయవ్యేకామాయం ఉదీచ్యాచిత్రం ఈశాన్యేధాతు
మయంచస్త్రమీతిప్రాచ్యాదికాస్తాఫలంప్రాగాదిదిక్షలంవక్తవ్యం ॥ సి ॥ చిశస్తు
కకుభఃకాస్తాఇత్యమరః॥ అ॥ ప్రశ్నచేసినదికుసుబట్టి పుత్రబిందువస్త్రముల
నిర్ణయించెడిక్రమముజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ అమగవచ్చినవాడు జోస్యుడైనత
నకుతూర్పుదిక్కుననుండియొకసేడు గురుపుత్రులనియు ౩ రజోబిందువులని
యుజీర్ణ వస్త్రమనియుంజెప్పవలయు ఆగ్నేయదిక్కుననుండియడిగిన నొకకు

కొడుకనియుకె బిందువులనియుకప్పువలుచునియు | దక్షిణదిశనుండియడిగిన నె
సచుండుకొమరులనియుర బిందువులనియు | ఎఱ్ఱనివలువయనియు | నిర్భతిచకుట
ననుండియడిగిన నలుగురుకొమరులని ౨ బిందువులనియు తెల్లవలువయనియు
పశ్చిమదేశనుండియడిగిన నార్గురుకొమరులనియుర బిందువులనియు మలినవ
స్త్రమనియు || వాయవ్యదిశనుండియడిగిననిరువురుకొమరులనియు ౩ బిందువుల
నియు దింగావిచీరయనియు || కుబేరచకుటననుండియడిగిన తామ్మండ్రువుత్రుల
నియు ౧ బిందువనియు | పెకుటనన్నెలుగలవస్త్రమనియు || ఈశాన్యదిశనుండి
యడిగిన పదుగురుకొమరులనియు ౧౧ బిందువనియు | కైరికధాతుమయమైనవ
స్త్రమనియు క్రికమంబునజ్యోతిషుడవుత్ర బిందువస్త్రనిణయములం జెప్ప
వలయును ||

✽

(౧౧) మూ॥ శామంమృత్యుకరందృఢం శుభకరంచిత్రంచదారిద్య ౧
కృద్రక్తంవ్యాధికరంస్థితం సుతకరంవస్త్రంరజోదూషితమ్ | స్త్రీణాంబిందుస
మత్వమామయరంకన్యాప్రదంచాతకవే బిందునాంవిషమత్వమవసుతకృద్భా
గ్యప్రదంసర్వదా॥వ్యా॥౭॥ పూర్వోక్తవస్త్రనిణయస్యబిందుసంఖ్యాఽయాశ్చ
ఫలమాహ॥ శ్యాచుమితి॥ రజోదూషితంవస్త్రంశ్యామంచేత్ మృత్యుకరం | దృ
ఢంఅచ్చిద్రంచేచ్ఛుభకరం | చిత్రంచిత్రవర్ణంచేద్దారిద్య ౧కృద్ద్రవప్రదంరక్తం
చేద్వాధికరంరోగప్రదం | సీతంశ్వేతంచేత్సుతకరం పుత్రప్రదమితివక్తవ్యం
అతకవేప్రథమరజసిబిందుసమత్వంబిందూనారజో బిందూనాంసమత్వయు
గ్గత్వస్త్రీణామామయకరంరోగప్రదంకించకన్యాప్రదం స్త్రీసంతానకరంచ |
విషమత్వమేవ | యుగ్గత్వతుసుతకృత్ | పురుషసంతనకరంకించనిర్వధా
భాగ్యప్రదమైశ్వర్యప్రదంచ॥౭॥ ఈచెప్పబడినవస్త్రమునకును | బిందుసంఖ్యకు
ఫలముజెప్పుచున్నాడు | తా॥ కప్పచీరగట్టుకొనిరజస్వలయైననాశకరము | గట్టి
చీ॥ యైనమంగళకరము పెకుటనన్నెలుగలచీరయైనదరిద్రము | ఎఱ్ఱచీరయ
యినరోగప్రదము | తెల్లచీరయైనకొమరులుగలుగుదురుమఱియు స్త్రీలకు
మొదటిసమతయందు ౨-౪-ఇట్టిసమబిందువులుగల్గినరోగకరము | స్త్రీసంతా
నకరమనియు ౧-౩- ఇట్టిబేసిబిందువులుగల్గినపురుషసంతానమనియు ఎల్లప్పుడు
సౌభాగ్యప్రదమనియు॥ తా॥

✽

(౧౨) మూ॥ గర్భధానమిష్టవృక్షమవిధౌ పాశగ్రహాక్రాంతభేద
స్రాహిద్వయకాలమూలనిధనశ్యేష్టాంత్యజన్మోదము | వష్టికృష్టి విషాకమా
సుపరిఘావ్యర్థేతివావైధృతౌ సంధ్యాపర్వచిత్రగ్రహేవత పితృశాద్ధేషుపాతేభ్య
వేత్॥ వ్యా॥౭॥ అథకారణధూతస్యాగ్ధవసోగ్ధే శానంతరంకార్యధూతస్యగ
ర్భధానశ్యవర్ణకాలమాహ॥గర్భధానమితి॥ అష్టమవిధౌదంమత్యోరష్టమ

చంద్రే । పాపగ్రహాక్రంతభేదాపగ్రహాస్థితనీత్రతేదసాహిద్వయకాలమూ
 లసంధ్యాయోజక మోషమద । సః । అవ్యసీ । అహిద్వయప్రశమామఘేకా,
 లః । భరణీమూలాప్రసాధా । సిధనందంపత్యోరై యధనతారా । శ్యేష్ఠాప్రసీద్ధా
 అత్యా రేవతీజన్మోషమదంపత్యోః జన్మచక్షత్రం తేషునవనక్షత్రేషుచ హస్తీప
 త్నద్వయగతాః ప్రిఃభద్రకరణం విషాః । షషనాడికాః । అవమాదినత్రయం ఏతా
 సుచపరిఘాద్యర్థేషు ఘాయాః । పూర్వాదేదివాఅహిష్ఠా వైశ్యతావైశ్యతినా
 మయోగే । సంస్కారాః ఉభయసంధ్యయోః ॥ పర్వసుపంచపర్వసుచతుర్థశ్యాం
 శుక్లచతుర్థశ్యాంకృష్ణచతుర్థశ్యాంపూర్వాంకృష్ణపాతతేనగతార్థత్వాత్ । వ్రతే
 ఆవరితవ్రతది నేవత్యత్రాద్ధేషు త్రాద్ధదివ సేషుపాతేచవ్యతీపాతేమహాషాతేచ
 ఉక్తే ప్రిత్యేత్యేగర్భాధానంస్యాద్య అష్ట అశుభంభవేత్ విద్యధైలిత్ ॥ అ॥ గ
 ర్భాధానముచకుగోటగానికాలముల జెప్పచున్నాడు ॥ తా॥ భార్యాభతలరా
 శికెనిమిదవయింట జుగుండుండగాను ముందుజెప్పబడిన సూర్యాదిపాపగ
 హములుండిననక్షత్రములయందును - అశ్విన భరణి-ఆశ్లేష-మఖ-శ్యేష్ఠ-మూల-
 రేవతి-ఈశత్రములయందు - భార్యాభతలజన్మనక్షత్రములకేడవనక్షత్ర
 మునందుపక్షద్వయగతవ్యులయందు పరిఘావామయోగ పూర్వభాగమునం
 దుపగటియందువైశ్యతినామయోగమునందు సూర్యోదయార్తమయకాలంబుల
 యందు । పంచపర్వములనగాకృష్ణాష్టమికృష్ణచతుర్థశిపూర్ణిమ(అమావాస్య)
 సంకాంతములుఈదినములయందును । శుక్లచతుర్థశియందును । ఏకాదశిమొదలు
 గాగలవ్రతదినములయందును । త్రాద్ధదినములయందును । వ్యతీపాతనామయో
 గమునందు నీచెప్పబడినకాలములయందు గర్భాధానము చేయగూడదని తా
 త్పర్యము॥

✽

(౧౩) మూ॥ స్త్రీణామారణవదర్శనాదిదినతస్మాత్తోడశర్తుతుపాః ।
 పుత్రార్థీవరయేత్సనాసు సుముఖీంతాన్యేషశుద్ధాంకృశామ్ । పుంలగ్నేపురు
 షైరవేషీతయుతే ఘంవర్గసంధ్యైగ్గ్రహైర్జీవలగ్న సుత్రాంకగేయదిసుతస్త
 ద్వ్యత్యయేభృత్రికా॥ వ్యా॥ అ॥ అధముతుకాలనిర్ణయమాహ॥ స్త్రీణామితి॥ ఆ
 తవదర్శనాదిదినతః ఋతౌధవం । తత్రభవఇత్యుగ్గోగుణః । తస్యరజసఃదర్శనం
 తస్యఆదిదినం ప్రథమదివసః తస్మాత్తోడశఋతుతుపాః ఋతురాత్రయఃస్మ్యః
 రజోదర్శనాదిదినమారభ్యపోడశదినమభివ్యాప్యఋతుతుపాఇత్యర్థః । పుత్రా
 ర్థీపుత్రసంతానానిలాషీ । సమాన్వేవతాసుఋతుతుపాసు సుముఖీమనుకూ
 లవతీం । శుద్ధాంస్నానాదినావిశుద్ధాంకృశాంరజస్వలానియమేనక్షీణాంగీం ।
 భార్యామితీశేషః । వరయేక్లచ్ఛేత్ । అత్రాయంవిశేషః పోడశసుఆవ్యాకృత
 ప్రాసాద్యాః । తస్మాత్తాపరిత్యజ్యశేషాసుపరయేదితితదుక్తం ॥ శ్లో॥ ఋతు

స్వాభావికాః స్త్రీతాం రాత్రయజ్ఞాదశస్సృతాః | చతుర్భ్యో నీవితరై స్సానా
 మహాభిస్సర్జనమ్మతే || తానామూద్యాశ్చ తగ్రస్తునింద్యావకాదీశచయా |
 త్రయోదశిచ శమానుశ్చ సాదశ రాత్రయభత | స కేవలమేతావత్పుంపగణం
 ధైవగణశబ్దేనషడ్వగణఉచ్యతే | పురుషసంజ్ఞిక రాశివర్గః | యద్వాపురు
 షగ్రహాధిపతి రాశిపగణః | పుంపగణః | తత్రస్థితై పురుషైః పుంగవై హేమవేషైః
 దృష్టేయైః తేవా | విశేషణసామాసపుంలగ్నే పురుషసంజ్ఞికలగ్నే పుంలగ్నాని
 తుమేష మిధునసింహతులాధనుః కుంభాః | తేమామన్యైః క్షేపే గురౌలగ్న
 సుతాంకగేగర్భాధానలగ్నేతస్య పంచమేనవమేవాస్థితేయదనుతః | పుత్రః జా
 యతఇతి శేషః | తద్వ్యవ్యయేడు క్తలక్షణవ్యవ్యయే స్త్రీపగణం సంత్యైః స్త్రీగ్ర
 హేః చంద్రశుక్ర రాహుభిః | అవేష తేయా తేవా స్త్రీలగ్నైః పృథక్ రాటకన్యా
 వృశ్చిక మకరమీశానామన్యతమేవా | గురౌలగ్నైః మనషమాతిరిక్తస్థా
 నేషుస్థితేవా యదిపుత్రికేశ్యసంజ్ఞా || అ || బుధునినము | రుద్రమును గర్భాధా
 నకాలనిర్ణయమును జెప్పచున్నాడు || త || స్త్రీలకుః జన్మదగ్ధనదినము మొదలు
 పదునాఱు రాత్రుల బుధురాత్రుల నంబును పుత్రసంతానమును గోరినవా
 రీపదునాఱు రాత్రులలో నమదివసంబుల బుధురాత్రుల నుండి లభించునట్లు రాలును
 బుధునియమాదులచేత గృహించిన దేహముగలదియును తనకత్వంతః | పియు
 రాలునగునిల్లావింగలయవలయు | వతీయు | పురుషరాసులగుమేషమిధునసిం
 హతులాధనుఃకుంభషడ్వర్గులయందైనను | పురుషగ్రహరాసులయినమేషసిం
 హవృశ్చికధనుమీశముల షడ్వర్గులయందైననిరాసులబుగవగ్రహముల గూడి
 యుండినను చూడబడినను బృహస్పతిలగ్నపంచమనవవస్తానములయందుండ
 గాను గర్భాధానముచేసిన బుధుండుగలుగుననియు స్త్రీరాసులైనవృషభక
 రాటకకన్యావృశ్చికమకర మీనరాసులయందైనను స్త్రీగ్రహరాసులయిన
 వృషభకరాటకతు రాసుల షడ్వర్గులయందైననులగ్నము స్త్రీగ్రహముల
 చేజూడబడియైనను స్త్రీగ్రహములతో గూడియైననుండ గావులగ్నపంచమనవ
 వస్తానంబులయందు బృహస్పతిలేక యుండగాను గర్భాధానముచేయగా
 బుధికకలుగుననితాత్పర్యము | ఇదియునుంగాక యీ పదునాఱు దినములలో
 నాదిసినిాలుగురాత్రులను పదనొకండవ పదమూడవ రాత్రులునీయాఱురా
 త్రులునింద్యములనియును నితరములగుపదిరాత్రులు త్తమంబులనియుగొందఱి
 యభిప్రాయము | ఐదవశ్లోకంబున స్త్రీపురుషగ్రహనిహర్ణయ్యబు నలువదియా
 ఱవశ్లోకముమే దత్తైదశ్లోకములయందు షడ్వర్గులక్షణమును జెప్పియున్నవి
 శ్లోకము (౧౦౪) మూ || కుర్యాత్పుంసవనంకర్త్రయవిధిత్రోణత్రయార్యోశ్చ
 రామిత్రాంత్యాదితిమూలద్రుశ కభృద్వేష్యాద్యగచ్ఛేన్నతే | సగ్నేపుంగ్ర

మైనశుభమదినపూర్వాష్టమందుజాతకర్మముజేయవలెననితాత్పర్యము॥ *

(౧౭) జాతానంతరమేవనామకరణంత్యేకాదశాపేస్సుటం॥ పుత్ర
 నైవసమాక్షరంతుయం తేకార్యంతతోవ్యత్యయమే । శుద్ధిర్జాతకవచ్చనా
 మ్నిసకతైస్స వ్యాసశేషోజశేద్వానిస్సేవ్యథవింశ కేహీవిహితంజాతివ్యవస్థాం
 వినా॥ వ్యా॥ అ॥ అథనామకరణకాలమాహ॥ జాతానంతరమితి॥ జాతా
 నంతరమేవనామకరణంరౌహిణిమాగకీర్షః ఇత్యాదినక్షత్రనామకరణంర
 హస్యంకతవ్యనక్షత్రనామచర్చికతి । తత్రరహస్యంభవతీత్యాసంబెనోక్త
 త్వత్ పేకాదశాపేపకాదశదిసస్సుటం వ్యవహారనామవ్యక్తంకర్తవ్యమిత్య
 ర్థఃపుత్రనైవసమాక్షరంనామకతవ్యంయథాశిషఃమహేశ్వరఇత్యాదయంభ
 భాకన్యా యస్తు తతఃపురుషాద్వ్యత్యయంవిషమాక్షరంనామయథాపార్వతీ
 తేనానీత్యాదికార్యంనామ్నినామకరణేశుద్ధిలగ్నాదిశుద్ధిః జాతకర్మవత్ సక
 తైః॥ కాతుర్వజ్యైఃజాతివ్యవస్థాంవినాజాతిభేదంవినాద్వాదశే జన్మతఃద్వా
 దశేషోజశేద్వానిశే । అథవావింశ కేహీదివసేవాతన్నామకరణంవిహిత
 మావశ్యకమిత్యర్థః॥ నను॥ శ్లో॥ దశాహంద్వాదశాహంచపక్షమాసమనుక్ర
 మాదిత్యాదినా బ్రాహ్మణాదీవాంనగ్నానా మాశౌచభేదస్యద్వష్టత్వతరథం
 జాతివ్యవస్థావినేతి సంగచ్ఛతఇతిచేత్ మై॥ శ్లో॥ సర్వేషాందశరాత్రేణసూ
 తకేశుద్ధిరిష్యతఇతిజాతాశౌచవిషయే విశేషవచనేనసామాన్యవచనస్య చాధి
 తత్వోచితధిక్॥ అ॥ నామకరణకాలనిర్ణయము జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పు
 త్రుడుకలిగిన తేణంబున నక్షత్రనామమన గారోహిణీనక్షత్రమందుబుట్టినవా
 నికిరౌహిణుడుఈమొదలగునక్షత్రనామకరణమునురహస్యముగాజేసి ౧౧ వ
 దినసమందుకు మారవిషయమైనమాసవర్ణములుగలపేరన గాగ్నవ్యః శివః॥ మ
 హేశ్వరః । వట్టివ్యవహారనామములునుకూతురువిషయమైనజేసియక్షరములు
 గలనామమనగాజానకిపార్వతీ । భవానీ॥ ఇట్టి నామములునిశ్చయింపవలెనుఈ
 నామకరణవిషయమైల గ్నాదిశుద్ధిపూర్వజ్ఞాకమునందు జాతకర్మమునకునిర్ణా
 యించినప్రకారమని తెలియవలయు ౧౧ వదినమందు జేయనిపక్షమునబ్రా
 హ్మణులుమొదలుగాగల ౪ వర్ణములకు॥౧౦ దినసములపర్యంతముజాతా
 శౌచమనివిశేషవచనముండుటవలన జాతిభేదములేక నాలుగువర్ణములవారు
 నుపుట్టినదినముమొదలు॥౧౨॥౧౬॥ ౨౦॥౨౨॥ వీనిలోనేదినమందైనను నామక
 రణము చేయనచ్చుననితాత్పర్యము॥ *

(౧౮) యూ॥ అన్నప్రాశనమర్చకస్యశుభవంమాస్యేవయుక్తేషు
 భేషష్టాదావథ పంచవసాదివిషమేవసాసేవధూనాంశుభేవారే సౌమ్యగృహే
 విశుద్ధదశమేనందాష్టమి ద్వాదశీక్తావసారహితేదినేచర మృదుక్షిప్రధూవా

(౧౪) మూ॥ కష్టలగ్నగ తేరవ తమకలె చం దనదా ధియుకఃపూ
 క్లేందో బహుసప్రదో జనసు తేపిత్రార్థి నో జ్ఞానవాక్ పశ్యేజేబహు నో జ్ఞానా
 గును నేదీ గ్నాయుర తాగ్నో నేవా తాగ్ని తమసిన్ధుశ్చైవ కఃదాలాగ్న భోక్తా
 భవేత్ ॥ శ్లో॥ అ॥ అన్నతా నవలగ్నగ శ్చగ్రహ ఫలమౌచాన్తస్త్వివి రవామౌగ్న
 లగ్నగ తేనతిదాలః అన్నభోక్తాయదిక స్త్వికజ్జగోగవాన్యతే అన్నగ శేధవే
 ద్యదీతి పదద్వియం నర్హత్రభా ద్యంతమక శ్చేక్షిణచంద్రేన వాగ్నియుకఃపూ శ్చేక్షా దా
 పూర్ణ చంద్రే బహుసప్రదో బహుస్త్వయా తా ॥ అన్నసు తేక పిత్రార్థిభ్యః శ్చైవగ్నో
 నపిడితః శ్చేబుధేజ్ఞానవాక్ ॥ జీవేగర్భ బహుభోగవాన్త వ్యగను తేనుశ్రేణీక్షాక
 యోః అరాగ్నో కేక స్త్వయా తా తాగ్నివా తేనతిదాలః త్వదీరః తవసిరావహ

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - ప్రథమవిందుః.

ధ్వజేకేతావలసశనీదరిద్రోభవేత్॥ అ॥ అన్నపాశనలగ్నమందుడుగ్రహాభ
లములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అన్నపాశనలగ్నమందు సూర్యుండుండినచిన్న
వాడుకప్పిరోగియును॥ క్షీణచంద్రుండుండినదరిదుండును॥ పూర్వచంద్రుండుం
డిననన్నతాతయును॥ అంగారకుడుండినపైత్యరోగియును॥ బుధుడుండినవాశేష
జ్ఞానవంతుండును॥ గురువుండినమిక్కిలిభోగవంతుండును॥ శుక్రుడుండినదీ
ర్ఘాయువుగలవాడును॥ శనైశ్చరుడుండినవాతరోగముతోగూడినశరీరముగల
వాడును॥ రాహుకేతువులుండినమిక్కిలిదరిదుడునొననితాత్పర్యము॥

(౨౦) మూ॥ జన్మాదౌసమమాణిపుత్రవిషయేస్త్రీణామతుతద్వ్యత్య
యేకార్యంచాదిమకేశఖండనమిదంపూర్వేష్టాసౌమ్యాయన॥ ఆదిత్యద్వయది
ప్రపాపశభ్యద్విష్ణుత్రయారగత్రయేపూర్ణాహేళుభవాసరేజయదినేచక్ష
మ్యమావర్జితే॥ వ్యా॥ అ॥ శిశోకేశకండనమాసాదీనాహ॥ జన్మాదావితీ॥ పు
త్రవిషయేజన్మాదౌజన్మప్రభృతిషమాసేద్వితీయచతుర్థాదిమాసేషుస్త్రీ
ణామతుతద్వ్యత్యయేఉక్తవైపరీత్యాతృతీయపంచమాదిషమమాసేష్విత్య
ర్థంపూర్వేహిపూర్వాధేసౌమ్యాయనేఉత్తరాయణేఆదిత్యద్వయదప్రపాప
శభ్యద్విష్ణుత్రయారగత్రయేఆదితేధేవతాకమాదిత్యం॥ దిత్యాదిత్యవద్వ్య
త్తరపదార్థణ్యితిత్యాయః॥ పునర్వసూతదాదిద్వయంపునర్వసూతప్రవృత్తి
యం॥ దసఃఅశ్వినీపాషోణేవతీశశభృత్మృగశీర్షంఃష్ణుత్రయం॥ అరగత్రయం
చప్రాగుక్తమేషునక్షత్రేషుపూర్ణాష్టాపూర్ణఃధౌళుభవాసరేళుభదినేజ
యతిధౌ॥ అప్రవృత్తిమావర్జితేఅప్రవీవర్జితేజయదినేఅమావర్జితేపూర్ణఃధౌ
వేతేషుమాసనక్షత్రాదిషు॥ ఇదమాదిమకేశఖండనంకార్యంకర్తవ్యమిత్యర్థం॥
అ॥ చాలరకుకేశఖండనవిషయమైషుసాదికాలమాలజెప్పుచున్నాడు॥ త॥
పుత్రవిషయమైశ్శ్రీనదిమొదలుసరినెలలైన- ౨, ౪, ౬, నెలలయందునస్త్రీష
యమైబేసినెలలైన- ౩, ౫- ౭ నెలలయందునఉభయులకునుత్తరాయణమందును
పూర్వాయామమందునుఅశ్వినీమృగశీర్షపునర్వసుపుష్యమిహస్తచిత్తస్వాతి
శ్రవణముధనిష్టశతభిషక్॥ దేవతీయినక్షత్రములయందునుఫోమబుధగురు
శుక్రవారములయందును॥ తదియ॥ అప్రమి॥ త్రయోదశిఅమావాస్యలవినాక్రిం
దజెప్పినమాసదిక్షత్రములతోగూడినపూర్ణతిథియందుచాలరకుకేశఖండనము
చేయవలయుననితాత్పర్యము॥

(౨౧) మూ॥ జాతాద్వాదశయోమశేషిగిధనేశుద్ధేష్టమేసప్రమేష
మైమాణిశుభేచవారభవనేకణౌసుపద్మోశోః॥ రిక్తాపర్వసంశాదినాదిహితే
సంపూర్ణసిద్ధ్యక్షయోఃపామోదిత్యకరధ్వయోత్తరహారత్రోణర్వయాగ్నేందు
షు॥ వ్యా॥ అ॥ కర్ణవేధయోగ్యకాలమాహ॥ జాతాదితి॥ జాతాజన్మతఃద్వాదశ

పోడశేద్వాదశేషోడశేవాలక్ష్మీదీపసే నిధనలన్తమేలగ్నేశుద్ధేగ్రహాఽర్జున
తిలధవాలక్ష్మమేన ప్రమేషష్టేవామాసి శుభవారభవనేశుభపాసరేశుభగ్రహ
భీసతిలగ్నేశః । రిక్తాపర్వనిశాదినాదిరహితైరిక్తాః పూర్వోక్తాఃపర్వాణిపంచ
పర్వాణినిశారాత్రాః దివాదిః ప్రతిపత్ । ఏతైఃపహితైసంపూర్ణ తిథౌసంపూర్ణ
నక్షత్రేపితయోఃపాషాదిత్యకరద్వయోత్తరహరశ్రోణద్వయోద్వేందుషు । రేవ
తిపునర్వసూ హాస్తచిత్త త్తనాత్రయావాక్ శ్రవణధనిష్ఠాపుష్యమృగశీర్షేషు
ద్వాదసనక్షత్రేషుశిశోర్బాలస్య కణౌసుపద్యౌ కర్కపదాఖ్యంకర్కకర్తవ్య
మిత్యర్థః॥ అ॥ బాబురకుచెవులుకట్టుటకు యోగ్యకాలములజెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ శిశువుపుట్టినదిమొదలు పండ్రిండవదినమందైనను పదనాటవదినమరీ
దైనను పగటియందును కర్కవేధలగ్నమునకెనిమిదవయింటనే గ్రహములులే
కయుండగాచెవులుకట్టవలసినది । యీచెప్పబడినకాలముల నతిక్రిమించినను
౬౨౨౪ఈనెలలయందును సోమబుధగురుశుక్రవారములయందును వృషభ
మిథున । కర్కటక । కన్యా । ధనుర్వలగ్నములయందును చవితినపమి చతుర్ద
శిపూర్ణి మిఅమావాస్యకృష్ణాష్టమీకృష్ణచతుర్దశిసంక్రమణములురాత్రిశు
క్లపాడ్యమివీనియందువినాపూర్ణాధినక్షత్రములయందునుమృగశీర్ష । ఆదా॥
పునర్వసు । పుష్యమి । హస్త । చిత్త । ఉత్తర । ఉత్తరాషాఢ । శ్రవణము । ధధష్ఠ ।
ఉత్తరాభాద్ర । రేవతీనక్షత్రములయందు బాబురకుచెవులు కట్టవలయునని
తాత్పర్యము॥

*

(౨౨) మూ॥ మధ్యేషాత్తరవాయుమిత్రవరుణబ్రహ్మభీధేషాత్తమే
చిత్రాంత్యేందు పునర్వసూద్వయకరశ్రోణద్వయోద్వేదివా । బాలస్యత్రితయే
ధపంచమసమేమాసాదిరిక్తాష్టమీ పర్వాణ్యాసుశుభాంశవార భవనచౌలంవి
శుద్ధేష్టమే॥ వ్యా॥ అ॥ అధచౌలకాలమాహ॥మధ్యేష్వతి॥ ఉత్తరవాయుమిత్రవ
రుణబ్రహ్మ భీధేషాత్తరాత్రయస్వాత్యనూరాధా శతతారారాహిణ్యాఖ్యే
షుమధ్యేషుమధ్యమనక్షత్రే చిత్రాంత్యేందుషుపునర్వసూ ద్వయకర శ్రోణద్వ
యోద్వేచిత్రారేవతి మృగశీర్ష పునర్వసూపుష్యహస్త శ్రవణధనిష్ఠాశ్వినీరభృ
త్యుత్తమేశ్శేష్ట నక్షత్రేదివాదివాభాగేబాలస్యత్రితయేసమేసంత్యరే॥ ని॥ హా
యనోస్త్రీశంత్యమాత్యువరః । అధవాపంచమసమేపంచమవద్దేవామాసాది
రిక్తాష్టమిపర్వాణ్యాసుమాపాదిః శుక్లప్రతిపత్రిక్తా ప్రాగుక్తాః అష్టమీపక్ష
మీపక్షద్వయగతాపర్వాణిపంచపర్వాణి అన్యాసువభ్యోన్యాసుతిదిష్వితిశేషః
శుభాంశవారేభవనే శుభగ్రహానవాంశే శుభలగ్నేచ విశుద్ధేష్టమే లగ్నాద
ష్టమస్తానేగ్రహరహితే సతిచౌలంబూడాకర్కకర్తవ్యమితిశేషః॥ అ॥ చౌలకా
లనిత్రయముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కొమరుడుపుట్టినమొదలుమూడవసంవత్స

అంకములు తన వ్యాఖ్యన ప్రకటించును

రమిందును! వివరసంపత్తరమందును! శుక్లపాద్యము! చవితి! నవమి! చతుర్థి!
 శుక్లకృష్ణాష్టమములు! పూర్ణమ! అమావాస్యచతుర్థి! సంక్రమణమువీనినష్ట
 ధిచిరుతములయినతిధులయందును! సోమ! బుధ!గురు! శుక్రవారములయల
 ధును! వృషభమిధునక రాహుక తన్యాధనుర్జీనముల నెడు శుభగ్రహముల
 గ్నములయందును! శుభగ్రమువలనవాంశములయందును! రోహిణి! ఉత్తర!
 స్వాతి! అనూరాధ! ఉత్తరాషాఢ! ఉత్తరాభాద్ర! ఈనక్షత్రములు మధ్యమము
 లగుటవలనచోలకర్మకుశ్రేష్టములుకావుగనుక! అశ్విని! మృగశీర్ష! పునర్వసు! పు
 ష్యమిహస్త! చిత్తశ్రవణము! ధనిష్ఠ! యాయు తమనక్షత్రములయందు చేయన
 నుకూలించనిపక్షమున యిక్రిందనుదహరింపబడిన మధ్యమనక్షత్రములయంద
 యినను! అష్టమశుద్ధిగలగ్నమందుచిన్నవానికిచోలకర్మముచేయుటయు క్రింద
 నితాత్పర్యము||

*

(౨౩) మూ॥ కర్తవ్యావిధితోంకురార్పణ విదిశ్చేలాదికర్పాదితో
 కాత్రష్టేవనశరాగ్నిశైలగణ నాశ్వేతాసుస్యధోధవారిక్తాపర్వవిషప్రదోషర
 హితేవాచశుభానాంగృహేషీ ప్రశ్వాతిమృదుధ్రివాసురమఖా విష్ణుత్రయా
 భ్యోడషు॥ వ్యా॥ అ॥ అధాంకురార్పణకాలమాహ॥ కర్తవ్యశితిఅంకురార్పణ
 మంకురోత్పత్త్యర్థంనీజజావాపః తస్యవిధివిధితఃస్యగృహ్యాక్షవిధానేన *
 సార్వవిభక్తికస్తసిః॥ చోలాదికర్పాదితంఆదిశబ్దేనాన్నప్రాశనోపనయనవివా
 హసీమంతపుంసవనాదయోగ్యహ్యంతే తేషాంకర్పాదితంకర్మణః । పూర్వమే
 వశరాగ్నిశైలగణనాసుపంచమి తృతీయసప్తమాస్వేతాసురాత్రష్టేవనతుది
 వేత్యేకకారార్థః అథవాపద్యకోభనదినాత్పూర్వ రాత్రౌవారిక్తాపర్వవిషప్ర
 దోషరహితైరిత్యైః ప్రసిద్ధాఃపర్వాణి పంచకర్పాణివిషాః విషఘడికాఃప్రదో
 షఃచతర్థి సప్తమిత్రయోదశీరాంప్రదోషః సర్వేధీరాంప్రదోషకాలోవా । ఎ
 తైరహితేదినఇతిశేషః శుభానానశుభద్రహణాంసంబంధివారే శుభగ్రహ
 సంబంధలగ్నేషిప్రాణిఅశ్వినహస్తపుష్యాః॥ స్వాతి॥ ప్రసిద్ధామృదూనివిత్రారే
 వతీమృగశీర్షాచురోధాః॥ ధ్రివాశిరోహేణ్యుత్తరాత్రయంతిసురఃమూలామ
 ఖాప్రసిద్ధాః॥ విష్ణుత్రయంత్రవణధనిష్ఠశతభిషజః॥ ఏతేషుసప్తదశేనక్షత్రేషుక
 ర్తవ్యైః॥ అ॥ అంకురారోపణమునకుగాలగర్హయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అం
 కుగాలోపణమును । గృహసూత్రములజెప్పినప్రకారము అన్నప్రాశనచోల
 ఉపనయనవివాహసీమంతపుంసవనకర్మములకు బూర్వమందనగావీనిమహా
 ర్తదినమునకుబూర్వరాత్రియందైనను! సద్యసోలమందైనను! పరరాత్రయం
 దైనను! ఇట్లుచేయనిపక్షమందునిముహూర్తదినానికి! ౩। ౫। ౭। ఈరాత్రుల
 యందైనను! చవితినవమి! చతుర్థి! యారి క్రితములు! పూర్ణిమ! అమావాస్య

కృష్ణాక్షమిక్ష్ణ చతరశిగుంక్రమణములపర్వతములును చవితిగ ప్రమిత్రయో
 ంధుశిప్రదోపచింతలును త్యజ్యమడియలును నివేదించి సోమబుధ బృహ
 స్పతిశుక్రవారములయందును షష్ఠవిధునక రాటక కన్య ధనుమీ నమా
 సమలై నశుభద్రహములయొక్కలగ్నములయందును అశ్వ పుష్యమి హస్త
 స్వాతిచిత్త రేవతి మృగశీష అనూరాధ రోహిణి ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ
 ఉత్తరాభాద్ర మూల మఖ క్రవణధనిష్ఠ శతభిషక్కుత్రములయందును
 అంకురారోపణము చేయవలయునని తాత్పర్యము.

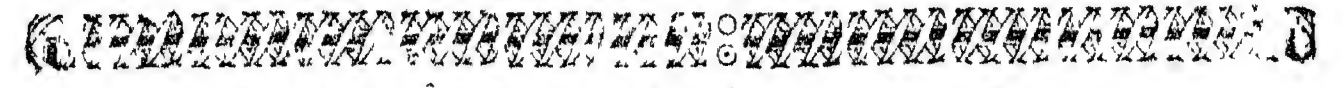
*

(౨౪) మూ॥ మేషోగౌషాకరస్సతశశిగృహంమీనస్సులోచ్చాభిధాది
 గ్రామోమనుయస్మగ్నినంశరమితంతారాః క్రమాద్వింశతిః । స్వస్యోచ్చాస్తగృ
 హంస్వనీచభవనంసూర్యోతస్సింహ గోమేషాష్టవధనుస్తులాశ్చకలతోమూ
 లత్రికోణాభిధాః॥ వా॥అ॥ గ్రహాణామచ్చనీఁ మూలత్రికోణార్థయమాహ॥
 మేషఇతి॥ మేషఃప్రసిద్ధఃకౌంవృషభః । మకరశ్చప్రసిద్ధః । సతీకన్యాశశిగృహం
 కరటకమీనఃప్రసిద్ధఃతులాచపీతేనవరాశయఃక్రమత్ । సూర్యాదీనాంస
 ప్రాశాంఉచ్చాభిధాఃఉచ్చసంజ్ఞికస్థానానితథాహిసూర్యోమేషః । చంద్రస్య
 వృషభః । కుజస్యమకరః । బుధస్యకన్యాగురోకరటకః । శుక్రస్యమీనః । శన
 స్సులోచ్చమితివివేకఃడిక్ । మేషేదశమోభాగః । రామంవృషభేశ్యంయోభాగః
 మమయూక్ మనుయగ్మంమనూనాయుక్ మనుయూక్ ఆప్తావింశోభాగఇశ్య
 థః । అన్యతంత్రన్యాయేనమనుశబ్దః పునఃపత్యతేతథాచమనుశబ్దశ్చచత్వర్థశ
 సంఖ్యావాచీమనునాయునక్రీతిమనుయూక్ । మకవేఆప్తావింశోభాగఇతిఫలతి
 దినంకన్యాయాః పంచదశోభాగః । శరమితంకరటకపంచయోభాగః తా
 రామీనేసప్తవింశోభాగః । వింశతిస్తులాయాఃవింశోభాగః । ఏతేపరమో
 చ్చభాగాఇత్యుచ్యంతే స్వస్యోచ్చాస్త । గృహంస్వస్యాత్మంఉచ్చాత్ అస్త
 గృహంసప్తమస్థానం । స్వనీచభవశం । స్వస్వనీఽస్థానంయథా । సూర్యస్యతు
 లానీచఃతద్దశమోభాగః పరమనీచః । చంద్రస్యవృశ్చికోనిచః । తస్యత్వక్రీయోభా
 గఃపరమనీచః । కుజస్యకరటకకోనీచః । తస్మాప్తావింశోభాగఃపరమనీచః ।
 బుధస్యమీనానీచః । తస్యపంచదశోభాగః పరమనీచః । గురోమకరోనీచః ।
 తస్యపంచమోభాగః పరమనీచః శుక్రస్యకన్యానీచా । మస్యాస్సప్తవింశో
 భాగః పరమనీచః । శనేమేషోనీచః । తస్యవింశోభాగఃపరమనీచః । సూ
 ర్యాదితస్సూర్యప్రభృతిపప్తగ్రహాణామిత్యథః । సూర్యవిభక్తికస్తసింహ
 గోమేషాష్టవధనుస్తులాశ్చకలశః । సూర్యస్యసింహః । చంద్రస్యవృషభకు
 త్రిస్యమేషః । బుధస్యకన్యాగురోర్ధనుః । శుక్రస్యకులా । శనేకుంభః । మూల
 జకోణాభిధాః । ఏతేసప్తరాశయఃమూలత్రికోణసంజ్ఞికాః । ననుసూర్యస్య

[illegible]

భాగముచ్చముమిగతం ౫ భాగములమూలప్రకోణమును బృహస్పతికీకరం ౬
 కరాశియుచ్చము-అందు ౫ వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదయినను
 కరరాశిసీచము-అందు ౫ వభాగముపరమసీచము-ధనూరాశిలోమొదలంబా
 గములమూలప్రకోణమును-మిగతం ౨ భాగములుస్వక్షేత్రము-శుక్రనకమి
 నరాశియుచ్చరాశి-అందు ౨లి వభాగముపరమోచ్చము-ఈరాశికేడవదయిన
 నకన్యసీచరాశిఅందు ౨లి వభాగముపరమసీచము-ఈరాశిలోమొదలంబి
 భాగములమూలప్రకోణమును-మిగతం ౩ భాగములుస్వక్షేత్రము-శనైశ్చిర
 కుతులారాశియుచ్చము-అందు ౨౦ వభాగముపరమోచ్చము-ఈయుచ్చరా
 శికేడవదయినమేషరాశిసీచము-అందు ౨౦ వభాగముపరమసీచము-కుంభము
 లోమొదలంబి భాగములమూలప్రకోణము-౧౦ భాగములుస్వక్షేత్రము-శు
 నీవరుసను సప్తగ్రహములయుచ్చస్థిచాదినిణయములతెలియవలయు

ప్రథమబిందుస్సమాప్తః.

కాలావృత-సవ్యాఖ్యానే ద్వితీయబిందు పారభః.

(౨౪) మూ॥ బ్రహ్మక్షత్రిపిశామథోపనయనంవత్సవసం॥ గ్రీ
 ష్మతౌశరదేహావర్ణనియతత్రతాపిసాధారణాః॥ మాసామాసముఖిసం
 చజరాద్యగర్భతోద్భవమేనిత్యే విప్రశిశోక్తమాన్నృపవిశోకేకాశ్చైవా
 దశే॥వ్యా॥అ॥ అభిప్రస్థత్రవిశాముపనయనయోగ్యకాలమాహ ॥ ౧ ॥ ఎన్ని
 తఅభిశబ్దోరురార్పణంసంతమిత్యనంతయాగర్భకోమంగళార్థకోబ్రహ్మక్ష
 త్రపిశాముపనయముపయనాఖ్యంకమ ౧ మాద్యక్షేగర్భయామి ॥ ౨ ॥ తే
 బాహాణానాం॥ గ్రీష్మతౌక్షత్రియాణాం॥ శరదౌశ్వినామితినియమేయి
 నాస్మిక్వణానియత్రేబ్రాహ్మణేదివణానామృతునియమేపితత్రాపుష్కరనియ
 నేమాఘమాఖాః మాఘాద్యాః పంచమాసాపిసాధారణాః॥బ్రహ్మక్షత్రిపిశాం
 తుల్యాః జ్వరాజ్వరాదారభ్యవా అథవాగర్భతః గర్భారభ్యవానిత్యే
 గర్భావమేషు బ్రాహ్మణముపనయాతేత్యాదివిధిప్రాప్తేఅష్టమజ్జేపిశాం
 బాహ్మణకుమారస్థానపనిశోక్తత్రయవైశ్యకుమా యోరేకాదశేపిశాం ద్యా
 దశేపిశాం చక్రమాత ఉపనియనంకార్యమిత్యధ్యాహరః॥అ॥ బ్రహ్మక్షత్రియ
 వైశ్యులకుపనయనకాలమున గ్రమముగాజెప్పుచున్నాడు॥తా॥బ్రాహ్మణులకు
 గర్భసంవత్సరముమొదలయినను జననసంవత్సరము మొదలుగానైననేమిద
 వసంవత్సరమునందు-చనంతయుతువునందును-క్షత్రియులకు ౧౧వసంవత్సర
 మునందునుగ్రీష్మర్తువునందును- వైశ్యులకు ౧౨వసంవత్సరమునందునుశరదృతువు

సందును మఱి యునివిధమునవిశాకయంపభేడినములువులయందును- మాఘమా
సముమ్మదలు శ్రేష్ఠమాసమువఱకు శ్రేష్ఠమాసములౌటవలనజ్ఞాతిభేదనిమిత్తము
లేకనీఁ మాసములయందును బ్రహ్మతృతియవైశ్యులకుపనయోగ్యము చేయు
టముఖ్యమనితాత్పర్యము.

(౨౬) మూ॥ కామ్యబ్రేత్సవంబమాదివిషమేషష్టే చతుర్థే పరేవారి
భంజ్యే సహిమధ్యమేతదశమేదైవాచ్చకాలాత్యయే । కృష్ణాదౌదినపంచకేశు
భదినపక్షేవళక్షేపిరిక్తానధ్యయనానిమధ్యమతిభీనందేఅపిద్వాదశీ॥ వ్యా ॥
అ॥ ఉపయనాబ్జవిషయేపక్షాంతరమాహ॥ కామ్యబ్జి॥ కామ్యబ్రేతుసప్త
మేబ్రహ్మవర్చస కామమప్తమమాయుసోమం నవమేతేజసోమందశమే
న్నాద్యకాం॥ యేకాదశంబింద్రియకామం॥ ద్వాదశేశశుకామంబిత్యాసస్తం
బోక్తకామ్యవర్షేఅథవా పంచమాదివిషమే ఆదిశబ్దేన సప్తమనవమైకాదశా
నాంగ్రహణం॥ ఏషామన్యతమేవిషమేబ్దేసమేగువష్టే ఆనస్తలపనగర్భావ్యమే
షుత్రాహ్మణముపనయాతేత్యత్ర బహువచనస్యగర్భవష్టగర్భసప్తమగర్భ
ష్టమాకృతత్వాతన్యనసినిధాయ॥ షష్టబిత్తుక్తవాక్ ॥ తస్యగర్భ పష్టాం
స్వీకారపక్షావలంబేనైన పంచమాబగ్రహణ నిధిః గర్భపష్టజన్మతః పరంజ
మోభవతి॥ అన్యథాపంచమాబగ్రహణేమానాభావాత్॥ చతుర్థేచతుర్థావ
ష్టేపరేకేబేనవాంఛంత్యపనయనమితిశేషః । పరేభిత్సనేనాయమగ్నశ్చక్షుః
మానాబావాచ్యోర్వరగస్సూచ్యతే । హీతిప్రసిద్ధాదయివాద్విధివశాత్॥ కా
లాత్యయేఉక్త సంవత్సరాతిక్రమణేసతి మధ్యమేజఘన్యేదశ పీజైవాకృష్ణాదౌ
కృష్ణపక్షాదౌదినపంచకేశురాణచంద్రత్వాత్ । శుభదినేపంచాంగశుద్ధిదినేవ
ళక్షేపక్షేశుక్లపక్షే॥॥ వళక్షోధవళోజానభిత్సమరః॥ ఆద్యసంచకవినివా
హయేత్యథః॥ పీణచంద్రత్వాత్ । శుక్లపక్షేఆదిపంచకమాత్రసిషేధేనద్యతీ
యశ్చతీయపంచకయోస్వీకారఃపూర్ణాచంద్రత్వాత్॥ రిక్తాపూర్వోక్తా॥ అ
నధ్యయనానివత్సమాణాని మధ్యమలిథి అప్తనీనందేషష్టైకాదశ్యే ద్వాదశీ
ప్రసిద్ధావతానివిషాహాయపుపనయనంకతకవ్యమిత్సథః॥ అ॥ పుపనయము
నకుబక్షాంతరముచేసంవత్సరములనిత్యంపుచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణాం
జాతిత్రయమునకుజననముమొదలు ౫-౬-౭-౮-౯- ఈసంవత్సరములయందును
ఈకాలములయందుచేయుటకు దైవవశముననుకూలించిపక్షమునకు ౧౦-
౧౧సంవత్సరములయందులు - కృష్ణ పాడ్యమిమొదలయిదుదినములయందును-
శుక్ల పాడ్యమిమొదలు ౫ దినములవడిచివిగతదినములయందును- శుభకర
ములయినతిథివారనక్షత్రయోగకరణములతోగూడినదినములయందును- చంద్రి
వమిదగుర్దశి పాడ్యమిమధ్యమములగుష్టష్టైకాదశము- ద్వాదశి-పీణివిడిచి

(౪)

కాలావృత - సవ్యాఖ్యాన - ద్వితీయబంధుః.

౨౫

౩౯- ౪౦- శ్లోకములయందు జెప్పబడిన ప్రకారమ నధ్యయనదివసమ లః ర్జించి క్రింద జెప్పబడిన శ్లోకములయందు పనయనము చేయవలయునని తాత్పర్యముః మఱియు నాలవ సంవత్సరముందు పనయనకర్మంబు జేయుటకొండ టిష్ఠ మైనను గ్రంథక తఃకు సన్మత మాటవలన విధింపబడలేదు॥

(౨౭) మూ॥ శుక్రా ర్థేందుజవాస రేరక శశి నోర్వా రౌచవ ద్యౌత యో ర్తిత్రాంత్యాదిమృగస్థి రాదితిగురు శ్రోణత్రయారక త్రయే । స్వాశాదస్య శుభాంశ గేహిమక రే శ్రోణాదితిస్వాంశ గేనిగ్నే చంద్రవిః ర్జితే శుభదినేపూ ర్వేహిశుద్ధేష్ట మే॥ వ్యా॥ అ॥ ఉపనయనస్య వారనక్షత్రలగ్ననిజాయమా హ॥ శు క్రేతి॥ శుక్రా ర్థేందుజవాస రేశుక్ర గురుబుధవాస రేషయోః ప్రసిద్ధయో అరక శనిదోస్సూర్యచంద్రయోః సంబంధినౌ భినుసోష వాస రౌమధ్యౌ శుక్రబుధౌ విషఉపనయనేనముఖ్యౌ హపి కుజ శనివాసరవజ్జఘన్యౌ కితుమధ్యఘలదౌమి త్రాంత్యాదిమృగస్థి రాదితగురుశ్రోణత్రయారక త్రయే అనూరాధా రేవస్య శ్వినిమృగ శీర్ష రోహిణి త్రాత్రయ పునర్వసూపుష్య శ్రవణధనిష్ఠా శతభిషగ్న్య స్తచిత్రాన్యతయః । ఏతేషు మోడశనక్షత్రేషు కించహిమక రేచంద్రేస్వాంశా త్కరకటకాంశౌత్ । అన్యశుభాంశ కేబుధగురుశుక్రాణాం లంశ గేనతిశ్రోణా దినిస్వాంశ గే శ్రవణ పునర్వసోస్వాంశ గే శ్రవణ చతుర్థపాదే పునర్వసూ చతుర్థపాదేవా స్థితేనతికించచంద్రవిషజితేలగ్నే శుభదినేపంచాంగశుద్ధినినే పూర్వేహిపూర్వాష్ట్రే అష్టమేఉపనయనలగ్నదష్టనేశుద్ధే । గ్రహవర్జితేనతి ఉపనయనముఖ్యమితి శేష॥ అ॥ ఉపనయనమునకు వారనక్షత్రలగ్ననిజాయ ముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉపనయనవిషయ మైబుధబృహస్పతిశుక్రవారములు శ్రేష్ఠములని ఆదిత్యసోమవారములు మధ్యములని అనూరాధా రేవతి అశ్విని మృగశిర ఉత్తర-పుత్తరాషాఢ-పుత్తరాభాద్ర-పునర్వసు-పుష్యమి-శ్రవణ-ధనిష్ఠ-శతభిషక్ మాస్త-చిత్త-స్వాతి-రోహిణి ఈగ్రహనక్షత్రముల శ్రేష్ఠములనిచం ద్రండుస్వకీయాంశమందుండగా - స్వాంశమైనకరకటకమ్మనుంచి - బుధగు రుశుక్రులయంశమును బొందియుండగాను శ్రవణపునర్వసుపుల నాలవపాద మందుండగాను చంద్రండులేని లగ్నమందును- శుభదిసపూర్వాష్ట్రమందున ఉ పనయనలగ్నమున కెనిమిదవయింటనే గ్రహములులేకయుండగా నుపనయన మునకుయోగ్యకాలమని తాత్పర్యము.

(౨౮) మూ॥ వణేశారక వీజ్యవేదక బలంచా బ్దేందు తారాబలంత త్రాచార్యకుమార యోగ్యుబలం లేభ్యోహముఖ్యంప్రతే - తేషాం వార్ధకబాల మాధ్యరహితేమూ విత్రికోణాలయే సోప్వచ్చస్వాలయమితరాశి సహితేష్వేతే ఘకార్యంప్రతమ్॥ వ్యా॥ అ॥ నటోర్వణేశ్వారిబలమా హ॥ వణేశేతి॥ వణేశా

రూకవీజ్యవేదపబలంవణేశాః పప్రాణాంగురుః క్షత్రియాణాంరవిశైశ్వా
నాంచంద్రః తేషాంచరూస్సూర్యః కవిశ్శక్తః ఇజ్యోగురుః వేదపంస్వశాఖా
ధిపతిః తేషాంచబలం అద్దేందుతారాబలం అబ్జశబ్దేనఅబ్ధాధిపతీర్లక్ష్మతే త
స్యచబలంబందోశ్చంద్రస్యతారాయాశ్చబలం చక్రత్రోపనయంవటోశ్చింతనీయ
మితీశేషః । తేభ్యఃవణేశాదిభ్యఃగురుబలంవ్రతేవుపనయనే ఆచార్యకుమా
రయోముఖ్యమావస్యకంహితప్రసిద్ధౌ తేషాంచవణేశాదీసాంవార్ధకబాల్య
మాధ్యరహితేవృద్ధస్యభావోధాకం మూఢస్యభావోమాధ్యంబాలస్యభావో
బాల్యంగుణవచనేత్యాదీనావ్యభౌ । ఏత్యైర్మహితేనఃపతేషువణేశాదిగ్రహే
షుమూలత్రికోణానిపూర్వోక్తాని సోప్చాన్యపిప్రాగుక్తానిమేషో గౌరిత్యాదీ
నిస్వాలయాఃస్వక్షేత్రాణి మిత్రరాశయః । మిత్రక్షేత్రాణితైస్సహితేషు స
త్సుప్రతండపనయనంకార్యం॥ అ॥ ఉపనయనవటువునకువణేశుడుమొదలయి
నవారిబలములశెప్పించుచుండు॥ తా॥ వణేశబలమనగ బ్రాహ్మణులకుబృహ
స్పతిబలమును- క్షత్రియులకుసూర్యబలమును- వైశ్యులకుచంద్రబలమునందఱికి
సూర్యశుక్రగురుబలములతమతమవేదాధిపతులబలము- వుపనయనముచేయు
సంవత్సరాధిపతిగ్రహబలము॥ చంద్రతారాబలమునీలవణేశాదిబలముకంటె
నాచార్యవటువులకుబృహస్పతిబలమునుఅవశ్యముదగినది- ఈవణేశాదులకు
మూఢబాలవృద్ధత్వములులేకయుండగాను నీగ్రహములేతమతమమూలత్రికోణ
ముల్లయందునుచ్చస్థానములయందును - స్వక్షేత్రమిత్రక్షేత్రములయందునుండ
గానుపనయనముచేయుటముఖ్యమనితాత్పర్యము॥

*

(౨౭) మూ॥ ఋగ్వేదప్రభృతీశ్వరాగురుభృగత్కౌత్సత్రసౌమ్య
వ్రతేస్వీయంవేదపలగ్నవాసరబలంత్వేతత్త్రయేంద్రగ్నభి॥ అగ్నేదుఃశతయ
రోగిణంచకురుతేసోప్చచ్ఛితోప్యన్భకం లగ్నాత్పదశగంరవిం యదక్షజః ప
శ్యంగురోర్మేత్రహృత్॥ వ్యా॥ అ॥ అధవేదాధిపతీనాహ॥ ఋగ్వేదేతి॥గురుభృ
గుత్కౌత్సత్రసౌమ్యాః గురుశుక్రాంగారకబుధాశ్చత్వారః ఋగ్వేదప్రభృతీ
శ్వరాఃఋగ్యజుస్సామాధర్మణానావధివాఃకిమాత్స్యః । వ్రతేయంపనయ
నేస్వీయంస్వకీయంస్వశబ్దాత్ । సంబుధాధేభప్రత్యయం । వేదేలగ్నవాసరబ
లంస్వకీయోయోవేదంతస్యాధిపతీస్సక్తీరుం యజ్ఞస్థులగ్నం తదధిపతేశ్వస్వకీ
యో యోజస్థువారః తదధిపతేశ్చబలంవటోశ్చింతనీయం ఏతత్త్రయేంద్రవేదప
లగ్నవాసరబలత్రతయంతదులభంప్రాయశోనలభ్యతగ్నోధా॥ అగ్నేందుః॥
ఉపనయనలగ్నచంద్రః సోప్చచ్ఛితోపివృషభస్థితోపి అర్చకంవటుంక్షయరోగి
ణంక్షయరోగవంతంకురుతే । ననులగ్నేచంద్రపవద్భితభిః పూర్వోహోక్తత్వా
త్పునరిదాసీలగ్నంనుక్షయరోగిణంచకురుతభిః । లగ్నచంద్రసమ్మేళనోవర్ధక

ర్తవ్యమితిచేదుచ్యతే శ్లో॥ చా శేవ తప్రయాణేచప్రవేశేగాజచక్ష్మనేలగ్నచం
ద్రశ్శుభాప్రోక్షమహాపరవర్జితే॥ ఇత్యస్మిన్ శ్లో కేవల్యమాన వైతశబ్దం
ఉపయనపరంకృత్వా ఉపయనం నలగ్నచంద్రః శుభకరఇతిభ్రాంతి ర్భూభూ
దితీప్రసవ క్తంప్రతిశబ్దప్రవేదప్రతీచితప్రయవరిత తత్ తథాచకాశ్యపవసప్తే॥
శ్లో॥ సోవ్యచ్యుసంప్రతిపత్తితాంశుర్వృత్తపయనంబలగ్నగతింకరోతిశిశుర్నిస్వంసత
తత్ త్తయోగిణిమితకాశ్యః ॥ ప్రాతేయరిశ్చేయదలగ్నగతింపశ్చేషతేషాంక్షేపిభ
వేత్సగోగి ॥ ప్రతీచసౌమ్యగ్రహవరగేపఖిలావసస్వశ్శుగ్రతకర్మహేనఇతివసిష్ఠః॥
కుజః అంగారకఃలగ్నద్వాదశగడపనయనలగ్నద్వాదశలగ్నస్థంరవింప
శ్యక్తిశోయదిగురంఉపయనకతుకఃసత్రహృత్ సత్రహర్తాభగతి॥అ॥వేదా
ధితుంజెప్పచు గాన ॥ త॥ముగ్వేదమునకుగురువునుయజుగ్వేదమునకుశుక్ర
దునుసామవేదమునకుఅంగారకుడునుఅధర్వణవేదమునకుబభ్రుదునుపిరశీక్ర
మమునవేదాధిపతులనంబడుదురుఉపనయనవిషయమైస్వకీయవేదాధిపతిబల
మును వటుప్రసవకలగ్నాధిపతిబలమును జన్మవాసరాధిపతిబలమును
యవినుఖ్యముగానుండవలెను ఈచెప్పబడిన-3- బలములుసేకకాలమందదొ
రకుటమిస్తరము మఱిచంద్రుడుపనయనలగ్నమందున్ననుస్వకీయమైనఉచ్చ
రాశిమందున్ననువటుపును త్తయరోగవంతునిగాజేయును ఉపనయనలగ్న
మునకు౧౨ టనుండెడిశూన్యనికంగారకవీక్షణముగలిగినట్లైనను వటువ్రతం
ద్రీయండంగునని తాత్పర్యము.

*

(30) మూ॥నీచస్థేషుపరాజితేష్వరిగృహస్థేష్వస్థగేషుప్రతేషర్ణాధీశక
వీజ్యవేదపతిషుస్యాదంశ్యతుల్యోవటుః ॥ అన్యైర్విష్యభిలైకవింశతిమహాదోషై
ర్వియుక్తేభీతేకేంద్రేపాపవివర్జితేయదిశుభేలగ్నేచకార్యంప్రతమ్ ॥ వ్యా ॥ వ
ర్ణాధీశాంఘరిచారంకుర్వన్నపనయనలగ్ననికాయమాహ॥ నీచస్థేష్వితి॥ ప్ర
తేకపనయనేవర్ణాధీశకవీజ్యవేదపతిషు ॥ వర్ణాధీశాంఘారోక్షాకవిశ్చక్రఃఇ
ద్యోగురువేదపతేశ్చపూర్వోక్తః ఏతేషునీచస్థేషునీచరాశిగతేషుపరాజితేషు
గ్రహాయుక్తేషుప్రతేషుపరాజితేషుపారిగృహస్థేషుశత్రుక్షేత్రగతేషుఅస్తగేషుఅ
స్తమితేషుచనత్సువటుః ఉపసితకుమారః అంత్యతుల్యః నికృష్టజాతినమాన
స్యాత్ అన్యైర్విష్యభిలైకవింశతిమహాదోషైశ్చ ॥ వియుక్తేరహితే
లగ్నేకించలిఖిలకేంద్రేలగ్నచతుర్థాస్తమదశమకేంద్రేపాపవివర్జితేపాపగ్ర
హారహితేనతియదిఉపనయనలగ్నతేంద్రేశుభగ్రహకాంతేయదిప్రతము
పనయనంకార్యంఅనేనకేంద్రేషుపాపగ్రహకాంతేష్వితితేషుశుభగ్రహాయు
తేషుసత్సుదోషఇతితాత్పర్యార్థతదుక్తంచైవజ్ఞవిలాసే॥శ్లో॥ లగ్నాదికేంద్రే
శ్యవత్రికోణేచేవేవ్యదైత్యార్చితసోమసౌమ్యా ఏకోనిహంతిస్సుభితాదిదో

మోక్షభానుర్యథాగాధమివాంధికారమితః॥అ॥ ఏతాఃధిపతులఫలమునువివరిం
పుచున్నచోడైతేపనయం సమునకులగ్నార్థయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ విరూ
ధిపతులును॥గురు॥శుక్రులును॥వేదాధిపతులును॥పీఠలు॥నివరాసులయందుండగా
నుశత్రుగ్రహములతోగూడియుండగాను॥శత్రుక్షేత్రములయందుండగాగ్రహ
ములస్తమించియుండగానుపనయనముచేసినవటువుచందాలునితోసమానుడని
చెప్పవలెను॥ మఱియుఁగ్రహస్థానముమొదలుచెప్పబోయెడికేంద్రముల
ఁజ్ఞించికేంద్రములనగాలగ్నచతుర్థస్తమ॥ దశమస్థానములయందుచాపగ్రహ
ములులేకయుండగా॥ శుభగ్రహములుకేంద్రస్థానములయందుండగానుశుభల
గ్నమునందుపనయకమకముజేయదగ్గదనిభాషము॥

✱

(౩౦) మూ॥ లగ్నాస్త్రోద్రగతేరహస్సుజితగత్యాచార్యశిష్యావ్రతే
భామీకూజితనామకస్తుజననీహంజ్యేవమందేకులం॥ చోషోయందుధిరాభిధ
స్తమసచేనుగ్రాభిధోదాలకరంధ్రాఖ్యః పితరంధ్వనేనగదశక్షిత్వబ్ధికేంద్రాభి
దమ॥ వ్యా॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నాంజ్యే॥ద్రమ పాపగ్రహకాగ్రతేమసత్పుయే
చోషోఽడిమోసంజ్ఞానిఃశతతదోషఫలమహాలగ్నాదిత॥ వ్రతేలగ్నాదు
పనయనలగ్నాద్రవసూర్యకేంద్రగతచేత్॥ స్ఫుజితఃస్ఫుజితాఖ్యోదోషః॥ న
త్వాచార్యశిష్యాపితృపృతౌపాంఘిభామీ॥ ౧౦ గార కేంద్రగ్రతచేత్ స్ఫుజితనా
మకోదోషః॥ తుజననివదోగ్నాంరంహంతిశనైశ్చకేంద్రగతచేత్॥ అయం
దోషోదుధిరాభిదః॥ కులంమలాద్భవజనేషూపపద్యతేతమసిరావశాకేంద్రసతే
జేత్॥ ఉగ్రాభిధోదోషదాలకంవటుంహంతి ధ్వజేకతేకేంద్రగతచేత్ రం
ధ్రాఖ్యఃసదోషపితరంవటుజనకంహంతి॥ సర్వత్రయోజ్యోనగదశక్షిత్వబ్ధికే
న్ద్రాగ్రధాస్తమదశమలగ్నచతుర్థస్థాగానికేంద్రాభిదానికేంద్రసంజ్ఞికస్థానా
ని॥అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకుకేంద్రస్థానములయందుచాపగ్రహములుండగాగ
లిగెడిదోషరామములను॥ ఆదోషఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కేంద్రస్థానము
లనగాలగ్నములగ్నమునకు॥౪౭॥ ౧౦సంస్థానము॥ఈర కేంద్రస్థానములయందు
సూర్యుండుండినస్ఫుజితమనుదోషముఆదోషముఉపనీతునికినితనితండ్రికినిమా
రకంబనియునంగంకుడుండగూజితమనుదోషము॥ ఆదోషమతనితల్లికినిమార
కంబనియు॥శనియుండినగుధిరమనుదోషముఆదోషమతనిగోత్రజులకుమారకం
బనియునురావశువుండిన సుగ్రమనుదోషము ఆదోషముపనీతునికిమారకంబని
యుకేతువుండినరధ్రమనుదోషము॥ ఆదోషమతనితండ్రికిమారకంబని॥ తా॥

(౩౧) మూ॥ జీవకరకటచాపమీనగృహగస్తద్భాగసంస్తాపివాజ
స్తద్భాదశరంధ్రగోయదివటోద్విద్యాగ్ధదస్యాద్వృతేస్త్రీగోయగ్గుతులా
మృగాఖ్యగృహగస్తద్భాగసంస్థాపివావైద్యాచారసుఖాయురగ్ధరహితంకు

ర్యాదురుస్తంశిశుః॥ వ్యా॥ అ॥ వలటర్గురుబలమాహ॥ జీవంతి॥ జీవోబృహస్ప
తిఃకరటదాపమీనగృహగళకరటధనుర్నీనరాశిషస్థితస్సృధనుర్నీనయోఃస్వ
త్సేత్రత్వాతకరటసోఽవృత్వాచ్యేతభిః॥ యద్వతద్భుసస్థోఽవతే
మాంకరటమీనధనుమాంమేధాగాః॥ అంశాఃతేషుస్థితోపివాజన్మద్వాదశరం
ధ్రగోపివటోర్విద్యార్థవఃసంవత్సరస్వప్రదస్యాత్ప్రత్ ఉపనయనసమయేస్త్రీ
గోయుగ్మతులామృగాఖ్యగృహగహః॥ కన్యావృషభమిధునతులామకరసంజ్ఞిక
రాశిషస్థితోనాతద్భాగసంస్తాః॥ వ్యా॥ యోమాంకన్యావృషభమిధునతులామకరా
ణాంభాగాఃఅంశాఃతేషుస్థితోపివాఅపిశబ్దార్థయత్రకన్సితాలపివతే॥ శాః॥
అయోగ్యభిశ్యర్థకన్యావృషభమిధునతులానాంశత్రుక్షేత్రత్వత్ మకరస్యసీచ
త్వాదితిభావఃగురుస్తంశిశుండేనత కుమారంవిద్యాచారసుఖాయుర్ధరహి
తంకుర్యాత్॥ అ॥ ఉపనయవిషయమైగురుబలమును జన్మమున్నడు॥ తా॥ కర్మాటక
ధనుర్నీనరాసులయందైనరాసులయన్మములయందైన సుపనీతుఃజన్మరాశియం
దైననుటగి॥ నైననుబృహస్పతియందగానుపనయనటవుసంపూర్ణవిద్యా
వంతన్దురుభాగ్యవంతుడునగుననియునువృషభమిధునకన్యాతులామకరరాసుల
దైననునియంశములయందెచ్చటనైనను గురువన్దగానుపనయనమైనవాడువిద్యా
చారసుఖాయుర్ధనములలోనొకటియైననులేకనిర్భాగ్యుడగునని తాత్పర్యము॥

(33) మూ॥ కుర్యాత్పతకినంపటంశశధఃసూర్యాంశగస్సంస్వృతగో

సిశ్వంధూమిసుతాంశమాయుధభృతఃజ్ఞాంశంతువిద్యాయంతం॥ జీవాంశంక్ర
తుకారిణంభృగుసుతస్యాంశంవివాహస్థితం మందాంశంగతఃశుచోపనయన
చందాలసేవాకరం॥ వ్యా॥ అథసర్వగ్రహాంశగత చంద్రఫలమాహ॥ కు
ర్యాదితి॥ శశధరః॥ చంద్రః॥ సూర్యాంశగస్సింహాంశగతశ్చేద్యటం పా
తకినంపాపరతం కుర్యాత్ స్యాంశగశ్చేత్ కరటాంశగతశ్చేత్ నిస్వందరి
ద్రంకుర్యాదితివటుమితిసర్వత్రయోజ్యంభూమిసుతాంశగః॥ భూమిసుతోం
గారకః॥ కస్యాంశా మేషవృశ్చకౌ తత్రగతశ్చేదాయుధభృతం శస్త్రజీవినం
జ్ఞాంశంబుధస్యాంశం కన్యామిధున యోరన్యతరాంశగతశ్చేద్విద్యాయంతం
విద్యావంతం జీవాంశం బృహస్పతేరంశం దనుమీనయోరన్యతరాంశంగ
తశ్చేత్ క్రతుకారిణ మాహితాగ్నిం॥ భృగుసుతస్యాంశం భృగుసుతస్యశు
క్రస్య॥ అంశంతులావృషభ యోరన్యతరాంశంగతశ్చేదాశుశీఘ్రంవివాహ
స్థితం పత్నీవంతముపనయనే ఉపనయకాలే మందాంశం మందస్యశనైశ్చ
శ్యఅంశంమకరకుంభయోరన్యతరాంశగతశ్చేద్యటం చందాల సేవాకరంక
ర్యాత్॥ అ॥ చంద్రుడున్నరాశిఫలమును జన్మమున్నడు॥ తా॥ చంద్రుడసేవా

హరియతిభుండగాను పనయమైనవాడు పాపవంతులను । కరాటకరాశి
యందున్నదరిద్రుండు । మేషవృశ్చిక గానులయందున్నవాయుధధరుండును । క
న్యాసము రాసులయందున్నబుడితుండును । ధనుర్గిరాసులయందున్నసోమ
యండును । తులావృషభ రాసులయందున్నశుక్రమునభార్యవలతుండును ।
మృగశుభ రాసులయందున్న జండాబసేకుండును । ఈరీతి జద్రుండిరా
సులయందుండగా । నుపనయనమైనవాడిధర్మముగలవాడగునని తాత్పర్యము॥

(33) మూ॥ పూర్వేద్యుశ్చ సహా ప్రతనితా త్తస్మాచ్చ శ్చేదినే
నన్యాశుక్లజస్వలాస్వజనసేగ ర్చిష్టావాశిశోః । పిత్రోశ్చ తయవస్సరో
యగిగురో స్సంధ్యాభిజిత్సద్గువాబాలోవా యదికర్ణ వేధరహితోనై లేషుకా
ర్క్యంతతః॥ వ్యా॥॥ అథ ఉపనయనసేష ధకాలమాహ॥ పూర్వేద్యురితః । వ్రత
దంత ఉపనయనది హత్పూర్వేద్యుః పూర్వగినేపరహని పరది నేవతస్మాత్
వ్రతనినాద్యుక్తే దినేనధ్యాయోయదిచ శిశోర్వటోస్సజననీ మాతారజ
స్వలావాయదివ్రతముపనయనంకాగ్యం । నాందీముఖాత్పూర్వచేన్నమేధః ।
తదపంతరంజేన్నదోషః । తథాచాక్షుః॥ శ్లో॥ నాందీముఖేకృతేపశ్చాన్యాతా
యగిరజస్వలా । మౌజేబంధం ప్రకర్ష్యతతత్ప్రా క్షేన్నైవీకార యేదితి॥
గచ్ఛాన్వితా వాశిశోర్జననీఅతర్వత్త్వి గుదపంచమాసాదూర్ధ్వ నిషేధఃప్రా
క్షేన్నదోషః తథాచాక్షుః॥ శ్లో॥ గచ్ఛేయదిపత్నీజేన్నకుర్యాదువరాయ
నంగపంచమాసాదధః కుర్యాదధర్మ ర్థ సంకారయేదితి । కించశిశోః పిత్రోః
మాతాచపితాచపితాగౌశ్చితామాత్రేత్వేష శేషతయోః తయవత్సగమృతా
బ్దశ్చ గురోశ్చ॥ ౩॥ గురుస్తుప్వశోక్తేష్టే గురౌపితరిదుర్భర ఇతిశబ్దాణావని॥ పి
తుః॥ పిత్రోఃశ్చియ వత్సరోయదిచ । సంధ్యాభిజిత్సద్గుసంధాసగ్నాభిజిత్సక్తే
ద్వం వ్యాంతేనూ గుహంజిస్స బ్రహ్మశ్రేణుమభిసంబంధ్యతే । సంధ్యాసద్గు
సూక్ష్మస్థికరాశిః అభిజిత్సద్గుసూర్యస్థితగా శేచ్ఛశుక్ల గాశిః యేతయోశ్చబాలః
వటుః కర్ణ వేధరహితోయదిచ । వ్రతంసకార్య అత్ర శ్శష్టాదౌ దినపంచకమి
తివాక్యేకృష్ణపక్షే అదిపంచకశ్యవతయోగ్యం । స్వీకృతంభవతిశుక్లప
క్షేద్వితి చతృతీయపంచకేపస్వీకృతే । అత్రనువ్రతది హత్పూర్వేద్యుఃసహ
నిచతుర్థేగానిచ । అధ్యాయోయదిఉపనయనసేషః కృశః । తథాచసతికృ
ష్టాదౌదినపంచక ఇతివాక్యేనైపగ్గంస్యాతుకృష్ణ పక్షోద్వపంచకాంతః పాతిద్వి
తీయపంచక్యాన్నిమేధవ్రతతే ద్వితీయాయాః పూర్వేద్యుఃప్రతిపదః పంచ
మ్యాశ్చతుర్థేదినే అష్టమ్యాశ్చసత్వాత్ తస్యజేతృతీయ మాత్రావశిష్ట తేన
పంచతస్వీకారోగ్యర్థే ద్వితీయాపంచమ్యాగ్గంధాంత రేవ్రతయోగ్యత్వేసస్వీ
కృతత్వాచ్చ । తథాపా॥ శ్లో॥ ద్వితీయాచతృతీయాచపంచమీసప్తమీతథా ।

త్రయోదశీచదశమి ప్రసస్తాస్తిథయోవ్రతభిః తస్మాద్వైదికా త్వాత్వాత్వైదికా
 పరహానిచతర్థధినే అనధ్యామనిషేధః | చింతనీయః ధాచదర్పితోక్తో || ౧
 తుంధనపూర్వద్యుఃపరేద్యురితయద్వచః తదసన్మనఃభిఃప్రాక్తం వచనానాం
 రోధతభిః || ౨ || ఉపనయనమునకు గొటగానికాలముజేర్చుచున్నాడు || తా || ఉ
 పనయనముహూర్తచినములకు బూర్వదివసమునపరమదివసము ౪ దినము
 నీసలోనాకదివసేమసధ్యాయదివసమై యుండగానుచా నితల్లినాందీకర్మము
 చేయకముందురజస్వలయైనను ౬ | మోసములగర్భిణియైననుకుమారునితలదం
 ద్రులుపితా మహిపితామహులుచచ్చుచోయినసంపర్కిమందును సూర్యుండు
 న్నరాశియందుఈరాశికి ౪ | పరాశియందుచా నికచేపులుకట్టకయుండ
 గానునుపరయనముజేరుగూడదని తాత్పర్యము ౧౬ వాక్యోక్తిమంబుగృహపా
 ములోమొదటిపంచకము శ్రేష్ఠమనిచేప్ప యాక్యోక్తిమంబునభ్యుదయమునకు లేక
 యుండగాజేయ వలయునని చేప్పటవలనవ్యాఖ్యానశ్లోకార్థమునే గ్రహించ
 వలెను ||

❖

(3౫) మూ || జన్మజన్మజన్మనోడుకర్మ శమసంఘాతికలమోడశచై
 నాశాఖ్యమాథత్రవింశమషభతత్పంచవింశంయది | ఋక్షంమానససంజ్ఞికంద్వి
 ససమంతత్సముదాయాభిధంత్యా శ్చింతప్రమ భుక్తునైవమిదంసర్వేషకర్మ
 స్వపి || వ్యా || ౧ || పద్ధన్త్రత్రస్వరూపదర్శయే నేషు సర్వకర్మమేనమా
 హజన్మగమితి || యస్మిన్త్రత్రేజన్మసంభవతన్నక్షత్రం జననోడుసంజ్ఞాకం
 శమంజన్మపక్షత్రాత్ దశమర్మంకర్మసంజ్ఞికం మోడశంజన్మనక్షత్రాత్ పా
 డశంభం సాఘాతికం సాఘాతికసంజ్ఞికం త్రిశ్చనన్త్రపక్షత్రాత్ త్రియో
 వింశంభంసక్షత్రం వైరాశాఖ్యతత్పంచవింశం స్మజన్మగూర్వంవి శం
 ఋక్షం యదిమానసం మానస సంజ్ఞికంశబ్దనవమంజన్మగూర్వపక్షభం
 సాముదాయాభిధంసాముదాయక సంజ్ఞికంసప్తమబంతు జన్మరాత్సప్తమసక్ష
 త్రంతువైధననైధనసంజ్ఞికం ఇదముక్తనక్షత్ర సప్తకంసర్వేషు శుభకమను
 ఉపనయనాది సకలశుభార్థసుత్యాప్యమ్ || ౨ || పద్ధన్త్రపక్షత్రస్వరూపముదే
 లియజేయుచున్నవాడైవానియందు సమస్తకార్యములకు నిషేధము లేవుచు
 గొన్నాడు || తా || ఏనక్షత్రమందుజన్మించినవానినక్షత్రముజన్మనక్షత్రమయి జ
 న్మనక్షత్రమునకు ౧౦ పనక్షత్రముకమనక్షత్రమనియు ౧౬ పనక్షత్రముసంఘా
 తకమనియు ౨౩ పనక్షత్రమునైనాశమనియు ౧౮ పనక్షత్రముసాముదాయ
 కమనియు ౭ పనక్షత్రమునై ధనమనియు ౨౫ పనక్షత్రము మానసవని
 యు | నీప్రకారముగానీ సంజ్ఞా లగలనక్షత్రములయందుపనయముమొదలై
 నకార్యములేనియు జేయరాదని తత్పర్యము ||

❖

(31) మూ॥ జన్మర్త్యంశుభదరనిషేకమఖయోశ్చాన్యలీన్నభక్త్యోక్తృ
 హేమాన్తీబంధనపట్టబంధనమహేప్రాప్త్యక్షరావాత్రిషు । ధేభ్యోస్యేష్వశు
 భప్రదంచసువనే సీమంతసంక్రామయోర్గర్భధానపితృక్రియా త్సురభిషగ్యా
 త్రావివాహేష్వపి ॥ వా॥ అ॥ జన్మర్తే కార్యాణ్యహంజన్మర్త్యమితి । జన్మర్త్యం
 జన్మనక్షత్రనిషేకమఖయోనిషేకయోగయోః చోలాన్నభక్త్యోక్తృమాదాకం
 న్నప్రాశనయోక్తృహేహలకర్మణి । మాంజీబంధనముపనయనం । పటబంధ
 నంపట్టాభిషేకమహేప్రాప్తిక్షేత గ్రహణం అక్షరావాప్తిః । అక్షరస్వీకా
 రంయే తేషుశుభదంశుభప్రదంప్రభ్యోనిష్కేకాదిభ్యోఅన్యేషు వ్యతిరిక్తేషుసువనే
 పుంసవనేసంగ్రామ సీమంతయోః యుద్ధసీమంకర్మణోగర్భధానపితృక్రి
 యాత్సురభిషగ్యాత్రావివాహాదిషు । గర్భధానంపితృక్రియా శ్రాధకర్మత్సు
 రంక్షౌరకర్మభిషక్ । ఔషధసేవాయాత్మీయ యాణవివాహ శ్రాద్ధంప్ర
 తేషుజన్మర్త్యంశుభదంభవతి । అయంసిషేదఃపురుషపరః స్త్రీణాంతంబహ
 హేశుభధమేవతథాచ చ్యవనశ్శ్లో॥ జన్మర్త్యంజన్మమానశ్చ తథాజన్మదినం
 శుభం । స్త్రీణాంజన్మత్రయంశ్రేష్ఠంవివాహానర్వసమ్మశ్చుతి॥ అ॥ జన్మనక్ష
 త్రమందుజేయదగినచేయదగనికార్యములను జెప్పడున్నాడు॥ తా॥ జన్మనక్ష
 తమునిషేకయోగ । చౌళకర్మఅన్నప్రాశనవ్యవసాయ । ఉపనయన । పట్టా
 భిషేక । భూసంపాదన । అక్షరాభ్యాసములయందు శుభకరమనియుఈచెప్ప
 బడినిషేకాదులకంటె నితరకర్మములయందనగా పుంసవముయోధము । సీ
 మంతము । గర్భధానము । శ్రాద్ధము । ఔరకర్మఔషధసేవప్రయాణము । వి
 వాహము వీనియన్తశుభప్రదమనియు తాత్పర్యము॥ స్త్రీలకువివాహవిషయ
 మైజన్మనక్షత్రముశ్రేష్ఠమనియు । గ్రంథాంతరములగుజెప్పియుండుటవలన । నీ
 వివాహనిషేధముపురుషవిషయమని తెలియదగును॥

(32) మూ॥ దోషాణాన్నియంతనిహంతబలవాన్ లగ్నస్థితశ్చేం
 దుజఃశుక్రస్త్రోగ్గుణం గురుర్దశగుణంలగ్నంచపంచేష్టికమ్ । లగ్నస్త్వపదప
 స్థితోగృహపతిః క్రూరోబవేచ్ఛేద్వ్రతే లగ్నైకాదశ గోరవిశ్వసకలాన్దో
 షానిహంత్యేవతాన్ ॥ వ్యా॥ ఉపనయలగ్నగ్యదోషాపవాదమాహ ॥ దో
 షాణామితి॥ ఇందుజేబుధః బలవాన్ స్థానాచషడ్బలయుక్తస్సన్ లగ్నస్థితశ్చే
 దుపనయలగ్నస్థితో యదిదోషాణాన్నియంతం శతసహస్రం నిహంతినాశ
 యతి । శుక్రంలగ్నగతోయదితద్విగుణం లక్షద్వయంనిహంతిబలవాన్ గురుర్ద
 గ్నగతశ్చేత్ దశగుణం । దశలక్షదోషాన్ నిహంతిపంచేష్టికం । లగ్నందశ
 గుణం । పంచేష్టికం । బలయుక్తలగ్నపదపత్యదోషాన్ నిహంతిపంచేష్టికంచ॥
 శ్లో॥ కావాధిపోలగ్నపర్వగుచ్ఛత్రవేష్టికంచంద్రబలనితతుథ్ ॥ పంచేష్టికం

చేతనహాస్రరశ్మిర్నిరీక్షితంపంచబలేనశస్త్రం ॥ కాలాధిపలగ్నాధిపగురసూ
ర్యచంద్రమౌఖ్యద్వయలగ్నం పంచేష్టికమిత్యభిధీయతేకాలాధిపతయః॥ శ్లో॥
ప్రాకూర్వత్ప్రబలవాక్ శశాంకశుక్రోర్ధరాత్రోచక్షుజోనిశాంతే । పా
తద్భృథోమధ్యదినేచసూర్యశ్శనిర్దినాంతేనతతంబలీద్యుః ॥ గృహపతి । ఉపన
యనలగ్నాధిపతిః । లగ్నస్యఉపచయస్థితో యదితృతీయః పక్షే కాదశ దశ
మాసిఉపచయస్థానానితేషుస్థితో యదిద్విలక్షదోషాన్ నిహంతి క్రూరసూ
ర్యాంగారకశనినామశ్యతమంబలన్ । సన్ఉపచయస్థితశ్చేత్ పక్షద్వయదో
షాన్ నిహంతిప్రతే ఉపనయనేరవిః బలయుక్తస్సన్లగ్నైకాదశగః ఉపనయ
నలగ్నైకాదశశేస్థితశ్చేత్తాన్ సకలీన్ దోషాన్ నిహంశ్యేవన సశయభ్య
వకారార్థః॥ అ॥ ఉపనయనలగ్నమునకుదోషాపవాదముల జెప్పుచున్నాడు॥
తా ॥ బుధుడుస్థానాదిషడ్బలముతోడంగూడియుపనయలగ్న మందుండినల
క్షదోషముల బోగొట్టుననియు శుక్రుడులగ్న మందుండినరెండు లక్షల దోష
ములహరించుననియుబృహస్పతిలగ్నమందుండిన లగ్నముపంచేష్టికబలముగ
లడైనను ౧౦ లక్షదోషములను బోగొట్టుననియు పంచేష్టికవనగాకాలాధి
పలగ్నాధిప గురుసూర్యచంద్రుల బలములగ్నాధిపతి యుపనయనలగ్నము
యొక్కఉపనయమందనగా ౩వ ౬వ ౧౧వ స్థానములయందుండిన ౫ లక్ష
లదోషములనుహరించుననియును సూర్యాంగారకశనైచ్చరలతోబలయుక్త
మైయేగ్రహమైన లగ్నతృతీయపక్షే కాదశ స్థానములయందుండిన ౧ లక్షల
దోషములనుహరించునని యుపనయనవిషయమై సూర్యుడుపనయనలగ్నము
నకు ౧౧వ స్థానమందుండినట్లయిన సర్వదోషముల నపహరించుననితా॥

(౩౪) మూ॥ బాలానాంశుభ వాసరేహ్నిధినేశధేతుః స్వీకృతిః
కార్యాపనమవత్సరే ప్రతిపదంరిక్తాష్టమీషష్ట్యమాః । హితవృష్టిచరస్థి
దేవరగృహేవ్యక్తే గురౌభాగవేమిత్రాంత్యాద్యరవిత్రయాదినిగురత్రోణా
సుసౌమ్యాయనే॥ వ్యా॥ అ॥ అథాతురస్వీకారయోగ్యకాలమాహ ॥ బాలనా
మితి । శుభవాసరేశుభదినేలహ్నిధివాభాగేనిధనే అతురస్వీకారలగ్నాష్ట
మస్థానే । శుద్ధేగ్రహరహితే సతపంచమవత్సరేజన్మతః పంచమః క్షేప్రతిప
దంపక్షద్వయగత ప్రతిపత్తిధిః రిక్తాష్టమీషష్ట్యమాః రిక్తాః పూర్వోక్తాః షష్ఠి
షష్ట్యా పక్షద్వయగతేలమాలమావాస్యావతాః పంచతిధిఃకౌత్వా విహయ
పూష్టిసూర్యచరేవరరాశాస్థి ర్స్థిరరాశావాస్థితేనతీశశేషః । చరగృహేచ
రలగ్నేగురౌభార్గవేశుక్తేవవ్యక్తసతి । అనస్తమితేనతీశశేషః మిత్రాంత్యా
ద్యరవిత్రయాదినిగురుత్రోణాసు అనూరాధా రేవశ్యోన్మసి హస్త చిత్రస్వా
తి తునర్వసు పుష్య శ్రవణేషునవనక్షత్రేషుసౌమ్యాయనే ఉత్తరాయణేబా

లానామక్షరగ్రహణ ధారణపటానామిత్యర్థః । నతు స్తనంధయానామక్షర
స్వీకృతిఃకార్యా॥ అ॥ అక్షరాభ్యాసమునకు యోగ్యకాలమును జెప్పచున్నా
డు॥ తా॥ శుభవాసరములయందును పగటియందును అక్షరస్వీకారలగ్నమున
కు నెనిమిదవ ఇంటనే గ్రహములేక యేండగాను । జననమారభ్యగ్ । వసంహస్య
రమందును శుక్లకృష్ణపాడ్యములు । రిక్తతీధులు । శుక్లకృష్ణప్రములను । అమూ
వాస్యను । ఈతిధులను విడచి సూర్యుడు చర రాసులయందనగా మేషకరగటకతు
లామకరరాసులయందుండగాను । స్థిరరాసులనగా వృషభసింహవృశ్చికకుం
భరాసులయందుండగాను । చరలగ్నములయందును । గురుశుక్రల స్తవయము
ను పొందకయుండగాను । ఆనూరాధ । రేవతి । అశ్విని । హస్త । చిత్రస్వాతి । పున
ర్వసు । పుష్యమి । శ్రవణము । ఈతొమ్మిది నక్షత్రములయందును । ఉత్తరాయణ
మందును బాలురకు నక్షరాభ్యాసము చేయుట ముఖ్యమని తాత్పర్యము॥

(38) మూ॥ విద్యారంభవిధిర్దివై వశుభదోనధ్యాయరిక్తావినాద
స్థారగత్రయసోమపంచకహరిత్రవ్యాదపూర్వత్రయే । శాఖేశార్యకవిజ్ఞసో
మదినకృద్వా రేషులగ్నేచరేనో విద్యాబుధసోమయోః పరిపతంత్రప్రతుజే
రేభ్యసేత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ అథవిద్యారంభయోగ్యయోగ్యకాలమాహ॥ విద్యా
రంభేతి॥ విద్యారంభవిధిః పరిపతంత్రవణ విధానం దైవదివాభాగ ఏవశుభ
దఃపవకారేణ నరాత్రావితీ అనధ్యాయరిక్తాః అనధ్యయనానివత్యమాణాని
రిక్తాపూర్వోక్తాః ఏతాఃవినావిహాయ । పృథగ్విన్నానాభి స్మృతీమాన్యతర
స్యామితిద్వితీయాదస్థారగత్రయసోమపంచకహరిత్రవ్యాద పూర్వత్రయేద
స్రః॥ అశ్విని । అరగత్రయం హస్తచిత్రాస్వాతయః సోమపంచకంమృగశ్శ్వా
గ్రాపునర్వసుపుష్యా శ్రేషాఃహః॥ శ్రవణం । క్రవ్యాదోమూల । అదభతీణ
ఇతిధారాః । పక్షమాంసశబ్దే ఉపపజేత్ ప్రశ్నియఃపుషాదరాదిత్వాదుపప
దస్యక్రవ్యాచేశఃక్రవ్యాదఃరాక్షసః॥॥ క్రవ్యాదోనశరభత్యమరః । రాక్ష
సాధిదైవతత్వాత్ మూలే బౌపచారికః పూర్వత్రయంపూర్వఫల్లనిపూర్వా
షాధా । పూర్వాభాద్రాణాం త్రయంపరేషుచత్వర్తశనక్షత్రేషుశాఖేశార్యకవి
జ్ఞసోమదినకృద్వా రేషుశాఖేశః పూర్వోక్తః తస్యవారగురుశుక్రబుధసోమ
రవివాసరేషుచ రేచరాణమేష కరగటకులామకరాణి తేషామన్యతమేల
గ్నేశుభః నోవిద్యాబుధసోమయోః విద్యారంభః వారయోః నశుభదఇతిపర
మతంకేషాంచిత్యక్షః శస్త్రంధనుర్విద్యాకుజే భౌమవాసర అరగరవివాస
రేచఅభ్యసేత్ ఉపక్రమేత్ ॥ అ॥ విద్యారంభమునకు యోగయోగ్యకాలము
ల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ౪౦ । ౪౧ । ౪౨ వక్లొకములయందు జెప్పబోయెడియన
ధ్యాయములను రిక్తతీధులను విడిచి పగటియందును । అశ్విని హస్త చిత్ర । స్వాతి

మృగశిర్ష | అరుద్ర | పునర్వసు | పుష్యమి | అశ్లేష | శ్రవణం | మూల | పూర్వఫ
ల్లసి | పూర్వాషాఢా | పూర్వాభాద్రతామస | నక్షత్రములయందును గురు | శు
క్ర | బుధ | సోమ | భానువారములయందును | చరలగ్నములయందును | విద్యా
భ్యాసముచేయుట ముఖ్యమనియును | అంగారక | భానువారములయందున
స్త్రవిద్యాభ్యాసముచేయుటముఖ్యమని యభిప్రాయము | సోమ | బుధవార
ములయందు విద్యాభ్యాసముచేయుటకొందఱికినవ్వలమైనను గ్రంథకర్తయి
ష్టానుసారముగా నిరంకుశవారములు శ్రేష్ఠములేనగుట || *

(౪౦) మూ॥ అప్యరేచ్యరాశిచేతదయనేస్యాత్పక్షిణీసాతిధిశ్చాం
త్యోపాంత్యసుమన్యమాదితి ధయఃపక్షేషుచానధ్యయః | ప్రాతఃపంచతునా
డికాః త్షయతిథౌవృద్ధౌ త్రయష్టత్సాయంత్రమ శస్సమశ్యము భయో
ర్నాథీచతుషకంసదా॥ వ్యా॥ అ॥ అధానధ్యాయఃర్ణయమాహ॥ అపీతి అరే
రవౌచరరాశిగే మేషమరకటతులామకరరాశిగతేనలి తదయనేచ రరాశ్య
యనగతేనతి | యాతిథిః | సాతిధిఃపక్షిణీనధ్యాయస్సాత్ | పక్షిణీసార్థనివ
సః॥ ని॥ ఆగామివర్తమానాహర్ముక్తాయాంనిశిపక్షిణుత్వమరః॥ అంత్యోపాంత్య
సుమన్యమాదితిధయఃఅనిత్యేదర్శపార్శ్వమాస్యాఉపాంత్యే | ఉభయచతుర్తశ్య
సుమన్యమే అష్టమ్యాఅదీప్రతిపదా ఏతాంస్తిధయః పక్షేషు శక్లకృష్ణయోరి
శ్యర్థః అనధ్యాయః అద్యయనాయోగ్యాః త్షయతిథౌపంచషఘటకాః వృ
ద్ధౌధివృద్ధౌ త్రయః తిస్రోఘటికాః ప్రతిపదష్టమ్యోఘటికాః ప్రాతస్తుపా
తఃకాలేషువ్యాప్నవంతిచేత్ తదాఅనధ్యాయః అథఅనం తరంక్షయతిథౌత్ర
యః వృద్ధౌషష్ఠ్యటికాసాయంకాలే క్రమశఃక్రమాక్సప్తమీత్రయోదశ్యోఃద్యా
ప్నవంతిచేత్తదాఅనధ్యాయః | సమత్యేవృద్ధిక్షయరహితేదినేఉభయోఃసా
యంత్రాతఃకాలయోర్నాడీ చతుషకం అనధ్యాయతిది ఘటికాచతుష్టయం
వ్యాప్నోతిచేత్ తదాఅనధ్యాయః పదేద్యనేననిత్యానధ్యాయః ఎషవిధిఃసత
తునైమిత్తికఇతిగమ్యతే॥ అ॥ నిత్యముగావచ్చెడి యనధ్యయనముల జెప్పచు
న్నాడు॥ తా॥ మేష కరకటక తులామకరసంక్రాంతులయందును నీరాసుల
యయనములయందునొకటిన్నరదివసమనియుపాద్యమిఅష్టమిచతుర్దశిపూణికా
మఅమావాస్యఈతిధులును | త్షయకాలమందుదయానపాద్యమి | అష్టమీలు ౫ |
గడియలుండినసువృద్ధియందు ౩ | ఘడియలును | వృద్ధిక్షయములులేకయుండగా
౪ | గడియలును సాయంకాలమందుసప్తమీత్రయోదశులలోక్షయవృద్ధిసామ్య
ములయందునుగ్రహముగా ౬ | ౩ | ౪ | ఘడియలుఅష్టమిచతుర్దసులునుకలిసియు
న్నతిధులునుఈచెప్పబడినవన్నియు నిత్యానధ్యయనములని తాత్పర్యము॥

(౪౧) మూ॥ చైత్రేనాధవషష్ఠయోరపిసదా శుక్లతృతీయాశుచౌ

షష్ఠీ సాదశమీర్ష్యాదోర్జనవమీయా సేద్వితీయాత్విషే । ఉద్దేశమాస్యథపంచమీతథ
 నీచేత్సాసప్తమిద్వాదశీమాఖే భాద్రపదాదిషు త్రిషుశుచోపాషేసితైకాదశీ
 వ్యా॥ అ॥ శుక్లపక్షేనైమిత్తికానధ్యాయనానాహ॥ చైత్రఇతి॥ చైత్రప్రసిద్ధేమాథ
 పవన్మయోఽమీమాధవంవైశాఖః షష్ఠీభాద్రపదః॥ ని॥ వైశాఖేమాధవోరాధఇ
 త్యమరః త్రయోశ్చశుక్లపక్షతృతీయా । శుచోపాషాధేశశుక్లపక్షీనాం దశమీఆ
 షాఢశుక్లవశమి ఇమోర్జనవమీ ఆశ్వయుజకార్తికయోశ్చుక్లవశమి॥ ని॥ ప్యా
 ద్వాదశినభిషాస్యాశ్వయుజోపిస్యాత్తుకార్తికే । బాహులోజోకార్తికేక
 త్యభయత్రాప్యమరః మాసేద్వితీయాత్విషేఇషేమాసేఆశ్వయుజమాసేశు
 క్లద్వితీయాఉజేశమాసికాతికమాసిశుక్లపంచమి తపసిచేతేమాఘమాసేస
 ప్తమిపునర్గాఢేద్వాదశీ భాద్రపదాదిషు భాద్రపదాశ్వయుజకాతికేషు
 త్రిషుమాసేషుశుచోపాషాధే॥ ని॥ శుచిస్తయంతపాథఇత్యమరః । పౌషేమ
 సిశుక్లేకాశీచైత్రేవైశాఖే శుక్లతృతీయాఆషాఢశుక్లపక్షీ దశమ్యేకాదశః
 భాద్రపదేత్యేద్యైకాదశ్యో ఆశ్వయుజేశుక్లేకాదశీ కాతికే శుక్లపంచమి
 నవమ్యేకాదశ్యం పౌషే శుక్లద్వితీయాదశమ్యే కాదశ్యం మాఘేశుక్లసప్తమి
 ద్వాదశ్యో సర్వమిళిత్వా శుక్లపక్షేషు దోడశనైమిత్తికా సధ్యాయాభిష
 లితం॥ అ॥ శుక్లపక్షమునందుండు నైమిత్తికానధ్యయనములను జెప్పుచున్నా
 డ॥ తా॥ చైత్రశుద్ధద్వితీయవైశాఖశుద్ధద్వితీయఆషాఢశుద్ధపక్షీదశమి ఏకాద
 శిభాద్రపదశుద్ధతృతీయ ఏకాదశిఆశ్వయుజశుద్ధఏకాదశికాతికశుద్ధపంచమి
 నవమిఏకాదశిప్రవ్యశద్ధనియ । దశమిఏకాదశిమాఘశుద్ధసప్తమిద్వాదశి
 ఈగతున్న । శుక్లపక్షమునందు నైమిత్తికానధ్యయనములని తాత్పర్యము॥

(౪.౨) మూ॥ తచ్చేషాస్తుసేతేతరాశ్చతిథయఃషష్ఠీత్రయోదశ్యదో
 యామ్యర్క్షంచతపస్యకాతికశుచిష్టేవద్వితీయా ఇమాః । సంధ్యాగర్జితమ
 న్యకాలంతతాపృష్టిశ్చప్రోక్షకాః రిక్తానధ్యయనేకృతోపనయనం స్యా
 తగర్జీహీనార్జితే॥ వ్యా॥ అ॥ అథకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికానధ్యయనానాహ
 తచ్చేషాఇతి॥ తచ్చేషాః ఉక్తావశిష్టాస్సితేతరాః కృష్ణపక్షగతాః తిథయః ష
 ష్ఠీభాద్రపదేమాసిత్రయోదశీఅథోయామ్యర్క్షంచభాద్రపదకృష్ణపక్షఏవత్ర
 యోవశ్యాఃపూర్వస్యాంతిథౌభరణీపక్షత్రమాయాతి । సాతిధిశ్చతపస్యకా
 తికశుచిషుతపస్యఃఫాల్గునః॥ ని॥ స్యాత్తేపస్యః ఫాల్గునికఇత్యమరఃకాతికః
 ప్రసిద్ధశుచిః ఆషాఢఃఏతేషు ద్వితీయాఇమాః పంచకృష్ణపక్షేషునైమిత్తికా
 నాధ్యాయాః । సంధ్యాప్రాతస్సంధ్యాకాలః గజోతంమేఘధ్వనిఃఉదయాత్పూ
 ర్వంయూనుం ఉదయానంతరం ఘటికాద్వయం ఏతత్కాలగర్జితం ఉక్తంభా
 గ్నో॥ ఉదయాత్పూర్వయామేతుపక్షేఘటికాద్వయం । తస్మిన్గర్జత్యనధ్యా

యః ప్రసస్యంసోగతమర్గ తీతితస్యకాలపతితావృష్టిః అకాలవృష్టిః అకాలశ్చక్లోః॥
 అనూరాధర్ష మూరభ్యపోడశశ్చేదివాకరః । యావచ్ఛరతితతాగతమకాలంమ
 నురబ్రవీత్ అసోష్టకాః॥ శ్లో॥ మార్గశీషేఽచపాషేచమాభేఫాల్గునయేవచ ।
 పూర్వయాపరయాసహేతి॥ రిక్తాః పూర్వోక్తాః అనధ్యాయాః పూర్వోక్తాః కృ
 స్తాష్టమ్యశ్చత్రస్తోష్టానైమిత్తికాశ్చయేతేషుకృతోపనయనంవటాః కర్మహీనా
 ర్తికృత్యాత్ ॥ త్రి॥ కృష్ణపక్షనైమిత్తికానధ్యయనములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆ
 మాధబహుళద్వితీయ॥ భాద్రపదబహుళత్రయోదశి॥ యాబహుళత్రయోదశికి
 పూర్వమేతిధియందుభరణీనక్షత్రమువచ్చుచున్నదో యాతిధియుగార్తీకబహు
 లద్వితీయఫాల్గుణబహుళద్వితీయయాగ॥ నక్షత్రపక్షనైమిత్తికానధ్యయనము
 లువినియందును । ఉదయసాయంకాలములయందుఉరిమేకాలమందుసూర్య
 మ|అనూరాధమొదలు| మృగశీషేఽమువరకగృహనతత్రమలయందునఁడగా
 కర్మింపుచుండెనేనిఅట్టికాలమందును తిస్తోష్టకలనగా మార్గశీషేఽహుళగప్త
 మి|అష్టమి|నవమి| పుష్యబహుళసప్తమి|ఆష్టమి|నవమి| మాఖబహుళగప్తమి|
 అష్టమి|నవమి| ఫాల్గుణబహుళసప్తమి|ఆష్టమి|నవమి వీ యి-దను|రిక్తాధు
 లయందును| క్రిందఁజ్ఞోకమందుజెప్పబడిన| శుక్లపక్షనైమిత్తికానధ్యయనము
 లయందును| ఉపనయనముచేసినట్లయినచిన్నవాడుకర్మహీనడగుననితత్ప్రశ్న॥

(౪౩) మూ॥ పుత్రాంశోపనయేత్పితైవహిః తోస్తాతేవిదూరం గతే
 జేద్బాలస్యపితామహస్సచనచేద్బ్రాతాపితృసోస్సపినో । కతాఽసోదరః సో
 పియదినోజ్ఞాతశ్చకతాతదానోచతోస్సపినగోత్రజస్సుకులజః కర్తావ్రతేయం
 క్రమః॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రసంగసంగత్యాఉపనయనకర్మానఁపా॥ పుత్రాంతి॥ పితాజ
 నకపితపుత్రాకమూరాదేపయేత్ । ఉపనయనసంసారవంతఃకుర్యాత్
 యేవకారేణతస్మిన్ధి తేనతినాన్యః । కతాభవతీతిగవ్యతేఽటోస్తాతేపితరి॥
 తాతస్తుజనకః పితేత్యమరః । విదూరదూరదేశం గతేచేత్ బాలస్యపితామ
 హః పితృపితాకర్తాసచపితామహూపినోచేద్యదిపితృర్వటోజనకస్యభ్రాతా
 శ్శ్వేష్యః కన్యోవాపితృవ్యభిశ్చర్థః । సోపిపితృవ్యోపినోచేత్తదసోదరపితృవ్య
 భ్రాతా । సోదరోపినోచేద్యరితదాజ్ఞాతస్సపిండోవాకతాసోపిసపిండో
 పినోచేద్యదిసగోత్రజః సమానగోత్రజాతయః కశ్చిత్కతాసోపినోచేత్ । స
 కులజః సమానకులజాతః । కర్తా । అయముక్తప్రకారః ప్రతేఉపనయనేక్రమః మ
 ర్యాదా॥ అ॥ ఉపసీతునితండ్రిమొదలుసగోత్రపర్యంతముకర్తలనుగ్రమముగా
 జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తండ్రికుమారునకుపనయనముచేయుటముఖ్యముతండ్రిజే
 తాంతరమునందున్నపక్షమునకుతాతయనగాతండ్రితండ్రియు అతడులేనిపక్ష
 మునకుపితృసహోదరులైన పితృతండ్రిపినతండ్రులును వారులేనిపక్షమునకుజే

స్థైర్యసహజగుణును అతడు లేనిపక్షమునకు స్వకులజుడును। వీరిలీక్రమమున
నుసనియనముజేయవచ్చునని తాత్పర్యము॥

(౪౪) మూ॥ మౌంజీబంధనకర్మతో ధవిహితంపూర్వంచగోదానతః
కర్తవ్యంక్రమశశ్చత్యయమిదంవేదవ్రతానామపి। చాలేయతరధితలతదత్రక
భితంవర్షవ్యవస్థాంవినాప్రాప్తేషోడశవత్సరేతుపహితం గోదాన కమైకవత
త్॥వ్యా॥అ॥అథ వేదవ్రతగోదానయోఃకాలగర్హయమాహ॥ మౌంజీత॥ మౌంజీ
బంధనకర్మతః ఉపనయనకర్మాఃసార్యవిభక్తిస్తసిః। అథఅనంతరంగోదాన
తఃగోదానకర్మాః పూర్వంవేదవ్రతానాం ఆగ్నేయప్రాజాపశ్య సౌమ్యవై
శ్వదేవాభ్యప్రతానాం విహితంస్వగృహస్యాక్తం ఇదంచత్యయంక్రమశఃఉ
క్తకమాతరర్తవ్యం । వర్షవ్యవస్థాంవినాంవత్సరనియమవినాచాలేమాదా
కర్మాణియతరధితం యాదృశ్చత్యత్రలగ్న వారాదికముక్తంత్రాపివ్రతచతు
ష్టమపితదేవతాదృశ్చ త్రతాదికమేవకధితంఉక్తంషోడశవత్సరేప్రాప్తేసతి
యతరగృహిహితం। తదేవకర్మగోదానమిత్యుచ్యతే। అనేకషోడశవత్సరేగోదా
నాఖ్యంకర్మకర్తవ్యమిత్యభిప్రాయః॥ అ॥ వేదవ్రతములకునుగోదానకర్మమున
కుగానికాయములనుజెప్పుచున్నాడు॥త॥ వేదవ్రతములనగాఆగ్నేయప్రా
జాపశ్యసౌమ్యవైశ్వదేవ వ్రతములనుఉపనయనానంతరమందునుగోదానవ్ర
తములకుముందుగానుసంవత్సర నియమములేక యేయేసంవత్సరమందైనను
చౌశ్చకర్మకుజెప్పబడిననత్రలగ్నదులయందునువేదవ్రతములజేయవలయున
నితాత్పర్యము॥

(౪౫) మూ॥ నానావేదసమూహావజ్ఞసహితంచాధీత్యంబ్యాగురో
రాజ్ఞాంయజ్ఞసుతార్థినస్స్య రథత్రైకార్యం సమావర్తనంపూర్వోహోతుభ
వాసరేచరగృహంత్యక్తావ సందష్టమిరిక్తా పర్వదినత్రయణిచమృదుక్షిప్ర
స్థిరేష్వపి॥వ్యా॥అ॥అథసమావర్తనకాలమాహ॥ నానేతి॥ అంక్తః ఛందఃకల్ప
వ్యాకరణజ్యోతిషనిరుక్త శిక్షాభిన్నహితంయుక్తం నానావేదసమూహంచతు
ర్వేదసమచ్ఛయంతధీత్యలభ్యస్యగురురోరాచార్యస్యజ్ఞాంలభ్యాసంప్రాప్త్య
గురుదాలసుజ్ఞాతఇత్యధఃయేయజ్ఞకర్మసుతాధిపః యాగపుత్రాభిషేకంతై
స్సమావతకంసమావతకనాఖ్యంకర్మపూర్వోహోతుభూర్వభూగేసుభ
వాసరేచరగృహంపూర్వోక్తచరరాశికదందాః పూర్వోక్తాః అష్టమపక్షద్వ
యగతాంత్యక్తాశ్చపూర్వోక్తాః పర్వాణిపంచ పర్వాణిదినత్రయం అపమయో
దానిచత్యక్తానిహంతు। మృదుక్షిప్రస్థిరక్షేషుమృదుని చిత్రానూరాథారేవ
తీర్థ్యశీర్షాణి క్షిప్రాణిఅశ్వినిహస్త పుష్యాస్థిగాణిరోహిణ్యుత్తరాత్రయం
యేతేష్వేకాదశనక్షత్రేషుకార్యమ్॥అ॥ సమావర్తనమునకు గాలగర్హయము

సుజేష్టుచున్నాడు॥ తా॥ యాగకర్మములనుగుమారులంగోరెడివారునాలుగు
వేదములను వేదాంగముననగా శిక్షావ్యాకరణముమొదలగు షడంగములనుజ
దేవిగురువుననుజ్ఞ వడసి సమావర్తనంబును నామంబుగలకర్మను చరరాసులన
గణమేషికరకటాక్షులూ॥ మకరరాసులను॥ పాద్యమిషష్టి॥ శిక్షాష్టాష్టముల
నుపంబపర్వములనుదినత్రయమనగా మూడుదినములతో గూడినవారములను॥
అమావాస్యనువీసివిడిచిపగటిపూర్వయాగమమందును॥ శుభవారములందు
నుచిత్తఅనూరాధరేవతిమృగశిర్షములశివనీఖ్యమిహస్త॥ రోహిణిఉత్తరా
భాద్రాక్షిణిగనక్షత్రములయందుఁగ్రహవర్తనకర్మచేయవలెనని తాత్పర్యము॥
ద్వితీయబిందు స్సమాప్తః.

తృతీయబిందు ప్రారంభః.

(౪౬) మూ॥ ఆదౌ స్యస్థితదేవతాం గ్రహగణం సంపూజ్యకర్తుస్తదా
తారాచంద్రబలాన్విలేశుభదినేలగ్నేశుభవాసరే॥ జ్యోతిశాస్త్రవిదంప్రశాం
తమనసంనత్వా యథాస్వం గురుతాంబూలాది సమర్ప్యతస్యశుభదేద్యధ్వా
వరస్యాపిభమ్॥ బ్యా॥ అ॥ అధవివాహప్రకరమాహ॥ ఆదావితీ॥ ఆదౌప్రథమ
తః స్వస్థితదేవతాం స్వేష్టదేవతాం గ్రహగణం సూర్యాదిగ్రహబృందంచ సం
పూజ్యసమ్యగభ్యర్చ్యతదాతస్మి రాకలేకతుః॥ వివాహకర్తుః పరస్యపితృకన్యా
దాతురిత్యర్థః॥ తారాచంద్రబలాన్విలేశుభదినేపంచాంగశుద్ధిదివసే శుభవాసరే
ప్రశాంతమనసంసిద్ధిః॥ పాంతః కరణం జ్యోతిశాస్త్రవిదః జ్యోతిషతత్వజ్ఞంగు
రుం యథాస్వంగురుమివనత్వానమస్కృత్య తాంబూలాది ఆదిశక్తేన గంధమా
ల్యవస్త్రాభరణాని సమర్ప్యతత్వావధ్వాః కన్యాయాః పరస్యచ భంజనక్షత్రం
వదేద్విజ్ఞాపయేత్॥ జ్యోతిశాస్త్రజ్ఞామేతి శేషః॥ కన్యాతాతాస్వదుహితృన
క్షత్రం పరజనకః స్వపుత్ర నక్షత్రం జ్యోతిశాస్త్ర విదుషే విజ్ఞాన్యమదాగమన
లగ్నవశోఽఘ్నభాశుభఫలం వక్తం వ్యమితీ॥ పాథః యేదిత్యర్థః॥ బ్యా॥ వివాహప్రశం
సను జేష్టుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహకతయగువరునితండ్రివివాహప్రయత్నారం
భమునందు నిష్ప్రదైవమును సూర్యాది నవగ్రహములనుభక్తిముక్తుడై పూజచేసి
శుభకుదారాచంద్రబలములు చక్కగా నున్నదివసమందును శుభదినశుభలగ్న
శుభవారములయందు శాంతచిత్తుడగు జ్యోతిశాస్త్రవేత్తను గురుభావముతో
నమస్కరించి తాంబూలదక్షిణాదులచే తుష్టుజేసి యా జ్యోతిషునికన్యా
వరులనక్షత్రములదెలిపి మేమువచ్చినలగ్నమునుబట్టి శుభాశుభఫలముల జేష్టువ
లయునని వివాహకతప్రాధికంబవలెనని తాత్పర్యము॥

(౪౭) మూ॥ పాపవేదంబుగోవిగ్భతనయా॥ కుర్యాత్సకామిక్షగః॥

కన్యాంలగ్నగతో వరంసిధనగోహన్యచ్చకన్యావరౌ । చంద్రోష్యక్షణగోధ
 వారపుగతోఽష్టర్విలగ్నచ్చలీపశ్చ డష్టమఃర్షతశ్చ పుత్రతస్సోచ్చైగ్నయు
 క్తేషీతః॥ వ్యా॥౨॥ అథద్వాభ్యాంపుచ్చకలగ్నవశాశ్చలాభలేదగ్నయిత॥పాప
 యితీ॥ పాపంపాపగ్రంఽష్టంపుచ్చకస్య లగ్నత్పంచమగోయదికన్యావిష్వ
 తనయాంవిసప్తాఃతనయాః యస్యాస్తాంతథోక్తాంమృతప్రజా మిత్యర్థః । తు
 ర్యాత్ । స పాపగ్రహఃజామిత్రగఃపుచ్చకలగ్నత్సప్తమలగ్నగతోయదికన్యాం
 హన్యాత్ నాశయేత్ । సయేవలగ్నగతంపుచ్చసలగ్నస్థోయదివరంహన్యాత్
 సయేవసిధనగః అష్టమస్థానగతోయదికన్యావరౌహన్యాత్ చంద్రోపిబలీనక
 అష్టమగపశ్చేదదవారిపుగతోవాషష్టస్థానగతోవాయదిసోమ్యైః శుభగ్రహైః
 యుక్తోవాయాక్షతోవానచేద్యది వివాహానంతరం అష్టమవషణ్ణతః అష్టమవ
 షాత్పరతః పూర్వమేవకన్యావరౌహన్యాత్ । యేవంసవణ్ణతప్రశ్నేషుద్ర
 వ్యవ్యమ్॥౨॥ రే॥ డష్టాక్షకములచేత నడిగినలగ్నమునుబట్టి ఫలాఫలములజెప్పుచు
 న్నాడు॥ తా॥ అడిగినలగ్నమునకు ౫ వయింటపాపగ్రహముండినట్లయిన-వివా
 హకన్యనుమృతపుత్రులుగలదానిగాజేయును । ౭ టనున్నక్షమునందుగన్యను
 నశింపజేయును । పుచ్చకలగ్నమందున్నట్లయినవరునినశింపజేయును । ౮ టను
 న్నట్లయినగన్యావరులనునశింపజేయును । మఱియుచంద్రుడుపుచ్చకలగ్నమున
 కుండును । ౯ టనుశుభగ్రహములతోగూడియున్ననుజూడబడినను గన్యావరుల
 నుంహాహానంతరము ౮ సంవత్సరములకు ముందుగానే నశింపజేయునని
 తాత్పర్యము॥

*

(౪౦) మూ॥ లగ్నత్పంచమసంస్థితౌగురుబుధౌవధ్వాస్సుపుత్రప్ర
 దౌశుక్రఃపూణాశికరశ్చబలినోతస్యాశ్చకన్యాగ్రౌ । యేతేలగ్నగతావర
 స్యసుఖదాస్త్రీరత్నలాభప్రదాజామిత్రేయది సంస్థితస్తుయువతేపుంరత్నలా
 భప్రదాః॥ వ్యా॥లగ్నదితి॥ గురుబుధౌలగ్నత్పుచ్చకలగ్న త్పంచమసంస్థి
 తౌపంచమస్థానగతోయదివధ్వాకన్యాయాః । సుపుత్రప్రదౌభవఇతితిశేషశు
 క్రక్షూర్ధనిశాకరశ్చ శుక్రపూణాచంద్రౌబలినౌ సంతౌపంచమస్థానగతోముది
 తస్యాః కన్యాయాఃకన్యాగ్రతౌ స్త్రీసంతానప్రదౌయేదే గురుబుధశుక్రపూ
 ణాచంద్రాఃయేతేషాంమధ్యకోవాలగ్నగతశ్చేత్వరస్యసుఖప్రదాః కించస్త్రీ
 రత్నలాభప్రదాశ్చభవంతినకలలక్షణలక్షితకన్యాప్రదాశ్చభవంతిజామిత్రేష్వ
 చ్చకలగ్నత్సప్తమలగ్నేస్థితశ్చేద్యవతే॥ వధ్వాః పుంరత్నలాభప్రదాఃరూ
 పయారనవిద్యవినయంసపన్నవరప్రదాభవంతి॥ అ॥ శుభఫలములజెప్పుచు
 న్నాడు॥ తా॥ అడిగినలగ్నమునకు ౫ టగురుబుధులుండినట్లయిన, కన్యకనుశుభ
 త్రవంతురాలనిజేయుదురనియు॥ శుక్రపూణాచంద్రులుబలవంతులై ౫ టనున్న

పక్షమందుగన్యకనుస్త్రీసంతానముగలదానిగాజేయుదురనియు । మఱియునీ
 జెప్పబడినబుద్ధగురు శుక్ర చంద్రులలోనొకరైననులగ్నమందున్నచోక్షమనవ
 రునికిమికిరలిసుఖమునుసకలలక్షణసంపన్నురాలగుస్త్రీనిన్నియత్తురనియు । వృ
 త్తకలగ్నమునకు రిటనున్ననీకన్యకురూపయావనపిద్యావినయసంపన్నుడైనవ
 రునికిత్తురనియధికము.

✽

(౪౯) మూ॥ ఏవంసత్సమయంవిచార్యమనసాశ్రీవేంకటేశంస్మరేత్క
 న్యాదాత్మగృహంప్రవిశ్యసహత్రైస్సంభాష్యకత్రైవతామ్ । కన్యాంశీలగుణా
 న్వితాంస్వకులజాం నక్షత్రశ్యాదిస్మరైస్త్వైరనుకూలినీచివరయేత్స్వణాది
 నాలంకృతామ్॥వ్యా॥అ॥ కన్యావరణకాలమాహ॥ ఏవమితి॥ ఏవముక్తరీత్యాసత్స
 మయంశుభలగ్నంవిచార్యమనసాశ్రీవేంకటేశం వేంకటేశమిత్యుపలక్షణంజప్త
 దైవతమిత్యధికః॥ స్మరేత్కన్యాదాత్మగృహంప్రవిశ్యత్రైకన్యాదాత్మజనైస్సహ
 సంభాష్యశీలగుణాన్వితాశీలం । సదాచారిగుణాస్సాముద్రికలక్షణాక్తాత్రై
 రన్వితాంయుక్తాంస్వకులజాంస్వకీయకులోద్భవాంత్రైః పూర్వోక్తైఃసర్వైః
 త్నక్షత్రరాశ్యాదిః । ఆదిశబ్దేనగ్రహమైత్రగణకూటాదయః । త్రైరనుకూలనిలనుకూ
 లవతీంస్వణాదినానుషర్ణముక్తావిద్రుమచిత్రవస్తాగ్రహనాలంకృతాభూషి
 తాంతాంకన్యాంకత్రైవవరయేత్ । వివాహకత్రైవనిశ్చయేత్॥అ॥కన్యకసవి
 వాహమునకనిశ్చయించెడిక్రమమునుజెప్పుచున్నాడు॥ అ॥ ఈక్రమజెప్పబడిన
 ప్రకారముశుభలగ్నమునువిచారించి మనమునగిష్టదైవంబునుస్మరింపుచున్యక
 నిచ్చువారిగృహమునుబ్రవేశించివారతోసంభాషించిసదాచారివత్తయై । సాము
 ద్రికశాస్త్రమందుజెప్పబడిన లక్షణములతోగూడినదైవకులమందుబట్టినదై
 నక్షత్రరాశిగ్రహమైత్రాదులచే ననుకూలవత్తయైబంగారు । ముత్యము । పగడ
 ము । యివిమొదలైనవానిచే నలంకరింపబడినదైయున్నకన్యకను వరునికిదండని
 శ్చయింపవలెనని తాత్పర్యము॥

✽

(౫౦) మూ॥ జాతాత్మప్రదశాబ్దతోధవిషమేష్వజ్ఞేషుపుంసాశుభో
 గోదానాహ్వయికర్మలోపకరణైత్పంచమాబ్దాదిషు । కన్యానాంసమవత్స
 రేషువిహితః పాణిగ్రహః పుత్రకృజ్ఞాతాద్వాదశవత్సరాత్తునియమోనేయం
 వ్యవస్థాసరే॥వ్యా॥అ॥ వివాహసంవత్సరనియమమాహ॥ జాతాదితి॥ జాతాత్
 జన్మతఃసప్తదశాబ్దతంతప్రదశవషాత్ । అథలసంతరంవిషమేష్వజ్ఞేషుఅయు
 గ్నసంవత్సరేషు ఏకోనవింశత్యేక వింశత్యాదిషు పుంసాం పాణిగ్రహావివా
 హః శుభదఃగోదానాహ్వయికర్మలోపకరణైచేత్ గోదానాఖమలోపా
 యపంచమాబ్దాదిషు పంచమాదివిషమేషు శుభదఃఏతచ్చింత్యం మానాభా
 వత్ కన్యాంస్త్రీణాంతాగమవత్సరేషువిహితః॥ పాణిగ్రహఃవివాహపు

త్రకత్పురుష సంతానప్రదః జాతజ్జన్మతః గతవషాద్యాజన్మ ప్రభృతిదశ
మవషాశుభివ్యాప్య అయంనియమః పరదశవషాదూర్ధ్వం ఇయంశ్చ సా
మయ్యాదానా స్తదశవషాదూర్ధ్వం రజోదర్శన సమయత్వాద్విత్తభావః॥
అ॥ వివాహము జేయదగినసంవత్సరముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పుట్టినది విషవ
త్సరముమొదలుకొని బేసి సంవత్సరములయందుబురుషులకు వివాహయోగ్యం
బనియును స్త్రీలకుసరిసంవత్సరములయందు వివాహము పుత్రప్రదహనియును
గంవసంవత్సరములపై రజోదర్శనసమయమౌటవలన బేసిసంవత్సరములయం
దును జేయవచ్చుననుట॥

✽

(౫౦) మూ॥ ఉద్వాహాత్సమనంతరంయదిపున పాణిగ్రహేచ్ఛభక
వేత్తద్వషాద్యసమాబ్ధ ఏవశుభదస్తస్యాన్నపాణిగ్రహః । స్యాత్పత్నీవృత
వత్సరాదివిషమేషమేకవివాహశ్శుభోయుగ్మాబ్ధేత్వశుభప్రదోపిషమేమాసే
తికేషాంనుతమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వితీయవివాహయోగ్యయోగ్యకాలమౌహా॥ ఉ
ద్వాహాదితి॥ ఉద్వాహాద్వివాహాత్సమనంతరమేవయః పునాక పునఃపాణిగ్ర
హేచ్ఛవివాహకాలత్వోవాకభవద్వదితద్వషాద్యసమబ్ధయేవపూర్వవివా
హవత్సరాదితి షషమాబ్ధయేవతస్య పునః అన్యపాణిగ్రహః అన్యస్త్రీవివా
హశుభదస్త్యాత్ ఏవంబహువివాహేష్వపిబోధ్యం । పత్నీవృతవత్సరాదివి
షమేషస్త్రియస్త్రికా తస్య యృతాద్వత్సరప్రభృతివిషమేషమేక వివాహశ్శుభః
యుగ్మాబ్ధేతుసమవస్థి కేషు అశుభదోపిషమేమాసే శుభప్రదఇతికేషాంచ
స్మితంచత్రాంతంవిశేషః॥ శ్లో॥ అపుత్రదీప్యతా భార్యాతస్యాభితుకర్షివాహ
కిమాయుగ్మాదేయుగ్మామాసేవాకున్యూకేచ్ఛచ్ఛభదోమతః॥ ప్రజాపత్యాంవ
భాయ్యాం యాంమృతాయాంబ్రాహ్మణ్యతు॥ షషమాబ్ధేతుకర్తవ్యోవివాహ
శ్శుభకృద్భవేత్॥ అ॥ ద్వితీయవివాహములకు యోగ్యకాలముజెప్పుచున్నాడు॥
తా॥ వివాహమైనతర్వాతభార్యజీవవత్తయైయుండగావరలవివాహమునుగో
రువాడుప్రథమవివాహసంవత్సరముమొదలు బేసిసంవత్సరములయందునుభా
ర్యమృతినొందినవెనుక చనిపోయినదమొదలుకొని బేసిసంవత్సరములయందును
గొందఱిమతానుసారముగా సరిసంవత్సరములలో బేసివెలలయందును స్వీతి
యాదివివాహముచేయదగినదని తాత్పర్యము॥ ఇచ్చటభార్యపుత్రహీనురై
మృతినొందినసమవక్షములందు సమమాసములయందైన జేయదగిననియును
పుత్రవతినైమృతినొందిన బేసివక్షములయందు జేయవలయుననియు॥ కొందఱి
యభిప్రాయము॥

✽

(౫౧) మూ॥ కుంభాబోధనృయుగ్మాతేశనడనేష్వరేణ స్థిరేభాల్లునే
మాఖేమాధవశుక్తయోశ్చశుభదస్తార్ద్రధృయమధ్యమః । చైత్రేణునిగతేభసు

ర్మగగతేపాషేచయగ్భ్యుతేప్యాపాధేన శుభోధనుర్ముకషయతేష్యరే-
వివాహశుభః॥ వ్యా॥ అథవివాహయోగ్య మాసర్గయమాహ॥ శుభేతి॥
అరేసూర్యేకుంభాజోత్త న్మయగ్భ్యుతే సదనేషుకుంభమేవ వృషమిధున
తులారోశిషుస్థితేసతిఫాల్గునే మాఖేచమాధవశుక్రయోః వైశాఖజ్యేష్ఠమా
సయోః॥ ని॥ వైశాఖేమాధవోరాధోజ్యేష్ఠే శుక్రభత్యభయత్రావ్యమరిః॥ వి
వాహశుభదఃఊర్జద్వయేకార్తికమార్గశీర్షమాసద్వయే॥ ని॥ బాహులాశోక
కార్తికీకయిత్యమరిః । మధ్యమఃఅనుత్తమః అరేమీనగతేసతిచైత్రమాసిధను
మృగగతే ధనుర్గతేమకరగతే వాయుడిపాషేమాసి యుగ్భ్యుతే మిధునగతే
నతిచఆషాఢమాసి॥ అపిశబ్దాతరేటగతేఆషాఢేపినశుభప్రదః॥ తథాచా
పస్తంబేన॥ ఉత్తమంచనైదాఘమిత్యాపాధత్రయస్యాపినిర్ధత్యాత్ ధనుర్ముక
షయతేపాషాతిరిక్తమాసిఅరేధనుర్గతేమకరగతేసతివివాహశుభః॥ చైత్రే
మీనగతేభిత్త్యనేనమీన చైత్రనిషేదఃవింధ్యస్యోత్తరదేశానామేవ । నతుదక్షిణ
దేశానాంవింధ్యస్యోత్తర దేశానాంమధ్యేపి । కలింగవంగసింధూనామేవకృ
త్సమీనచైత్రనిషేధః । శేషేతుమేషాయనప్రవేశాదారభ్యననిషేధః॥ తథా
హదక్షిణా॥ శ్లో॥ మేషాయనప్రవేశేతుతదారభ్యప్రయత్నతః॥ వివాహశుభమి
చ్ఛంతీగర్గకశ్యపవేవతాః । మీనచైత్రమహదోషఃకలింగేవంగసింధుషు । వివా
హాంవర్జయేత్తత్రచాన్యేషుతుశుభప్రదః । పరాశరసంహితాయాంచ॥ శ్లో॥
వింధ్యస్యదక్షిణేదేశేమీనచైత్రశుభావహః । తస్యస్యాత్సవ్యభాగేత్సుషేష
చైత్రశుభావహః॥ వివాహేమీనచైత్రేతుయావత్మేషంవిశేదవిః॥ తావద్వై
వాహికంకర్ణ కుర్యాద్వింధ్యస్యదక్షిణభిత్త్యక్తత్వాత్॥ అ॥ వివాహవిషయమై
శుభాశుభఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మేషవృషభమిధునతులకుంభరాసు
లయందుసూర్యుడుండగాను॥ సూర్యుడు॥ పుష్యమాసమునకంటె నితరమాస
ములయందుధనుర్మకరములబొందియుండగాను । వైశాఖజ్యేష్ఠమాసఫాల్గు
నమాసములయందును॥ వివాహముచేయుటమంగళకరమనియు॥ కాలికమా
ర్గశీర్ష మాసములయందుజేయుటయల్పఫలదంబనియు । సూర్యుడుపుష్యమాస
మందుధనుర్మకరరాసులయం దుండగాను ఆషాఢమాసమందు మిధునకరా
టకరాసులయందుండగాను వివాహముచేయుట మంగళకరమనియు సూర్య
ుడుచైత్రమాసమందు మీనరాశియం దుండగా గలిగెడి దోషము వింధ్యపర్వ
తోత్తరదేశమునకేగాని । దక్షిణదేశమునకులేదుకానదక్షిణదేశస్థులుమీనచై
త్రమందుమేషాయనప్రవేశమైనను వివాహముచేయదగునని తాత్పర్యము॥

(౪౩) మూ॥ మాసాంతేదినపంచకేపితృతిధౌరిక్తాష్టమీద్వాదశీషష్ఠీ
విష్టిషువాదినోజరదశేసాయంతనేహర్కృభే । మాసాదావవమార్ధరాత్రదిన

కృతాగ్రహప్రదోషేషు నామన్వాదోచయ గాదిఃపర్జదివసే పాణిగ్రహానిః
 దితః॥ వ్యా॥ అ॥ వివాహేనిపిద్ధతిథీనాహ॥ మాసాంతఇతి॥ యాసాంతేదినపంచ
 చకేష్వమై కాదశి ప్రభృతిదినపంచకేపిశృణ్వేథాసాంవత్సరికాదిపిశ్యదినే । ౪
 కృషం ద్వాదశీపక్షి పక్షిపురెక్తాఃసూర్యోక్తాః । అష్టమీపక్షద్వయగతాద్వా
 దశీపక్షపక్షిగతా । మాసాంతేదినపంచక ఇత్యనేనైవకృష్ణద్వాదశ్యాఃతదం
 వఃపాతత్యేనగతార్థత్వాత్ । పక్షిచపక్షద్వయగతానిష్టిర్భద్రకరణంయేతే
 ఘవాశబ్ధఃపిష్టిసముచ్చయార్థః॥ ని॥ వాస్యాద్వికల్పపమయోరేవార్థేచసము
 చ్చయయిత్యుచరః । దినోత్తరదళేదినస్యోత్తరార్థే సాయంతనేదినసస్యపంచ
 నుభాగయేవఅత్రాపాదితః దినసస్యోత్తరార్థ మాత్రస్యసిష్టేభిఃపస్తతస్తుపా
 యంతనమాత్రస్యామంసిష్టేకః సతూత్తరార్థమాత్రస్యేవాభ్యేయం అశ్య
 థాడ్మత్తరదళసిష్టేభ్యేనైవతదంతః పాతినః సాయంతనస్య గతార్థత్వాత్పృథ
 క్సాయంతనగ్రహణస్యవైఫల్యప్రసంగాపత్తేః అహర్నృభేడషఃకాలే॥ ని॥ ప్ర
 త్యాయోహర్నృభంక్యయిత్యుచరః । మాసాదౌశుక్లప్రతిపదిఅవమః దినత్రయ
 మర్థరాత్రంపహసేతథం ద్వితీయయావచరమ ఘటికామారభ్య తృతీయయా
 మప్రథమఘటికాచ నిశీథసంజ్ఞాదినకృష్ణప్రమీకామః త్రయోదశీతయోఃప్రచో
 షః యేతేషుమన్వాదోచచతుదశమన్వాదిష్టిత్యర్థః జాతా వేకవచనంయుగా
 దిఃపర్జదివసేయుగాదయశ్చత్వారిప్రసిద్ధాః । యేతేషుపర్జదివసేషుపూర్వో
 క్తేషుసర్వేషుపర్జదివసేషు పాణిగ్రహానిందితః కర్మణిక్తఃఋషిభిరితిశేషః॥
 అ॥ వివాహానిపిద్ధకాలములజెప్పచున్నాము॥ తా॥ కృష్ణమై కాదశిమొదలమావా
 స్యవరకును । పిశ్యతిథులయందును । రిక్తతిథులయందునుఅష్టమిద్వాదశిపక్షిల
 యందునుభద్రకరణయందునుదినోత్తరభాగమనగాకెవ జామునందును । నా
 యంకాలమనగాకెవగడియమొదలుగడియలను । ప్రభాతినమయమందును
 శుద్ధపాడ్యమియందునుమూఘతిథులుగూడినదివసమందును । సగమురాత్రివే
 లయందును । సప్తమిత్రయోదశీ ప్రదోషములయందును । గరమన్వాదులయం
 దును । రయుగాదులయందును । ముందుజెప్పబడినవజాదివసములయందువి
 వాహము చేయగూడదనుట॥

*

(౫౪) మా॥ శుక్రాగ్నేందుజవాసరేశుభదోమందారగ్రయార్క
 ధ్యమశ్చోద్వాహః కజవాసరేనిధనదస్సోమేసపత్నిప్రదః । శేవత్యుత్తరరో
 హిణీకరపితృస్వాతీందుమితాసురేపాపా నన్వితపాపవేధరహితే పాణిగ్ర
 హాశ్శోభనః వ్యా॥ అ॥ వివాహవారనక్షత్రనియమమాహ॥ శుక్రేతి॥ ఉద్వాహః
 వివాహః శుక్రాగ్నేందుజవాసరేషుశుక్రగురుబుధవాసరేషు శుభదఃమందా
 రగ్రయోశ్శని భానువాసరయోః మధ్యమఃకుజవాసరే నిధనదఃమృత్యుప్రదఃసో

మేగోమవాసరేనపత్నప్రదః ద్విత్వియపవాహప్రదత్తశ్చరః । రేవత్కృతా రో
హీణీకరపిన్వచ్ఛాతీంచ మిత్రాసురేరేవత్కృతర త్రియరోపిణీహస్తాపఖా
స్వాతీమృగశీర్షానూరాధామూలాని ఏతేషామన్యతమేపాపాన స్వితేపాప
వేధరహితేచనక్షత్రే పాణిగ్రహశ్శోభనః॥ అ॥ ఎవాహమునకుయోగ్యయో
గ్యవారసక్షత్రములశ్శుభున్నాడు॥ తా॥ బుధగురుశుక్రవారిము అత్రమం
బు॥ ఆదిత్యశనివారిములు మధ్యమంబులు । భౌమవారముమరణప్రదంబు॥ సో
మవారముపునర్వివాహప్రదము । మిత్రయుగోహీణీన్మృగశీర్షామఖాఉత్తర॥
మాస్త్ర॥ స్వాతీఅనూరాధామూలకేశరాషాధ॥ ఉత్తరాభాద్రాదేవతీ॥ వీసలో
పాపగ్రహములేని నక్షత్రమందునువివాహముచేయుటయు క్తమనుట॥ ✽

(౫౫) మూ॥ ఆర్ద్రాదావనిలాంతఋక్షదశ కేసూర్యేస్థితేవాగరౌ
సింహస్తే పృథనాతదంశకగతే పూర్వేదశేపారిఖు । ఉద్వాహూనశుభస్వ
జన్మనిధనేమాసేచరాశౌ గృహేదఃజత్యోరపి జన్మకర్మనిధనాద్యుత్తేషున
ప్రస్వపి॥ వ్యా॥ అ॥ అథఅన్యోపనిషేధానాహ॥ ఆర్ద్రాదావతి॥ సూర్యోఆధ్రా
దావనిలాంతఋక్షదశ కేఆధ్రాప్రభృతిస్వాత్యంతసక్షత్రదశ కేస్థితేనతి॥ శ్లో॥
శ్వేష్టమాసేయదాసూర్యేరుద్రక్షేచార్ధభోగభాక్ । వివాహాదిశుభకార్యం
కేచిదాహుస్త్రయ్యాంశకాణితివిద్యమానత్వాత్ । ఆర్ద్రాదావిద్యస్యఆధ్రా
యార్చనార్థపాదమారభ్యస్వాత్యంతమిత్యథః॥ గురౌసింహస్తేసింహరాశౌస్థి
తేనతిఅథనాతదంశకగతేరాపఃసూయాఇదంపారిఖుం । తస్యేదమ్యచ్ఛ్రీత్య
యః తస్మిన్పూర్వదశేపూర్వాగ్ధే ఉద్వాహూనశుభస్వజన్మనిధనేస్వజన్మమా
సాదష్టమేమాసేజన్మమాసస్తు॥ శ్లో॥ జన్మనోదినమారభ్యత్రంశద్దినమతఃపరం
జన్మమాసమితప్రాహుమునయస్సత్వవాదిన ఇత్యుక్తత్వాత్ స్వజన్మమాస
స్తస్యవేదితవ్యః । రాశౌజన్మరాశేష్టమరాశౌగృహేస్వజన్మలగ్నాష్టమేల
గ్నేదంపత్యోజన్మకర్మనిధనాద్యుత్తేషుజన్మకర్మసాంఘాతికవైరాశికమా
ననికసాముదాయక నైధనేమసప్తనక్షత్రేషుచనశుభః అత్రసింహగురుసిషే
ధఃవింధ్యస్యోత్తర దేశానామేవనతుతద్దక్షిణదేశానాం । తథాచగోవిలః॥
శ్లో॥ వింధ్యస్యోత్తరదిగ్భాగేసింహాయుక్తేబృహస్పతౌ । వివాహంనైవకర్మీ
తనాయందోషోస్తిదక్షిణే॥ అ॥ మఱికొన్నివివాహసిషేధ కాలములజెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ సూర్యుడార్ద్రానాలవపాదముమొదలు స్వాతీనాలవపాదమువ
రకునుండినసుబృహస్పతిసింహరాశియందైనను । ఈరాశ్యంశయందయిననుం
డగాను॥ పరిఘారామయోగపూర్వార్ధమందునుజన్మమాసే మనగాజన్మించి
నదినముమొదలు ౩౦ దినములందును॥ జన్మమాసమునకురవమాసమందును॥
జన్మరాశికిరవరాశియందును॥ జన్మలగ్నమునకురవలగ్నమందును ౩౦ శ్లోక.

మం సుజెస్టుబడినజన్మకర్మాది నతత్రములమంద నువివాహము జేయదగవనితా
త్వము బృహస్పతిసంహారాశియందుండగా విధ్యోత్తర దేశస్థుల కేవివాహాని
మేధముతకొన దేశస్థులకానిమేధములేదు॥

(౫౬) మూ॥ శుక్రశృంగధిగద్ధతస్త్రినివ సేచాలోదశాహే పథైవ
క్షేచ్ఛద్ధాత్రానాదశదినేపంచాహమేవాధవా । పక్షేచోభయతోగురుఃపర
మతశ్చకృజ్యయోస్తద్వయేపంచాహంతుదినత్రయే ॥ ౧ ॥ ధకాదివసే వృద్ధశ్శిశు
స్సౌభ్యశీ॥ వ్యా॥ అ॥ గురుశుక్రశశీనాంఫలంః క్తుమిచ్ఛక్త్రయాదాంవృద్ధబా
లత్వేదశకాయతి॥ శుక్రశ్శత॥ శుక్రశృంగధిగద్ధతః శక్రబండ్రతస్యైకప్రాచీత
స్సౌముదితస్సక్త॥ త్రిదివసేత్రయాదాంచినానాం సమాహారః త్రిదివసంత
స్త్రికా బాలోభవతిపరైపశ్చ మదిశ్శునిశస్సక్తా దశాహేదశదినసేషబాలఃకతి
క్రమాదుక్తప్రాప్స్యన్తు క్రమాత్పక్షేపంచదశదినసేషవృద్ధః ప్రాచ్యాందశ
దినసేషుద్ధః ప్రాచ్యాఅధనాపంచాహంసంచదినేషువా ప్రతీచ్యాంవృద్ధో
భవతిగురుః ఉభయతఃఉతయే అసమయేచపక్షేపంచదశదినసేషబాలోవృ
ద్ధశ్శశుకృజ్యయోగురుశుక్రయోః తద్వయే ఉతయోస్తమృద్వయేపంచా
హంపంచదినానీతిపరమశం కేశాంచిచ్ఛత్యేకశీచండ్రందినత్రయేవృద్ధః ఆర్థదిన
సేడవయూంతరత్రిశద్భుటికాః శిశువతి॥ శ్లో॥ చతుర్దశ్యశ్యగశ్చుండస్స
కృవదస్తమమండ్రజేత్ । అమావాస్యంతగౌసూర్య చ దౌరాశ్యావిభిస్స
మా । అత్రేప్రతిపదసూర్యాగ్నిగతశ్చౌదయంతతత్తత్కృత్వాత్ చతుడక
శ్యంత్యసుటికా ప్రభృతిప్రతిపదః' అంశ్యఘటకా పర్యంతదినద్వయమస్తంగ
తప్రపచ్చగమఘటకామారభ్యద్వితీయాయాస్త్రీంశద్భుటికా పర్యంతంబా
లః । ద్వాదశ్యాప్రథమఘటకాదిమారభ్యచతుడకశ్యోచరమఘటకాపర్యం
తంసినత్రయంవృద్ధోభవతీశ్యథః॥ అ॥ గురుశుక్రచండ్రులవృద్ధశ్వబాల్యముల
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుక్రకుడుతూపుకదెగడదయించిన ఉదయనంతరంకి
దినసములు బాలకునుపశ్చిమంబున ఉదయించిన ౧౦ దినసములుబాలకు
నుతూపుకనలస్తమించిన అస్తమయమునకుముందు ౧౫ దినములువృద్ధుడు
నుపశ్చిమంబునలస్తమించిన ౧౦దినసములువృద్ధుడును । నొకపక్షమునపశ్చి
మంబున౫దినసంబులువృద్ధుడునుబృహస్పతిఉదయించిన ౧౫ దినసములుబా
లుడలస్తమించిన ౧౫ దినసములువృద్ధుడునుకొండటిగుభిప్రాయముగురు
శుక్రలకుభయలకునుదయించిననస్తమించిన ౫ దినములుబాలవృద్ధశ్వములిని
యును । చండ్రుడుకృష్ణద్వాదశిమొదటిఘడియమెదలచోర్దశ్యంత్యగడియవ
రకువృద్ధుడును శుద్ధసాడ్యమితుగడియ ఘడియ విడియ ౩౦గడియల వరకు
బాలకునియు తాత్పర్యము॥

(౫౭) మూ॥ శుక్రా ర్శ్యేందుషుచాస్త గేషునిధనంప్రాప్తోక్షీఘ్రివ
 రోచా లేషువ్యభిభారిణీవయువతిర్వృద్ధేషుసత్సుత్రుషు । కన్యాచృత్యగతావ
 వాహసమయేవ్రాత్యో వ్రతేవాభ వేత్సమంతం సవనవివైచనశుభఃసర్వేషాక
 గ్మస్వపి॥ వ్యా॥ శుక్రేతి॥ వివాహసమయేశుక్రా ర్శ్యేందుషుశుక్రగురుచంద్రశు
 త్రుష్వస్త గేషుసత్సువరః శీఘ్రిమృతింప్రాప్తోక్షీతిఏతేష్వేవచా లేషుసత్సుయువ
 తఃస్త్రీవ్యభిచారిణీన్యాత్ । పృథ్వేషుసత్సుకన్యామృత్యుగతాభవేత్ప్రారేడప
 నయనసమయేఏతేష్వే వనిధనమసత్సువ్రాత్యః కర్మహీనోఽవేత్వకురితశే
 షః॥ ని॥ వ్రాత్యస్సంసారహీనస్సృదిత్యమరః సీమంతంప్రసేద్ధ సవనంభు
 సవనంవినాఆభ్యాంవివాతయూర్గాసనీయమత్వాన్నమూఢాదిదోషశ్శ్యేగ్న అ
 న్నప్రాకనస్యాప్యేవంబోధ్యంసర్వేషు కర్మసుశుభకర్మసుః శుభం । అగ్రగు
 రుశుక్రయోర్వృద్ధబాల్మయోర్దేశ భేదేనవ్యవస్థాకర్తవ్యాతథాహి॥ శ్లో॥ విం
 ధ్యస్యదక్షిణేదేశే వృద్ధచాత్యేసి తేజయోః । త్రిదినంవర్జయిత్వాతు తతిః కు
 ర్యాత్తుశోభనమితి॥ అ॥ వర్గఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రగురుశంక్ర
 మూఢములయందు వివాహమయినవరుడశీఘ్రిమున మృణానొందుననియువీరు
 బాలురైయున్నవివాహమయిన కన్యకలుకులాడి యగుననియు వృద్ధులైయు
 న్నకన్యక మృబొందుననియు । సీమగ్గురీప్రకారముండగానుపనయనమైనవా
 డువ్రాత్యుడనియు మాసనిరుమముగలసీమంతాదులవిడిచియన్యమువ్రేసినర్వ
 కర్మలకుఃషేధమని తాత్పర్యము విద్యవర్వతదక్షిణదేశస్థులకుగురుశుక్రము
 వృద్ధబాలత్వములలోనున్న ౪ దినసంబులుబరిశ్యజించిమిగిలినగురుసములలో
 జేయవచ్చుననికొందఱియభిప్రాయము॥

(౫౮) మూ॥ శ్వేష్టే మాసికరగ్రహానశుభకృశ్వేష్టాంగనాభత్ర
 యోఃశ్వేష్టే మాస్యపిజాతయోయశ్చ సవాశ్వేష్టోమసంభూతయోః॥ దంపత్యో
 ర్యదియన కేనవిధివాశ్వేష్టాత్రయంచాస్తిశ్చైశ్వేష్టాహ్వయదోషదోహసత
 తంనాప్యాద్యగర్భద్వయే॥ వ్యా॥ అ॥ అభత్రశ్వేష్టస్వరూఢం జ్ఞాపయత
 త్రవివాహనిషేధమాహ॥ శ్వేష్ట ఇతి॥ శ్వేష్టే మాసిశ్వేష్టాంగనా భుత్రయోః
 శ్వేష్టత్రత్రీశ్వేష్టపుత్రయోఃకరగ్రహావివాహానశుభకృత్ । కింవశ్వేష్టమా
 సజాతయోరపిశ్వేష్టోమ సంభూతయోఃశ్వేష్టానక్షత్రజాతయోశ్చశ్వేష్టమా
 సినశుభకృత్ యేనకేనవిధివాదంపత్యోః శ్వేష్టాత్రయమస్తిచే ద్యదితదాతి
 శ్వేష్టాహ్వయదోషోభవతిహేతిప్రసిద్ధా । త్రిశ్వేష్టేనశుభకరత్యర్థంనాప్యా
 ద్యగర్భద్వయేత్రిశ్వేష్టత్వాభావేపి ఆద్యగర్భద్వయేపిశంభుకృత్యర్థః॥ ఆద్య
 గర్భద్వయేవిశేషః॥ అద్యగర్భద్వయోర్యత్యవివాహకార్యయేద్యది॥ మ
 సాధిషతిమిత్రత్వనశాదత్రశుభావహః॥ మనశ్చ॥ శ్లో॥ వివాహాంగనికతిశ్య

శ్చాద్యగర్భస్వయోరపి । అన్యోన్యరాశిమిత్రశ్వశంభంప్రాహమనిగ్మమరితి॥
తా॥ ఏషధమునవైరగన్యా వరులకుమూడుశ్వేష్ట శబ్దములుగూడె సేసితిశ్వేష్ట
మనుదోపమగుచున్నదిగానసహజావరులలో శ్వేష్టస్త్రీపురుషులకు శ్వేష్టమా
సమండు । వివాహముచేయిగూడదనియు । శ్వేష్టమాసమంచైవనుశ్వేష్టాఫతు
త్రమందయినను బుట్టిన కన్యావరులకును శ్వేష్టమాసమందు జేయగూడదని
యు । త్రిశ్వేష్టలుగూడకపోయినను గన్యావరుసరువురు సీమలితపుత్రులయినవి
వాహముసకునిషేధమని తాత్పర్యము॥ శ్వేష్టకన్యావరులయినదంపతులకురా
శిమిత్రత్వము గానమాసాధిపులమిత్రత్వముగానికలిగి యుండెనేనుభవకరమని
మన్వాదులయభిప్రాయము॥

✽

(౫౯) మూ॥ వధ్వాద్వాదశరంధ్రజన్మసుగురువైధవ్య దస్సన్య
త్రిషట్సుస్త్రీక్షయకృచ్ఛతర్థదశమస్థానస్థితోదుఃఖిక్యత్ । అవశ్యంబలమా
ర్యసూర్యశశీంభానాంవివాహ హేద్వయోర్దుష్టస్థానగతాఽపిమిత్రవిహితా
స్తేషాంచపూజాదినా॥ వా॥అ॥ అథవివాహేగురుఫలమాహ॥ వధ్వాదృతి ॥
వధ్వాంకన్యాయాఃగురుః ద్వాదశరంధ్ర జన్మసువధూ జన్మకలగ్నజన్మకా
లచంద్రలగ్నద్వాదశాష్టమజన్మలగ్నేషు । స్థితస్సౌవైధవ్యదస్సన్యతేత్రష
ట్సుస్త్రీః పరస్యత్పతీయషష్టస్థానగతోగురుఃస్త్రీక్షయకృత్ పత్నిసాశక్యద్భవ
వతిచతుర్థస్థానదశమస్థానయోః స్థితశ్చేత్ఉభయోడుఃఖిక్యదుక్త్యతిరక్త
స్థానేషస్థితశ్చచ్ఛభిర్రోభవతీత్యర్థాల్లభ్యతే । ఏవాహేద్వయోర్దుష్టస్థానోః
అన్యసూర్యశశీనాంగురు సూర్యచంద్రాణాంభానాంతాగాణాంచబలంక
వశ్యం ॥ఉక్తంవ॥ఇతి॥ చంద్రతారాబలంపీత్యదంపత్యోగురుసూర్యయోః ।
మాసేశుశ్చభటినేకారయేన్మంగళముడే । అటుగురుసూర్యచంద్రాణిష్ట
స్థానగతాఽపిపూజాదినా జపహోమదానాదినా విహితాఽపిశక్యతాగ్నం
తః । తేషాందంపత్యోరిత్యర్థఃపూజాయాంబహువచనం । శుభదాభవంతీత్య
ర్థం॥ అ॥ వివాహమునకుబృహస్పతిజెప్పచున్నాడు ॥ తా ॥ బృహస్పతికన్య
కజన్మలగ్నమునకైనను । జన్మచంద్రలగ్నమునకైనను ౮-౧౨-లగ్నముడేస్థానము
లయందున్నగర్భకవిధవయగుననియును । వరునిజన్మలగ్నమునకు ౩-౬-స్థానము
లయందున్నమృతభార్యావంతుడగుననియు । ౪ । ౧౦ । స్థానములయందున్నదం
పతులుదుఃఖివంతులగుదురనియు ౨ । ౫ । ౭ । ౧౧ । స్థానమున్నశుభకరుం
డని తాత్పర్యము॥ ఇవియుగాకదంపతులకుదవచంద్రబృహస్పతితారాబలము
౧౦వశ్యముగాబూడదగినదియీసూర్యచంద్ర బృహస్పతులనిష్టస్థానమందుండిరే
గజహోమదానాదులచే సంతృప్తులగావింపినశుభప్రదులగుదురని ౬వధము॥

(౬౦) మూ॥ ఏకస్యాపిసుతాద్వయంన విహితంనాశ్యోజన్మద్వ

యోరేకస్మిన్నుదయేద్వయోశ్చవరయోర్దృశ్యమృతీద్వయం । పుత్రీపుత్ర
శుభద్వయంనయ్యగపతాకర్యం నపుత్రద్వయోరుద్వాహావ్రతయుక్తమేకభ
వనేనాప్యన్యయోస్తద్వయమ్ ॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాః శ్లోకాభ్యాః ఏకోదరా
ణాంవివాహానిషేధమాహ॥ ఏకస్యేతి॥ ఏకస్వపుంసంసుతాద్వయంఏకోదరక
న్యాద్వయంసవిహితంనయోగ్యంనచేయమితయావత్ । ఏకజన్యద్వయోః ఏకో
దరయోః । ద్వయోఃవరయోరపిసుతాద్వయంపుత్రీకాద్వయమపినవిహితంఏ
కస్మిన్నుదయేఏకలగ్నే ద్వయోః భిన్నోదరయోః వరయోః పుత్రీద్వయం నద
ద్యాత్ । పుత్రీపుత్రశుభద్వయంఏకోదరయోః పుత్రీపుత్రయోఃవివాహాద్వయం
యుగపత్ । ఏకలగ్నేచకార్యంపుత్రీయోః । ఉద్వాహావ్రతయుగ్మవివాహాయు
గ్మ ఉపనయనయుగ్మవాయాగపన్నకార్యం కించఉద్వాహాశ్చ వ్రతంచ ఉ
ద్వాహావ్రతేతయోః యుగ్మఏకలగ్నే ఏకగృహేవ అన్యయోర్భిన్నోదరయో
రపితద్వయం వివాహాద్వయం ఉపనయనద్వయంచా ఏకలగ్నే చకార్యంఆప
ద్విషయేవిశేషః॥ శ్లో॥ ఏకోదరోద్భవసుతాసుతయోర్వివాహంమాసాంతరే
మనువస్త్విపరాశరాద్యాః । ఇచ్ఛంతిమంగళమథాశు వదంతిగ్రాంకేచిత్తద్ధై
వదివసేప్యదయప్రభేదే । అపరోవిశేషః॥ శ్లో॥ ఏకలగ్నేపిభిన్నాంశేవస్మిన్మా
త్రిపరాశరాః । తయోర్వివాహమిచ్ఛంతిపుథగ్గ్రామేధమంటపే । శుభకృత్పు
త్రికోద్వాహాత్పశ్చిత్పుత్ర కరగ్రహః ఏకతిథ్యామపిప్రాహభార్గవోభిన్నవే
ళయా॥ భార్గవస్త్యే॥ శ్లో॥ ఏకస్మిన్ దివసేష్యేకలగ్నేభిన్నాశకేతయ్యైః । ఏ
కగర్భోదయోస్తత్ర వివాహాశ్శుభకృద్భవేత్ । యమశవిషయేతు । ఏకస్మిన్ వ
త్సరేచైకవాసరేమంటపేపివ । కర్తవ్యంమంగళంస్వస్రోర్భాత్రోగ్వమశజా
తయోఃగణశఃక్రియమాణాంనాంయుగపన్నాతృపూజనం । నాండీముఖంభవే
దేకంహోమమంత్రాఃపుథక్పుథక్॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేసహోదరులకే
కకాలవివాహమునునిషేధించుచున్నాడు॥ తా॥ ఒకవరునికినిరువురుసహోద
రకన్యలనీయగూడదనియు నన్నదమ్ములకుఆకరచెల్లెండ్ర నీయగూడదనియునొ
కలగ్నమందుభిన్నోదరవరులకైనను గన్యకాద్వయము నియ్యగూడదనియునొ
కలగ్నమందుపుత్రీపుత్రులకు వివాహము చేయగూడదనియు । సోదరులకురెం
డువివాహములుగాని యుపనయనములుగాని చేయగూడదనియు నొకనికిను
పనయనమునొకనికి వివాహమునొకగృహమందొకలగ్నమందు జేయగూడదని
యుభిన్నోదరులకైన నొకలగ్నమందొకవేదికయందు జేయగూడదనియు
తాత్పర్యము ॥ ఆపతాకాలవిషమై మన్వాదులుకొండలు మాసాంతరమందు
జేయవచ్చుననియు గొండలు అగ్నంతరమందు జేయవచ్చుననియు గొండల
కలగ్నమందంశాంతర మండవ్యక్తమమందు జేయవచ్చుననియు అవదలంప

యమై యేక కాలమందే చేయువలయునని చెప్పియున్నారు॥

✽

(౬౦) మూ॥ పుత్రీపాణిపీడనాచ్చ పరతస్సునోర్వివాహశ్శుభో
నాన్యత్పుత్రకరగ్రహాత్తునకి మవ్యద్వాహ ఏవవ్రతాత్ । నాన్యత్పూర్వమ్
తుత్రయాత్స్వశరదిహ్యోకోదరాణామయః ప్రత్యుద్వాహ విధిస్తయోర్ముఖ
భక్యన్లోచ్చేత్రపూర్వత్రచ॥ వ్యా॥ పుత్రీతి॥ పుత్రీపాణిపీడనాత్ దుహితృవివా
హాత్ పరతః అనంతరంసూనోః పుత్రస్యవివాహశ్శుభః పుత్రకరగ్రహాత్ పు
త్రవివాహానంతరం అన్యత్పుత్రికావివాహః పుత్రోపనయనాదికం నశుభక్యత్
వ్రతాత్ పుత్రోపనయనా నంతరంఉద్వాహ ఏవశుభః నకిమపి పునరునయ
నాదికంనశుభమిత్యర్థః స్వశరదివివాహా సంవత్సరే॥ ని॥ సంవత్సరోవత్సరో
బ్యోహాయనోస్త్రీ శరత్సమాశ్రిత్యమరః । ఋతుత్రయాత్ షణ్మాసా త్పూర్వమే
కోదరాణామన్యత్ ఉపనయనశుభం అయంప్రత్యుద్వాహ విధిః వివాహవి
ధిః తయోర్ముఖభక్యదితి అత్రశ్లోకేపూర్వత్రచ పూర్వశ్లోకేచోక్తః అత్రగ్వశ
రదీత్యన్యేనఅబ్ధభేదేతు శుభక్యదితిగమ్యతేఉక్తచ॥ శ్లో॥ ఘాల్మసేచైత్రమా
సేతుపుత్రోద్యాహౌపనాయసే । అబ్ధభేదాత్ప్రకీర్తితః ఋతుత్రయవిడంబ
నమితి॥ తా॥ ఏక కాలమందుపుత్రపుత్రికావివాహములలోపుత్రికావివాహానం
తరముపుత్రవివాహముయభ్యుమనియు . పుత్రవివాహానంతరమందు పుత్రికా
వివాహమైనను బుత్రోపనయనమైన జేయగూడదనియును బుత్రోపనయనాం
తరమందు బుత్రికావివాహముశుభకరమనియు । బుత్రవివాహము చేసినసం
వత్సరమందుఁ నెలలపర్యంత మేకోదరులకుపనయనాదులుశుభకరములనియు
మఱియునీవివాహవిధి యీక్రమమున నా సంవత్సరమందు ౬ నెలలుచేయ గూ
డదనిచెప్పబడినను సంవత్సరభేదమైన పక్షమందునీచెప్పబడిన పరిమితిలేక నేవి
వాహాదులుచేయుట యుక్తముగాన ఘాల్మసమాసమందు వివాహమునుసేసి
చైత్రమాసమందు మరలనేప్రయోజనమైన జేయవచ్చునని తాత్పర్యము॥

(౬౧) మూ॥ చాతుర్థీంచవధూంచతుర్థపురుషస్తాంపంచమించోద్వ
హేనోష్ఠివస్తీంతుసముద్వహేత్తుయవతినోపంచమింపంచవః । తా ర్థీయాం
తువధూం తృతీయపురుషస్తాముద్వహేనోష్ఠిద్వహేదిత్యన్యేప్రవదంతిసప్తమజ
నాదూర్ధ్వంపరేషామివ॥ వ్యా॥ అ॥ అధవివాహయోగ్యాయోగ్యసంబంధమా
హ॥చాతుర్థీమితి॥ చతుర్థపురుషఃకూటస్థాత్ చతుర్థపురుషఃచాతుర్థీవధూంస్త్రీ
యండద్వహేత్ కించ చతుర్థయేవపంచమికూటస్థాత్ప్రచమింతాం వధూంచ
ఉద్వహేత్ కింతు చతుర్థః వస్తీంయువతీంతునోసముద్వహేత్ప్రచమః పంచ
మపురుషః । పంచమింయువతీంనాసముద్వహేత్తృతీయపురుషఃతార్థీయాం
శృతీయ వధూంచ ఉద్వహేత్ నోద్వహేదిత్యన్యేత్యక్షియం తార్థీయ్యానో

ద్వహేదితి కేచిత్ ప్రవచంతీత్యర్థః ఇయంవ్యవస్థాసప్తమ జనాత్సప్తమపురుష
పర్యంతం సప్తభుజనాదూర్ధ్వకంతుకురేషామివసపిండానామివసందింధఃనో
పంచమీంపంచమిత్యత్రవిశేషోద్రష్టవ్యః॥ శ్లో॥ పంచమఃపంచమీంకన్యానో
ద్వహౌవ్యతియద్వచః । పితృపక్షేషేనౌయంమాతృపక్షేనతద్భవేదితి॥ అ॥ వి
వాహమునకు యోగ్యా యోగ్యాసంబంధముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ కూట
స్థపురుషుడు మొదలు రవపురుషుడు నాలవస్త్రీనిన్ని ౫వస్త్రీనిన్ని వివాహము
చేయవచ్చుననియు జతుర్థపురుషుడవ్వస్త్రీని వివాహముచేసుకొనగూడదని
యుబంచమపురుషునికి బంచమస్త్రీనివివాహముచేయగూడదనియును । తృతీ
యపురుషునికిద్వితీయస్త్రీని వివాహముచేయవచ్చునుగూడదని కొందఱిమతమీ
చెప్పబడిననియుమముసప్తపురుషపర్యంతమేగాన అనంతరముసామాన్యబంధు
సంబంధమువలెనేవివాహముచేయవచ్చుననితాత్పర్యము ॥ ఈపంచమస్త్రీపం
చమపురుషవివాహము తండ్రివరుసకాదనియు దల్లివరుసయు తమంబనికొం
దఱిమతము॥

*

(౬౩) మూ॥ మూలాహిప్రభవావధూశ్వశురతత్పత్న్యేవిహంతి
క్రమాదంత్యాద్యం ఘ్రిసముద్భవాత్వధభవజ్యేష్ఠగృహజ్యేష్ఠజమ్ । ఇంద్రా
గ్నిప్రభవావివాహ సమయేహంత్యేవసాదేవరం త్రవ్యేతే వ్యవభేషజాత
పురుషాహంతీతి కేచిజ్జగతి॥ వ్యా॥ అథగండతుజాతకన్యాఫలమాహ ॥ మూ
లేతి ॥ మూలాహిప్రభవామూలాశ్లేషా నక్షత్రజాతావధూః క్రమాత్ శ్వశు
రతత్పత్న్యే మూలజాశ్వశురం భర్తృజనకం ఆశ్లేషజాతత్పత్నీం శ్వశ్రూం
మూలాహిప్రభవేతి కృత్సమూలాశ్లేషయోః నిషేధేప్రాప్తిపాదభేదేనవ్య
వస్థాసయతి అంత్యాద్యంఘ్రి సముద్భవామూలాంత్యపాదే ఆశ్లేషాద్యపా
దేసముద్భవావధూః శ్వశురతత్పత్న్యే నిహంతి । అథజ్యేష్ఠగృహజ్యేష్ఠజంభ
ర్తృజ్యేష్ఠంనిహంత్రీభవేత్ । ఇంద్రాగ్నిప్రభవావిశాఖా నక్షత్రజాతావధూః
వివాహసమయ ఏవదేవరంశ్వభర్తృకనిష్ఠంహంతి ఏతేషుత్రిమభేష మూలా
శ్లేషాశ్యేషానక్షత్రేషు జాతపురుషోపి పూర్వోక్తా హంతీతి కేచిజ్జగతి
చుః॥ ౧శబ్దభేదేనాహోర్భూతోలిత్ । త్రివ్యియ్యుపలక్షణవిశాఖజోపిదోషకృత్
లీయం । నసమీచీనోపక్షిత్యన్యరసూచనాయకేచిదిత్యుక్తం॥ శ్లో॥ మూలా
సార్వవిశాఖానుశ్యేష్ఠ భేషోద్భవఃపుమాన్ । నదోషకృద్వివాహేషుస్త్రీయ
స్సర్వత్రవర్జయేత్ । ఇతివిద్యమానత్వాత్॥ అ॥ గండనక్షత్రమందు బుట్టిన
వారలకుఫలముల జెప్పుచున్నాడు ॥ మూలానక్షత్రమందుబుట్టినస్త్రీమామకు
కూడదనియు, ఆశ్లేషయందుబుట్టినస్త్రీయత్తకుకూడదనియు నీమూలాశ్లేషల
యందుకూడదని సామాన్యముగాజెప్పినను మూలానక్షత్రము నాలవపాద

మందుబుట్టినమామకుమారకురాలనియు నాశ్లేషమొదటిపాదమందుబుట్టినన
త్రపువారికురాలగు నదివిశేషంబనియు జ్యేష్ఠానక్షత్రమందు బుట్టినస్త్రీప
తిజ్యేష్ఠభ్రాతృనాశకారిణియగుననియు । విశాఖానక్షత్రమందుబుట్టినస్త్రీ వి
వాహకాలముదే మఱిదికిమారకురాలగుననియు నీమూలాశ్లేషాశ్లేష్ఠాభిశా
ఖానక్షత్రములయందు బుట్టినపురుషుడు క్రిందజెప్పినవారికిమారకుడనికొందఱు
చెప్పినను స్త్రీలకు గానిపురుషులకు దోషములేదని తాత్పర్యము॥

(౬౪) మూ॥ యఃపంచాంగవిశుద్ధిహీనదీనకృత్సంక్రాంత్యహఃపా
పినాంషడ్వర్తకునవాంశశోష్టమకు జష్టటాంభృగోకర్తరీ । లగ్నాదష్టమమ
ష్టమేందురు భయోశ్చంద్రోష్ట రిస్ఫారిగశ్చంద్రస్సగ్రహ ఎవవారజనితస్సన్య
ద్దుర్దుహూర్తాభిధః॥

(౬౫) మూ॥ ఖర్జూరిస్థసమాంఘ్రిభంగ్రహణభంచోత్పాతభం
క్రూరయుగ్ధిష్ట్యంచాశుభవిద్ధభంవిషయుతంలగ్నాస్తదోషస్తథా । గండాం
తోవ్యతిపాతవై ధృతిమహాయోగా ఇతిస్వాభిధాలగ్నస్యాప్యభిలైక వింశతి
మహాదోషాన్ప్రసవ్యేథతా॥వ్యా॥అథశ్లోకద్యయేనైకవింశతిమహాదోష
నామాన్యాహ॥ యఇతి॥ ఖర్జూరిస్థేతిచ॥ యఃపంచాంగశుద్ధిహీనఇత్యేకఃదిన
కృత్సంక్రాంత్యహఇత్యేకః । పాపినాంషడ్వర్తఇత్యేకఃకునవాంశఇత్యేకఃఅష్టమ
కుజఇత్యేకః । భృగోష్టమిత్త్యేకఃకర్తరీతేకః । లగ్నాదష్టమమిత్త్యేకఃఉభ
యోర్దంపత్యోరష్టమేందురిత్త్యేకః చంద్రోష్టరిస్ఫారిగష్టడష్టరిష్ట చంద్రదోష
ఇత్యేకః । చంద్రస్సగ్రహఇత్యేకఃవారజనితదుర్దుహూతాభిదఇత్యేకః । ఖర్జూ
రిస్థసమాంఘ్రిభమిత్త్యేకఃగ్రహణభమిత్త్యేకః । ఉత్పాతభమిత్త్యేకఃక్రూరయు
గ్ధిష్ట్యిత్త్యేకః । అశుభవిద్ధభమిత్త్యేకః । విషయుతంవిషయుతంలగ్నమిత్త్యేకః । ల
గ్నాస్తదోషఇత్యేకః గండాంతఇత్యేకః వ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగఇత్యే
కవింశద్దోషాభివ్యవస్థాసగీకార్యః నతుభిన్నకాలికయోస్త యోరేకదినేయ
గాసంభవాదితీతకనీయమితి సర్వమవధేయం । ఎతేసర్వేమితిత్వాఏకవింశతి
దోషాభవంతి । తాన్శ్లోకద్యయేనోక్తానభిలైకవింశతిమహాదోషాన్ లగ్న
స్యవత్యేకథయామి॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేనిరువదియొకమహాదోషనామము
లజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ పంచాంగశుద్ధిహీనమనిసంక్రాంత్యహస్సని । పాపిష్ట
డ్వర్తమనికునవాంశమని అష్టమకుజుడంభృదుషటామని కర్తరియనిలగ్నోష్టమ
దోషమని । అష్టమచంద్రుడని షడష్టరిష్టచంద్రదోషమని చంద్రసహదోషమని
వారజనితదుర్దుహూతాభిదమని । ఖర్జూరిస్థసమాంఘ్రిభంబనిగ్రహణభనిఉ
త్పాతభమనిక్రూరయుగ్ధిష్ట్యమని । అశుభవిద్ధమనివిషయుతంలగ్నమనిలగ్నా
స్తదోషమనిగండాంతమని । వ్యతిపాతవైధృతిమహాయోగమనియూయిరువది

యోతమసంపములపవర మునుపైన దలియజేయుచున్నాడు॥

✽

(౬౬) మూ॥ దిష్టా శ్చేతరణర్థ వారతిథయోయోగశ్చ తస్మై శనం
నాడ్యష్టోడశషోడశేత్యుభయతో వజ్యాకర వస్సంక్రమాత్ । రాశిష్టేవచరేషు
చయికదివసస్త్యాజ్యాయినే రాశివత్తద్రాశింగతఏవత తదయనం ప్రాప్తాయదా
సూరిః॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయసిద్ధిః ప్రానామేకవింశమహాదోషాణాం స్వరూపం
నిర్వకుం ప్రథమోపదిషయోః పంచాంగశుద్ధిహీన దినకృత్సంక్రాంతి దోష
యోర్లక్షణందగ్ధయత॥ దిష్టా ఇతి॥ యేదప్తాః కరణర్థ వారతిథయః యోగశ్చ
యః తస్మై శనంతేషాంతిధివార సత్కృత్యోగకరణానాం పంచానాం మేళనం
చేత్ కరణేషు భద్రః ఋక్షేష వనక్తాని పృష్ఠ్యాదీని వారేషు కుజః యోగేషు పరి
ఘాత్యాఘాతా దయోవత్సమాణాః లిధిషు మాసాంతే దినపక్షం ఇశ్లోకో
క్తాం ఏతే దప్తాః ఏతే ర్యధా సంభవం యుక్తమేవ పంచాంగస్య దష్టత్వం ఏవం
పంచాంగశుద్ధిహీనో దోష ఇత్యుచ్యతే రజేస్సూర్యస్య సంక్రమాదుభయతః
పూర్వం షోడశనాడ్యః పశ్చాచ్ఛ్చ షోడశనాడ్యశ్చ షడ్భాగః శుభకమకసుత్యా
జ్యాః చ రేషు డరరాశిష్టేవ మేషకరకటతులామకరేషు । రవిసంక్రమణేషు ఏ
కదివసః పూర్వత్రింశద్భుటికాః ఏరేవ త్రింశద్భుకా త్యాజ్యా ఇత్యర్థః శుభక
ర్మస్వీతి శేషః అయినే రాశిపత్ యస్సంక్రమణేయాః ధ్వుకాః లిదయనేపితా
వద్భుటికా త్యాజ్యా ఇత్యర్థః । భాసూరసూర్యగ్నియదస్మినా రేయదయనం
ప్రాప్తోతి తచైవ తత్రాశింగత ఏవన సంజహిత్యేవ కారార్థః ఎషందినకృత్సం
క్రాంతిదోషః॥ అ॥ క్రింద రెండ శ్లోకములయందు జెప్పబడిన యేకవింశలక్షణం
దోషస్వరూపముల నెలియలేయి చున్నవాడై ముందు పంచాంగ శుద్ధిహీనదో
షలక్షణమును సంక్రాంతిదోషలక్షణమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ఆశు
భకరములైన తిధివాననక్షత్ర యోగకరణముల గూడిననది పంచాంగ శుద్ధిహీ
నదోషమని శుభకమకలక్షణమయి మైస్సూర్యసంక్రమణ ప్రవేశమానకు ముందు వెను
కగలగడియలు పర్జింపవలయునని సూర్యుడు మేషకరకటతులామకరరాసుల
యందు ప్రవేశమునకు ముందు॥ ౩౦॥ ఘడియలును వెనక॥ ౩౦॥ ఘడియనును నిషేధిం
పవలయుననియు॥ అయినములకునిషేధవిధియీ ప్రకారమేయనియుని దేదినకృ
త్సంక్రాంతిదోషమని తాత్పర్యము॥

✽

(౬౭) మూ॥ వెషోగౌమిధునంకుళిరమృగరాటరన్యాతలావృశ్చి
కాశ్చాపాఖ్యోమకరో ఘటోరుషఇతి హ్యేతే గ్రహఖ్యాక్రమాత్ । భావ
శ్చుక్రబుధేందు సూర్యశశిజాభృగ్వారజీ వాసితామదో జీవిత్రైకమేణగ్నే
హపావత్రేహిషడ్వర్గపాః॥ వ్యా॥ అ॥ అధపంచభిశ్లోకేషడ్వర్గస్వరూపం ప్ర
పంచయితుం తచో తావత్తదుపయోగిరాశ్యధిపతీనాహ॥ మేషఇతి॥ జేషం ప్ర

సిద్ధః గౌరవభమిధునం ప్రసిద్ధలకుళిధికటకః - మృగరాట సంహః । కన్యాతు
 లావృత్తిరాంప్రసిద్ధాః చాపాఖ్యోధనుః మకరః ప్రసిద్ధ । ఘటశికుంభః యువోమ
 వః ఇత్యేతద్వాదశ శాశయః క్రమాత్ । గృహఖ్యాః రాశిసంజ్ఞాః ॥ ని॥ ఆఖ్యా
 వ్యేతిభిధానం చ నామ ధేయం చ నామ చేత్యమరః । భౌమశ్శుక్రబుధేందుసూ
 ర్యాంప్రసిద్ధాః శశిజోతుధః । పంచమ్యపాజ్జీవనేడప్రశ్నయః । మృగుశ్శుక్రః
 వారోంగారకః జీవోగురుః । అసితశ్శనిః పునజీవోగురుః । ఇతద్వాదశ । క్రమేణ
 భౌమాదిక్రమేణ గృహపాః రాశ్యభిపాః । ఇతే రాశ్యధిపతయః । ఇతేషడ్వగః పా
 వడ్వగః ధిపతయశ్చ భవంతి హి ప్రసిద్ధా అయమధః మేషవృత్తికయోర్భామః
 వృషభతులయోశ్శుక్రః । మిధునకన్యయోశ్శుక్రః కరకటస్య చంద్రః సింహస్య
 సూర్యః । ధనుమీనయోగుః మకరకుంభయోశ్శనిరీతి ॥ అ॥ విదుశ్లోకములచేష
 డ్వగః స్వగూపముల చెలియచేయుటకై షడ్వగః యోగులకు రాశ్యధిపతులజె
 ప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ మేషవృషభమిధునక రాకటసింహకన్యతులవృత్తికధనుమక
 కరకుంభమిపములు ॥ ౧౨ ॥ సురాసులనియు । మేషవృత్తికములకునంగారకుడు । వృ
 షభతులగునుక్రడుమిధునకన్యలకుబుధుడు । కరాకటకమునకుజంద్రుడు । సిం
 హమునకు సూర్యుడు । ధనుమీనములకుగురువుమకరకుంభములకుశనైశ్చరుడు
 వీరలిక్రమమున రాశ్యధిపతులనియువీ । తేషడ్వగః ధిపతులనియు తాత్పర్యము ॥

(౬౮) మూ॥ సౌమ్యరామపి రాశయశ్శుభగృహః క్రూరగృహః
 పాప్తిరాంసర్వేషాం క్రమశశ్చరస్థిః ఇతిస్యాద్దివ్యస్వభావాభిధాః । త్రింశద్భా
 గమయంచలగ్నమథతిల్లగ్నేద్వయోభాగయోరరేంద్రా విషమేనమేశశిర
 వీషేనా రేశ్వరౌతౌక్రమాత్ ॥ వ్యా॥ సౌమ్యరామి ॥ సౌమ్యనాంశుభగ్ర
 హః శాంసంబంధినో రాశయః శుభగృహః శుభరాశయ ఇత్యుచ్యంతే పాపి
 నాంక్రూరగృహః శాంసంబంధినో రాశయః క్రూరగృహః క్రూరరాశయః సర్వే
 షాంస్వాశరాశీరాంక్రమకః క్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావా ఇత్యభిధాపిచరస్థిర
 ద్విస్వభావసంజ్ఞాః స్మృతద్యధా మేషశ్చరః వృషభస్థిరః । మిధునంద్విస్వభావః
 ద్విచరస్థిరస్వభావా మయస్యసతథోక్తః పూర్వార్థస్యస్థిర రాశిసమీపత్వాత్ స్థిర
 త్వఉత్తరార్థస్యచర రాశిసమీపత్వాచ్చరత్వం పునః కరకటశ్చరః । ఏవం ద్వాదశ
 రాశీనాంక్రమాత్ చరస్థిరద్విస్వభావత్వం మోజసియంతి శిశద్భాగమయంతి
 శద్భాగాత్మకం లగ్నమిత్యవ్యతే । అథతల్లగ్నే త్రింశద్భాగాత్మకం గ్నేద్వయో
 ర్భాగయోః పూర్వార్థోత్తరార్థయోః । విషమేషమిధునసింహధనుఃకుం
 భానాంపూర్వార్థస్యచరకస్సూర్యః పూర్వాధిపతిః ఉత్తవాధః స్యఇందుశ్చం
 ద్రః । సమేషవృషభకరకటకన్యావృత్తికమకరమీనానాంపూర్వార్థస్యచంద్రో
 భూధాధిపః ఉత్తరాధః స్యరవిః క్రమాత్ పూర్వారేశ్వరౌభవత ఇత్యవగంత

వ్యతితా॥ సౌమ్యగ్రహసంబంధిరాసులుశుభరాసులనియు! పాపగ్రహసంబంధిరాసులుత్రూరరాసులనియు ఈ.౧౨ రాసులలోమేషముచరమనీవృషభముస్థిరమనిమిథునముద్విస్వభావమని యీప్రకారము ౧౨ రాసులక్షణాడవలెను! లగ్నమురంభాగములుగలదనియు! గల్నమునురెండుభాగములుచేసిన హేళారలగునందులోమేషాది విషమరాసులయందు బ్రధమభాగము సూర్యహేళారద్వితీయభాగము చంద్రహేళారవృషభాదిసమరాసులయందు బ్రధమభాగముచంద్రహేళార । ద్వితీయముసూర్యహేళార । ఈరెండుగ్రహములు హేళారాధిపతులనితాత్పర్యము॥

(౬౯) మూ॥తల్లగ్నేశసుతేశధర్మపతయోద్రేకాకాణపాస్స్యస్త్రయస్సాస్యోపాంత్యకృపేశ్వరాయితజగుత్రేకాకాణపాశ్చపలే కచిత్యాస్యజధర్మపాశ్చతిజగుః ద్రేకాకాణపాస్స్యశ్చ రేధర్మస్వాస్యజపాస్థిరే సుతనవస్వేశాద్విపూపేగృహే॥ వ్యా॥అ॥ అథద్రేకాకాణాధిపతినాహా తల్లగ్నేశి॥ తల్లగ్నేశసుతేశధర్మ పతయఃక్రమాత్ ద్రేకాకాణపాస్స్యః త్రింశద్భాగాశ్చకస్యలగ్నస్యశృతయోభాగః ద్రేకాకాణశబ్దార్థః॥ అయమాశయః యస్యలగ్నస్యయోధిపః సవప్రథమ ద్రేకాకాణాధిపతేశః లగ్నశ్చచమ లగ్నాధిపతీయః సవద్వితీయద్రేకాకాణాధిపః । ధర్మపతః లగ్నస్సవమలగ్నాధిపతిర్యస్స సవద్వితీయ ద్రేకాకాణాధిపతిః స్వాంత్యోపాంత్యకృపేశ్వరాః స్వంలగ్నంలంత్యద్వాదశః॥ ఉపాంత్యమేరాదశః । ఏలేషామధిపాఃఏత్యయఃద్రేకాకాణాధిపాశ్చత్యపరేజగుఃఉచుః । గైశ్చభిధాతోర్చూత థేట్ కేచిత్తుచరేచరలస్విశ్యర్థః । స్వాశ్చజధర్మక లగ్నపంచవసహమాకపాంతిరక్షంతీతిథోక్తాస్థిరేస్థిరలగ్నేషు ధర్మస్వాశ్చజపాః సవప్రథమ పంచమాధిపాఃద్రేకాకాణాధిపతయః । ద్వీరూపేగృహేద్విస్వభావలగ్నేషుసుతనవస్వేశాఃపంచవసవప్రథమ లగ్నాధిపతయఃద్రేకాకాణాధిపతయః స్వ్యరితిపగుః॥అ॥ద్రేకాకాణాధిపతులంబెప్పుచున్నాడు॥ తాత్పర్యము॥లగ్నముమూడుభాగములుచేసివద్రేకాకాణములగునందులగ్నాధిపతి ప్రథమద్రేకాకాణాధిపతియు॥పంచమాధిపతిద్వితీయద్రేకాకాణాధిపతియు । సవమాధిపతితృతీయద్రేకాకాణాధిపతియునిట్లుకొందఱి యభిప్రాయము లగ్నాధిపతి ద్వాదశాధిపతియేకాదశాధిపతులు క్రమంబుగద్రేకాకాణాధి పతులనికొందఱి యభిప్రాయములగ్నాధిప పంచమాధిపసవమాధిపతులుచరలగ్న ద్రేకాకాణాధిపతులనియుసవమాధిపలగ్నాధిప పంచమాధిపతులు స్థిరలగ్న ద్రేకాకాణాధిపతులనియు బంశమాధిపసవమాధిపసన్నాధిపతుల ద్విస్వభావలగ్న ద్రేకాకాణాధిపతులనియుతాత్పర్యము॥

(౭౦) మూ॥ మేషకరకటకస్తులాచమకరః స్వస్థాదయోరాశయ
 స్వస్థాదయోరాశయోశ్చన వతద్వాగానవాంశాశక్రమాత్ । యల్లగ్నం
 చతదాదిసర్వనిలయా స్వాద్యదశాంశాః క్రమాత్తత్తద్రాశ్యధిపాస్తదంశప
 తయస్సర్వాదశాంశాభిధాః॥ వ్యా॥ అ॥ సవాంశద్వాదశాంశ స్వరూపముద
 ర్భయతి॥ మషఇతి॥ మేషకరకటకస్తులాచమకరః ఎతేవత్వారోరాశయస్వ
 స్థాదయస్వస్థాదయ స్వకీయాఅంశావసాదయోయేషాంతే తథోక్తాఃనకేవల
 మేతావత్ । స్వాత్మజధర్మయోశ్చలగ్నావ్పంచమ నవమయోశ్చస్వస్థసంబధి
 నోఅంశావసాదయోనవనవసంఖ్యా క్వాస్తద్వాగాః క్రమాత్ సవాంశాభ
 వంతిఎతగుక్తుభవతిమేష సింహాధనుషాంమేషాంశ ఆదికరకట పృశ్చికమీ
 నానాంకరకటకాంశఆదిః తులాకుంభమిధురానాంతులాంశఆదిః మకరవృ
 షభకన్యావాంశరాంశఆదిః । లగ్నంయద్వగ్నతేతదాదిసర్వనిలయాఃతదా
 దిద్వాదశరాశయఃప్రసిద్ధాఃద్వాదశాంశాః తత్తద్రాశ్యధిపాస్తదంశపతయః
 హేహింరాశీనాంయేఅధిపాః తేషాంఅంశానామపిత ఎవాధిపాః ద్వాదశాం
 శాభిధాన్సోజ్ఞాస్యై॥ అ॥ సవాంశద్వాదశాంశ స్వరూపములజెప్పచున్నా
 ము॥ తా॥ లగ్నపుగడియలనుగా భాగములుచేసిననవాంశలనిమేషసింహాధనూ
 రాసులకుమేషాదిగనవాంశగుణపవలయునని । కరకటపృశ్చికమీనములకు
 కరకటకాంశమొదలని । మకరవృషభ కన్యకలకు మకరాంశమొదలనితులా
 కుంభమిధునమునకుతులారీశము మొదలనిలగ్నాధిప లయేనవాంశాధిపతియ
 నియునుదినవాంశక్రిమిలని తెలియవలెను । మఱియుద్వాదశాంశలనగాల
 గ్నపుగడియలనుగా భాగములుచేయట ద్వాదశాంశలనియూయారాశ్యధి
 పతులేద్వాదశాధిపతులనుట॥

*

(౭౧) మూ॥ త్రిశాంశేష్వధిపాఃకుజారిరగురువిట్చక్రాస్తవ్యయా
 క్షేక్రమాద్వాణేష్వప్త మునీషవస్సగృహేత్రింశాంశ పావ్యత్యయాత్ । ష
 డ్వర్గస్తవ్యయమేవరోప శుభిక్యత్సమ్యగ్రహణాంభవేత్సప్తద్వ్యోయదిపాపి
 నాంశధనక్యశ్చస్వముకక్లగ్వపీ॥ వ్యా॥ అ॥ త్రింశాంశాధిపతీనాహ॥ త్రింశాం
 శేష్వితి॥ అయుగ్మేనిషమరాశావిషమే । కుజారిరగురువిట్చక్రాంకుజశనిగు
 రుబుధశుక్రాః క్రమాత్త్రింశాంశేష బాణేష్వప్తమునీషవః బాణేష్వప్తమునీ
 షాణామిత్యర్థః ఎతదంశానామధి పతయఃకుజః పంచాంశానాంశస్తేశ్చర
 శ్చపంచాంశానాం గురురప్తాశానాం । బుధస్సప్తాశానాంశుక్రఃపంచాం
 శానామధిపాశ్చత్యాశయః । సమగృహేసమరాశిమతత్త్రింశాంశపావ్యత్య
 యాత్ విలోమేన॥ స్థేయైతిశేషః॥ తథాహి॥ శుక్రఃపంచాంశానాంబుధస్స
 ప్తాంశానాం గురురప్తాంశానాంశనిః పంచాంశానాంకుజశ్చపంచాంశానాం

౫౩
 త్రిశంశాధిపత్యధాః । అయమక్షాకవత్వయ ప్రతిపాదితలగ్న
 త్రిశంశాధిపత్యధాః ద్వాదశాంశానాం షడ్భాంశమాహార ఏషషడ్వర్గ
 త్రిశంశాధిపత్యధాః । పోషిషడ్వర్గోపసౌమ్యగ్రహణాం సంబంధీచేచ్ఛభక్త్యధ్య వేత్ ।
 పాపిషాః, క్రూరగ్రహణాంషడ్వర్గోయదిన ర్వేమకర్మసుశుభకర్మసునిధనక్త్య
 త్ మృత్యుప్రదః॥ అ॥ త్రిశంశాధిపతుల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నముకింభా
 గములు చేసిన త్రిశంశలనియంచంగారక శనైశ్చరులైడైదంశలకును గురువు
 రాఅంశలకును । బుధుడేడంశలకును । శుక్రుడు౫అంశ ములకును । వీరలీక్రమమున
 మేషాదిబేసిరాసుల కధిపతులనియును । వృషభాదిసమరాసులకు లగ్నము
 క్రిందంశ ములలోశుక్రుడైదంశ ములకును బుధుడేడంశ ములకును గురువురాఅంశ
 ములకును శనైశ్చరుడైదంశ ములకునంగారకుడు౫అంశ ములకువీరలు । త్రిశం
 శాధి పతులనియు । మఱియుసీపైచ జెప్పినలగ్నహార ద్రేకాణనవాంశ ద్వా
 దశాంశత్రిశంశలనెడి షడ్వర్గముసకలకార్యములకు శుభగ్రహషడ్వర్గముశు
 భప్రదమనియు । పాయగ్రహషడ్వర్గముమృత్యుప్రదమనియు తాత్పర్యము॥

(౭౨) మూ॥ త్రింశద్భాగమయంచలగ్నమితసాహార గాతదర్ధంశ
 తద్దే గ్రహాణస్తుత్యతీయ ఏవనవయోధాగోనవాంశఃక్రమాత్ । తస్యద్వాద
 శభాగఏవతుతతస్త ద్ద్వాదశాంశస్తతస్త్రింశాంశ స్త్రిదశాంశ ఏవతుభవేత్
 షడ్వర్గఏవక్రమః॥ వ్యా॥ అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమమాహ ॥ త్రింశద్భాగమయ
 మితి ॥ త్రింశద్భాగమయం త్రింశద్భా గాత్మకంలగ్నమిత్యుచ్యతే తదర్ధంలగ్న
 స్యార్ధంపంచదశభాగాత్మకం । సాహారాపూర్వోక్తహారేత్యుచ్యతే । త
 ద్దే గ్రహాణస్తుత్యతీయ ఏవదశభాగాత్మకః నవమోభాగః వింశతిలిప్తాధి త్రి
 భాగాత్మకఃనవాంశఃక్రమాద్భవతి । తస్యలగ్నస్యద్వాదశభాగఏవనఃద్వాద
 శాంశఃత్రింశల్లిప్తాధికద్విభాగాత్మకః తతస్త్రిదశాంశ ఏవత్రిరావృతాః దశ
 త్రిదశత్రయోదశాభితియావత్ । తావతోఅంశాఏవత్రింశాంశశ్చభవేత్ షడ్వ
 ర్గఏవంఉక్తరీత్యాక్రమఃను ర్యాదాబాధ్యభితిశేషః॥ అ॥ షడ్వర్గవిభాగక్రమము
 నుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నముకింభాగములుగలదని లగ్నార్ధముహార
 యని లగ్నత్రిభాగముద్రేకాణమనిలగ్ననశాంశమున వాంశమనిలగ్నద్వాద
 శ్వాశముద్వాదశాంశమని లగ్నత్రింశాంశము త్రింశాంశమనియును ఇదేషడ్వ
 గవిభాగక్రమంబని తాత్పర్యము॥

(౭౩) మూ॥ భూనైతేర్భివిధూజలాత్మకమితోమేషాదితేజఃపర
 స్సింహాదేర్ధనురాదికస్యవతథామినాంతతస్యతేగ్రమాత్ । షడ్వర్గోయతి
 పంచవర్గభితిభావగోత్రమాంశస్త్యయం ప్రాజ్ఞవ్యక్తరమశ్చరాఽమనవాం
 శేషాత్తమార్యశుభావ్యా॥ అ॥ భ్రమరాంశవగోత్రమాంశానామ్భూభూ

త్రైతేతి ధూరేకా నత్రేచ్చా కామాంకప్రక్షేపేషకవిరహితృవతినర్వత్ర
సంఖ్యాప్రసంగేవామాంకప్రక్షేపేనోబోధ్యః । అర్థవిభూఅర్థయశ్చ త్వార్థః । వి
ధురేకఃచతుర్థశోభాగభియాయత్ జలజాక్షజలంబ త్వార్థఃఅక్షేపే ద్యో చతుర్థిం
శోభాగఃఅగమితఃస ప్రపరిమితః । సప్తమోభాగభియాయత్ మేషాదిభిఃమే
షవృషభమిధునక రాటకానాం క్రమేణపుష్కరః మేషశ్చేకవింశోభాగఃవృ
షభస్యచతుర్థశోభాగః మిధునస్యచతుర్థింశోభాగః । కరటాటస్యసప్తమోభా
గభివివేకః సింహాదేః సింహకన్యాతులా వృశ్చికానాం చతుర్థాంక్రమా
త్పూర్వవచ్ఛేద్యం । మినాంతతఃమినాధికశ్చేత్యర్థః॥సార్వవిభక్తిక స్రసిః ధ
నురాదికస్యసను ర్భుకరకుంభమినానాషపితధామూర్వోక్తభాగ ఏకక్రమా
త్పుష్కరస్సౌత్ । షడ్వగోకయదిపుష్కరకాలశుభగ్రహసంబంధిషడ్వగోక
భవతి । కదాచిచ్ఛుభగ్రహసంబంధిపంచగోకవాభవతి చరాదిషుచరిస్థిర
ద్విస్వభావేషురాశిషు ప్రాజ్యస్యశ్చరమశ్చ । వగోకత్తమాంశాః చరేషుప్రథ
మాంశః స్థిరేషుపంచమాంశఃద్విస్వభావేషునవమాంశః । వగోకత్తమాంశభి
త్యర్థః । నవాంశేషుద్వౌవృషభ కరటా కాంశౌకునవాంశ త్వేనసపిద్ధావపిడి
త్తమవగోకత్తమాంశౌచెచ్చుభౌశుభప్రదౌ । వృషభకటకయోశ్చుభగ్రహ
ధిపతిత్వాదితిభావః॥ మినాంశస్యశుభగ్రహధిపతిత్వేవగోకత్తమాంశోపినశు
భదఃయుషుమేళయోపి కండాంతత్వేనవత్క్రియాత్వాలే॥ అ॥ పుష్కరాంశ
వగోకత్తమాంశలజస్పృశున్నాదు॥ తా॥ షేషరాశిలో౨౧వయంశమునువృష
భములో ౧౨వయంశమును మిధునములో ౨౨వయంశమును కటకములో ౭వ
యంశమును సింహములో ౨౧వయంశమునుగన్యలో౧౨వయంశమునుతులలో
౨౨వయంశమును వృశ్చికములలో ౭వయంశమును ధనురాశికి౨౧వయంశము
నునుకర రాశికి౧౨వయంశమునుకుంభ రాశికి౨౨వయంశమునుమీనమునకు ౭వ
యంశమును పుష్కరాంశములనబడు షటియరుబుష్కరకాలమందీచెప్పబడిన
షడ్వర్గముశుభగ్రహసంబంధియైన శుభప్రదమనియు శుభగ్రహసంబంధియైన
బంబవర్గమైనశుభప్రదమనియు వగోకత్తమాంశలన గాజరలగ్నములయందు
బ్రథమాంశలునుస్థిరలగ్నములయందు బంబమాంశలును ద్విస్వభావలగ్నముల
యందునవమాంశములునివిగోకత్తమాంశలనితాత్పర్యము॥ నవాంశములయం
దువృషభకరటాకాంశములకు నవాంశములొటవలన సపిద్ధములైననురాశుల
కు శుభగ్రహధికతిత్వములుండుటవలన శుభప్రదమనిమినాంశమునకు శుభగ్ర
హధిపతిత్వముండివగోకత్తమాంశమయిన సతిగండాంతమాటచెతనషేధింప
బడియుండుటవలన శుభప్రదమని తాత్పర్యము॥

సత్యభాగ్యనుతాధాదానవరమావగోత్రమాంశంవిదా । వైహవ్యష్టమ
 భాగధాత్యూర్వాద్వాదశాంశస్తథా తేభ్యోన్యైకునవాంశకాలపిశుభం
 ప్రాచీనర్వషాంశంపరీ ॥ వ్యా॥

మూ॥ శత్యైవ శుభప్రదత్వంనిరూప్య ఇదాసిమవశిష్టానాం చతుర్థాంశప్రమా
 రాంశ త్వైశుభప్రదత్వం నిరూపయన్నస్త్యేషాంకునవాంశత్వందశకయతి ॥ క
 స్త్యేతి ॥ కశ్యామగ్గృతులాంశకాంధనుః ప్రాగర్హభాగోపిపూర్వార్హభాగశ్చపి
 తేశుభాఃచతురంశాః భాగ్యనుతాధాదాః సౌభాగ్యపుత్రీసంపతగరాః నచర
 మావతేపవలంశాః రాశ్యంతగతాస్త్యేన్నయోగ్యావగోత్రమాంశంవిదా
 గోత్రమాంశస్తురాశ్యంతగతోవీశుభఏండభయోర్దంశత్యోః అష్టమరాశి
 భాగోపిశుభదంతథాతయోః ద్వాదశాంశోపినయోగ్యతేభ్యోనేకన్యాయు
 గ్గుశులాధనుః పూర్వార్హేభ్యోఅన్యైకనవాంశాఃకునవాంశాః కుత్సితనవాంశాః
 అశుభనవాంశాః ఇలియావత్ వృషాంశం వృషభాంశమపిశుభమితిపరీప్రా
 హుః ॥ అ॥ వగోత్రమాంశములౌటవలనవృషభకరటకాంశలకుశుభప్రదత్వ
 మునుసరూపాశేసిమిగిలిన కన్యామిధునతులాధనుస్సులు పుషకరాంశలౌట
 చేతివీసికిని శుభప్రదత్వమునిరూపణముచేయుచు సితరాంశలకునవాంశత్వము
 దెలియజేయుచున్నాము ॥ కన్యామిధునతులాంశలనుధనుః పూర్వభాగమును
 సౌభాగ్యపుత్ర సంపత్ప్రదములనియు నీరాసులచరమాంశలకుశుభప్రదములు
 గావనియువగోత్రమాంశమురాశ్యంతగతమైనశుభప్రదములుగావనియుగ
 న్యామిధునతులాధనుః పూర్వభాగములుంటేసితరములైన యంశలకునవాంశ
 లుగొందటి శుభిప్రసాయము వృషభాంశముశుభమని తాత్పర్యము ॥ *

(౭౫) మూ॥ మేషాంశేచవిభర్తృకాపశుగణాకన్యావృషాంశేభ
 వేమ్యగ్గాంశేభనపుత్రీణీచకులటాస్యాశరరటాంశేభలా । సింహంశేపితృ
 సద్గృహభనుగుణావితార్ది తాచప్రియసత్పుత్రాచ తులాంశకేచ సుగుణా
 నిస్వాంశకేచాశినః ॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయేననవాంశప్రత్యేక ఫలమాహ ॥ మే
 షాంశాః ॥ మేషాంశేకృతపరిణయాకన్యావిభర్తృకావిధవాభవేత్ వృషాం
 శేవృషభంశేబరీణీతాచేత్పశుగణాపశుసంపన్నాస్యాత్ యుగ్గాంశేభనపు
 త్రీణీధనవపుత్రవతీచరరటాంశేమలటావ్యభిచారిణీ ॥ ని ॥ కులటాపాంసు
 లాచస్యాద్భ్యుమరః । భలాదష్టాచస్యాత్ । సింహంశేపితృసద్గృహవిధవాభ
 వేత్ । అధ్యైయాఃకన్యాయాఃఅశేసుగుణాసౌశీల్యాదిగుణవతీవిత్రాజీతా
 చ । తులాంశపుత్రాసుగుణాచభవతి । అభిపాఅశేవృశ్చికాంశేనిస్సాన్వదరి
 ద్రాస్యాత్ ॥ రెండుశ్లోకములచేత నవాంశులకుప్రత్యేకఫలముల జెప్పుచు
 న్నాను ॥ తా॥ మేషాంశముదు వివాహమైనకన్యాకవిధవయగుననియు వృష

త. తయోదకంపత్యోమృత్యుకృత్ అత్యమలగ్న త్యాజ్యమవదువశ్యోరితి
ప్రకరణాలాదు పశ్యస్త సవేషా మపశ్యయగ్నం త్యాజ్యమిత్య వధేయం
త్యాజ్యమిత్యేనకా రణగుణాయ క్రమపిత్యాజ్యమిత్యవ్యతా శ్చ. అప్యమంత
నకలకావ్యయది సర్వగుణస్వరమితి దైవజ్ఞ విలాసాంగ్రంధము భాగ్యభావ
త్యాత్ తదిత్యుః అప్యమలగ్నాభిషే. అగ్నగతోవాచివాహాదిలగ్నగతోవాయ
దితయోదకంపత్యోమృత్యుకృత్వతిక్లిచ్చబంధోప్యమ రశిగః జన్మరాశేర
వ్యమరాశి గతోయదితదు భయోనికత్వోదరిద్రప్రదః ద్వాదశలగ్నమపిజన్మల
గ్నజన్మరాశ్యో ద్వాదశలగ్నమపి త్యాజ్యం జన్మలగ్నంతయోదకంపత్యోర్జన్మ
కాలలగ్నమప్యశుభకృత్. కించగృహగోరయోజన్మరాశిర్య శుభకృత్ అ
ప్యమంతుషమనుక్ గృహేయస్యజన్మగృహలస్త్విన్వివాహాదివైదికానాం
సయోగ్యమితి. ఆ॥ అప్యమలగ్నవోషమును జెప్పమన్నాడు॥ తా॥ జన్మలగ్న
మునను జననకాలచంద్రరాశిని రవలగ్నము మృత్యుప్రదమౌటవలన సాల
గ్నము గూర్చు క్రమేందైనను సేవేధి పవలయుననియు శష్టమలగ్నాభిషేచి
వాహాదిలగ్నములబొందె నేనిదంపతులకు మృత్యుప్రదమనియు జంద్రుడుజన్మ
రాశికి ర రాశిని బొందియున్నదలపతులకు నిష్కారద్యో ప్రదమనియు జన్మ
ద్వాదశలగ్నమును స్వజన్మలగ్నమును అశుభకరిమనియు జాతీజన్మగృహమున
గానె ముంటబుట్టిననా. అ. ముల్లు జన్మగృహమున జన్మగృహమున వివాహాదులకు
ప్రయోగకాదనుట॥

(౮౦) మూ॥ లగ్న ద్వాదశగేధవారిపుగ జేదండ్లెన్న స్తేతదా
ధ్యస్తాదిగ చంద్రనామకమహా వస్తయోమృత్యుకృత్ దోషస్సంగ్రహనా
మకోసధనకృచ్ఛందేగ్రహేన్వితే దోషోనతప. జగుశ్శతధ సోమ్యగ్న
హేతాన్వితే వ్యా॥ అ. వస్తాప్తరిపువ, ప్రసగ్రహదోషానాహ. అగ్నదిత్య
చంద్రలగ్నాత్ ద్వాదశగే ద్వాదశ రాశౌష్టితేనతి. అథవారిపుగ తేలగ్నాత్.
వస్తాప్తానగ తే. అప్యమస్తేహాయదితనా. రిభాప్తాదిగ చంద్రనామకమహా
కోషోధవతి. సదోషస్తయోగంపత్యోమృత్యుకృత్. చంద్రేగ్రహేతాన్వి
తేశుభగ్రహేతాయుక్తే సతితదాపగ్రహ నామకోనోషః దంపత్యోర్విధస్
కృత్. శతధరేచంద్రేసోమ్యగ్రహేతాన్వితేనతిదోషోస్తేతపరేజగుః. అవ
గాప్తగృహలదసగ్రహదోషములను జెప్పమన్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడువివాహ
లగ్నమునకు టట రాట రాటమునైన నపురిభాప్తారి చంద్రనామకదోష
నిండుతాదోషముగుండులకు మృత్యుప్రదమనియు చంద్రుడు శుభగ్రహ
కలగోగాది షాపగ్రహములతోగాని గూడియుండునయె పగ్రహవామక
ోషమునిండునాదోషము దంపతులకునిచ్చుప్రదమనియు నుజ్జీయునలదును.

సుభగ్రహములతో గూడియున్నప్పుడే దోషము లేకొందట యభిప్రాయము
యూతార్థమము.

(౮౦) మూ॥ దారిద్ర్యంమరణంత్యపర్యంత హితం దౌర్భాగ్యమేవ
ప్రియా నన్నపత్న్యంయతి భావ మేవకలహం దుఃఖంవకుర్యాత్ అమూత్ ।
ఉద్వాహంబుచంద్రవికభవనెనె సూర్యాదిభిర్యుతైః క్షుద్రాత గశ్యుభో
యదిశశీత్వస్యేజగుర్నైతైః వ్యా॥ అ॥ సూర్యాదియుక్తచంద్ర నవగ్రహస్య
ప్రత్యేకఫలాన్యామా॥ దారిద్ర్యమితి॥ చంద్రః ఉద్వాహంబు వివాహాదిపమా
ర్యాదిభిర్యైః సూర్యాదిగ్రహైః యథాసహితం సక॥ ఏకభవనెఏకరాశిస్థిర
శ్చేత్ । క్రమాదిదంఘనంకుర్వాతే॥ యథాగంద్రస్సూర్యయుక్తశ్చేత్ । ప్ర
యాంకన్యాయాః । దారిద్ర్యంకుర్వాతే । అంగారకయుక్తశ్చేత్ అంబుధ
యుక్తశ్చేద్దవత్య రహితంసంతానాభావం । గురుయుక్తశ్చేద్దౌర్భాగ్యం
భృగయుక్తశ్చేత్ సత్యంసపత్నీత్వం । శనియుక్తశ్చేద్ద్యతిభావం రాహుయు
క్తశ్చేత్ రాహుహంశేతు యుక్తశ్చేదుఃఖంస్యాత్ । చంద్రః ఏకరాశిగతోపిన
క్షత్రాంతరగోభిన్నచక్షత్రదతోయది । శుభశుభప్రదఇత్యన్యేజనః । అపరే
నెతిభిన్నచక్షత్రతోపిన శుభఇత్యుచుః॥ అ॥ సూర్యాదియుక్తచంద్ర గ్రహ
మునకుప్రత్యేకఫలములజెప్పుదున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడువివాహాదిపమము
యేకరాశియందు సూర్యునితో గూడియుండిన వివాహమైనస్త్రీకిదారిద్ర్యప్ర
దుడనియనంగారకునితో గూడియున్నమరణప్రదుడని బుధునితో గూడినస్త్రీ
నిబుత్రహీనురాలుగా జేయునసంబృహస్పతితో గూడినదౌర్భాగ్య ప్రదుడనితు
క్రునితోగూడినస్త్రీకి సపత్నీప్రదుడని శనైశ్చరునితో గూడిననైశ్వర్యాభావ
ప్రదుడనిరాహువుతోగూడిన గలహప్రదుడనికేతువుతో గూడిన దుఃఖప్రదుడ
నిమఱివివివాహాదివిషయమైచంద్రుడొక రాశియందు సూర్యాది గ్రహముల
తోగూడినశుభభాత భేదముగలిగియున్నశుభకరుడనికొందట యభిప్రాయము
నియునక్షత్రాంతరగతుడైనశుభకరుడని మఱికొందటయిష్టమనితాత్పర్యము॥

(౮౧) మూ॥ రుద్రాఖ్యోరగమిత్ర సిత్యవశవోవా రాఖ్యవిశ్వేవీధి
గృహ్నిరీడేంద్రహుతాశచైత్యవరుణాఅశ్వర్యమాఖోభగః । ఏతేపంచద
శక్రమాత్తుతివశేజ్ఞాయాము హారాభగశ్చేంద్రాగ్నిఅహైర్యరౌపిపితర
స్త్యజాస్తుశేషాశ్శుభాః॥ వ్యా॥ అ॥ అధక్షోకద్వయేనవారజనితదుర్మహా
తదోషమాహ॥ రుద్రేతి॥ రుద్రాఖ్యఏకఃకర గాఖ్యోద్వితీయఃమిత్రాఖ్యస్త్రీ
తీయఃపితృ ఇతిదత్తధానివసాఖ్యః పంచమఃవారాఖ్యక్షత్రియశ్చైవరాఖ్యః
ప్రమఃవిధ్యాఖ్యోవృషః బ్రహ్మఖ్యోవృషః । ఇంద్రాఖ్యోవశమఃఇంద్రహుత
శశాఖ్యోద్విదైవత్య ఏకాదశః కృత్యాఖ్యోద్వాదశః వరుణాఖ్యోవృషః॥

దశమవ్యూహభ్యుత్పత్తుదశశఃభగభిసంపదశమితేపంచదశముహూతాశఃభి
మాద్రితసేప్రతివసేజ్ఞయాఃజ్ఞాతవ్యాః । తేషాంప్రయోనవముహూభి । భగవం
తదశఃభిద్రాగ్నివకాదశః । అహిఃకరగాభ్యోద్వితయఃజైత్యోద్వాదశః । తా
ద్రాగ్నిపథమఃపితౄభ్యశ్చేత్యర్థశ్చపితేషణ్ముహూతాశఃకైత్యవత్యాః । త్యాజ్యా
శుభకమఃస్వితేషఃతేషానవముహూతాశ్శుభాః॥ అ॥ రేండుశ్లోకములచే
తవారజనితదుష్టుహూతకదోషములను జెప్పుచున్నాము॥ తా॥ మొదటిదిరుద్ర
ముహూతకమనియు రేండువదియరగముహూతకమనియు మూడవదిమిత్రమ
నియు నాలవదిపితృమనియు నైవదివసువనియు । నారవదితారమనియు నే
డవదివిశ్వేదేవమనియు । నెనిమిదవదివిధిమనియు । తొమ్మిదవదిబ్రహ్మయని
యు । బదియవదియంద్రముహూతకమనియు । బదునొకొండవదిఇంద్రహూతా
శనమనియు బండెండవదిజైత్యమనియు । బదమూడవదివరుణమనియు । బదు
నాలవదియర్యమనియు బదునైదవదిభగముహూతకమనియు । నీచెప్పినశం
చదశముహూతకములుప్రతిదివసమందీక్రమమున దెలియవలయుననియు । అం
దుభగభింద్రహూతాశన । ఉదగజైత్యరొద్ర । పితృముహూతకములుఽనుగ
జైవత్యములపుటవలన శుభకర్మముల విషయమైనిషిద్ధములనియు మిగిలినతా
మ్మువేముహూతకములునుశుభప్రదమునితాత్పర్యము॥ *

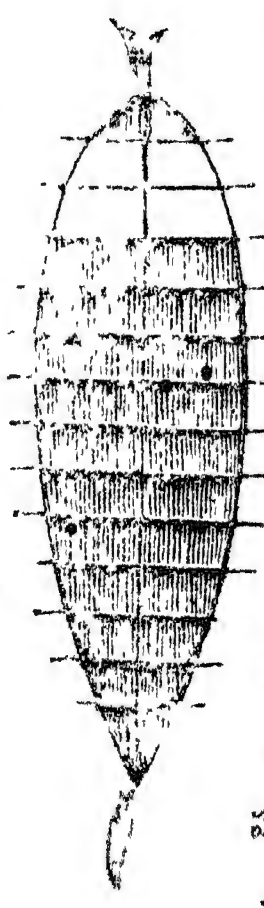
(౮౩) మూ॥ రాత్రాపంచదశేశ్వరాజచరణాసార్చ్యర్చ్యపూషా
భిధానాపత్యాంతకవహ్నిధాతృ శశినశ్చాదిత్యజీవాచ్యతాః । అరహత్వష్ట్ర
సమీరణాశ్శుభవిధౌ చ త్వారయేవాశుబారోద్రాజాంఘ్రియమాగ్నయోయ
రుదుపోయస్మిన్కక్షణేయత్ఫలమ్॥ వా॥ రాత్రావితి॥ ఈశ్వరఃఅజజరణఃఅహి
ర్బుధ్విపూషానాసత్యః । అంతకఃపహ్నిఃధాతాశశిః । ఆదిత్యః । జీవః । అచ్యు
తః । అరహః । త్వష్టా । సమీరణః । ఇత్యేతత్సంజ్ఞాఃపంచదశముహూతాశః । రా
త్రాశ్శేయాః । పంచదశముహూతాశానాంమధ్యేరొద్రాజాంఘ్రియమాగ్నయ
ఇత్యేత్యేతత్వారవేవముహూతాశః । శుభవిధౌశుభకర్మణిశుబాఃశేషాస్తు
శుబాయేవ । యదుదుపోయస్మిన్కక్షణేయత్ఫలం యధాతథాద
దాతితద్వస్తుహూతాశధిపాఃస్వానురూపఫలందదతి । యథాదుద్రాఖ్యస్య
రుద్రాధిపఃరొద్రఫలందదాతి । ఎవమన్యత్రాప్యూహ్యం । యద్వాయస్మిన్నక్షత్రే
యతర్రోక్తంతద్దైవత్యముహూతేతితతార్యమిత్యర్థః । యథాఅనూ
తాధాయాంవివాహఉక్తఃతస్యామిత్రదేవతాకత్వాత్ । మిత్రముహూతే
వివాహఃకార్యఇతి । ఎవమన్యత్రాప్యూహ్యం । తథాచరత్నమాలాయాం॥ శ్లో॥
యస్మిన్కక్షణేయచ్ఛక్రొపదివ్యంతర్దయిత్యే తస్మహూతేసికార్యమితి ।
అగ్రదైవత్యస్యాభ్యుత్పత్తిః॥ తా॥ ప్రతిరాత్రియందును పంచదశము

1. ర్తములలో మొదటిదియొక్క ర్తము హూర్తమనియు 1౨ వదియజవరణమని
 1౩ వదియహిర్భుధ్విమనియు 1౪ వదిపూషమనియు 1౫ వదినాసత్యమనియు
 1౬ వదియతకమనియు 1౭ వదివస్నాయనియు 1౮ వదిధాతయనియు 1౯ వయాది
 త్యమనియు ౨౦ వదిజీవమనియు ౨౧ వదియమృతమనియు ౨౨ వదియర్తమనియు
 ౨౩ వదిత్వమనియు ౨౪ వదిసమీరణమహూర్తమనియు ౨౫ పంచదశమహూ
 తకములలోరుద్రాతిజాంఘ్రియవ | అగ్నియారము హూర్తములును శుభకర్మ
 లవిషయమైయుగ్రములౌటవలననిషేధింపవలయుననియేనక్షత్రాదిపతి ఏయ
 త్తణఘంత్వంతమాత్రముఫలమునిచ్చుచున్నాడోయాప్రకారమిముహూర్తాదిప
 తునుదమతమస్వరూపమునకుదగిఫలమునిచ్చుచున్నారనియునైనక్షత్ర మంజేక
 ర్మచేయుటశ్రేష్ఠమనిచేప్పియున్నదోయానక్షత్రాదిచేపతమహూర్తమస్తుశుభ
 కర్మచేయుటముఖ్యమనితా||౨౪||మూ||ఆదిత్యేర్యమనామకశ్శశిది నెబ్రహ్మసురా
 ఖ్యోకుశేపితాఖ్యానలసంజ్ఞితౌబుధదినెస్యాచ్చేహూర్తోభిజిత్ దైత్యాహచా
 గురువ్యాసరేభృగుదినెబ్రహ్మఖ్యపితౌశనారౌద్రాహిత్యఖిలశుభేశఃఫలదాస్తే
 దుర్గుహూర్తాక్రమాత్ ||వ్యాఆదిత్య||ఇతి||ఆదిత్యేఆదిత్యవాసశే||అర్యమనామ
 కశ్చతుర్థశోమహూర్తఃశశిదినెశోమవాసశే||బ్రహ్మపవవః||ఆసురోద్వాదశోమ
 హూర్తఃకుజవాసరేపితాఖ్యశ్చతుర్థః||అనలసంజ్ఞికః||రాత్రౌసప్తమశ్చద్వాబుధ
 దినెభిజిత్ | అష్టమోమహూర్తః | గురువాసరేదైత్యాహచాదయిశ్యోద్వాద
 శః||అహః||వారాఖ్యష్టవశ్చభృగుదినెబ్రహ్మఖ్యపితౌ||నవమచతుర్థౌశనాశనివాస
 రేదుద్రాహిప్రధమద్వితీయామహూర్థౌఏతేద్వాదశమహూర్తాక్రమాన్నిధన
 దా||అతః||అఖిలేశుభేఅఖిలశుభకర్మసుత్యాజ్యాభిశ్యర్థః తా||ఆదివారమందర్యమ
 నెడినామముగలగిరవముహూర్తమును||సోమవారమస్తుబ్రహ్మను తొమ్మిదవము
 హూర్తము||ఆసురమనెడి||౧౨వముహూర్తమును||కుజవారమునందుపగలుపిత్య
 మును||రవముహూర్తమును||రాత్రి||౨వదగుననలముహూర్తమును ||బుధవారమంద
 భిజిత్తను నెనిమిదవముహూర్తమును గురువారమునందుబంధ్రేడదపగుదయిత్య
 ము||వారముపేరుగలయారవముహూర్తమును , శుక్రవారమందు బ్రహ్మమ
 నుతొమ్మిదవముహూర్తమునుపిత్యమునునాలవముహూర్తమును | శనివార
 మందురుద్రాహి||ఆసుప్రధమ ద్వితీయముహూర్తములునునీచేప్పిన ౧౨-ము
 హూర్తమునుగ్రములౌటవలన శుభకర్మములయందునిషేధింపవలయుననితా
 ౨౫||మూ||యద్వారేచయదీప్తకాలఘటికాద్వీగాన్సరాప్తాగతాఃపూర్వాంశా
 ఆధవర్తమానసమయస్యాత్తాలహూరాక్రమాత్ | వారేశాదిరవిర్భృగుర్బుధ
 విదూమన్తోగురుర్బుధశ్చేత్పాపగ్రహకాలపానిధనదాస్త్యాజ్యావివాహాదీషు
 క్త్యాకోలహూరామాహాయితీ||యద్వారేచయస్సీన్యాసరేయదీప్తకాలఘటి||

కాః తాః స్వఘ్నాద్వాభ్యాంగుణితాః తావదసరాప్రాపంచభివ్యభక్తాస్సత్త్వ
గతాబద్ధాః శరాప్తేభ్యః ఆగతాభ్యర్థః పూర్వం శాః గతః హోరాః ఆధ్వర్య
నసమయః చుచ్చిష్టంతద్వర్తమాన హోరాక్రమాక్తాలాహోరాస్యా త్వ
శాదియస్యవారస్యయోదీపః తదాదిగవిచ్ఛిన్నగర్భభోవిధుర్మూః ధోగర్మమంగ
ళోంగరకశ్చవలక్షదయాదాకభ్యక్తమేణపుసంప్రసహోరాధిపాః భవంతి కే
చిత్తుఅర్థదాత్రమాదభ్యహోరాగణవా కర్తవ్యేత్యాహుః | అత్రాయంవిశేషః
సార్థఘ్నకాద్వయాన్యకాయః హోరాయాం పంచార్థనాడికాభవంతి తాసా
మర్థనాడికానాంక్రమేణరవిశశకుజబుధగురవోధిపాః తతః శుక్రహోరాతస్యా
పంచార్థనాడికానాంక్రమేణరవిశశకుజబుధగురవోధిపాః తతః శుక్రహోరాత
స్యాపంచార్థనాడికానాంక్రమేణబుధగురుశుక్రశనిసూర్యాః అధిపాః భవంతి
వంసర్వాసాంయోజనీయాః తతః హోరాధిపతేష్వప్రహా తదనంతర హో
రాధిపాభవంపితా హోరాః పాషగ్రహకాలజాతా శ్చేన్నధనదాః అతోవివా
హదీక్షాత్యాజాః భూరేఖాద్వయోజనేషుతచ్చత్తర్థభాగంతక్వాభూరేఖా
యాంప్రాగ్ధశ్చ సైమపునఃపంచదశఘటికానోధ్యాః రేఖాయాః ప్రత్యగ్ధశ
స్తుతేషుపునఃపంచదశఘటికాయోజ్యానునితేషు పంచదశఘటికానోధ్యాః త
థాపంచదశఘటికాన్వేన తాశ్చోధ్యాతానుదినార్ధేశోధితాశ్చ శతేషుయావవశి
స్తాభవంసూర్యోదయోపరితావర్ణుటికామారభ్యవారప్రవృత్తిడిది నూర్తేన
శోధ్యాః తదాదినర్థద్యాపదతిరిచ్యతే తవారభస్యార్యోదయాత్పూర్వనావర
ప్రవృత్తిః క్తంచరిత్తుమాంయాం శ్లో|| వారప్రవృత్తిం మన యోపదం సూ
ర్యోదయంత్రోపలగజధాన్యం ఉర్ధ్వంతథాదోప్యపరత్ర తస్మాచ్చరార్థదే
శాంకర ఉడికాశ్లో|| అ|| కాలహోరాక్రమమును జెప్పచున్నాడు || తా|| ఏవార
మందైనను హోరగర్భయందు వరకును దయము మొదలైన గడియలను రెట్టించి
టభాగంపగామిగిలినదితత్కాలహోరయనియు నెవారమందు హోరచూచిన
నావా రాధిపతియనియు మొదటి హోరాధిపతికి వగ్గిగాము వెంబడి హోరల
కునధిపతులనియు నిందుకును దాహరిణమాదివారమందు హోరచూచిన పక్షమ
స్తు సూర్యుడు మొదటి హోరాధిపతియనియు | భృగు | బుధ | చంద్ర | శనిగర్వం
గారకులీక్రమమున నుదయము మొదలుపలుమారు హోరాధిపతులనియుం
దేలియు వలెనుకొందగు గ్రంథకతకలధకరాత్రి మొదలు హోరచూడవలెనని చెప్పి
రనియు నీచెప్పి హోర ౭౪, ఘడియయోయు ౨౪, కుజ, అరఘడియలు నియరగ
డియలకు సూర్యహోరలో, రవి, శశి, కుజ, గురువులధిపతులనియు శుక్ర హోర
లో శుక్ర-శని-రవి చంద్రాంగారకులధిపతులనియు నీక్రమమున గ్రహ హోరల
చూడవలెననియు నీ హోరలు పాషగ్రహకాలజనితమంలయ్యేనేని వివాహోద్దేశు

భకర్మలయన్తునిషేధింపవలయుననితావారములకు నసేకవిధములైననిర్ణయము
 లుచేప్పవనీగ్రంథకర్తవతముకొందఁడీగ్రంథకర్తలకునిష్ఠము-పుదయముమీదలు
 దయపర్యంతమువారమనితా||౨౬|| ము||భార్యుం రాకృమూర్ధ్వగాన్మజాలితే
 దేకాన్వరేఖాంతతస్త్రిక్చార్ధకాన్వయోదశితధా భార్యారచక్రంత్వదమ్|వి
 షగంభాదిషుదస్తభాదశిరసీస్థాన్వైకరేఖాంగతాన్యతాంశితగుభాస్కరాయ
 దితయోర్ధ్వస్థిభోమృత్యుకృత్||వ్యా||౬||శ్లో- ద్వయేనభార్యారచక్రలక్షణం ని
 రూపయి౯ తద్దోషమాపః ఖార్యారేతిఏకాంరేఖామూర్ధ్వగాంభార్యారాకృ
 తింభార్యారపత్రసప్తశాంకుజావక్రంయథాతధాలితే|తతఃతదనంతరతస్యా
 స్త్రిక్చార్ధకాన్వయోదరరేఖాంశధాలిజతాశ్చేత్ ఇవంసప్తవింశతిరేఖాత్మ
 కంభార్యారచక్రంభవతిశిరసీచక్రమూర్ధ్వివిషగంభాదిషుయోగేషుదస్తభాది||
 అశ్వ్యాదినక్షత్రం అభిజిద్వర్తంతాప్యపిశ్యగణనాయాం క్రియమాతాయం
 సత్యాంశితగుభాస్కరరేఖాంగతాన్యాయాన్యసంజండరేఖాస్కరసూర్య
 శ్చ | తావేకరేఖాంగతాన్యాయాని | తవాతయోశ్చంద్రసూర్యయోర్ద్వి
 అన్యోన్యందృష్టిభావతేసామృత్యుకృత్ | తత్సంభకర్మసుత్యజ్యేష్ఠ్యర్థః|అత్ర
 యంచేశః | నకేవలమేకరేఖాంగతయోరేవదృష్టిపాతంకింతుచతుర్థపాదాద్భ
 పాదగతయోర్ద్విశీయతృతీయపాదగతయోశ్చ అన్యోన్యదృష్టిపాతం వతర్థ
 ద్వీతీయపాదగతయోర్వాచతుర్థతృతీయపాదగతయోర్వాప్రథమద్విశీయపా
 దగతయోర్వాప్రథమతృతీయపాదగతయోర్వాతదుక్తందైవజ్ఞవిలాసే||

విష-౨ అశ్వని శ్లో|| చతుర్థగస్తావద్యపాదమాద్యగస్తుచతుర్థగమ్| ద్వి
 రే
 డ
 ఖా
 శ
 ధ
 త్ర
 డ
 పూ
 మూ
 శ్వే
 త
 వి
 స్వా

భా శీఃకుగ స్తృతీయస్థంతృతీయస్థో ద్వితీయగమ్ | స
 కృ మాంఘ్రివేధస్సర్వత్రవిజ్ఞేయం ధిష్ణ్యమండలమిత ||
 రో అ|| రెండుశ్లోకములచేభార్యారచక్రలక్షణమునుజెలి
 వృయ శేయంచన్నవాడై యాదోషమును జెప్పచు
 ఆ న్నాడు||తా|| భార్యారపత్రమువత్సూర్ధ్వరేఖయు
 పు కటివ్రాసీయారేఖమీదగక అడ్డగీతలు గీచిన సప్త
 పు వింశతి రేఖాత్మకమగు నదిభార్యార చక్రమనియనీ
 ఆ చక్రశిరస్సునం దశ్వినీనక్షత్రమును విషగంభనామ
 మ యోగమును లిఖించి యక్కడనుండి సవ్యముగాలి
 పు భించుచురాగా సూర్యచంద్రు లొకరేఖయందున్న
 డ నక్షత్రముల యందుండియొకరి నొకగు చూచినచ
 హ మృత్యుప్రదము గనుక వివాహాది సుభకర్మల యం
 చి గునిషేదింప వలయునని తాత్పర్యము || ఇచ్చట్లునూ

అర్చనా... కల్యాణ... తన వ్యాఖ్య... తత్వ... బంధం...

గృహలక్షణములకు నేక రేఖాగత నక్షత్రములయందున్నమాత్రముచేత నేరస్పరవీ
క్షాణములుగలుగుదు మజీయేమన్ననువిరిలోనాలవపాదమున నొకగ్రహము
మొదటిపాదముననొకగ్రహమునుండగాను రెండవపాదముననొకగ్రహము
నుమూడవపాదముననొక గ్రహమునుండగాను పరస్పరవీక్షణముగలుగునని
యు తెలియవలయు॥

౮౭॥ మూ॥ విషకంభవ్యతిపాత శూలపరిఘాగండా టిగండాశని
వ్యాఘాతాపివైశ్యక్తిర్నిధనధాయోగావివాహాదిషుదసాహిందమఖాసస్త
ధాదితిసుతానూరాధ వుష్యాదితిత్వస్యాఖ్యాం క్రమశఃప్రదక్షిణవిధౌజ్ఞేయా
శ్చిరస్థోమతఃఖ్యా॥విషకంభే॥విషకంభఃవ్యతిపాతః । శూలః పరిఘా గం
డాః॥అగండాః॥అశనిః । వజ్రః॥వ్యాఘాతః॥వైశ్యక్తిః । ఏతేనవియోగాః॥వివాహా
దిషుశుభకర్మసుని ధనదాం దనాహిందుమఖాః అశ్విన్యాశ్రేష్ఠావృగశీర్షమ
ఖాః । తథాదితిసుతానూరాధ వుష్యాదితిత్వస్యాఖ్యాఃమూలానూరాధా
వుష్యపునర్వసుచిత్రాశ్చేనవనక్షత్రాణిశరస్థోడుతఃశ్చిరస్థత్రాల్ క్రమ
శఃప్రదక్షిణక్రమేణజ్ఞేయాః యస్యయోగస్యయన్నత్ర ముక్తంచ్చిరసివిలిఖ్య
తథాదిగణయేదిత్యర్థః । తద్యథావిషకంభస్యాశ్చిరస్థోవ్యతిపాతస్యాశ్రేష్ఠా
శూలస్యవృగశీర్షంపరిఘాయాః మఖాగండాస్యమూలాఅతిదండస్యనూరా
ధావజ్రస్యపుష్యఃవ్యాఘాతస్యపునర్వసువైశ్యక్తిశ్చేనా ॥తా॥ విషకంభము
వ్యతిపాతము । శూలః పరిఘా గండాము॥అతిగండామువజ్రమువ్యాఘాతము॥వై
శ్యక్తిః యాయోగములు! వివాహాదిశుభకర్మలకుయోగ్యమలసియు॥అశ్వినీఆ
శ్రేష్ఠవృగశిర॥మఖామూల! అనూరాధ! వుష్య! పునర్వసు-చిత్రా॥ఈ!నక్షత్ర
ములనుచ్చస్తామందుండెడి నక్షత్రముమొదలుప్రదక్షిణ క్రమముగాదెలియవ
లయుననియు నేయోగమునకు నేనక్షత్రమునుజెప్పియున్నదోయవిమొదలుచేసి
ప్రదక్షిణక్రమముగాలిఖింప వలయుననగావిషకంభమునకు నశ్వినీవ్యతిపా
తకునాశ్రేష్ఠ! యాక్రమమునలిఖింపవలయుననితాత్పర్యము॥

౮౮ మూ॥ ఉత్పాతగ్రహణేభ్య ఏవతుపరంసప్తాహ మేవంత్యశే
ర్దిష్ట్యంతతద్యక్షత్రయేఖిలశుభేనేష్టంగమృత్యుప్రదమ్గ్రస్తేస్తే పురతోర్థమే
వపరతోగ్రస్తోదయేహ్నింత్రయం సంధ్యామమపిసప్తసప్త దివసాన్నిశ్చేష
ఏవంత్యశేత్॥వ్యా॥అ॥ గ్రహణోతాత్పదోషమాహ॥పుత్పాతేతి॥ ఉత్పాతాః
ఘాతంసధామ కేత్వాదయఃగ్రహణానిసూర్యాచంద్రవసోః సర్వగ్రాసగ్ర
హణానితేభ్యః పరంపరతఃసప్తాహమేవంత్యశేత్ । శుభకర్మణితశేషః యన్న
క్షత్రేఉత్పాతగ్రహణాదయః సముత్పద్యంతే తత్తద్దిష్ట్యంతన్నత్రత్రంబుతు
త్రయంవక్యాపేషు అఖిలేశుభేపృథ్వీపదః । తతోనేష్టంగగ్రస్తాస్తమితూదే

ద్విశేషమాహ||గ్రస్తే సమతే ||గ్రస్తేగ్రస్తాస్తమయఖండగ్రహణవిషయేచర
తః పూర్వార్థమీవసప్తాహార్థం సార్థకత్రయమేవత్యాజ్య||గ్రహస్తోదయే
గ్రహస్తోదయఖండగ్రహణేతుపరగ్రహణాదూర్ధ్వంలహ్నింత్ర యందినత్ర
యంత్యాజ్యం సంధ్యామామపి శ్చేషేనర్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయ గ్రస్తోదయ
గ్రహణేనప్తసప్తసాక్షత్యశేత స్వగ్రాసగ్రస్తాస్తమయే పూర్వం సప్తా
హంసర్వగ్రాసగ్రస్తోదయేపూర్వసప్తాహంలహ్నింత్రఖండగ్రహణే స్వసుపా
తేనయోజనీయంఏవంమాసవిషవపి తదుక్తం|| సర్వగ్రాశేషు షణ్మాసం
లర్థగ్రాసేతదర్థకంతద తరేనుప్తాత్యేనత్యశ్యేద్ధగ్రహణాహతమితి||అ||గ్రహ
ణోత్పాదవోషములజెప్ప మన్నాడు||తా|| వృత్తాతములనగా భూకంపము
భూమికేతువు మొదలగును త్పాతములును సూర్యచంద్రగ్రహణములునుగలిగె
నేనియనంతరమందేడువాసరమపర్యంతము శుభకర్మలశేయ గూడదనియు
ఏనక్షత్రమందిచెప్పినభూకంపవాద్యత్పాతములుగలుగుచున్నవోయా నక్షత్ర
ముమృత్యుప్రదమాటలననారు నెలల పర్యంతము వివాహాదీశుభకర్మలవిష
యమైయ్యమోగ్యమని అర్థగ్రహణమై గ్రస్తాస్తమయమైనపక్షమునకుమందు
౩దినములకూడదనియుఁగ్రహణగ్రస్తోదయవిషమై యనంతరముమూడు
దీవసములకూడదనియు సాయంకాలమునగ్రస్తాస్తమయమైన సర్వగ్రస్తగ్ర
హణమందుమందు ౭దీవసములుగ్రస్తోదయసర్వగ్రస్తగ్రహణ మందనంతర
మందేడుదీవసములునుకూడదనియుచుతీయుగ్రహణవిధవక్షత్రమంభూర్లోగ్ర
హణమంచుడు మాసములవరకు సర్ధగ్రహణమునందు ౩మాసములవరకునీ
రీతిగాశుభకర్మలవిషయమయి యోగ్యముగాదనియుతాత్పర్యము||

౮౯||మూ|| తద్ధిష్ఠ్యంజ్వలితం తుపాపసహితం వృత్త్యు పదంస్పృశ
భంభస్సాఖ్యంతవధధూమితంచపురదోధిష్ఠ్యంవివాహాదిషు రాశిఃక్రూరయు
తస్తధాఖ్యఫలదశ్చాన్యోచతా తాదృకౌ పృష్టాగ్రాశుభసంయుతాయదిశు
భాన్యాతాంతురాశీతుతా ||వ్యా||అ||క్రూరయుక్తధిష్ఠ్యమితి||పాపసహితం
పాపగ్రహయుక్తంతద్ధిష్ఠ్యతన్నక్షత్రంజ్వలితం జ్వలిత సంజ్ఞికంపృష్టభ
పాపగ్రహముయుక్తనక్షత్రంతుభస్సాఖ్యంభస్ససంజ్ఞికంతఃపురతోధిష్ఠ్యం
పాపగ్రహస్యలగ్రతంనక్షత్రంతుధూమితంధూమిత సంజ్ఞికంయేతన్నక్షత్ర
త్రయంమృత్యుప్రదంతతోవివాహాదిషు త్యాజ్యంక్రూరయుతః శాశగ్రహః
క్రూరరాశిచ్ఛతదాఖ్యఫలదఃజ్వలిసంజ్ఞః తత్ఫలదః పూర్వజన్మపుణ్య పదః

అన్యతా పాపగ్రహ పృష్టాగ్గతా సభస్మితధరామితాఖ్యా అప్రవిశేష
మాహాపృష్టాగ్గతాశీశుభస యుతౌ చుడితదాసు భాస్యాతాం శుభప్రదౌ
భవేతాం॥అ॥ క్రూరయు క్తడిష్ట్యున దోషమును జెప్పచున్నాడు॥తా॥పాప
గ్రముతో కూడిననక్షత్రముజ్వలితసంజ్ఞికమనయు॥పాపగ్రహమునకు వెంబడి
యున్ననక్షత్రముభస్మసంజ్ఞికమనియును పాపగ్రహమునకు ముందున్ననక్షత్ర
మునుమితసంజ్ఞికమనియు నీమూడునక్షత్రములు మృత్యుప్రదములౌటవల
నవివాహవివిషయమై నిషేధింపవలయునని పాపగ్రహయు క్తమైనరాశియు
నుజ్వలితసంజ్ఞికమేగనుక ముందుజెప్పింపల సగ్గిదమనియు మిగిలినపృష్టాగ్గత
శరములుభస్మశఘ్నమిత సంజ్ఞికములముననుభ గ్రహయు క్తములాయె
నేని శుభప్రదములనితాత్పర్యము॥

౯౦॥ మూ॥ తిర్యగ్పంచరేఖోర్ధ్వగాశ్చగమితా ద్వేద్వేకకోణద్వయే
చక్రేతై ర్వివిలిఖ్యశంభువిద శిద్ధై స్తేన రేఖాదితః । అష్టావింశతిభానిచజ్వల
నభాదీన్యేవ రేఖాగ్రతస్థాప్యో గ్రహవేదవజ్జితముడు గ్రహ్యంవివాహే
బుద్ధే॥వ్యా॥అ॥ అధపంచశలాకచక్రముద్ధరణ పాపగ్రహాన్నిరసోషమాహ॥
తిర్యగ్నిపంచరేఖా స్తిర్ధ్వగ్ని త్వాతధానరమితా పంచరేఖాఊర్ధ్వగావిభే థే
త్ ఫలః కోణద్వయే యాశాన్యనైర్ముఖోకోణద్వయే అగ్నేహవాయుశ్చకోణ
ద్వయేచ ద్వేద్వే రేఖేవిలిఖేత్ అత్రే ర్విచక్రే పంచశలాకచక్రే వివశంభువిదిశియా
శాన్యలింగ విద్యమానాయాద్వింద్రై స్తద్వేనీయా సారేఖాతదాచితంయీశా
న్యకోణస్థ ద్విత్వియరేఖామా భ్యేన్యధః ॥ రేఖగ్రేచుజ్వలనభాదీని కృత్తికా
దీని అష్టావింశతిభాని నక్షత్రాణస్తాప్యోనిలేఖనీయాని గ్రహవేదవజ్జితం గ్రహ
వేదశ్చయ రేఖాగ్రతనక్షత్రస్యయ రేఖాగ్రతనక్షత్రస్థితగ్రహేణవేధం తద్యర్జ
తం । యథాకృత్తికాయాంస్థిత సాపగ్రహేణ విశాఖాయాఃవేధః । వివషన్వ
త్రాప్రహ్యహ్యంవత దృశ వేధహీనంఉపనక్షత్రం॥ని॥నక్షత్రమృతంభృతారా
తారకార్యమవాప్త్రియమిన్యధః - వివాహేబుద్ధైర్ద్వజ్జనైర్గ్రాహ్యంవి
వాహమిన్యపలయంసంసంశుభకర్మన్వితభావః ॥ అ ॥ పంచశలాకచక్రమును
దేలియజేయువాడై పాపగ్రహాగ్గతదోషమును జెప్పచున్నాడు॥తా॥ ౯ అ
క్షగీతలు వ్రాసిదానిమీద ॥౫॥ నిమగ్నగీతలు వ్రాసియీచక్రకోణములయందు
రేండ్లని గీతలువ్రాసి యీచక్రమందీశాన్యకోణమందువ్రాసుబడి రేండ్లవ రే
ఖములకుకొని యన్నిరేఖాగ్రములయందునుగ్రముముగాగృత్తికాదిత- నక్ష
త్రములకువ్రాసిపరిశోధించిపాపగ్రహ వేధలేనినక్షత్రమందువివాహవిశుభక
ర్మలజేయుటపండితసమ్మతమనితాత్పర్యము॥

శ్చిత్రేణాపికరగ్రహస్తు శుభదోనోచేద్వరస్యాంతకృత్ | అస్తాంసేపిత దైవత
త్వమియమేద్యమే శుభభేగ్వాగ్రహేః | కన్యాశుభదోనచేన్నధాదః పాణి
గ్రహాలగ్నతః || వ్యా || అ || లగ్నా సదోషమాహు || లగ్నం శ ఇతి || లగ్నం శేత
గ్నస్య నవాంశ కేతస్య కేతసతదంశ పతినాతన్న వాంశాధిపతినా తల్లగ్నే
ద్యమైయు తెవాశుభగ్రహేః ద్యమేయువేవా మిత్రేనావాంశాధిపతేర్యోమి
త్రగ్రహసక్తూరశ్శుభో వాతేద్యమైయు తెవాయదీ కరగ్రహః వివాహః
శుభదః, సదేల్లగ్నే శుభగ్రహేః దంశ పతి వావాస్త్వేతేనవాతియు తె అద్య
మైవాయదీ, తదావరస్యాంతకృత్ మృశ్శుభదంశగ్నతః అస్తాం సేపితదైవయ
ల్లగ్నేయత్సంఖ్యాకోనవాంశోబ్యధిపతీతత్వప్రమలగ్నతత్సంఖ్యాకోన వాంశో
స్తాంశః తస్మిన్ తత్పతియు తేతదేతపతి నాయుకైద్యమైవాసత ఆధివాశుభ
హేయ్యతేద్యమైవాయదీపాణిగ్రహ కన్యాయాంశుభదః సచేత్ శక్తాదాభా
వేనిధనదోభవేత్ || అ || లగ్నా సదోష మనుజేష్వచున్నాడు || తా || వివాహాల
గ్నమునకునవాంశ మనునిణ్ణయించిన పిండుటలగ్నమానవాంశాధిపతిచేతనై
నను శుభగ్రహములచేతనయినను వాంశాధిపమిత్రగ్రహము చేతనైనను - చూ
డబడుచున్నను లేకవీనితో గూడియున్నట్టి లగ్నమునజేయబడిన వివాహము
వరునికిశుభకరంబగునట్లుగాకున్న హానికరంబగునె లగ్నమునందన్నవ యంశ
మ నవాంశమగునోయాలగ్నమున కేదప లగ్నమునందన్నవయంశమస్తాంశ మ
గుర్జ్వియస్తాంశమానవాంశాధిపతి చేతనైనను - శుభగ్రహముల చేతనైనను -
చూడబడుచునైనను - లేకవీనితో గూడియెననుండే నేని ట్టీసమయమననా
నచిన్ నవివాహముకన్నియకుశుభగ్రదంబగుచునట్లుగాకున్నపుత్యప్రదంబగు
నని తాత్పర్యము.

౯౩ || మూ || గండాంతస్తుయదంత రాశిమంభయోమూలైంద్ర యోర
శ్చినిరేవశ్యో పీతృసార్పయో సు ఘటికా ఆష్టావమృత్యు ప్రదాః చాపాలో
ర్ముఖ మేషయోశ్చగృగ రాటా లీరయోర్మధ్యమేనాడ్యేకైవవృతి ప్రదైవ
యదీపర్గో త్త మాంశాస్వితాః || వ్యా || గండాంతదోషమాహు || గండాంత యితి
పుభయోర్నక్షత్రయోః రాశ్యోత్సయవంత రాశంతత్ గండాంత యిత్యవ్యతే
తదైవవిశదయతి - పుభయోమూలైంద్రయోః మూలశ్శేష్టయోః యశ్చిని రేవ
శ్యోశ్చ పీతృసార్పయోరా శ్రేషాషఘయోశ్చమధ్యమేఆష్టోఘటికాః మృత్యు
ప్రదాః శ్శేష్టాయాంత్యఘటికాశ్చత్రసంమూల్యస్య ఆద్యఘటికాశ్చత్రసంమ
లిత్వాఆష్టఘటికాభవంతితివివేకః ఏవమంతర త్రాప్యనుసంధయం - చాపా
శ్చ్యోధనుర్వశ్చీకయోః ఋష మేషయోః మీనమేషయోః మృగరాటాశ్చీర
యోః సింహకర్కటయోశ్చ ఏతయోర్మధ్యేనాడ్యే కామేఘటికైవవృతిప్ర

దా సారాశ్యోగంత రాశిఘటికావగోత్రమాంశాన్వితాపిమృత్యుప్రదైవ||అ||
 గండాంతదోషమును జెప్పచున్నాడు|| తా|| జ్యేష్ఠామూలలు అశ్వినీ రేఖలు మ
 ఖాత్రేషలు ఈనక్షత్రములవధ్యకాలమున ౮- గడియలు గండాంతమగుననగా
 జ్యేష్ఠా|రేవతి| ఆత్రేషనక్షత్రములతుదలయందు ౪ ఘడియలును మూల| అశ్వినీ
 మఖ| ఈనక్షత్రములయందు ౫ | ఘడియలును నక్షత్రగండాంతములుగాన
 నిదియును వృశ్చిక|మీన| కర్కటక|రాసులతుదియందరి గడియయు ధను|శ్లేష|సిం
 హ|రాసుల యాదీముందరి గడియయు రాశిగండాంతమగుటవలన నిదివగోత్ర
 మాంశయు క్రమేయుక్తమును వివాహాదిశుభకమల విషయమై మృత్యుప్ర
 దంబని తాత్పర్యము||

✱

(౯౪) మూ|| మా సా దేరథపంచపంచతిథయోనందాచభద్రాజయా
 రిక్తాస్యాచ్చపునఃపునస్తదభిధాః పూణాక్రమాత్పంచమీ | నందాదౌఘటికా
 ద్వయం నిధంకృత్పూణాంత్య నాడీద్వయంగండాంతస్త్రీపిధాస్సదానిధన
 దాస్యాజ్యాపివాహాదిషు||వ్యా||అ|| తిథిగండాంతమాహ|| మా సా దేరితి|| మా
 సాదేశుష్ణప్రతిపదారభ్య అథ అనంతరం పంచపంచతిథయః - క్రమాత్,
 నందాభద్రాజయారిక్తా పంచమీపూణాంత్య- పునఃపునస్తదభిధాః తత్సంజ్ఞా
 కాభవంతి- తత్ప్రయోజనమాహ|| నందాదౌప్రతిపత్తస్త్యైకారశీనాంతదౌ
 ఘటికాద్వయం నిధంకృత్ | పూణాంత్య నాడీద్వయం | పూణాంత్యంతే
 ఘటికాద్వయంచ నిధంకృత్ | స్త్రీపిధాః నక్షత్ర రాశితిధిసంజ్ఞయైర్ధాః |
 గండాంతాః వివాహాదిషునానిధనదాంతస్త్యాజ్యాః|| అ|| నందభద్రాతిధిని
 ణాయపూర్వకంబుగతిధిగండాంతమును జెప్పచున్నాడు|| తా|| శుద్ధపాద్యమీ
 మొదలై దేశింధులు క్రమంబుగనంద భద్రాజయరిక్తపూణాయనుసంజ్ఞలుగల
 వైయును నందనందతిథులయూచించుందు ౨| ఘడియలును పూణాంతిధులయం
 త్యమందు ౨ ఘడియలును తిథిగండాంతములనంబడును గాననవి వివాహాదివిషయ
 మై మృత్యుప్రదములగును||

✱

(౯౫) మూ|| తా జ్యోతౌవ్యతిపాతవైధృమహదోషోపావివాహాది
 కేప్యాసీతౌగణితానుసారతతామాయోగాచవృత్త్యప్రదౌ | దోషాణామపిస
 ర్వతశ్చ సతతం సవేషుకమన్వపిప్రోక్తాస్తేప్యభిలైకవింశతి మహదోషాస్తు
 మృత్యుప్రదాః||వ్యా||అ|| వ్యతిపాతవైధృమహదోషానాహ|| త్యాజ్యాపితి|| గణ
 తానుసారతః గణితశాస్త్రానిసారేణ|| సార్యవిభక్తికస్తసి|| ఆసీతౌగమాప్ర
 సిద్ధాయోగౌవ్యతిపాతవైధృమహదోషోపావివాహాదికేవివాహప్రభృతిశుభ
 కర్మణిదోషాణామపివింశతీషుహదోషాణామధ్యసర్వతః సర్వప్రయత్న
 స|సతతం నిత్యం యథాతథా | మృత్యుప్రదౌ అతస్త్యాజ్యాప్రోక్తా ఉక్తరీత్యా

ప్రతిపాదితాః తే। అభివైకవింశతీమహాదోషాస్తుసర్వభుకమృతమృత్యుప్ర
దాః॥౧౪॥ వ్యతీచాతవైస్సతీమహాదోషములజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ గణితశాస్త్రా
నుసారముచేత దోషతరములుగానేపరుపడిన వ్యతీచాతవైస్సతీ యోగం
బులనెడిదోషమును ముందుజెప్పబడియున్నయేకవింశతీమహాదోషమున్నను
వివాదివిషయమై మృత్యుప్రదంబులని యెఱుంగవలయు॥ *

(౯౬) మూ॥ తల్లగ్నంచశుభేస్త్రీభిర్యుతమపిసోమ్యచ్చస్త్రీలైస్సోమ్యలయ
స్వాంశస్థేయదిమిత్రైగుణశతైలగ్నంచపంచేష్టికమ్। క్రూరేషుత్రీభవారి
గేషుయదివావగోత్రమాంశాన్యితంలగ్నందోషవిదూషితంయదితథామృత్యు
ప్రదంస్యాత్తయోః॥ యో॥ దోషప్రతీహేదనంగనిగమయతి॥ తల్లగ్నమితి॥ సో
మ్యస్త్రీలైః స్వకీయోచ్చస్థానగతైః స్వాలయ స్వాంశస్థైస్వక్షేత్రగతైర్వాయ
త్రకుత్రరాశౌ స్వాంశగతైర్వామిత్రైర్మిత్రక్షేత్రగతైర్మిత్రైఃనవశగతై
ర్వా। త్రీభిశ్శుభగ్రహైశ్చక్రమపితల్లగ్నంచపహంలగ్నరిగుణశతైర్మిత్రైర్మిత్రమ
పిపంచేష్టికంపంచేష్టికంబలయుక్తమపి। క్రూరేషుపాపగ్రహేషుత్రీభవాంగే
షుతృతీయైకాదశషష్ఠేశుస్థితేషునత్పరాయది లగ్నవగోత్రమాంశాన్యిత
మపి। దోషవిమూషితంఉక్తైకవింశతీమహాదోషాణామన్యతమేనదూషితంచే
త్తవాలగ్నతయోదకంపత్యోమృత్యుప్రదంస్యాత్॥ అ॥ ఏకవింశతీమహాదో
షములెన్నిసుగుణములతోగూడియున్నను మిగులనింద్యంబులని వచింప చున్నా
డు॥ తా॥ వివాహవిలగ్నముస్వకీయోచ్చస్థానస్వక్షేత్ర। స్వాంశమిత్రక్షేత్రమి
త్రనవాంశములయందున్న మూడుశుభగ్రహములతోగూడి పంచేష్టికబలయు
క్తమై 3, 2, ౧౧, ఈస్థానములయందుబాషగ్రహములుగలచై వగోత్రమాం
శసహితమై యుత్యంతాధికబలముగలచైయున్నను బూర్వము చెప్పబడియున్న
యేకవింశతీమహాదోషములలానొక దోషముచేతనూషితంబాయెనేని శుభక
మృత్యుప్రదంబులగునని తాత్పర్యము॥ *

(౯౭) మూ॥ కేంద్రాపాంత్యధాన్త్రీకోణసహితాస్సోమ్యాస్తుభేటా
స్తధాపాపాస్తుత్రీభవారిగాశ్శుభఫలాస్సర్వేవివాహాదిషు। శుక్రక్షవ్యగతో
నచేవవసిజ్యోమృత్యుసిన్ధోవానచేజ్జామిత్రైగ్రహవజితేహీషకరల్లగ్నప్ర
హారిగః॥ వ్యా॥ అ॥ ఇత్థమేకవింశతీమహాదోషానక్వాళిదాగ్నివివాహవిలగ్న
స్యగ్రహసంపత్తిమాహ॥ కేంద్రేతి॥ సర్వేసోమ్యాశుభగ్రహాఃకేంద్రోపాం
త్యధాన్త్రీకోణసహితాః కేంద్రాణిసప్తమాతిరిక్తలగ్నచతర్థదశమానిసప్తమ
స్యత్యులనుపదమేవంజామిత్రైయేషణ విషయత్వాత్ ఉపాంత్యంఏకాద
శంధనం- ద్వియంత్రీకోణేనవపంచమే- ఏతైస్సహితాః యుక్తాస్సంతః- వి
వాహాదిషు, శుభఫలాశోభనపదాః ఇయాంస్తువిశేషః, భేటకాశేటంతగ

చృంతితేభాఃగ్రహః తత్పురుషేకృతబహుళమితసప్తమ్యాఅంక్. పాపగ్రహాస్తు త్రభవారిలగ్నాత్ప్రయోకాదసప్తస్తానగతాస్పంతిశుభఫలదాభవంతి॥ కేవలమతావత్ శుక్రక్షుగతః । అవసజ్జగారకఃమృత్యుస్థితేలగ్నాదప్తస్తానగతోవానచేవ్యదిఃచజామిత్రేలగ్నాత్సప్తమేగ్రహవజ్జితేక్షూరసౌమ్యగ్రహారహితేసతివ । హిమకరశ్చ గ్రహిలగ్నాత్ప్రభృరిగ్నిలగ్నాత్ప్రమేద్వానశేషమేహస్థితోనచేవ్యధి పూర్వోక్తకేంద్రలాభధననవమపంచమస్తానగతాః శుభగ్రహః తృప్రయోకాదశపప్తస్తానగాః పాపగ్రహఃఫలదాభవంతి॥ అ॥ వివాహాదిలగ్నమునకుప్రహసంక్షత్తింజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ లగ్నమునకు శుక్రదారింట్లగుజుడెనిమిదిటచు సకలగ్రహంబు లేడింటచంద్రుడు ౬టను ౮టను-౧౨టను-లేకయుండి ౧౨-౪-౫, ౧౦-౧౧, ఈస్తానములందున్న పాపగ్రహములను శుభబ్రదంబులగును॥

(౯౮) మూ॥ జామిత్రేచకరగ్రహేస్థితానావైశవ్యమిందఃస్త్రియాస్తానశ్చమరణంకుజస్సుతహృతింసౌమ్యావినాశంగును । శుక్రోవ్యాధిమధారకజస్తుకును తేమృతుతంమో బంధనంశుక్లేందుశ్చ శుభగ్రహశుభఫలాశ్చేత్యాచారస్యేబుధాః॥ వ్యా॥ అ॥ అద్దెకవింశతిరిక్తజామిత్రోషమాహ ॥ జామిత్రేభిః॥ కరగ్రహేవివాహసమయేజామిత్రేసప్తమస్తానేస్థిః ఇహస్సూర్యఃస్త్రియాః వైశవ్యంకురుతేఇందుశ్చంద్రః సాపత్న్యంసహస్ర సంపాదనం కుజోమరణంసౌమ్యాబుధస్సుతహృతిం శ్రుతనాశనంగుగుర్వివాశం । శుక్రోవ్యాధిచస్త్రీయాఃకురుతః ఇతసర్వత్రయోజ్యంఅధారకజస్తుశనైశ్చగ్నుః తుశబ్దేలాప్తస్కద్వైషవ్యంద్యోతయతి- తయోధాంషతోఽమృతిం, తమరాహుబంధనంచకురుతేఅస్యేబుధాః కేచిదార్యాస్తుశుక్లేందుశ్చుక్లపక్షచంద్రఃశుభగ్రహాబుధగురుశుక్రాశ్చ జామిత్రగాలిపిశుభఫలాభవతీత్యాహుః॥ అ॥ జామిత్రోషముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహాదిలగ్నమునకు ౭టసూరుడున్న వైశవ్యమును జంద్రుడున్న సపత్నీయుగుజుడుండినమృతినీ - బధుండుండినశ్రుతహాని గురుడుండి నాశము - శుక్రడుండినరోగంబును - స్త్రీకింకలుగును శనియుండినమరణమును రాహువుండిన బంధనమునుదంపతులకగలుగును శుక్లపక్షచంద్రుండును శుభగ్రహంబులను, ౭ట నుండిననుశుభకరంబులనెకొందఱియభిప్రాయము॥

*

(౯౯) మూ॥ అద్దేషుక్షయవత్సరోనశుభకృత్పక్షోబ్ధసంధౌశధాపంచాహుతుమానయోదివసయోగ్నక్షత్రయోర్యోగయోః॥ మామాధాంఘటికావ్యయంకరణయోశ్చేల్లగ్నయోర్నాడికాసంధ్యాయాంఘటికాత్రయంద్విఘటికేత్యాజ్యాస్తుసింధౌనిశి॥ వ్యా॥ అ॥ అద్దాదిసంధిషుత్యాజ్యకాలపరిమాణ

మూ॥ అభ్యేష్టిత॥ అభ్యేషుప్రవవాదిసంవత్సరేషుత్తయంసంవత్సరఃసమభక్త
 త్, శుభకమన్వేషణేషః, అభ్యసంధౌసంవత్సరయోస్యంధౌ, పక్షిపంశదశడి
 సాని, మాసయోస్యంధౌ పంచాహానికృష్ణపక్షత్రయోదశీమారభ్యా శక్లపక్ష
 ద్వితీయాపశ్యంతండనపంచకం, దివసయోర్నక్షత్రయోర్యోగ యోశ్చసంధౌ
 యంమార్గం ఘటికాదతుషకంకరియోస్యంధౌ ఘటికాద్వయంలగ్నయోస్యం
 ధౌచేతీ ఘడికావీరఘటికాసంధ్యాయాః సూర్యోదయసూర్యాస్తమయకాలే
 ఘనుచకాత్రయం । సిశిరాద్రౌద్వితీయ యామాంతమమటికా తృతీయయా
 ముదిపఘటికాచేతీ, ద్వేఘటికేసిశధస్కంజ్ఞ కేభవః తత్రఘటికాద్వయంచ।
 త్యాజ్యాశ్చసర్వత్రానుసంధేయం - సమభక్తినితీసర్వత్రహేతుజ్ఞేవావగం
 త్య అభ్యేషకుయవత్సరశతత్రదేశభేదసవ్యస్థాత్రష్టవ్యాతధావభాగురి॥
 శ్లో॥ వింశ్యస్తోత్రరదిగ్భగేషష్ట్యతంవత్సరంశ్యజేత్ । తస్యదక్షిణదేశేతు
 త్రిమాసంపజయేత్సదా॥ అంగులగకలికెళు మారషటకంపెవజయేత్ ।
 పృథవాదౌతు మాసస్యాస్యోస్వకమన్సుగసౌ తత్తపక్షోబ్ధ సంధ్యాపశ్య
 త్రివ్యసస్థా, యదాఫాల్గున । మినోయుగపత్సమాప్యేతేతదాపక్షస్త్యా
 జ్యంతదుక్త॥ శ్లో॥ యదాఫాల్గుఃమినౌప్యోయుగపద్విరగిగతౌ । తదైవప
 త్తోవర్షాంతేహేయోశాస్త్రత్రకుత్రచిదిత॥ క్రంచదశచాంత్రేతు వర్షాంతసౌ
 రాభ్యేతుహేవాసరంతధాద్విరాత్రంజైవంతే వజయేచ్ఛభకమన్వేషిత॥
 అభ్యాదిసంధికాలములయందు శుభకగ్గులవిషయమైనజింపదగినకాలపరిమా
 నమునుజెప్పమన్నాడు॥ తా॥ సంవత్సరములలోనక్షయసంవత్సరంబునుప్రతి
 సంవత్సరసంధికాలములయందు ౧౫ దినములు, మాసములసంధియందు ౫ ది
 నములుదిశసంధియందును, నక్షత్రసంధియందును యోగసంధియందునునర్థ
 యామగాలంబు, కరణసంధియందు ౫ ఘడియలలగ్నసంధియందొకగడియ
 యు, ద్రాతస్సాయంకాలములయందు మూడుగడియలు రాత్రయందుసిశధ
 కాలముభవి శుభకార్యంబులకియోగ్యంబులు, మఱియునీవిషయమైనవ్యాఖ్య
 యందుచేశభేదములవలన దెలియజేసియున్న గ్రంథాంతరశ్లోకములయభిప్రాయ
 యుమగ్రాహ్యం॥

*

(౧౦౦) మూ॥ పృష్ఠ్యభ్రీభ్రమణౌభ్రీఖౌషపరిధింబ్రహ్మేందుశ
 ణౌస్వతాపద్యచ్ఛపహేమప్రతందురవిదిగ్ధామాదయఃకాలిజాః। దుర్యోగా
 బగవశ్చదష్టశకునందుస్వప్నదుర్వీక్షణేమర్వాక్యశ్రవణంచదష్టమరుతోదుఃఖ
 ప్రదామంగళే॥ వ్యా॥అ॥ స్వల్పవోషావాహ॥ పృష్ఠ్యభ్రీతి॥ పృషభ్రీభ్రమ
 ణౌభ్రీఖౌషపరిధింబ్రహ్మేందువర్ణాన్విరావృష్టిర్వషణం, అభ్రీభ్రమణంషేఘా
 ధబరః అభ్రీఖౌషమేఘగజితఃపరిధిస్సూర్యానంద్రమసోపరిమేషః॥ స॥

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - తృతీయాదిండుపి.

పరివేషస్తుపరిధిరిత్యమరః॥ బ్రహ్మసూన్యద్యంతుపర్తాన్వితఃచంద్రవచ్చుక్లః కర్మస
హితాభ్యర్థః॥ సి॥ భాసూరహాసూరబ్రహ్మపభ్రాకరవిభాకరాభిత్వమరః॥ కా
లచాసీన్యత్వతే । చాపిభద్రాధినుంహీషస్తుషారః॥ ఆతీండుఃప్రచచద్రఃప్ర
తీరపి ప్రతసూన్యశ్చగ్ధా మ దయశ్చ బహువాదర్యోగః॥ అన్యేధూమకే
త్వాదయోన్యమోగః । దుష్టశకునం సర్పశశకాది దర్శనందుస్సవ్వపంచ
దిర్విత్తుగాండవ్యః స్తువర్షరం । దుర్విక్యశ్రవణమమంగళవాక్యశ్రవణందష్టమ
రుతఃమహావాయవశ్చమంగళే శుభకర్మణీమంఖప్రదానపంతి॥ అ॥ స్వల్పదోష
ములజెస్సుమర్నామ॥ తా॥ వర్షముమేఘాడంబరము । మేఘగిరిరము సూర్య
చంద్రులమరి వేషము । సూర్యుడు చంద్రునివలె దెల్లవన్నెగలిగియుండుట । మర
ఘట । ఇంద్రధనుస్సు । ప్రతీచంద్రుడు । మంచుద్రు సూర్యుడుగ్ధామము । ధూ
మకేతువు । పెరుగ లగిలిమొదలగు దుష్టయోగంబులును దుశ్శుభన । దుస్సవ్వ
పు । దుష్టః స్తువర్షరందుర్విక్యశ్రవణంబులను । శుభకర్మలవిషయమైదుఃఖ
ప్రదంబు॥

(౧౦౦) మూ॥ ఋషిః లోక శనిపాతనానిగురుభృగవ్యనోన్మయసప్తస్థి
తర్కిక్తా సేనా మునుకుంటుం శృంగుకాశ్యన్తప్రహర స్తతః । తోపగ్రహ సౌమ్య
ద్ధృవరహస్యం గ్రహ్యం యోగ్యం ధ్యాతాభ్యాసపిపంగుకాణబధిరాభ్యాంధ
భ్యం గౌరవము॥ వ్యాసానాన్యోన్మయోద్వేషానాహం ఋషేతి ఋషిః లోక
శనిపాతనాని ద్వం ద్వం ప్రాచుమహాని పాతనశబ్దప్రత్యేకవభిసంబధ్యే
నై తపాతనోహం తపాశని పాతనాని గురుభృగవ్యనోన్మయసప్తస్థితేగుర
మై యోగపరస్పరం ప్రాప్త స్థితి గ్రహానియమకంటక గుళికార్థప్రహర
వారిచనితాని ప్రసక్తాని తాని ప్రసక్తాని గ్రహాన్మయతో భద్రచక్రోక్తాస్తే
భుగ్రహాని । తేషు స్తరభయాన్మయ లిఖ్యంతు సౌమ్యవిద్ధః పంచశలాకోక్తి
సౌమ్యగ్రహవేదః । ఖచరయోగం హం గ్రహ్యంధ గ్రహాన్మయగ్రాన్తి కతధివార
కుత్రోదేశించి । గ్రహాభ్యాసపర్య సంజ్ఞకేధివారసత్కతాతే పంగుకాణబ
రంభస్సంజ్ఞకాని గౌరవము॥ అధిశక్తినిధివారిని కుత్రోదేశప్రవివాహాదివ
నయోగ్యాభ్యాసధ్యానం॥ అ॥ మఱియోద్వేషముల జెప్పచున్నాము
నక్షత్రములు । కింకరముపిడుగులపిడుగుల వియూక సమునుదేక్రిందబడత
గురుసంక్షలంకరికొకరు తిరుగుడుటాద్విగ్రహము । యమకంటకము । గుళిక ।
గ్రహపింగములత్తము । ఉపగ్రహములు । శుభగ్రహవేద । ఖచరయోగము సౌమ్య
విధివారనక్షత్రములు । దక్షిణివారనక్షత్రములు । పంగుకాణబధిరాంధములు
డిలక్తుంధివారనక్షత్రములవివేహాది లకి యోగ్యంబులని తాల్పేగము॥

(౧౦౨) గూఢా || ప్రోక్షాపస్తరభీతతశ్చకతచిస్సవలప్తకప్రోపాషయ

పంచాక్షరకళింగవంగ మగధావంతికాశ్మరకే । గౌడద్రావిడసాల్యమ
 ధ్యమకురుష్టే శ్చేషదేశేషుతే ॥ బాహ్లికాదిషుమంగ శే నిధనదాశ్చేషేషుతే శే
 షుభాః వ్యా అ । అధస్వల్పదోషా తా దేశస్యకస్థా మాహా ॥ బ్రోకా ౩౩ ॥ య
 క్షపిషక్తాః క్తాః దోషాః బహవస్సంతతిధావ పుస్తాభేతిదః ౨ స్తరభయత్
 కతిదేవస్వల్పదోషాః మయాబ్రోక్తాః ధితాః తేషిస్వల్పదోషా అపిసారా
 ప్తాంగకళింగవంగ మగధావంతికాశ్మర గౌడద్రావిడసాల్య పేధ్యమకురుష్టే
 శ్చేషబాహ్లికాదిషుచ దేశేషు ఏతేషు దేశేష్యే నిధనదాః శేషే దేశేషుమంగ
 శేషుకర్మశిశుభాః ॥ అ । స్వల్పదోషములకు దేశస్య స్తమ జెప్పుచున్నాడు ॥
 తా ॥ ఈ పేషుబడినదోషములుగాక యనేకస్వల్పదోషములుగలవైననగ్రంధ
 విస్తరభయము చేతసంగ్రహముగ జెప్పబడినవియీస్వల్పదోషములనుసారా
 ప్తాంగకళింగవంగ మగధావంతికాశ్మర గౌడద్రావిడసాల్య మధ్యమకురుష్టే
 చ్చబాహ్లికాదిదేశములకువకటదకి నదేశములయందుబనిలే ॥ *

(౧౦౩) ము ॥ స్వల్పస్థా గతోవివాహసమయే మూలక్రొ స్థితః
 స్వక్షేత్రే సువసంతితః బలవాక్ మిత్రాలయస్థోపివా । ద్యూరాశ్చ చలస్స
 క్ష్యకేంద్రమితరతేంద్రక్రొ స్థితస్సామ్యో వాగురురేవవాసు రగుర్హం
 క్ష్యదోషాస్తుదం ॥ వ్యా అ స్లోకవ్యమేనస్వల్పదోషాపవాదమాహసోప్వచ్ఛే
 ౨ । సామ్యబుధోవాగురుర్వా అనుర గురుశుక్రోవావివాహసమయే వివాహాల
 గ్నకాలేస్వచ్ఛస్థానగతోవా । పూర్వోక్తమూలక్రొ స్థితోవామిత్రాలయ
 స్థోపిక్రక్షేత్రసతోవా । బలవాక్ బలయుక్తస్సక్ష్వక్షే స్థితోవాదికించ
 ద్యూరాఖ్యంసప్తమంకేంద్రం । చలస్సజ్యవిహాయపూర్వోక్తమితదోషాక్రా
 క్ష్యదిధావః । ఇతిర తేంద్రక్రొ స్థితోయ । దోషాగ్నదంబుకృదగం
 ర్యాకదోషాక్ । హంత్యే ఏవకారేణనసంకయశ్శక్తోలగ్యతే ॥ కేంఘస్లోక
 ముంచేస్వల్పదోషభంగమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ బుధగురుకులలనూ
 రువివాహసమయంబునస్వచ్ఛమూలక్రొ స్థితోవా । మిత్రక్షేత్ర । స్వక్షేత్రముల
 యందైనను । లగ్నమందైనను ౪-౫-౬-౭-౮-౯-౧౦, ఈస్థానములయందైననుండిరేనిగు
 ర్బుధసంఖ్యాకంబులగుదోషములబోగొట్టుననుటకు సందియంబులేదని తా ॥

(౧౦౪) ము ॥ క్రూరష్టభవత్రిగోయవిబలిహంత్యాశుదోషాము
 లగ్నేశశ్చబలియథోక్తగృహ గోలగ్నంచపంచేష్టికమ్ । రాత్రావేవనిశాక
 యదిబలిచైకాదశస్థోపివాలగైకాదశ గోరఃస్తుసకలాదోషాన్నిహం
 షుటమ్ ॥ వ్యా ॥ క్రూరభతి ॥ బలిచేచ్చాదిక్షేత్రగతః క్రూరస్సూర్యాంగారకశ
 రామన్యతమః । షష్టభవత్రిగంలగ్నాత్ షష్ఠే ఏకాదశేతృతీయేవాస్థితోయ
 శుశేషమేవదోషాయుతందోషాణామయితదశసహస్రదోషానిత్యర్థఃపః ॥

తివినాశయతి । లగ్నేశశ్చవివాహాలగ్నాధిపఃబలీనః కయథో కగృహగఃకేంద్రే
 త్రకోణపికాదశైవాస్థితోయతి । సోమోదోషాయుతంహంతిపంచేష్టిగుణయు
 క్తంలగ్నంచపూర్వవత్ । బలీనశాకరశ్చంద్రపికాదశస్తోయతి । రత్రావేవ
 ధాత్రంగతలగ్నాయుతదోషాన్నహంతి । ఏవకారేణనీవాభాగలగ్నగతదో
 షానత్యర్థస్వీకార్యోరసిస్తున్నైవ దశగోయతి । సకలాదోషాః । స్ఫుటం
 యథాతథాతంత్రం । తుల్యబలవాభాగగతదోషానిప్రార్థనాశ్చైదాథం
 ద్యోతయతి ॥ ని తుస్యాశ్చైదేవధారణాశ్చైవరసిస్వీకార్యవాభాగవేదబ
 లవత్వాదితత్త్వం ॥ త్లోనక్తబలభావశశంకమందాగుర్వరశశక్రాదివి
 శక్తయశ్చైవ శీపతికారవచనప్రమాణ్యాత్ ॥ తా ॥ బలయక్తమగుపాపగ్ర
 హముకే, ల, గ, య, తస్థామ, లయందస్మిన్, బలవత్తదైవలగ్నాదిపలిగ్న
 ముననుష్ఠాన, గ, య, తస్థామ, లయందస్మిన్, బలవత్తదైవలగ్నాదిపలిగ్న
 లయక్తమయ్యు ॥ పదివేలదోషములున శమనోదిన ౧౧ టనుస్థల
 ముక్తుడగుచ. ఏడురాత్రులగ్నమునొందియున్న బదివేలదోషములు లగ్న
 కాదశగతుడగుసూర్యుడు ౨౪లగ్నమునొందియున్నసకలదోషములనుహ
 తంబులుగావిచునని తాత్పర్యము ॥

(౧౦౫) మూ॥ ఉద్వహాదిషచై విశతిషపదోషా విస్మయేన
 రావృత్పాదోషగణా గుణాంశ్చైవ స్మశ్చైవ స్తాత్స్ఫుటం ల
 గ్నం యత్రగుణాధింబ కవైర్గ్రహా నదోషాధిక బ్రహ్మవాపరహతాశమ
 త్రసకలాదోషా సవర్ణోనహ ॥ వ్యా ॥ అ॥ దోషప్రసంత్తానముపసంహరణే ॥
 ఉద్వాహాదిషా ఏకవిశతిషపదోషా విస్మయేన రావృత్పాదోషగణా
 క్తాః । స్వల్పాదోషగణాదోషసంఘా గుణాంశ్చైవ గణితాచ్చస్తాత్ ॥
 జ్యోతిశ్చస్తాత్ ॥ స్ఫుటంశ్చైవ యత్రయస్మిన్లగ్నే గుణాధికద్యుశ్చై
 తల్లగ్నం ఉద్వాహాదిషా సకవైర్విద్యద్భిగ్రహ్యాం దోషాధికలగ్నతన
 గ్రహ్యాంబేనస్వల్ప దోషముక్త లగ్నం గ్రహ్యామ్యేథోలభ్యతేస్వల్పదో
 షైరప్యయుక్తంలగ్నంమృగ్యమిత్యాహ ॥ అత్రైవాహాదిలగ్నే । సకలాదో
 షాఅధికాస్వల్పనశిదోషా పరిహర్తుంబ్రహ్మవాసవర్ణోన హికిములషను
 మ్యాదతిభావః ॥ అ॥ దోషప్రసంతమునుపసంహరముచేయుచున్నాడు ॥ త ॥
 ఏకవిశతిషపదోషములుగాక తక్కినస్వల్పదోషములునుగుణములునజ్యో
 తిశ్చస్త్రమువలననిర్ణయించి యేలగ్నంబున దోషములకంటే గుణములధిక
 మగునుండుదోషాలగ్నమును నివాహాదిశుభ కార్యములవిషయమై గ్రహింప
 వలయుగాక యధికదోషములుగల లగ్నమునుగ్రహింపవలదు । స్వల్పదోష
 ములైనకలియకయుండెడి లగ్నమునునిర్ణయించుట బ్రహ్మకైనవశంబుగాదు

గావునస్వల్పకోషము క్తంగములను పుచ్చును తాత్పర్యము || *
(౧౦౧) మూ॥ నాడీరాశితదీశయోనివనితాదీర్ణగణశ్చత్రవడ్వగ్

ముఖ్యత రాశివాహనమయే శేషాస్తుచుధ్యాస్తతః । మంహేద్రాగణితాయ
వశ్యదవసాః ॥ ౧౦౧ ॥ ముఖ్యత రాశివాహనమయే శేషాస్తుచుధ్యాస్తతః । మంహేద్రాగణితాయ
యామింశతి వా ॥ అ॥ అథవింశతివర్గవచారమాహ ॥ నాడీగణితాదీర్ణగణశ్చత్రవడ్వగ్
యోనివనితాదీర్ణగణశ్చత్రవడ్వగ్ । యోనియో
నివర్గం । పసిర్ణగణశ్చత్రవడ్వగ్ । గణశ్చగణవర్గశ్చేత్యేతేషడ్వగ్ ॥ ౧౦౧ ॥
హాసమయే ముఖ్యత రాశివాహనమయే శేషాస్తుచుధ్యాస్తతః । మంహేద్రాగణితాయ
అయత్రమాగ్నివర్గం ॥ మంహేద్రాగణితాయ పసిర్ణగణశ్చత్రవడ్వగ్ । ఆయనివశ్యదవ
సాః ॥ ౧౦౧ ॥ ముఖ్యత రాశివాహనమయే శేషాస్తుచుధ్యాస్తతః । మంహేద్రాగణితాయ
జిహ్వకూటం ॥ రజ్జుం ॥ రజ్జుకూటం ॥ యోనిలంకాభూత శశియుగ్మత్రాహ్వా
యోనియోగనీలగణం ॥ లింగవర్గం ॥ భూతగణం ॥ చంద్రయోగవర్గం ॥ గోత్రవర్గం ॥
ఇత్యేతేషామయేషాం తేతథోక్తాః । సర్వేషాం త్వావింశతివర్గగణకూటభవం
తి ॥ అ॥ వింశతివర్గనామములదేవపురుషాః ॥ తా॥ నాడీకూటమురాశివర్గపు
గ్రహమైత్రమోనిస్త్రీదీర్ణవర్గపురుషు గణకూటమినుమిగులముఖ్యములమూ
హేద్రాగణితవర్గం ॥ అయిర్వర్గం ॥ వశ్యదగుణపురుషునినజాతీపథాపక్షిర్జుకూ
టము ॥ అనుయోగనిలంకాభూతములనుచంద్రయోగకూటము ॥ గోత్రవర్గం ॥ ౧౦౧ ॥
నుగహధ్యమలబులన్నియుం జేరి ౨౦వగుణ పురుష ॥ *

(౧౦౨) మూ॥ యాతనోన్యస్తుపగ్రహేయది చతుస్త్రీద్యవ్యంప్రధి
స్తోన్యతాః ॥ ౧౦౨ ॥ గ్రహ వహ్నిభేద్యదపక్షిర్జుకూటం ॥ నాడీప
ర్వసుతతత గ్రహాచ్యగణశ్చత్రవడ్వగ్ ॥ నాడీసుద్ధిరిహేవ భాగ్యజనని
మాంకల్యసూత్రంతుసా ॥ వ్యా ॥ అ॥ అథచతుర్భుజ్జోక్తేక్షాభిమోచిష్టంనాడీ
కూటమాహ ॥ యేతి ॥ యానాడీచతుస్త్రీద్యవ్యంప్రధిస్తోన్యతా ॥ చతుష్పత్తి
పార్థివపాన్నక్షత్రేషుజని తేష్యంఘ్రిశబ్దస్య ప్రత్యేకమన్వయః । త్రీపాన్నక్ష
త్రాటికృత్తికా పునర్వసూత్రంఫల్గునీ విశాఖోత్తరమేధా పూర్వాభాద్రా
ఖ్యాపక్షి ॥ ద్విపాన్నక్షత్రాణి చమృగశీర్ష చిత్రాధిష్ఠాఖ్యానిత్రీణి ॥ శేషా
గ్నిష్ఠాదిశచతుష్పాన్నక్షత్రాణి చతుష్పాన్నక్షత్రాణాం దశగ్నాత్ ॥ అష్టని
ప్రభృతి ॥ త్రీష్టంగుళిపర్వసు ॥ త్రీపాన్నక్షత్రాణాం వహ్నిభాతకృత్తికాన
క్షత్రసూరభ్యచతుర్వర్గంగుళి పర్వసుద్విపాన్నక్షత్రాణాం ఇందుభాత్ మృగ
శీషానక్షత్రాత్ప్రభృతి పంచసులగష్టప్రభృతినాడీపర్వసులంగుళిపర్వసు ॥ ఏ
వక్రమాత్ ఉక్తక్రమాత్ యాగణనాత్రయనేనాగణనా ॥ పర్వనక్షత్రస్థానీయాం
గుళిభిన్నాంగుళిస్థాయది ॥ శుభాశుభదాఇయంనాడీశుద్ధిః ॥ హేమానకజన్మ

భాగ్యజననీసౌభాగ్యగర్ధినః కించ-తస్యాస్తుప్రీయఃకరగ్రహేవివాహే. మాంక
 ల్యసూత్రంవంగళసూత్రవచ్చుభదాభవంతి॥ అ॥ చాలుగజ్జోకములదేసాడీకూ
 టమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ వతుష్పాదనక్షత్రములయందుబుట్టినస్త్రీకి అశ్వ
 న్యాదిగమూడువ్రేళ్లయందును కృత్రునఉత్తరవి-ఉషాపూర్వాఈత్రపాస్త్రక్షత్ర
 ములయందుబుట్టినస్త్రీకి కృత్తిమొదలునాబుగవ్రేళ్లయందున్నచిహ్నము
 ద్విపాన్నత్రయములయందు బుట్టినస్త్రీకి మృగశిరముదవైదువ్రేళ్లయందు తె
 క్కింపగాగన్నగజస్థానక్షత్రములయందున్నక్షత్రమున్నవేలియందు లేకమఱి
 యొకవేలియందున్నఈనక్షత్రములయందుగొకస్త్రీకిమృగళసూత్రముబోసి
 మిక్కిలిసౌభాగ్యప్రదంబగునగుట॥

*

(౧౦౨) మూ॥ త్రైవిద్యసంప్రథావగమనైర్వ్యాకృతమాద్యవ్యతర
 మాద్యపత్వోపజన్యోపాధిభవభిన్నంగళస్తే రితి॥ పాశ్చైవ్యకాంగుళిసన్ధి
 తంయదివధూహంశ్యోధిష్ఠ్యద్వయంశుభ్యభ్యాగుళిసన్ధిశంయదివధూహం
 శ్యోపాణిగమోపాధి॥ అ॥ యంతరేనాడీకూటమాహావ్రజేత్రేణిభా
 నక్షత్రాణిఃప్రభాత్త్యక్రమార్చ్యమనైత్దంపత్యోజన్యనక్షత్రేభిన్నాం
 గుళస్తేయదితదాశుభఫలప్రదేత్యరగిద్ధ్యద్వయందంపత్యోజన్యనక్షత్రద్వయం
 పాశ్చైవ్యకాంగుళిసన్ధిశంపాశ్చైవ్యమౌరేకాంగుళ్యాంసన్ధిశంయదితదా
 పాశ్చైవ్యకాంగుళిసన్ధిశంధిష్ఠ్యద్వయంధ్యాంగుళిసన్ధిశంయదితదాప
 తింవరింహంతి॥ అ॥ చాడీసూటమునఱియొకవిధంబునజెప్పచున్నాడు॥ అ॥ అశ్వ
 నిమొదలుమూడేసినక్షత్రములు మూడువ్రేళ్లయందుగ్రమశ్యక్రమములచేగ
 గనచేయగావధూవరలనక్షత్రములొకవేలియందుండకవేరువడియున్నగుభక
 రంబులగునెయుమారుపురుషక్షత్రములు ఒకవేలియందున్నమిక్కిలియావతర
 రంబగుననియు ముఖ్యసప్రాయమ॥

*

(౧౦౩) మూ॥ పర్యామైస్త్రీశయ్యోద్యవిద్యవహీవంస్త్రీభంచతుస్త్ర్య
 యంపాశ్చైవ్యకాంగుళిసన్ధితంయదితదాతదాశిక్మాపేగుభేపద్రజ్జౌవరయో
 ర్నియోగసమయేప్యేకాధిపత్యేన్వయోన్యైద్రదేకేచిదధైకనాడిజననోపస్తునే
 త్యుచిరేవ్యా॥ అ॥ పాశ్చైవ్యకాంగుళిదోషాపవాదమాహ॥ పర్యామైరితి॥ స్త్రీ
 భంస్త్రీజన్మంపుంభంపుంజన్మంచేతిద్వయంవధూవరజన్మనక్షత్రద్వయం
 త్రితయైపర్యామైత్రీభిరావృత్తింవ్యహితమంతరితంసత్॥ పాశ్చైవ్యకాంగుళి
 సన్ధిశంవాఅశవాతదావివాహాసమయేతదాశిక్మాపేదంపత్యోరాశిక్మాపే
 గుభేవాచదిఅథవానియోగసమయేవివాహకాలేవరాజవరశ్చవరాఃప్రమాం
 స్త్రీచేత్యోశేషం॥ తయోస్థాద్రజ్జౌజ్జకూపేగుభేవాచదిత్యర్థద్వయోధంపతి

(౧౧౪) మూ॥ సూర్యావ్యాధ్యకు జేదవత్ససుహృదశ్శత్రూసితా కీ॥
విఘ్నోస్సూర్యజ్ఞాసుహృదౌ సశత్రురపసీచత్రస్యమిత్రాణితే॥ అరాహస్యేంద్రుః
దుశ్శోభ్యహం ప్రజ్ఞాన్యరర శుక్రౌపితౌ చంద్రోరిస్సుహృదో గురుఃకుజశశే
బుధాప్యజ్ఞాంలూ॥ వ్యా॥ అథ ద్వాభ్యాం గ్రహమిత్రత్వమాహ॥ సూర్యస్యే
తా॥ సూర్యస్య చర్యకు జేంద్రుః గుర్వంగారక చంద్రాః, సుహృదమిత్రాణి, సితా
రిర, సితశుక్రః, అరాహస్యవైశ్చర్యే తో శత్రూ, అవశ్యో బుధః సవ ఇతి పారిశేషా
పరిగంతవ్యం పథో శ్చంద్రస్య సూ॥ జ్ఞా సూర్యాబధౌ, సశత్రుః, అన్యశత్రుః కో
పినాస్తి, కుజగురుశుక్రః వైచర్యే సమాభ్యుక్తః, అపసీచత్రస్య గారకస్య
లేప్రసిద్ధాం అరాహస్యేంద్రుః సూర్యగురుచంద్రాః మిత్రాణి ఇంద్రబుధఅహీ
తకృత్ శత్రుః శ్చంద్రః శశే సమత్రా సమా, జ్ఞాన్యబుధస్య చరశుక్రౌపితౌ సుహృ
దౌ, చంద్రస్సుచంద్రావే జకనబ్రధాన్, అ. గ. ర. క. సూర్యాసుహృదః, సిత
జ్ఞా సుక్రబధౌ రిలూశే ద్రాశ. స్సమ॥

(౧౧౫) మూ॥ సౌమశీర సుహృదౌ భృగోశ్శుక్రః చంద్రాభృగజ్ఞాపి
తౌ ముదరాశ్చరః పేదవత్సరః మౌనత్రాత్రమన్యోన్యమః॥ చంద్రోన్యోజన్య
రాశ్యధిపయోఽంక ధిపత్యభో మైత్రేవాస్తవయోగ్సన స్తవహితయోగ్గ
స్తమోన్యోన్యకృత్॥ వ్యా॥ సౌమశీర భృగోశ్శుక్రస్య సౌమశీర బుధశః, సు
హృదౌ శశివీచంద్రసూర్యోశత్రూ ఇతరోకుజగురుయాసమావిత్యర్థాల్లభ్యతే
ఏవ సర్వశబ్దాన్యమదన్యః వైశ్చర్యభృగజ్ఞా శుక్రబధౌపితౌ సుహృదౌ,
అరరపీరవ అరాహస్యగారకః, రివిదుః, సూర్యచంద్రమసౌవత్రయః రిపవశ్శ
ప్రపః, అపస్తాద్రాత్రాత్రాత్రమన్యోన్యమాగ్సమాభ్యుధ్ధః యథా సూర్యస్య
ల్యగుజేంద్రవస్సుహృదశుక్రశశే శత్రూభ్యై తేదక్తా అన్యోబుధః అనక్తః స
వపసమన్యేషామపక్తమాత్సమత్వ మగతః శ్చుత్యాశయః గ్రహమిత్రతా
యాప్రయోజనమూహా॥ చంద్రోన్యోజన్య రాశ్యధిపయోమైత్రేమి
త్రచ్ఛేసతి ఏకాధిపత్యేవా యదిశుభః సమయోజిదం యరాశ్యధిపత్యోః, సవయో
గ్సతో సమస్సంభవద్రాదభ్యర్థః, అహితయోస్తయోఽపశత్రోగ్సతోఽతయో
దకంపత్యోగ్గః రాశివగః మృత్యుకృత్, అత్రాచిల్లిఖ్యై ఇమేచశత్రమిత్ర
త్వేనైవగకే, తాతా లికశత్రుమిత్రత్వేతు, గ్రహస్యతతా లేన్విలీయతృతి
యచశుభః దశమైకాదశ ద్వాదశేషుస్థితౌ మిత్రః, ప్రథమపంచషష్ఠసప్తమాష్ట
మచరమేషుస్థితశ్చ శుభః వశిషమేతాతా లికశత్రుమిత్రత్వేతిధాచ, నెనగిక
మితంతాతా లికమిత్రం యది అధిమిత్రం భవతి, నైసగికశత్రుస్తాతా లికశ
త్రుశ్చేదధికశత్రుభవతి నైసగిక మిత్రంతాతా లికశత్రుశ్చేన్యమాభవతి

హిషంగోవ్యాఖ్యమోత్యాఖ్యచ॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాభ్యాం యోనికూటమా
హ॥ ధా॥ రామిః॥ వ్యాఖ్యానితచ॥ ద్దనవరుణావశ్వినిశతభిషజౌఅశ్వుతురగా
యమాంతస్థిభరణీరంత్యే । గజౌభ్రమ్యగ్నితప్యకృత్తికే । సడజౌచ్చాగౌ
విధివిధూగోహిణ్యుగశ్చైవహీనర్సములేశ్వరౌమూమూలాద్దే । శ్వానౌ
శునకౌడౌగౌదితౌఅశ్వౌభ్రనర్సము॥ మాజాతౌ పశ్యథ గౌమహాగపూర్వ
ఫల్గునౌఆమూమూషకౌ । అశ్వమాహిష్యధౌర్ష్య । ఉత్తరఫల్గున్యత్తరాభా
త్రైపశూగాః॥ మరుదరరథేస్తావతీకస్తామశీషా । ఇంద్రాగ్నిచిత్రాశ్చ
భవిశాఖాచిత్రానతుప్రవశ్యుర్భాగౌగ్ధూంతౌ । శక్రభ్రమ్రత్రఫేతు । శ్యేస్తానూ
రంధేతు- హరితౌర్ష్యగౌ, తౌయోద్ధియతే, పూవామౌధౌశ్రవణేమరరటాక
పీ, అడపాద్వసుప్రమౌమౌభౌగౌధనష్టే, సింహాశ్వా, విశ్వాభిజిత్సేఉత్తరా
మాధాభిజన్మతు స్రోధణిరీపూధిణీనాం సపాణౌం॥ పూశత్రూజహూక్రమా
దుక్తక్రమాత్, బోధ్యం॥ తేషా మైగయోనీమాహాశ్వానిమిశ్రైవైణంశ్వాకు
నకవీణంకృష్ణమృగం, తయోస్సమ హరిరం, శైవైణంరేవేనాంచసిరోధశ్వాశ్చతక
ఇశ్యేకవద్భావవస్సవత్రనపునకమిశసపునకమ్ బద్ధినిరీస్యసంబధ్నిర్మ
కులం, సరీస్యసస్సచ్ఛ్వశ్చయోస్సమాహరిరబధ్నిస సరీస్యమహరిగజంసింహ
గజం, శౌఖామృగాజం, మరరటాభ్యగం, అశ్వమహిషం, గోవ్యాఖ్య, ఓత్వా
ఖుమాజాతరమూషకేచిన్తి ఓత్తుర్కాజాతౌమాజాతౌ ఇత్యమరం, ఏతేషాంయ
ధావైరంతధాతస్యజ్జికనక్షాంబాతయోవంపహ్యో పిన్దైరంభవేత్, మూ
లానతుద్రేమూజాతస్సశ్వా అనూరాహాయాంయజంన ఏణేభవేత్ । ఉభ
యోచైరంవిరోధః ఏవమన్యేషాపిద్రష్టవ్యం, ఇతరంవధానా యోనిః,
యోనికూటకూటాభ్యుచ్చలే, ఉక్తరీత్యాదుయోర్మతుయోర్మతః రోధంతన్
తుత్రజాతయోరేవదాంవ్యంయుక్తమిత్యభిప్రాయః॥ అ॥ రె॥ ఉక్లోకములచే
తయోకూటమును జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ అశ్విని శతభిషజ్జుత్రములు
గుల్మములు భరణీరేవతులేనుంగులు, ప్రవ్యకృత్తికజన్మలరోహిణీ । మృగ
శీషముంసపములు మూలాద్రకుకులు । ఆశ్రిప్తనా పిల్లులు । మఖ
పూర్వా కొకరలుఉత్తరాడమౌ గోవులు । స్వాతి హస్తతెన బోతులు । విశా
ఖాచిత్రా ఫులులు । శ్యేష్ట । అనూరాధమ్మగములు । పూషాశ్రవ । కోతులు ।
పూభాధని సింహములు । అమాఅభిజి । మగిసలు । యారీతనతుత్రములకు
సజ్జల నెఱుంగవలయునిందు బరస్పరవైరముగలజంతువులెవ్వియనినశునక
హరిణంబులు । పాముముంగిసలు । గజసింహములు । కపిఘాగంబులు । అశ్వవ
హిస ఋషిగోశ్వాఖ్యములు । ఇవిచిరకాలవైరములగలవైయుందు గావు
మమస్పరవిరోధిజంతుసంజగల నతుత్రములయందుబట్టిన స్త్రీభాగములకు

దాంపత్యముఘటించిన ముక్తినిశలహాకరంబగునీచెప్పబడినక్రమంబునపరగృ
రవిరోధములలేకయుండెడి నక్షత్రములయందుబుట్టిన స్త్రీపురుషులకుదాం
పత్యముగయోగ్యంబగునితాత్పర్యము॥

(౧౧౮) మూ॥ యుగ్మద్భావగుణస్వభావయువలెధిష్ఠ్యంతయు
గ్మద్భావంపుంధిష్ఠి ప్రభవశుభశ్చపురుషః స్త్రీధిష్ఠ్యజాస్త్రీశుభా । స్త్రీ
ధిష్ఠి ప్రభవాపుభావపశుభాపాణిగ్రహే ద్వేషదౌతౌద్వేషాపురుషర్షజౌతు
యదివాస్వస్యశ్చయోగ్యేషా॥ వ్యా॥అ॥ అథయోనికూటస్థులమూలవా॥వ్యా॥
యుగ్మద్భావయుగ్మద్భావయుగ్మ । పూర్వోక్త ప్రభావత్యాదినక్షత్ర
ద్వయేఅద్భుతమంభవనక్షత్రంపురుషగ్యశ్చిరుషసంబంధితక్షత్రంయువతేర్ధి
ష్ఠ్యంత్రానక్షత్రం॥ యుగ్మద్భావయుగ్మద్భావక్షత్రమివేదితవ్యంయ
థాఅద్భుతతథిష్యగ్యశ్చేద్యమశ్వినక్షత్రపురుషసంబంధి । యుగ్మద్భావం
శతభిషక్ । స్త్రీనక్షత్రంఏకసంబంధితయోగ్య-ఏతస్యఫలంఽదర్శయతీత్యంధిష్ఠ్య
ప్రభవఃపురుషక్షత్రజాతః । పురుషశుభఃస్త్రీధిష్ఠ్యజాస్త్రీనక్షత్రజాతాస్త్రీ
శుభాలభవాఉభావపిస్త్రీపురుషావపిస్త్రీధిష్ఠ్యప్రభవాస్త్రీధిష్ఠ్యజాతా
యదిపాణిగ్రహేవివాహవిషయేశుభాశుభప్రదౌతాద్వాస్త్రీపురుషాపురు
షర్షజౌయతీతవాస్వస్యశ్చయోగ్యౌవౌపురుషనక్షత్రజాస్త్రీ । స్త్రీనక్షత్ర
మాంశ్యేద్వాయదిద్వేషదౌకలహప్రదౌతా॥ థానాంయోనిరియంతలక్షణో
కమునుజెప్పబడియున్న యశ్వినీశతతారలు మొదలుగు నక్షత్రములజంబలో
మొదలినక్షత్రముపురుషనక్షత్రమునెండవదిస్త్రీనక్షత్రముఅనె॥ సంజ్ఞలందుబు
రుషనక్షత్రమునబుట్టినవరుడును స్త్రీనక్షత్రమునబుట్టినకన్యయు వివాహవిష
యమైశుభకరంబగుదురుస్త్రీనక్షత్రమునబుట్టినదంపతులును శుభకరులగుదు
రుఉభయుఁబురుషనక్షత్రమునబుట్టినవారైయున్నను గన్నియపురుషనక్షత్రం
బునబుట్టినదైయూంఠినపురుషుడు స్త్రీనక్షత్రమునబుట్టినవాడై యున్ననునిత్య
కలహముగలుగుచుండును॥

(౧౧౯) మూ॥ స్త్రీభాద్యంరథాంతమేవగణయేత్ స్త్రీదూరమా
ద్వేషుదిద్వేషంమధ్యఫలం ద్వితీయనవకేద ద్యాత్రతీయేసుఖమ్ । స్త్రీధిష్ఠ్య
యథాత్రయోగశ పరంపుం జన్మధిష్ఠ్య భవేదేవంవా బహుపుత్రకృతణి
యేనోచేత్యయోరైవకృత్॥ వ్యా॥అ॥ క్షమప్రాప్తంస్త్రీదూరకూటమాహ॥
స్త్రీభాద్యమితి ॥ స్త్రీభాద్యంస్త్రీనక్షత్రమారభ్యవరథాంతంపురుషనక్షత్ర
పర్యంతమేవగణయేత్ ఏవకారేనసతూక్తవైపరీత్యనేత్యర్థః । ఏవంగణనా
యాంక్రియమాణాయాం ఆద్యేప్రథమనవకేపుంసక్షత్రంవిద్యతేయది । తదా
స్త్రీదూరంస్త్రీదూరకూటం । ద్వేషందంపత్యో కలహందద్యాత్ । ద్వితీయ

(౧౭) కాలామృత - సవ్యాఖ్యాన - వృతయచిందుః

నవ కేయది మధ్యమఫలంబద్యాత్ త్రితీయేత్యతీయనవ కేయదిసుఖంబద్యాద్యై
 కఃపక్షఃపక్షాంతరమప్యహమ్ ప్రీధిష్ట్యస్యప్రీజన్యనక్షత్రస్యపుంజన్యఽన్యం
 రుషజన్యనక్షత్రత్రయోదశపరంత్రయోదశనక్షత్రాత్పరం, యదాభవతి, తదా
 ప్రీదురకూటంబహుపుత్రకృద్భవేత్ నోచేత్, త్రయోదశనక్షత్రాత్పుర్యం
 పుంభంయది- తదాత్రయోదశంపత్యోవైరకృద్భవేత్- ఉత్తరోఉత్తరదూరస్య
 శుభకరత్వాదితిభావః॥ అ॥ ప్రీధీధుఃపర్గువును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ కన్యనక్షత్ర
 ముమొదలుతొమ్మిదేసనక్షత్రమువరుసను, ౨౭ నక్షత్రములనుమూడునవకము
 లుగావింశగావరనక్షత్రముమొదటి నవకముననున్నగలహకరంబును రెండవన
 వకముననున్నమధ్యఫలంబును ౩వ నవకముననున్న సుఖకరంబునగుమరియొక
 పక్షంబునగన్నియనక్షత్రమునకు ౧౩ నక్షత్రములపైనవరనక్షత్రమున్నశుభక
 రంబునంతకులోపలనున్న నశుభకరంబగునని తాత్పర్యము॥

(౧౨౦) మూ॥ మిత్రార్యాద్యదితీందుపౌష్ట్యపవనశ్రోణారగతారాస్సు
 రామర్త్యఖ్యానవచోత్తరాత్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంతకాః॥ ఇంద్రాగ్నివ
 సుమూలపిత్యగ్రీవరుణ జ్యేష్ఠాగ్నిహిత్యష్టభాస్యతాన్యాసుర సజ్జికానినవ
 తద్వక్ష్యగణానాంఫలం॥ వ్యా॥ అ॥ అధగణకూటమాహ॥ మిత్రేతి॥ మిత్రార్యాద్య
 దితిందుపౌష్ట్యపవనశ్రోణారగతారాః - అనూరాధాపుష్యాశ్వితిపునర్వసూవృ
 గశీషః రేవతిస్వాతీశవణహస్తాః వీతానవతారాః, సురాః దేవగణాః ఉత్తరా
 త్రయహరబ్రహ్మత్రిపూర్వాంతకాః, ఉత్తరోత్తరాషాఢోత్తరాధాద్రా
 ద్రారోహిణీపూర్వఫల్గునీపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రాదాభరణ్యః- ఏతాః, న
 వతారాః, మర్త్యాః మనుష్యగణాః, ఇంద్రాగ్నివసుమూలపిత్యగ్రీవరుణజ్యేష్ఠా
 గ్నిహిత్యష్టభావి, విశాఖాధనిష్ఠామూలమఖా శతభిషగ్జ్యేష్ఠాకృత్తికాశ్రే
 షాచిత్రాఇతి నవనక్షత్రాణి, అసురసజ్జికానిరాక్షసగణాభిశ్యర్థః, గణాశాం
 దేవరాక్షసమనుష్యగణానాంఫలంవక్ష్యేఅగ్నివశ్లోకఇతి శేషః॥ అ॥ గణకూటము
 నువచింపుచున్నాడు॥ తా॥ ఆశ్వీ, పున, పుష్య, హస్తా, మృగశిర, రే, ఈనక్ష
 త్రములు దేవగణములు॥ ఉత్తర, ఉషా, ఉధా, ఆద్ర, రో, పూ, పూషా, పూ
 ధా, భ, ఈనక్షత్రములు మనుష్యగణములు, విశా, ధని, మూ, మ, శత, జ్యే, కృ,
 ఆశ్రే, చి, ఈనక్షత్రములు రాక్షసగణములు, ఇత్యైరంగునసేనక్షత్రములకుగణసం
 జ్ఞ జేయుటకు ఫలమువక్ష్యమాణశ్లోకమందు జెప్పబడునని తాత్పర్యము॥

(౧౨౧) మూ॥ దంపత్యోస్సగ్నగణశుభః పరిణయే మర్త్యమరాణాం
 గో. వధ్యశ్చానుకరక్షసామబభిన్నగ్యాసురాణాంవృత్తిః॥ హిత్యాదైత్యగ

తేనమానుషగణంహిత్యామరాణాంగణం చాన్యశోభనమామనంతిమునయః
కేచిత్తపాణిగ్రహే॥ వ్యాఖ్యానోక్తగణానాంఫలమాహ॥ దంపత్యోర్దితిపరి
ణయేవివాహవిషయేదంపత్యోః॥ స్వగణః, స్వకీయగణః, ఉభయోరేకగణాన్య
దణశుభః మర్యామరణాంమనుష్యదేవానాంగణం ఏకస్యమనుష్యగణాన్య
రాక్షసగణశ్చేత్ మధ్యమఃఅమరరతనాంగణంఏకస్యదేవగణాన్యగణరాక్షస
గణశ్చేత్ అశుభకృత్ మర్యామరాణాంగణం ఏకస్యమనుష్యగణః, అన్యస్యరా
క్షసగణశ్చేత్ మృగగణంబవతే దైత్యగణేనసహమనుష్యగణంహిత్యావి
హాయరాక్షసగణేన అమరగణంచహిత్యాన్యం మనుష్యదేవగణం పాణిగ్ర
హేవివాహవిషయేశుభకరమితచిన్తుననుః అమనంతిపదంహిత్యాదైత్యగ
ణేన మానుషగణంహిత్యాసులరాణాంగణాన్యత్రవిశేషః కేవలమమరగణ
స్యమనుష్యగణాన్యవానసేషః । కేతంత్రీయరాక్షసగణః పురుషస్యదేవగ
ణోవామానుషగణోవామరదివోషత్రయః । అన్యథాన్యమన్యగణాన్యత్రీ
యాదేవగణోమనుష్యగణోవామరదిశుభత్రయః ॥ త్రీరాక్షసంనకర్తృం
కర్తృన్యంనరరాక్షసమ్ । త్రీరాక్షసంభవత్పితృస్త్వస్త్వవనసంభయత్యక్త
త్వాత్ ॥ అ॥ పూర్వస్తోకమున జప్తబహిరగణములకు ఫలము స్వచ్ఛమన్నాదు॥
తా॥ దంపతులగణముకడ నైయిన్ని శుభకరంబగు మనుష్యదేవగణములు
మధ్యమంబులగును గొందఱిపక్షంబుననిచ్చిని శుభకరంబులగును దేవరాక్షస
గణములశుభకరంబులగును మనుష్యరాక్షసగణములు మృత్యురదంబులగును
వ్యాఖ్యానమున వ్రాయబడియున్న గ్రంథాంశరచనమహాలనభరహగదిర తు
సగణమైయున్నను యోగ్యంబగుననుట॥

*

(౧౨౨) మూ॥ త్రీభాష్య చరభాంత పేవగణయే వ్రాహ్మణా
స్త్రవీవద్యస్సప్తమడిక్ త్రయోదశరసతోణీధితోణయః । దృశ్యేప్రేక్షర
లోచనేపరిణయేహ్యష్టాసుపుత్రప్రవాదశత్యోర్దిత సదాకలహదాపగేఘ
ముఖ్యస్త్రయమ్॥ వా॥ అ॥ అథమాహేంద్రవగణమాహ॥ త్రీభాష్యమితి॥ త్రీ
భాష్యంవధూనక్షత్రమారభ్య । పరభాంతంవరసత్తత్రవగ్గ్య తప్తప గణయే
త్ । ఏవకారంపరనక్షత్రమారభ్యవధూనక్షత్రం తగణనా యోగ్యవక్త్రే
దాధకః । ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంసత్కాంవేదంచతథకనక్షత్ర
సప్తమడిక్త్రయోదశరసతోణీధితోణయః । సప్తమనక్షత్రం గృహనక్ష
త్రం త్రయోదశనక్షత్రం రసాన్వత్ యోణీరేకః వామాంకప్రత్యే పేణిమి
త్వానోడశవామాం కప్రద్యేషేవోత్తర త్రసంఖ్యాగ్రహణంకార్యం నిధి
యోగవ । యోణీరేకఃమితి త్వాఏకంసంశతః గృహేత్రవ్యావహారికశర

లోచనేపంపవించతిః అమీలప్తావగాఽమో హేంద్రవగాఃః దంపత్యోస్సుపుత
ప్రదాజిత డేడకారిక్తావగాఃకలహప్ర-అయంవర్గః- పరిణయేవివాహవిషయే
పర్యేషముఖ్యఃశ్రేష్ఠః॥ అ॥మా హేంద్రవర్గువును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥వధూనక్తు
త్రముమొదలు-౪-౭ ౧౦-౧౩-౧౬-౧౯-౨౨-౨౫-ఈనక్ష త్రములుమో హేంద్ర
వర్గ ములనంబడుగానని. తుత్రములలోనొకటివరనక్షత్రమైయున్నవివాహవిష
యమైయు త్తంబగునీమ హేంద్రవర్గు శుభకరంబగునటుగాకున్న గలహకరంబ
గునని తాత్పర్యము॥

✽

(౧౨౩)మూ॥ స్త్రీభావేష్వరధిష్యయ క్తగణనాసంగుణ్యతాంసప్రభి
ర్హృష్టావంశతసంఖ్యయా పరిణయేభి క్త్యేనపుంభావ్యది । తద్వత్తాంగణనాంచ
భాగకరణంచాయవ్యగ్ర స్వయం యచ్చేషేనధికేన రైవమగ్నంత్యైవమ
ధ్యేతమో॥వ్యా॥అ॥గణితాగతాయుష్యవర్గమాహ॥ స్త్రీభావేరితాపరిణయేవి
వాహవిషయే స్త్రీభావేస్త్రీనక్తు త్రప్రభృత- వరధిష్యయ క్తగణనావరసక్తు
త్రాంత్రేనాభిజిహ్వసోతేనయు క్తగణనాయాం తాంగణనాంసప్రభిన్నప్రసంఖ్య
యా-సంగుణ్యతాంసంగుణ్యయాభక్త్యావిభజ్య శేషమేవనిక్షిపేత్-౭జేన
ప్రయోజనాభావాత్ । పుంభావ్యపిఞ్చనఃపుంక్తు త్రమారభ్యస్త్రీనక్తు త్రాంత
యు క్తగణనాయాం తాంచగణనాంభాగకరణంవిభాగక్రియాంచితద్వితీయా
ర్వవత్ప్రస్థాంగుణ్యతాంసంగుణ్యయాభిజ్య శేష్యనిక్షిపేత్ । ఏవంసతి
యచ్చేషే । యస్యపురుషస్యసంబంధినిశేషే । అనధికే స్త్రీ శేషాన్యూనేనతి త
యోర్దంపతోర్నాభ్యంత్యైవపుం ప్రథమతఃమరణం । స్త్రీ శేషేషానధికేనతి
స్త్రీయాం । ధమతోమరణముతపేతవ్యం । అనుమేవాయుష్యవర్గఇత్యుచ్యతే । డ
భయోశ్చేషానమాయదిదంపతోర్గర్భణం । యగపదిత్యర్థాల్లభ్యతే॥ అ॥గణితా
గతాయుష్యవర్గువును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥కన్యజన్మనక్షత్రముమొదలువరజన్మ
నక్షత్రమువరకుగణనచేసియాసంఖ్యను ౭టిచేగుణిస్తే ౨౦చేత భాగింపగా శేషిం
చినసంఖ్యచట్లుంచిమరలవరనక్షత్రముమొదలుక న్యానక్షత్రమువరకు గణనచేసి
యాసంఖ్యనుంబూర్వమువలెగుణించిభాగింపగా శేషించినసంఖ్యముందు శేషిం
యున్నసంఖ్యకం టెనధికముగనుండేనేనిపురుషునికంటెముందువనితకాలముసే
యును । సంఖ్యాద్వయమునమంబగు శేషించియుండేనేనియుభయులకుసమకాల
మునమరణముసిద్ధించునని తాత్పర్యము॥

✽

(౧౨౪)మూ॥ ఆయాస్సుగర్భ్యజధూమసింహశునకాడక్షాభరాభ్యోగ
జఃకాకోష్ఠాశితిచైకమేకముదుతత్ప్రాగదీదప్రాద్యపిశిష్టంభత్రితయంభవేత్

రిజయేస్వస్యాఽథిష్ఠ్యాదత సత్తత్పంచమభంతయోః కలహాకృత్స్యాదాయ
 వర్గస్వయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ఆయవర్గమా॥ ఆయాఇతి॥ ధ్వజధూమసింహశునకాః ఉ
 త్తా॥ ఖ॥ రాఖ్యోః॥ గజః॥ కాకః॥ ఇత్యప్తే॥ ప్రాగావ్యాసాస్స్యుః॥ దప్రాదిలశ్వన్యాదిప్
 కైకముదునక్షత్రతత్ప్రాగాదితేషాంధ్వజాద్యాయానాంప్రాగాది॥ పునఃపునః
 త్రివారం॥ ఆయేత్ వధావత్రిరావృత్యావతుర్వింశతినక్షత్రాణిభవంతిశీష్టంత్ర
 రావృత్యాశీష్టంభత్రితయంనక్షత్ర త్రితయంస్వస్యాఽథిష్ఠ్యాదితః ధ్వజధూమ
 సింహాయస్థితినక్షత్రాదితఃపునర్బవేత్॥ ఆయవర్గః॥ ప్రాచ్యాంధ్వజాయేలశ్వ
 న్యాశ్రేషాసూరాధాపూర్వాభాద్రాః॥ ఆగ్నేయాంధూమాయాఘరణేమఖాశ్వ
 ప్తోత్రరాధాద్రాదక్షిణస్యాంసింహేయేశ్యత్రికాపేర్వఫల్గునీమూలాశేవత్యః
 వైర్ముత్యాంశునకాపిరోహణ్యత్తర ఫల్గునీపూర్వాషాఢాః ప్రతచ్యాంవృష
 భాద్రపద్యశీర్షమాస్తోత్రరాషాఢాః॥ వాయువ్యాఖరామేఆర్ద్రాచిత్రాశ్రవణాని
 ఉదీచ్యాంజాయేపునర్వసూస్వాతీధన్వః॥ ఈశాన్యాంకాకాయేపుష్యవిశాఖా
 శతభిషజః॥ భవంతిపరిణయేవివాహేతత్తత్పంచమభంతయస్త్రిన్నాయేపున్నక్ష
 త్రంతత్పంచమాయేస్త్రీనక్షత్రంవిద్యతేచేత్తయోర్దంపత్యోకలహాకృద్భవేత్
 ధ్వజాయేలశ్వనీపురుషభంత్యోచమేవృషభాయేతత్పంచమంస్త్రీనక్షత్రంమృగ
 శీర్షంయదితయోః॥ సరస్వరంపంచమః॥ గ్లోభవతితయోః॥ పరస్పరవిరద్ధత్వాద్దం
 పత్యోకలహాకృతిభావః॥ విరోధవిచారస్తువాస్తుప్రతరణేవత్యమాణత్వాత్ ఇ
 హవిస్తరభయాన్నలిఖ్యతే॥ ఆయమేవాదవర్గఇత్యచ్యతే॥ అ॥ ఆయవర్గునుశ్చెప్ప
 చున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుమొదలరాదికుటలయంనుక్రమంబునధ్వజధూమసింహా
 శునకాపృషభాఖరగజకాకాయములగుచున్నవి॥ అట్టియాయములలోధ్వజాయ
 ముమొదలు॥ రాశ్వన్యాదికముగాఁగి నక్షత్రములముమ్మారుగణనచేయగాశే
 పించినమూడునక్షత్రములనుధ్వజాద్యాయత్రయమునగణనచేయవలయునట్లు
 గణనచేయగావరునినక్షత్రమున్నఆయమునకు॥ ౫వ ఆయమునవరనక్షత్రమున
 కు॥ ౫వదగుగ్నియనక్షత్రమున్నగలహాకరంబగుననితాత్పర్యము॥

(౧౨౪) మూ॥ కన్యాకుంభతులాధనుర్నరయుజాంత్యక్షావృగం
 కరకుటంసింహవైవరుషం వివాహసమయే వశ్యాశ్చశేషాగృహః॥ త్యక్షా
 వశికమేవసర్వనిలమాస్సింహస్య పశ్యాస్తథాజ్ఞాతవ్యాఅపితౌళికాశ్శుభక
 రావశ్యాఖ్యయోగాస్తవమ్॥ వ్యా॥ అధవశ్యః॥ గర్గమాహ॥ కన్యేతి॥ కన్యాకుంభ
 తులాధనుర్నరయుజాం ఆద్యాస్త్రయః॥ ప్రసిద్ధాః ధనుర్నరయుక్తనుషః ప
 రార్థఇత్యర్థః ధనుషః పూర్వార్థఅశ్వకారః॥ ఉత్తరార్థోనరాకారఇతిప్రసి
 ద్ధః॥ తేషాంచతుర్ణాంక్రమేణమృగం॥ కరకుటంసింహంరుషంవవివాహసమ

యే-త్యక్త్యా శేషాః గృహః రాశయః సర్వేషాం వశ్యాః ఏవం సర్వత్రా పూర్వాయం
సంహృత్య వృత్తికమేవ వృత్తిక మాత్రం త్యక్త్యా సర్వసలయాః సర్వరాశయః వశ్యా
ఇతి జ్ఞాతవ్యాః అమీ వశ్యాభ్యయోగాః శుభక రాతో శికాయోగ అపి శుభక రా
త్యోగాయోగ విచార ముదైః జ్ఞ విలాసే స్వప్న విస్తరభయా న్నేహలిఖ్యతే॥౧॥ వ
శ్యవగుణపును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ వివాహ కాలమునందు గన్యారాశికి మకర
రాశిని కుంభ రాశికి కరక రాశిని తులారాశికి సింహ రాశిని । ధనురుత్తరాధికా
మునకు మీన రాశిని సంహమునకు వృత్తిక రాశిని బరిశ్యజించి తక్కిన సకల రాసు
లు । సకల రాసులకును వశ్యంబులనెల్లడుగా ననీ వశ్యయోగంబులను దైవజ్ఞ వి
లాసమనుగ్రంథమున విశదంబుగ జేప్పబడియున్నతొలికాయోగంబులను వివా
హవిషయమై శుభకరంబులగుచునుట॥

*

(౧౨౬) మూ॥ పర్యాయ త్రితయై వోడు ఘన దూధిష్ఠ్యాదిత స్తత్ఫలం
వృత్త్యుత్పత్తి విపత్స్య కారణ పశుకృద్గోగ్రజామిత్యతే । పుంభాంతంగణయే
తయోః పరిణయే యోగో వి నాఖ్య స్త్వయః పుంభాదటజగః పరేత్వథ ఫలం పూర్వో
క్త మత్రాపి చ॥వ్యా॥౧॥ అధ దిన కూటమాహా పర్యాయే తే॥ ఏదూధిష్ఠ్యాదితః వ
ధూనక్షత్ర మారభ్య పుంభాంతం పురుష నక్షత్ర తాంతంగణయే తే । ఏవంగణనా
యాం సత్యా పర్యాయ త్రితయై త్రిషు పర్యాయేషు నవోడు ఘన దూధిష్ఠ్యాదిత స్తత్ఫలం
నక్షత్ర తాణామిత్యర్థః క్రమాత్ మృత్యుః ప్రీతిః । విపత్ సుఖం ఆరోగ్య పశుకృత్ గోగ
కృత్ । ప్రజాకృత్ అమిత్రకృత్ శత్రుకృత్ ఇత్యేతద్ఫలం పరియోగం పత్యోగ్యతే ।
పరిణయే వివాహ సమయే అయమేవ దినాఖ్యార్థః దిన కూటః పుంభాంతం పుంభాదిపు
రుష నక్షత్ర మారభ్య వధూనక్షత్ర తాంతంగణయే తే । ఫలంతు । అత్రాపి అస్మిన్
క్షేపి పూర్వోక్త మేవేతదగ్ని॥ అ॥ దిన కూటమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ఏదూధిష్ఠ్యాదిత
క్షత్రము మొదలు వరనక్షత్రము వరకు నెన్నగా వరనక్షత్రము మొదలైన యున్న
మృత్యువు దైన మదము కవదైన బెడదరవదైన సుఖముగదైన మనఃపీడలవ
దైన పశులాభము కవదైన రోగముల వదైన సంతానముగదైన శాత్రువప్రాప్తి
యుంగలుగును । మరల గంవదైన మృత్యువు గంగదైన మదమీరీతిగదైన సంత్ర
ములకు ముహూర్త రుదీ-ది ఫలంబులనిర్ణయంపవలయు గొంతులు వరనక్షత్ర తాదిగ నె
న్నవలయుననియు ఫలనిర్ణయమును జెప్పియున్న తెజః గేననియునుడు విరి॥

(౧౨౭) మూ॥ ఏప్రామీన కళీర వృత్తిక గృహస్థింహజచాపాకృపావే
శ్యాగోమృగకన్యకాఘటతులాయుగ్గాలయాశ్శూద్రజాః । దంసత్యోశ్శుభదైక
జాతిరశుభా శ్రేష్ఠాతుజాతిస్త్రియాహీనాచేదధమధ్యమా పరిణయే పుంజాతి
రాశే స్తయోః॥ వ్యా॥౧॥ అధ ద్వాభ్యాంక్లోకాభ్యాంజాతివగమాహా॥ ఏప్రా

భాగం మికుళీరవృద్ధి కగృహః ప్రయోరాశ యోపస్మాం విప్రజాతయః సింహజ
 జాపాంబుపామేష సమాంషిత్రయోస్య పాతిత్రియ జాతయః గోమృగకన్యకాః
 వృషభ మరక న్యాః వైశ్యజాతయః తేమాంఘటమాహ - దంపత్యోపక జాత శ్చే
 మ్మృభ దాపుంజాతిం ఇంపురుష రాశ్య పేక్షియాస్త్రీయోజాతిః శ్రేష్ఠా చేదశు
 భాసా సాన్యాత్ - స్త్రీజాతిఃపుంజా తేదృచ్ఛా వేద్యమాతతయోదంప
 త్యోమధ్యమథలవాస్త్రీరాశిః బ్రాహ్మణజాతంపుం శత్రుత్రియాదిజాతిశ్చేద
 శుభా॥ పుంరాశిః బ్రాహ్మణజాతిః స్త్రీరాశిః శత్రుయాదిరాతిశ్చేద్యమేతథభిశో
 ర్థం॥ అ॥ రెండు శ్లోకములచేత జాతలగు పునుజెప్పుచున్నాడు॥ అ॥ మింకరకట
 వృద్ధి కగృహులచాగ్గూ వర్ణములు సింహ-మేష ధనువులు శుక్ర-చంద్రములు-
 వృషభ మరకకన్యకలు వైశ్య-ర్ణములు- కుంభ కృతలామిథునములు శూద్రవర్ణము
 లు ఇందుకు ఫలం బెమియనినదింక శుభరాసులొకవర్ణముగలవైయున్న శుభకరం
 బలగును - వధూరాశివర రాశికంటె సత్తమవర్ణముగలదయియున్న శుభక
 రంబగునుమీన ర్ణముగలదయియున్న మధ్యమఫలంబగుననితాత్పర్యము॥

(౧౨౮) మూ॥ విప్రక్షత్రివిశ శ్చతుర్థక కులజాయే సంచ మాస్సంక రా
 వస్తాష్ట వ్యధవణకజానువిజ రావిప్రాదిదసాదితః । శిష్టంభక్రియంత్యజాం
 ఘ్రిం ముఖం వైక్రిణికా కాంభ వేద్యమౌతామప రాశిజాతిఫలవర్ణగ్రాఖ్యః ర్ణ
 వ్యయమౌ వ్యావిప్రేతి॥ విప్రక్షత్రివిశః రాశిక్షత్రి గవైశ్శ్యాః చతుర్థక
 కులజా గ్గూ వ్రాశ్య సంచమాశ్చ-సంకమా వస్తాష్ట దేజనాః తేషు ధవణాః
 భువి హాసా కేద్రసిద్ధాః దసాదితః అప్వన్యా ద్యర్థాగ్రాతానాం వణ్ణాంక
 మే సమాప్రద్రాగ్గూతాదివ రాకథవతి - ఏవంభునః పుం గణాదేత్తు ఏవం
 చతురాన్యత్తాచతువికాంశనిక్షత్రి తేన పత- అజాంఘ్రిభి ముఖం-పూర్వా
 భాద్రాదకం - శిష్టంభక్రియంత్యప్రప్రయం - త్రైవిణికానాం బ్రహ్మత్త
 త్రివిశాంక్ర మేణభ వేత్తు- ఏతదుక్తంభవతి - అస్మినిపునర్వసూహ సమూలా
 పూర్వాభాద్రాణాక బ్రాహ్మణవర్ణః - గగణపుష్పచిత్రాపూర్వాషాఢోత్త
 రాభాద్రాణాంక్షత్రియవర్ణః కృత్తికా శ్రేష్ఠాస్వాత్మ్యత్త రాషాఢా రేవతీనాం
 వైశ్యవణకః రోహిణీ మఖావిశాఖాశ్రవణానాంశూద్రజాతీః- మృగశీషకపూ
 ర్వఫలగుర్యసూరాధాధన్యమనాంపంచమజాతిః- అర్ద్రోత్తరాశ్లేష్ఠాశతిభిష
 జాంసంకరజాతిరితి- ఋతూణాంజాతేధలం- రాశిజాతిఫలవత్తు గ్రహవ్యం-దం
 పత్యోర్నక్షత్రిజాతి రేకానేచ్ఛుభకరా - శ్రేష్ఠాస్త్రీచేదశుభాన్యూహాచేన్ని
 ధ్యమాఅయమవవర్ణాఖ్యవర్ణభిత్త్యుత్తే॥ అ॥ నక్షత్రిజాతి వర్ణపునుజెప్పుచు
 న్నాడు॥ తా॥ పుడమియందు బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యశూద్ర ముచమ సంకరం

బులనునారువణకములుగలవు-ఆయాయవర్ణములలోబ్రాహ్మణాదివర్ణములమీద
గ్రమబుననశ్వర్యాదినక్షత్రముల నలుమారునెన్నగా శేషించినమూడునక్షత్ర
ములుబ్రాహ్మణాదివర్ణత్రయములయందులెన్నవలయును. నిట్లుగణింపగాదంపగుల
నక్షత్రములొకవర్ణముగలవైయున్నశుభకరంబులగును. వధూనక్షత్రమువరన
క్షత్రమునకంటెనుత్తమువర్ణముగలవైయున్నశుభకరంబును. సీసవర్ణము
గలదైచమధ్యమంబగుననితాత్పర్యము.

✽

(౧౨౯) మూ॥ద్రావణివాధిభానిపితృమాదీక్రమాద్వ్యసాహిమ.

జ్యేష్ఠాశ్చిరవణాదిరేవతముఖంచ త్వానిచ త్వానిచ।దినపత్యోశ్చగణద్వయేజాచ
భేద్యైకైకభవైక కృత్తితాచంద్ర ఎసూడువాపరిగాయె వెధాఖ్యైర్గన్వ
యం॥వ్యాఅ॥అస పేధాగ్ర గామూద్రావణివాధిసాదీ॥అశ్వర్యాదినక్షత్ర
శివాదిబాసితాగ్రభానిద త్వానిపితృమాదీనిచ త్వానిచత్రాణిక్రమాద్దణ సీ
త్ జ్యేష్ఠాద్వ్యసాహిత అస్వర్యాదినక్షత్రాన్యేస్తాసూరాధావిశాఖాసాన్వ
త్యోవైరశ్చతోభవం॥శ్రవణాదివర్ణభాగ్రమాత్ ఆర్ద్రాదీచంద్రాక్షాశ్రవణా
త్త రాషాధాపూర్వానాదాయూర్వానై కృత్తి॥ రేవతముఖంచమధూదీనంచత్రా
గ్నాంచేవ త్వానివ్యసాహితాన్వర్యాదినక్షత్రాదాపూర్వాభాద్రాశశభిషజి
వైరశ్చతోభవం॥సంసర్వో దినంభజ్జగతీ॥రేవతగణద్వయే ఏకైకభవైకృత్
అస్వర్యాదినక్షత్రాః- భరణ్యనూనాధానాన్వర్యాదినక్షత్రానిశాఖయోరొహిణీసాధ
త్యోఆగ్రాశ్రవణామో- పుష్యపూర్వానాథామో- పుష్యపూర్వానాథా
యోఆశ్రేషామూ॥యో॥పూర్వానాథామో॥అశ్వర్యాదినక్షత్రాదాపూర్వాభాద్రాశశభిషజి
త్తరశల్కసిపూర్వాభాద్రయోనిపూర్వాభాద్రయో॥ అనోర్వాగ్రవేరిమిర్వాగ్రవేరి
త్రాచంద్రవనూచువాచి॥పూర్వాభాద్రయో॥పూర్వాభాద్రయో॥పూర్వాభాద్రయో॥
తాంద్విపాన్నక్షత్రతాదినిసూ॥-రేవతచంద్రపూర్వాభాద్రయో॥తామోవానోర్వాగ్రవే
రంతర్వాత్రపాన్నక్షత్రతామోనోర్వాగ్రవేరిధావని- అయమేవవేధ భోగ్యవ
ర్ణా॥అవేదావర్ణమునెప్పుడున్నాదం॥ తా॥ అశ్వర్యాదినక్షత్రాదాపూర్వాభాద్రాశశభిషజి
కృత్తికావిశాఖలకురోహిణీ సాన్వమలకుఆగ్రాశ్రవణములకుపునర్నసూత్రరా
షాధలకు-పుష్యపూర్వానాథలకు-అశ్రేషామూలలకు-మధూరేవతులకుపూర్వా
భల్కసిత్తరాభాద్రలకు-ఉత్తరశల్కసిపూర్వాభాద్రలకు- పూర్వశతతారిలకు-ను
పరస్పర వేదగన్ధియుండును గానిసేవక్షత్రములబుటలలోనొకజడలదం॥రేవ
న్యనక్షత్రద్వయమైయుండె నేనిదంపతులకుగలహాకరంబగునుద్విపాన్నక్షత్రము
లగుచిత్రావ్యగశ్చర్ష భాగ్నిష్టబునపరస్పర వైరముగలవైయుండుననితాత్పర్యము॥

(౧౩౦) మూ॥తర్క్ష్యశిరగశికాకక కుట టఖగాబహికాచకంక

మాత్రేషాంబాణరసర్తుమాగణశరాదప్రాదితాత్యోకద్యపి । దంపత్యోరపి
జన్మభేకురిణమయద్యేకపక్షస్థితే ప్రీతిస్సాన్యతలహంభగద్వయగతేచేట్టపక్షవ
గః స్వయం॥వ్యా॥అ॥పక్షవగఃమాహ॥తార్కయతి॥ తార్క్యగరుడఃగరుత్మా
న్గరుడవస్తార్క్యభ్యుపరిః - పింగళఃపక్షవిశేషఃకాకోవాసునకుకురఃప్రాసి
ద్ధఃపహిణిమయూరః॥స॥మయూరోబహిణిబహిణిరిత్యమరః-ఇత్యేతేపంచ
భగాఃపక్షిణాశ్చయూః తేషాంపంచభగానాం సంబంధిదప్రాదీనాంపంచభగా
అధిపతయభ్యుత్థః- బాణఅశ్విన్యాదిపంచకస్య- తార్క్షిరసః-అదాక్రదిషట
స్యపింగళః - ఋతుఃఉత్తరాదిషటస్యకాకఃమాగణః శ్యేష్ఠాదిపంచకస్య
కుమారఃశరఃధనిష్ఠాదిపంచకస్యబహిణిఅధిపతః- ఏవంచసతిదంపత్యోజననభే
జస్సౌత్పత్రేషవంపక్షస్థితేయదిప్రితఃదంపత్యోరన్యోన్యంప్రీతిస్సాన్యత్ - భగద్వ
గతేపక్షద్వయగతేయదిశలహస్సాన్యత్ - అయమేవపక్షవగః ఇత్యుచ్యతే॥
అ॥పక్షవగఃమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ అశ్వినిమొదలు౫నక్షత్రములకుగరుడప
క్షయు ఆద్రోమొదలు ౬ నక్షత్రముపింగళమనియు ఉత్తరమొదలు ౬ నక్షత్ర
ములకుకాకము శ్యేష్ఠాదిపంచకమునకుకోడియు-ధనిష్ఠమొదలు ౫ నక్షత్రము
లకునెమలియునధిపతులగుటవలన - నియాధిపత్యములలో వివాహవిషయమై
వదూవరులజన్మనక్షత్రముల - కొకపక్షయధిపత్యమైయున్న- దంపతుకొకరి
యంచొకరికిప్రేమగలిగియుండును-

✽

(౧౩౧) మూ॥ లింగానిత్రయానితానీవిలిఖేదేభాశ్చతస్రోగతాస్త్రి
ర్గక్షత్రహలింగరజ్జ్వితి తద్వాయవ్యకోణాదితః । తప్రాచీక్రమశఃప్రదక్షిణ
విభౌతర్కగ్వరీకాగతుదంపత్యోగ్య దిజన్మభేపరిణయేస్యాతాంస్తువైరప్రదః॥
వ్యా॥ అ॥ అధరజ్జ్వరగమాహ॥ లింగానీత॥ త్రతయానిలింగానిత్రణిలింగాకా
రాణితానిప్రసీద్ధానవిలిఖేత్ । దత్రలింగాకారరేఖావతయే-శిర్గగ్గతాశ్చత్ర
స్రోరేఖావిలిఖేత్ - తతస్థవాయవ్యకోణాదిత - వాయవ్యకోణమారభ్యేతి
యావత్ - ప్రదక్షిణవిభౌప్రదక్షిణక్రమేణేత్యర్థః - దస్రాదిక్రమశఃఅశ్విన్యా
దిక్రమాశ్చప్రవింశతినక్షత్రాణి చవిలిఖ్యేతు - ఏవంవిలిఖితేసతిదంపత్యోర్జన్మ
భేజన్మపక్షత్రేకృతాణి - త్యోన్విరేఖాంగతైప్రాప్తే యదిస్తువైరప్రదేదంప
త్యోః పరస్పరంఅన్యంతకలహ ప్రదేశ్యాశంపరిణయే అయమేవలింగరజ్జ్వి
రిత్యుచ్యతే॥అ॥ రజ్జ్వరగమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ నిడువుగమూడులింగాకా
రరేఖలుప్రాసియారేఖమీద నాలుగడ్డగీటులు గీచియందువాయవ్యకోణము
మొదలుప్రదక్షిణక్రమముగనశ్వినిమొదలు ౨౭ నక్షత్రములునుంచగానడువవు
దూవరులజన్మనక్షత్రములొక్కొక్కటి నొకరేఖయందున్ననవుడుదంపతుల

కుగలహప్రదములగుననితార్పణ్యము॥

॥

(౧౩౨) మూ॥ బ్రహ్మణీవతిమారశ క్తిరథసావారాహశ క్తిః క్రితమాన్స
 ధాసామృతవైష్ణవితదనుసామా హేంద్రశ క్తిస్తతిః॥ చాముండిచమ హేశ్వరీశ్చ
 దనుస్సాత్రశ్చాష్టదిక్పక్తయోహ్యుత్పత్తిస్థితినాశ నేచగదిత్యాఃస్మృత్తేతుభూతా
 ఇ॥ వ్యా॥ అ॥ అధిక్షోకద్వయేనయోగినిః ర్గమాహ॥ బ్రహ్మణీ॥ క్రితమాత్ బ్రహ్మణీ
 ప్రాచ్యాంఅథఅగ్నేయ్యాంక మారశ క్తిః దక్షిణస్యాంసావారాహశ క్తిః అధవై
 ర్ముత్యాంధాశ క్తిః అధప్రణీచ్యాంసా వైష్ణవశ క్తిః తదనుతదనంతరవాయవ్య
 మహేంద్రశ క్తిః తతఃతనంతరం ఉదీచ్యాదశః చాముండిచాముండిశ క్తిః తదను
 శాన్యాంసాప్రసిద్ధాః శ్రీఅచ్యాచిత్త్యమాయలూపామా హేశ్వరీశ క్తిశ్చేత్య
 ష్టదిక్పక్తయః॥ ఉత్పత్తయః ఉన్నత్తిస్థితినాశ నేచసమా హరద్వంద్వమేతత్ ఉత్ప
 త్తారక్షణేనాశ నేచ హేతుభూతాః కారణభూతాః స్మృతిగరితా ఉక్తాశాస్త్ర
 జై రితి శేషః॥ అ॥ యోగీనీవర్గువును శిష్టచున్నాడు॥ శా॥ బ్రహ్మణీకొమారి.వా
 రాహిసీద్ధవైష్ణవి- మా హేంద్రి- చాముండి శ్రీ-మా హేశ్వరి-అనునివిక్రమంబున
 బ్రాహ్మణ్యవిక్త్యులనంబడుటయగాక యుత్పత్తిస్థితినాశములకు గారణభూ
 తంబులగుననితార్పణ్యము॥

॥

(౧౩౩) మూ॥ బ్రాహ్మ్యద్యప్తసుయోగినిష్టపభవేదైకభంజిత
 శ్శిష్టంభత్రితయంసజాతరివతత్పా గాదిసంస్థాన్యపి॥ దంపత్యోరిపిజగ్గుభేపరిణ
 మేయద్యేకవర్గంక లెపీతస్సాస్యతల-లహస్పదాతదుభయోస్సాస్యచ్చ క్తివర్గస్త్వ
 యమ్॥ వ్యా॥ అధశ క్తినాంప్రయోజనమాహ॥ బ్రాహ్మ్యధిః॥ బ్రాహ్మ్యద్వ
 ప్తసుయోగినిషుపూర్వోక్తాసు - ప్రాగాద్యష్టశ క్తిచుద । సతఃఅశ్వినాదితః- ఏ
 కైకభంపైకైకస్యాందిశేపైకైకనక్షత్రం క్రమేణనిష్టపేదితశేషః ॥ ర్యాత్రయే
 ణనిష్టపైసతచతుర్వింశతి నక్షత్రాణీభంతపవంచ శిష్టంషత్రితయం పూర్వా
 భాద్రాదినక్షత్రత్రితయంప్రాగాది సంస్థాసుబ్రహ్మణీకుమారి వారాహిషు
 సృషుసజాతరివనిష్టపేత్ - ఎవనిష్టపైపరిణయేదంపత్యోః జగ్గునక్షత్రైకర్య
 ణే- ఏకవర్గంఏకశ క్తిఃక్షత్రవర్గంకైస్సాతాంయదిదంపత్యోఃపీతస్సాస్యత్- అ
 న్యధాఉక్త వైపరీత్యేభిన్నవర్గంకలేచేత్ - తన్నక్షత్రద్వయం ఉభయార్దంప
 త్యోఃకలహప్రదస్సాస్యత్ - అయమేవశక్తివర్గత్యుచ్యతే అయమాశయఃప్రా
 చ్యామశ్వినాశ్రేషామారాధా పూర్వాభాద్రాశ్చత । సఃఅగ్నేయ్యాభరిణీ
 మసూశ్వేష్టోత్తరభాద్రాశ్చత । సఃదక్షిణస్యాంకృత్తికాపూర్వాఫల్గునీమూలాగే
 వత్యశ్చత్రం వైర్ముత్యారోహిణ్యుత్తర ఫల్గునిపూర్వాషాఢాస్తీగః - ప్ర
 తీచ్యాంమృగశిర్షాహస్తోత్తరాషాఢాః - వాయువ్యాంఆర్ద్రాచిత్రా శ్రవణాని
 ఉదీచ్యాంనర్వసూన్వాతీధస్తాః - ఈశాన్యాంశుక్లశిఖాశత ధిషణీబా

ధ్యాని అక్షరములందు జెప్పబడినయిష్టశక్తులకు ప్రయోజనమును జెప్పదు
న్నాడు॥ తా॥ ధూర్జదికుర మొదలయ్యదికురలకునశ్వనిమొదలొకొకర దికురనొ
కొకర నక్షత్రమువరుసనక్షత్రముముగలనక్షత్రములుసంఖ్యాగామగువరకునువి
భజింపగావధూవరులజన్మక్షత్రము లొక శక్తిసంబంధమైయున్నపరస్పర మై
త్రికరంబగునట్లు గాకున్నగలహారమగునని తార్పర్యము॥ *

(౧౩౪) మూ॥ పిశ్వా శేషరత్న యోదక వసుస్తావంత్యశక్తకాంతకత్వ
ప్రాప్తిశియాభిధానిపరిణయేస్త్రీలింగ తారాస్త్విమాః । తారాస్యశ్చనపుంస
కాశ్చతభిషజ్జాలేందవశ్చామరాః పుంతారాస్త్వశుభాన్యలింగజనితాప్రీతిఃస్వ
లింగర్ష జా॥ వ్యా॥ అ॥ అథలింగవర్గమాహా॥ విశ్వేతి॥ విశ్వేఉత్తరాపాదాఅశ్రేషా
చతుష్టయంత్రశ్రేషామఖాపూర్వాఫల్గుశ్చుత్తరఫల్గునః ఉదకంపూర్వాపాదా-
వసుఃధనిష్ఠా-స్థానిః ఆర్ద్రాఅంత్యోరేవత-శక్రః జ్యేష్ఠా-అంతకొభరణేష్ఠా
దిత్రయం-చిత్రాస్వాతీవిశాఖాః ఇమాశ్చశర్దశస్త్రీలింగతారాః శతభిషజ్జు
లేందవః శతభిషజ్జులమృగశిర్షాణిసపుంసక తారాస్యః అవరాధికావశిష్టాః అ
శ్వినీకృత్తికారోహిణీపునర్వసూఫ వ్యహస్తానూరాధాశ్రవణపూర్వాభాద్రా
త్తరాధాద్రాదశపుంలింగతారాఃస్యః అన్యలింగజనితాతారాలశుభాన్యలింగ
ర్ష జాప్రీతిశ్శుభకరేత్యర్థః-దంపత్యోర్మత్యత్రద్వయంఏకలింగంచేచ్ఛభంభిన్నలిం
గంచేదశుభమితివేద్యం॥ అ॥ లింగవర్గువు సజ్జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ ఉమా-ఆశ్రేష-
పుబ్బ-ఉత్తర-పూపాదా-ఆర్ద్రా-రే శ్యే భ-చి-స్వా-వి- ఈగరనక్షత్రములుస్త్రీ
లింగములు- శ-మూ-స్ప-ఈరెనక్షత్రములు-నపుంసకలింగములుతేకి-ననక్షత్ర
ములు- పుంలింగములు- ఈలింగనిర్ణయమునకుఫలమేమనినదంపతులజన్మనక్షత్ర
ములొకలింగముగలవైయున్నపరస్పరప్రీతికరంబగునట్లు గాకున్నగలహారంబ
గుననితార్పర్యము॥ *

(౧౩౫) మూ॥ భూవాగ్యగ్నిమరున్నభాంసిచమహాభూతానిపం
చక్రమాత్రైషాంబాణరసరుమార్గగళరాదప్రాదిభూమ్యాద్యపి । ఏకస్యోడుజ
రేభవేదపరభంవహశ్శాభవచ్ఛేత్తరయోగ్యత్య స్సాన్యదపరేశుభానిపరిణయే
భూతాక్యవర్గస్త్వయమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథభూతవర్గమాహా॥ భూవారీతి॥ భూః
పృథివివారిజలంతగ్నిఃతేజః షరుత్వాయుః-నభః ఆకాశః- ఏతానిపంచమహా
భూతానిభవంతి - భూమ్యాదిపృథివ్యాదీనాందప్రాది అశ్వినీప్రభృతిక్రమాత్
బాణరసః=మార్గగళరాఃఆయషర్థఃపృథివ్యాఃబాణఃఅశ్విన్యాదిపంచకం - జ
లస్యరసాత్ప్రాదిషటం- అగ్నేః ఋతవః ఉత్తరఫల్గున్యాదిషటం- మరు
తః, మార్గగళః జ్యేష్ఠాదిపంచకంఆకాశస్యశరాఃధనిష్ఠాదిపంచకం- ఏవంచ స
తమకక్షత్రములవర్గ రన్యతరన్య- ఉదనక్షత్రజలేఆర్ద్రాదిషట భవేత్ అపర

కాలామృతే - సవ్యాభ్యానే - తృతీయానింశుః.

FF

భంజనపరస్యతిభి యోరస్యతరస్య నక్షత్రంవహన్నాడితరఫల్లన్యాదివృత్తిభి వే
 శ్చేత్తయోర్వంపశ్యోర్గృతస్సన్యత్ పరిణయేవివాహవిషయే అపరేడిక్తారీక్తా
 శ్శుభాఃఅనుంధూ తాభ్యోకర్గః॥ అ॥ భూతవిగుణానుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గ్రహ
 ద్ధుబాహిగుప్యధివ్యపేజో హయ్యాకాశమ. అనెడు పంచభూతములకునశ్వనిమొద
 లుకరినక్షత్రములలో గ్రహంబున పృథివికినక్షత్రములు - జలమునకునక్షత్ర
 ములు- తేజస్సునకునక్షత్రములు- వాయువునకునక్షత్రములు- ఆకాశమునకు
 నక్షత్రములు, నీరీతినివిభజింపగా వంశతులజన్మనక్షత్రములలోనొకనక్షత్రము
 లుతేజోనక్షత్రముగనుండి మఱియొకనక్షత్రముజలభూతనక్షత్రముగనుండునని
 మృత్యుపదంబగునట్లుగాకున్నశుభలరంబగుననుట॥

(౧౩౬) మూ॥ ఇంద్రాగ్నియమతసురశ్చవరుణోవాయూఃకుబేరశ్శివః
గాదిప్రభవోదినాదితయోష్యేకైశశష్టోదశః । నాసత్యాదికమేకమేకముడుతచ్చి
ప్రతయంపూర్వవత్సూర్యాద్యష్టభగాశ్చకేతురహితాః । ప్రాదిషస్తాపితాః॥
వ్యా॥ అ॥ అథ న్వాభ్యాంజ్ఞో కాభ్యాంచంద్రయోగవర్గమాహ॥ ఇంద్రాగ్నిః । ఇంద్ర
శ్చఇంద్రాగ్నియమః । ప్రసద్ధతసురోనిర్ముతః । వరుణః । వాయూఃకుబేరః । శివః । ఇశ్వ
ష్టావేతే । ప్రాగాదిప్రభవః । ప్రాగాద్యష్టదిశామధిపతయః । ఏవం దినాదిత్యధయః ।
నాదిః । ప్రతిః । తస్యైవాదిత్యేషాంతతథోక్తాః । తనాదయష్టోదశతీధయః । తేష్యేకైశ
శః । ఏకైకదినం । ఏకైకస్యాం । ప్రాచ్యాం దిశిక్రమేధద్విరావత్యాస్తాభ్యాం । ఏవం నాస
త్యాదికం । చాసత్యావశ్యసేనైవ అదిత్యస్య తత్తథోక్తం ॥ ని॥ నాసత్యావశ్యనాథప్రా
వాశ్యసేనాచతాపుణాదిత్యమరః । ఏకైకముడునడుత్రం । చ । ప్రాగాద్యష్టదిక్షుక్ర
మే॥ త్రైగావ్యత్యాస్తాభ్యాంతదాచతుర్వింశతిర్భవతి తచ్చిష్టత్రయం । తేషాం । నడు
త్రాణాం శిష్టత్రితయం పూర్వవత్సూర్యాదిదిక్షుస్తాభ్యాం కేతురహితాః । కేతుభి
న్నాష్టభగాలష్టగ్రహప్రాగాదిదిక్షుస్తాపితాః । స్థాపనీయా ఇశ్వరః ॥

(౧౩౭) మూ॥ దంపత్యోరపి జన్మధిష్ఠ్యవశతోజ్ఞాత్వాచతాంతాండిశం
తత్రస్థోదుపతిగ్రహేంద్రవిధిదిక్షాధారిసామ్యేష్టతామ్ । తేషామైత్రవశాశ్చ
మైత్రముభయోస్సామ్యేసమత్వంతథాశ్రతుత్వయంయదిశత్రువైనశశభృద్యో
గాఖ్యవర్గస్త్యయమ్॥ వ్యా॥ దంపత్యోరితి॥ దంపత్యోఃజన్మధిష్ఠ్యవశతఃజన్మనకు
త్రవశాత్ - తాంతాంపురుషనకుతాదిష్టితాండిశంస్త్రీనకుతాదిష్టితాండిశం
జ్ఞాత్వాతత్రస్థోదుపతిగ్రహేంద్రవిధిదిక్షాధారిసామ్యేష్టతాంతత్రస్థోదుప
తేతద్విశిష్టనకుతాధిపతేగ్రహేంద్రస్యవతిధిదిక్షాధయోఃవిధినాధోధిక్షాద
శ్చతయోశ్చతేషాంబతుర్ణాం మైత్రవశాత్మిత్రత్వేనత్యర్థః ఉభయార్థంప
శ్యోరపిమైత్రంమిత్రతా - తేషాంసామ్యేదంపత్యోరపి సమత్వంతథాతేషాంశ
త్రుత్వేయధి-దంపత్యోరపిశత్రుత్వేన-అయమర్థస్సంపన్నః పునర్నకుతాదిష్టితః

దశవిద్యమానానాంనక్షత్ర గ్రహతదిద్వితీనాంచ స్త్రీ సక్షత్రాధిష్ఠితదిశి విద్య
మానానాంనక్షత్రగ్రహతదిద్వితీనాంచ నాచవరస్వరంమిత్రత్వేదంపతోర్జరపిమ్మిత్ర
త్వంశత్రుత్వేశత్రుత్వం సమత్వేసమత్వమిత్రమయమేవ శశభ్యద్యోగాఖ్యోచంద్ర
యోగవర్గభిత్వవ్యతౌతి ఈ రండుశ్లోకములచేతజంద్రయోగవర్గువును జెప్పుచు
న్నాడు॥ తా॥ ఇంద్రవాద్యధిపతులుగల ప్రాగాద్యష్టదిక్కులయందునుబ్రతింతు
ములగుండతిధులనొకొకరకటిగ రెండుమార్లు సఖ్యవ్యాదీనక్షత్రములనొక్కొ
కరకటిగలిగినక్షత్రములపూర్తిచరకు- సూర్యద్యష్టగ్రహంబులనొకొకరకటి
గనుగ్రమంబునస్తాపింపగా వరనక్షత్రమున్నదిక్కునందేర్పడిన నక్షత్రాధిపగ్ర
హాధిపదిశాదికతు కును - వధూనక్షత్రమున్నదిక్కునందేర్పడిననక్షత్రాధితుల
కునుమిత్రత్వముగలిగియున్నదలపతులకుమిత్రత్వముగలుగును సమత్వముగలిగి
యున్నవీరలకునుసమత్వముగలుగును - శత్రుత్వముగలిగియున్నవీరికిశత్రుత్వ
ముగలుగును॥

(౧౩౮) మూ॥ గోత్రేశాంక్రమణోమరీచిభగవానతిర్వసిష్టోంగిరాఃపౌల
స్త్యోపులహాంక్రతుఃపరిణయేచ త్వోచత్వారిచ । దప్రాదీన్యపినాభిజింతికలహ
న్యోదేకగోత్రంగతే దంపతోర్వదిజన్మభేదసతతంగోత్రాఖ్యవర్గస్త్యయమ్॥
వ్యా॥ అథగోత్రవర్గమాహ॥ గోత్రేవాణామ్॥ మరీచిర్భగవానతిర్వసిష్టోంగిరాః
పౌలస్త్యోపులహాంక్రతుఃప్యేతేనప్రపయంత్యోర్యాదీనాంక్రమేణగోత్రేశా
భవన్తిరాభిజిన్తిఅదిత్యహితానిదప్రాదీనిచత్వారిచత్వారిన్క్షత్రాణి ఏకగోత్రా
ణిభవంతీతి శేషంఅశ్వీభరణ్యేత్రికారోహిణ్యమరీచిగోత్రాభవంతీవలమృగ
శిశూదీనాంచతుర్ణాంక్రమేణబోధ్యత్ప్రయోజనమాహదంపతోర్వదిజన్మభేదజన్మ
నక్షత్రేఏకగోత్రంగతేయదిదంపతోర్వతతం కలహస్సన్యత్ భిన్నగోత్రంగతే
యదిశుషమిత్యథాల్లిభ్యతే, పరిణయే వివాహవిషయేఅయంగోత్రాఖ్యవర్గః॥ అ॥
గోత్రవర్గువును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గోత్రాధిపులగుమరీచ్యత్రవసిష్టాంగిరాఃపౌ
లస్త్యపులహాంక్రతువులనెడినప్రబువులయందును గ్రమంబునసభిజత్సహితాశ్వీ
న్యాదీనక్షత్రములు నాలుగేసినక్షత్రములవరుసనెన్నగావధూవరులజన్మనక్ష
త్రనాకగోత్రమునొందియున్నగలహకరంబగుననులు॥

(౧౩౯) మూ॥ వగ్దామపివిశలింపరిణయే జేయాస్సుటంచూ
సురైవ్రాణాంగ్రహమిత్రతైవనియతారాజ్ఞాంప్రధానంగణః । స్త్రీదూరం
తువిశాంప్రధామపరోయాన్యాఖ్యవర్గో మహానన్యేషాంశుభదోభవేత్ స్ఫు
టమిదంశాస్త్రంవిచింత్యంబుధైః॥ వ్యా॥ ఇన్ధంవింశతివర్గాప్రపంచయత్వేదా
నీంతేమవిప్రాదీనానియతవర్గానాహ॥ వగ్దామితి॥ భూసురైజ్యోతిశ్శా
స్త్రాస్త్రేర్దిగ్రాఃపరిణయేవివాహవిషయేవగ్దామక్తవగ్దాంవింశతిస్సుటం

యథాతథాజ్ఞేయాః పంచాంగీయాః ఇయాన్త్రుః శేషః విప్రాణాం గ్రహమిత్ర
 త్వేననియతా అవశ్యకా - రాజ్ఞాంక్షత్రియాణాం గణాంగణవర్గః ప్రధానముఖ్యం
 విశావైశ్యానాం స్త్రీదూరమేవ ప్రధానం అన్యేషాం శూద్రాదీనాం అపరామ
 ణానధికః యోవ్యాఖ్యవగః శ్శుభదోభవత్ - ఇదంశాస్త్రబుద్ధిః పండితైః స్ఫు
 టంసమ్యక్ చింత్యం విచారణీయం నన్వేషం చతుర్వగా శ్శుభదా ఇత్యుక్తే ఇతర
 వగోపన్యాసస్య వైఫలంస్యాత్ - తేషాంకుత్రావ్యయోకాభావాదీచైన్ద్రే
 తుండేశభేదేన తేషామపి గ్రంథాంతరే ఉపయోగసద్భావదశకనాత్ - తథా
 హి|| క్షో|| మాహేంద్రం మాగధేక్షాత్ పాలచాలేపంచనాడికా మాద్యేనాడిరా
 శిశూటాంగహమైత్రంతేదైవత || హేలేవిదేహేలింగంస్యాద్వశ్యః కాశ్చరమండ
 లే| వేధాసార క్షుప్రిషయేమాశవేరససంజ్ఞికం|| సర్వేరాశిగణయోగ్యహ
 మైత్రంచశోభనమిత|| తా|| జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞులగువిప్రలకావశ్యముగఁజూడదగిన
 యీ ౨౦ వర్గపుటలో ద్రావ్యగులకు గ్రహమైత్రీవర్గును - రాజులకు గణవర్గును -
 వైశ్యులకు స్త్రీరీఘవవర్గును - తక్కిన శూద్రాదులకు యోనివర్గును ముఖ్యంబులు -
 శేషించిన గుల వర్గపుటను దేశభేదముచే వ్యాఖ్యయందు విప్పియున్న తెలుగున
 నాయూ దేశములయందు పయోగింపబడునని తాత్పర్యము||

(౧౪౦) మూ|| జన్మరేఖావరస్య యోజ్యమనిశంస్త్రీ జన్మధిష్ఠ్యంబు తైర్జ
 న్మక్షేత్రంపుర వస్యయోజ్యమనిశస్త్రీనామభేనాథవా| పున్నామన్నుకదాతనా
 పియువతేజస్వర్క యోగః పునధకంపత్యోర్వదిదామధిష్ఠ్యయుగళం యద్వా
 శుభంస్యాత్తయో|| వ్యా|| అ|| అథోక్తవగఃచారణాహజన్మరామనక్షత్రపిక
 కమాహ|| జన్మక్షేత్రజేత్రబుద్ధజ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైర్జ్యైర్వైర్వరస్యజన్మక్షేత్రస్త్రీ
 జన్మధిష్ఠ్యంస్త్రీజన్మనక్షత్రం అనిశంసర్వదాయాజ్యంఅథవాస్త్రీనామభేనస్త్రీ
 నామనక్షత్రేసహపురుషస్యజన్మనక్షత్రంవా యోజ్యంపున్నామన్నుపురుషని
 మనక్షత్రేణయువతేస్త్రీయోజన్మధిష్ఠ్యయోగఃనకదాచననయోగ్యశ్శ్యధక
 యద్వాదంపత్యోర్వామధిష్ఠ్యయుగళంపుసః , నామనక్షత్రద్వయతతుతయో
 దకంపత్యోశ్శుభంస్యాత్|| అ|| ఈచైప్పబడినవింశతివగుకలనువిచారించుటక
 న్మరామనక్షత్రములయోగ్యయోగ్యత్వములజెప్పుదున్నాడు|| తా|| వరుజన్మ
 క్షత్రముతోస్త్రీజన్మనక్షత్రముశేర్చుటముఖ్యమటుగాకన్నస్త్రీనామనక్షత్రవ
 తోవరునిజన్మనక్షత్రముచేపకవలయునదియునుంగాని పక్షంబునసుభయులన
 మనక్షత్రములజేర్చిచూడవలయుగానివరనామనక్షత్రముతో వధూజన్మనక్ష
 మునొకప్పుడుంజేచకవలదనితాత్పర్యము||

(౧౪౧) మూ|| జాతాయాఃపదమేకమేవయువతేజాతస్యపాద
 యంపునశ్యేష్టపదాఃఖ్యురేపదిణమే సంస్థిరాశిభవవత్| పూర్వాధికాధి

రుషస్యభేనమపదేజాతవధ్యాః పునరాతాయా అసరాధకమౌధ్యముభయో
 స్సందిగ్ధమృత్యుత్పదమ్॥శ్లో॥౧॥ సంధిగ్ధరాశినక్షత్రస్వరూపందశకక్షత్ర
 త్సమూహా॥ జాతాయాశ్చతి॥ విషమాంఘ్రిభేత్రదాన్నక్షత్రేజాతాయాఃయి
 తతేస్త్రీయాఃఎకవిదమేవ, విషమాంఘ్రిభేత్రాతస్యపుంసఃపాదత్రయంచేత్సీ
 రిణయేశుభంభవేత్, అయమేవసందిగ్ధరాశిరిత్యుచ్యతే, ఏవంసమపదేభద్విశా
 న్నుక్షత్రే, పునశ్శుభస్త్వధాకంజాతస్యపురుషస్యపూర్వాధాకంసమపదేభజా
 తాయాః,వధ్యాః అసరాధకముత్రరాధాంచేమథయోదకంపత్నోః,అభ్యం
 శుభకరమిన్ద్రధాంశ్చదమేవసందిగ్ధమృత్యుమిన్ద్రుచ్యతే. పదమేకమేవేద్యేవకారేణ
 వ్యత్యయేఅశుభకరమిన్ద్రవ్యతా॥సందిగ్ధరాశినక్షత్రములస్వరూపములనుదె
 లువుచున్నాడు॥తా॥ త్రిపాన్నక్షత్రములయందుబుట్టినవనితరాశిఅనక్షత్రమం
 దొకపాదముతో నీరియుండినత్రపాన్నక్షత్రజాడగువనిరాశి. అనక్షత్రమందు
 మూడుపాదములతో జేరియున్నను శుభకరంబగుననుచిది సంధిగ్ధరాశియనబ
 దుద్విపాన్నక్షత్రపూర్వాధాకమునబుట్టినవరుండును ద్విపాన్నక్షత్రోత్తరా
 ధాకమందుబుట్టినకన్యయు॥ శుభకరులగుమరదిసందిగ్ధక్షత్రమచంబడుకడక్త
 వ్యతిరిక్తముగనున్నశుభకరంబగునితాత్పర్యము॥

(౧౦౩) మూ॥సూక్ష్మశాలయతశ్చశుభావభిజిద్వర్షమహూతోక
 ప్తమస్సాస్యత్సర్వేషామిమంగళేషుశుభకృత్సోమూళికసప్తమం॥ పౌర్ణమాసోద
 యతోముహూతఃఉషాశ్చైత్యంతద్వయతూత్తమంవేశ్యాః॥ కరపీడినేనతులర
 స్సాన్యత్రతత్సూప్తవత్॥ శ్లో॥౧॥ ఇభిజిహ్వాధూశ్యుషఃకాలనిరాకయమాహ॥
 సూర్యో॥ సూక్ష్మశాలయతేనూర్యస్థి॥రాశేశ్చతుర్ధాంలగ్నమితశేషః॥భిజి
 దభిజిత్సంజ్ఞికస్సాత్పత్యంతరమాహ॥యద్యేతి॥ అధవాతప్తమసూర్యోదయా
 వ్తమోముహూర్తావాభిజిత్సాగ్రత్ తత్సర్వేషామిమంగళేషు శుభకమకసుశు
 భకృత్ సప్తమంసూర్యస్థితరాశేస్సప్తమలగ్నంగోధూళికంగోధూళిసంజ్ఞకం
 స్సాత్సూర్యోదయతేసూర్యోదయాత్॥ ప్రాహ్మర్షం॥ ముహూతకఃఉషః
 ఉషఃకాలఇత్యుచ్యతే॥ అనయోఃఫలంతుపూర్వవద్భోగ్యం॥ అంతద్వయం॥గో
 ధూశ్యుషసోద్వయంవేశ్యాదేస్సంకరాదామిత్యధాకరపీడినేనివాహేఉత్త
 మంముఖ్యం॥ పరస్యచాహ్నాదాదివణాన్యతుగోధూశ్యుషసోద్వయంననుభ
 కృత్॥ తహి॥తేషాంకీదృశంలగ్నయోగ్యమిత్యతఅహ॥ వేశ్యాదేరన్యత్రవైగ్రీవ
 శ్చకవిషయేతత్ అభిజిన్ముహూతపూర్వవత్ పూర్వోక్తపేత్యర్థః॥ అ॥ అభిజి
 న్నోధూశ్యుషఃకాలనిరాకయమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యోదయలగ్నము
 నకు ౪ వలగ్నముగానిలేకరవముహూతకముగానియధిజినుముహూతకమని
 యు ౭ వలగ్నముగోధూళికమనియు ఉపయమునకుబూగ్వముహూతకము

షఃకాలమనియమినిలో బ్రాహ్మణాదివణకత్రయమునకభిజిన్మహాతకము
భ్యమనియదక్కి నవియశుభకరంబనియవేశ్యాదిసంకరులకు ౩ కాలములుము
భ్యములగుననియననుట॥

*

.. (౧౪౩) మూ॥ యావత్స్పందతలోచనశుభకరంతతోటిభాగో
తువేత్తల్లగ్నేశుభకాలఏవసతతంబ్రహ్మనజానాతితం॥ అన్యేకి పునరేవకర్తుగ
భతతొలశుభోవాశుభః పూర్వాద్భవశాద్భవేత్సనుయ విత్తత్పాక్షిమా
త్రంసదా॥వ్యా॥అ॥అథలగ్నశంసానిగమయ॥యావదితిలోచనలనేత్రంసు
ఖరంయథాతథా - యావద్భూతతొలస్పందతవలతి - తతోటిభాగస్త
స్యనిమిషకాలస్యకోటిభాగోయస్సవీవలగ్నేశుభకాలస్సతతంక్షవేత్ - తంతా
ద్యక్ సూక్ష్మకాల బ్రహ్మలానజానాతి॥ అతిసూక్ష్మత్వాదిభావః॥ అన్యేః సు
ష్యాః - కేపునంబగ్నేశుభకాలంజానంతేతేకిమువక్తవ్యనజానంత్యేవేత్యర్థః కిం
తుకర్తుః శుభాశుభకతుకః పూర్వాద్భవశాద్భవంతరియపుగృహపకర్ణవ
శాత్తతొలశుభకాలశుభఃఅశుభోవావాభవేత్ , పూర్వాద్భవంశుభం
వేచ్ఛభంభవతి సకలకార్యస్యాద్భవజన్యత్వాదిభావః, తత్రజ్యోతిశ్శాస్త్ర
విదంప్రశాంతమనసమిత్థానివాదైర్జ్ఞః కిమర్థంప్రార్థనీయ ఇత్యాశంక్యాహః
సమయవిత్ జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞతత్సయమానం తస్యగ్నస్యసాక్షిమాత్రంసా
ద్యేవ,నశుశుభలగ్నప్రదాదా॥అ॥లగ్నప్రశంసనుజన్మచున్నాడు॥తా॥ శుభ
కరమగునట్లుచలించబడికనురేప్పపాటులో కోటి గుంశపరిమాణ కాలముల
గ్నమందుశుభకాలమగును, చితవిచిత్రనిర్మాణమురుండగువిధాతగుండ
దెలిసికొనుట సాధ్యంగానియట్టికాలమును మనుష్యులెఱుంగజాలరుగాననె
ల్లరులకుజన్మాంతరకృతపుణ్యపాపకర్మాను సరణములగ్నముసంప్రాప్తమగు
ను, సకలమయినవారికిజ్యోతిశ్శాస్త్రాద్భిజ్ఞుడుసాక్షిమాత్రుడెగాకలగ్నప్రదాత
గాడనుటతాత్పర్యము॥

*

(౧౪౪) మూ॥ ముద్రాగంభః ధౌడ్రయోదశవసుశ్రోణాత్రిపూర్వో
త్తరాబ్రాహ్మదిత్యకృశానుశక్రపవనాఃపుత్రాథకదస్తారకాః॥ వారాజీవకవి
జ్ఞమందశశినాంశేస్తాఅధాశోభనాగ్నిమాదివసాదివిష్టితిథయః పాతావ
మావైధ్యతి॥ వ్యా॥అ॥ అథముద్రికారంభకాలమాహ॥ముద్రేతి॥ ముద్రారం
భవిధౌముద్రాప్రదానకరణే , వసుశ్రోణాత్రిపూర్వోత్తరా బ్రహ్మదిత్యకృ
శానుశక్రపవనాః ధనిస్తాత్రవణపూర్వఫల్గునిపూర్వాషాఢా పూర్వాభాద్రా
ఉత్తరఫల్గు న్యుత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాదరోహిణీ పునర్వసూకృత్తికా శ్వే
ష్టాసావిత్యభిత్రయోదశ - కరకానత్మత్రాణే॥ ౧॥ నత్రమృతంభంతా
రాతారకాభ్యుదయప్రాయముత్యమరఃశత్రాగ్గదాః పుత్రసంపత్కాగాజీవ

౧౦౮ కాలామృతే సవ్యాఖ్యాన - చతుర్థబాహు.

కవిజ్ఞుండశశినాంగురుశుక్రబుధ శనిసోమ - సంబంధినాః వారాః పంచశ్రే
ష్ఠాః ముఖ్యాః అశోభ నాస్తురిక్తా మాదివ సాదిష్టితిథయః క్తా పూర్వాక్షాః , అ
మావాస్యావసాదిప్రతిపత్, విష్టితిథింభద్రకరణతిథిః తద్దివసాయస్సోపి, పా
తోమహాపాతః అవమా, దినత్రయం, వైశ్యః వైశ్యతీయోగం ఏతే, అశోభ నా
భవంతీతి సర్వమవగంతవ్యం॥ అ॥ ముద్రికారంభ మునకు గాలనిణకాయమును జప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ ముద్రికారంభ విషయమై, ధ, శ్ర, పూ, పూ, పూ, భా, ఉప
ఉపా, ఉపా, రో, పుష, కృ, జ్యే, స్వా, ఈవత్తత్ర ములును, గు, శు, శు, క, బుధ, శని
సోమవారములును, శుభకరంబులగును, కీర్తిధులునమవస, ప్రతిపత్తుభద్ర
కరణతిథివ్యవహితమహాపాత ఆవమతిథివైశ్యతీయోగము వివిధ శుభక
రంబగుననియెఱుంగవలయుననితాత్పర్యము॥

*

తృతీయబాహుస్సమాప్తః.

కాలామృతే సవ్యాఖ్యానే - చతుర్థగిందుపాఠరంభః.

(౧౦౯) మూ॥ శ్రావణ్యోగురుశుక్రయోగ్విమలయోగకుయాకద్య
పాకగ్గుశతుగ్రహాభిలబహ్వాచరిత్రవణభేసింహంగతే భాసూరే, మాస
కరకట కేమమాధ్యసహితేశాభేశ్వరాణాం రవేస్సంక్రాంతోగృహజేనకార్య
మథవాతత్ప్రప్తపద్యాచరేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అధర్వాభ్యాంస్తోకాభ్యాంశ్రావ
ణపూజామకాలమాహ॥ శ్రావణ్యమితి॥ గురుశుక్రయోగవిమలయోగినస్తం
గతయోస్సతోః శ్రావణ్యం శ్రవణనక్షత్రయుక్తా పౌర్ణమాసీశ్రావణీతస్యాం
శ్రావణశుక్ల పౌర్ణమాస్యాంతత్ ప్రసిద్ధుడపాకర్మకుర్యాత్ । ఎద్యర్థే లిట్ ।
యాజుష్యతి శేషః అభిలబహ్వాచరిత్రవణయుక్తాభాప్రవర్తకాః శ్రవణభేశ్రా
వణీమాసేయస్మిన్ కస్మింశ్చిత్ శ్రవణనక్షత్రయుక్తదివసే ఉపాకర్మకుర్యః స
ర్వేషాం భాసూరేసింహంగ శేసతి మాశేశ్రావణమాసేకరకటకేనాకరక
టప్తే సతివాకార్యం సింహం సతే భాసూరగ్రహచవంస్కదో త్తరదేశవిషయం ।
తదుక్తం నిణకాయసింహం॥ శ్లో॥ కుళీరేరవిసంయుక్త ఉపాకుయాత్తుదక్షణేనర్మ
దో త్తరదేశేతుకర్తవ్యం సింహ గేరవావితికించ । శాభేశ్వరాణాం సామవేదా
ధిపోభామః అధర్వణవేదాధిపోబుధః తయోర్మధ్యరహితే సతికార్యం । గుణవ
చనందాగ్నిహోదిభ్యశ్చివ్యజ్ఞే । సామాధర్వణవేదినా విషయమిదం । ఋగ్య

(౧౪) కాలామృత - సవ్యాఖ్యాన - చతుర్థబంధః ౧౦౫

జుర్యేదినాంతు గురుశుక్రయోర్విమలయోరిత్య సనైవగతార్థత్వాత్ గురుశుక్ర
యోరేవముగ్యజుర్యేధాధిపతిత్వాదితివభాః అతఏవశాఖేశ్వరాణామితిహావ
చనస్యవచనపరత్వేనవ్యాఖ్యానం సంగచ్ఛతే - రవేస్సంక్రాంతోడపాకర్మడివ
సేష్ఠార్యసంక్రాంతిర్యదిగ్రహణేచంద్రగ్రహణేవాయదీచనకార్యం-తర్హికదా
కార్యమిత్యాశంక్యాహ॥ అథపేతి॥ తదుపాకర్మప్రోష్ఠపద్యాంప్రోష్ఠపదానతిత్ర
యుక్తాపౌర్ణమాసీప్రోష్ఠపదానతిత్రయుక్తాపౌర్ణమాసీప్రోష్ఠపదీతస్యాంభా
ద్రపదపౌర్ణమాస్యాంచరేత్ కుర్యాత్॥ అ॥ రెండళ్లోకములచేత శ్రావణహిమ
కులమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యజుర్వేదులుగురుశుక్రలస్తంగతులుగాకయుం
డగా శ్రావణశుద్ధ-౧౫యందును-సమస్తముగ్వేదులును శ్రావణమాసమందేదిన
మందు శ్రవణనక్షత్రముసంభవించునోయాదినమందును- శాఖాత్రయప్రవర్తకు
లునుసూర్యుడుసింహరాశియందైనను గటకరాశియందైననుండగాతమతమవే
దాధిపులనస్తగతులైయుండగాను పాపకర్మజేయవలయుననియునాదివసంబు
నగ్రహణసంక్రాంతులుసంభవించెనేనిభాద్రపదశుద్ధ౧౫యందు- జేయవలయు
ననితాత్పర్యము॥ సూర్యుడుసింహరాశియందుండగానగ్నదోతరదేశమందును-
కటకరాశియందుండగాదక్షిణదేశమందు జేయవలయుననిగ్రంథాంతరమందు
జెప్పబడియున్నది॥

(౧౪౬) మూ॥ దోషోయంసమఏవచేదనధి కోనల్పశ్చమాగద్వయే
తత్రశ్రావణమాసఏవవిధి వత్కర్యాదుపాకర్మతత్ । కర్మోత్సర్జననామకర్మ
తదపిచాపూర్వోషధీనాంతదాప్రాకట్యం యదివాస్తిచేదధచరేన్నాసేనభస్యే
తథా॥ వ్యా॥ దోషఇతి॥ అయందోషఃపూర్వోక్తమూఢాదిదోషఃమాసద్వయే
శ్రావణభాద్రపదమాసద్వయే - అనధికోల్పశ్చసమశ్చేదిత్యర్థః - తత్రశ్రావ
ణమాసఏవ - తదుపాకర్మ - విధివచ్ఛాస్తోక్తంయథాతథా- కుర్యాత్ - స్వ
కాలస్యబలవత్వాదితిభావః ప్రసంగసంగత్యా ఉత్సర్జనకాల మాహకర్మేతి॥
ఉత్సర్జననామకంకర్మ - పౌష్యశుక్లపౌర్ణమాస్యాంవిధేయం హిమకర్మణు
తదపిచాపౌష్యమాసోదోషయుక్త శ్చేన్నాఘికార్యఉభయత్రాపిదోషస్స
మశ్చేత్పౌష్యమాసఏవ కార్యమిత్యర్థః - శ్రావణ్యాంపౌర్ణమాస్యావధ్యాయ
ముపాకృత్యమాసంప్రదోషేణాభియాత - వైష్ణాంపౌర్ణమాస్యాగ్నరోహి
ణ్యాంవావిరమేదిత్యుత్సర్జనకాలస్యాపస్తంబేనోక్తత్వాత్ - పూర్వోషధీనాం
ప్రాకట్యంపూర్వసస్యప్రదూర్భావఇత్యర్థః - శ్రావణేనాస్తియదితదానభ
స్యేమాసేభాద్రపదమాసే॥ ని॥ స్మర్యభస్యః ప్రోష్ఠపదభాద్రభాద్రపదాగ్న
మాగ్నిత్యమరః • ఉపాకర్మచరేతుర్యాత్ - గురుశుక్రయోర్విమలయోరితిప్ర

త్వమహాపాకర్మవిషయః - తథాచకాశ్యపః॥ శ్లో॥ గురుభార్గవయోర్నాథ్యే
 బాల్యేవావార్థ కేపిచ॥ తథాధిమా సేసంసగ్నేమలమా సేషుచద్విజం॥ నకుర్యాద్వా
 ద్యుపాకర్మకృతంకర్మదసిష్ఠులమితి॥ తా॥ పు ర్వోక్తో క ముతై . మూ థాదిదోష
 ములుశ్రౌవణ-భాద్రపదమాసములయంసు సమాసములుగానుండేనేనిస్వకాల
 ముబలవత్తురమైచందువలన శ్రౌవణమాసమునందేయుపాకర్మజేయపలయున
 నియుపుష్కళుద్ధగయందు-జేయదగినయుత్సర్జనమును హేమామికర్మచాకాలము
 మూ థాదిదోషయు క్తమైయుండేనేని మాగశుద్ధగయందు-జేయదగినదనియు
 బుష్కమాఘమాసములయంసు దోషముసమాసముగానుండేనేని పుష్కమాస
 మందేచేయదగినదనియు-శ్రౌవణమాసమిందే మొదటిపైగులుయుల్పత్తి కయు
 న్దనేని సుపాకర్మవిషయమని కాశ్యపః చనమువలన దేయవచ్చుచున్నది॥

(౧౪౮) మూ॥ సంధాపర్వసురి క్తపైశ్చకనిశాసంధ్యాప్రషుప్తతేభు
 క్తామిత్రమఘాత్త రాగ్నిదనుజప్రాశేనజన్మోదుషు॥ పాలేకరటకన్యకాఘట
 ధనుర్మాసేషుమృత్యుప్రదక్షౌరం భానుజభౌమభానుడివసే శక్తియదాగర్భిణీ॥
 వ్యా॥ అ॥ అథ ద్వాభ్యాంక్షౌర కాలమాసా॥ నందేతి॥ నందా॥ నందతేథయః పర్వసు
 అమావాస్యాది, పర్వసు, రిక్తాః పూర్వోక్తాః పితృనిధయః, విశారాత్రిః, సం
 ధ్యాసూర్యోదయకాలస్సూర్యాస్తమయికాలశ్చ ఉప్రమిపడుద్వయగతా, ఏతే
 ఘడివసేషుప్రతేవ్రతదివసేషుక్తాభ్యోః సంధ్యత్వామిత్రమఘాత్త రాగ్నిదనుజ
 ప్రాచేషజన్మోదుషమిత్రమనూరాధామఘాప్రసిద్ధాడిత్తరాండుత్తరాత్రయం
 అగ్నింకృత్తికాదనుజంషిగాలంప్రాశేనోరోహిణీ, జన్మోదుజన్మనతేత్రంఏతేషు
 నక్షత్రేషుచపాతేన్యతీ పాతమహాపాతయోరనుకరణంకించకరటకన్యకాఘ
 టధనుర్మాసేషు, భానుజభౌమభానుడివసేషుశన్యగారకారకావాససేషుచప
 త్నీయదాగర్భిణీ-అత ఇనిర నావిలమత్త, ధేనిః ఋషే ధ్యఇలిపాషేరషాభ్యామి
 తిణత్వంషణ్ణసాదూర్ధ్వఏతేషుసరేషుక్షౌరక్షౌరకర్మమృత్యుప్రదం - అయో
 గ్యమితియావత్॥ ౧॥ రండుశ్లోకములచేతక్షౌరకాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
 ౧౪౯ వశ్లోకమునందుచెప్పబడినందరి క్తతిధులు, పంచపర్వంబులు, పితృనిధులు, ఉ
 భయాప్తములు, ఈతిధులయందును రాత్రియందును, సూర్యోదయ సూర్యాస్తమ
 యకాలములయందును, వ్రతదినములయందును, భోజనానంతరమందును అమా
 రాధా, మఖ, ఉత్తర ఉత్తరాషాఢ, పుత్తరాభాద్ర, కృత్తిక, మూల, రోహిణీ, జ
 న్మనక్షత్రమువీడియందును, న్యతీ పాతమహాపాతలయందును, కటకకన్యాకుంభ
 ధనుర్మాసములయందును, అదిత్యాంగారకశనివారములయందును భార్యగర్భ

జయేయమండగానాటవనెలమొదలుప్రసూతికాలమువరకును, తొరంబుభక్త
రంబనితాత్పర్యము॥

(౧౮౮) మూ॥ తస్మాహస్తచతుష్టయూనిగురుశ్రీశత్రయాశ్చేంద్రవో
జ్యేష్ఠాంత్యోదుచమధ్యమంచుభక్తృచ్ఛంద్రజ్ఞవారాన్వితరోగాంతేమృతకర్మ
సుక్రతుషిధౌపుణ్యస్థతశోభనేకారాగారవిమాచనేశుభకరంతొరంతువర్జ్యా
స్వపివ్యా॥అ॥తసోయోగ్యకాలమాహ॥ శస్తాభితిహస్తచతుష్టయంహస్తచి
త్రాస్యాతివిశౌఖాః, ఆదితీః, వునన్వసూ, గురుః, వుష్యః, శీశత్రయం, శ్రవణధని
స్తాశతభిషః, ఆద్యఃఅశ్వినీ, బిందుః, మృగశిషః, ఏతాఏకాదశతారాశస్తాఃప్ర
శస్తాః జ్యేష్ఠాంత్యోదుచేతిసాధక్యాభిప్రాయేణ ఉడ్విత్యేకవచనంజ్యేష్ఠారేవ
తీర్థయఃచమధ్యమలనుత్తమమిత్యర్థః చంద్రజ్ఞవారాన్వితసోమబుధవారయు
తేదితేతొరంశుభకృత్ రోగాంతేవ్యాధినివృత్తికాలేమృతకర్మసుక్రతుషిధౌక్ర
త్వారంభేపుణ్యస్థలేకాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రేశోభనవివాహతూర్పరదినఇత్యర్థఃకా
రాగారవిమాచనే బంధనగృహనివృత్తౌఏతాసువర్జ్యాస్వపి అయోగ్యతిథ్యాది
ష్వపితొరంశుభకరం॥ అ॥తొరమునకుయోగ్యకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥
అశ్వినీమృగశిర్షముఖనర్వసుపుష్యమిహస్తచిత్రస్వాతివిశౌఖ- శ్రవణము-ధోష్ట-
శతభిషము-ఈగరినక్షత్రములు- సోమబుధవారంబులునుప్రశస్తంబులనియుజ్యే
ష్ఠరేవతిఈశ్చమధ్యమంబులనియు ఆరోగ్యస్నానమృతకర్మయగారంభకా
లములయందు కాశ్యాదిపుణ్యక్షేత్రప్రవేశకాలములయందునువివాహదినమున
కుబూర్వదినంబునందును గారాగృహవిముక్తికాలంబునందు నీకాలములయన్తు
తొరంబే ధర్మధ్యాదులున్నశుభకరంబులనితాత్పర్యము॥

(౧౮౯) మూ॥ బద్ధీయాచ్ఛరికాంచరాజపురుషఃప్రాగేవపాణిగ్రహః
స్కౌజీబంధనభేసురాన్విత్యగణంసంపూజ్యతత్సద్గుబ । కట్యాంవామతఏవలక్ష
యుతాం శేషంవివాహాక్తవత్తారాచంద్రబలాన్వితః కుజగురుబ్రహ్మఖ్యవా
రేష్వపి॥వ్యా॥అ॥అథరాజకుమారణాంఘరికాంబంధనకాలమాహ॥ బద్ధీయా
దితి॥ రాజపురుషఃరాజాచాసాపురషశ్చేతిసమానాధికరణసమాసః- తారా
చంద్రబలాన్వితస్సృక్ పాణిగ్రహత్- ప్రాగేవపూర్వమేవ- మాంజీబంధనభేడుప
నయనయోగ్యవక్షత్రే- సురాగ్రహదేవతాః- పితృగణంమాతాపిత్రోర్గురూ
ణాంచగణం సంపూజ్యగంధమాల్యాదిభిరభ్యర్చ్యతత్సద్గుబ ఆయుధగృహంచ-
తోరణపతాకాది భిరలంకర్యకుజగురుబ్రహ్మఖ్యవార్యేషుకుజగురుసూర్యవా
షు- లక్షణయుతాంశస్త్రశస్త్రాక్తలక్షణసంపన్నాంఘరికాంలసిపుత్రికా॥ని॥
స్యాచ్ఛస్త్రీ చాసిపుత్రిచఘర్వికాచాసి ధేకేత్యమరః - కట్యాంవామతఃసవ్యక్

అ. బి. థి

ట్యాం|| ని|| వామంశరీ రేసవ్యంస్యాదపసవ్యరితుదక్షిణమిత్యమరః - బద్ధీయాత్
 ధౌర్యేత్ - శేషంవారనక్షత్రతారీక్తంలగ్నాదికంవివాహాక్షవత్ - వివాహే
 యాగ్రహసంపత్తిఃయల్లగ్నంచతత్సర్వమత్రాప్యూహ్యం|| అ|| రాజకుమారులు
 కత్తిరిధరించుటకు గాలమును జెప్పుచున్నాడు|| తా|| రాజకుమారుడువివాహము
 నకుమున్నేయుపనయనయోగ్యనక్షత్రముతోడను ఖాన్వంగారకగురువారము
 తోడను- వివాహయోగ్యవైనలగ్నదులతోడను- తారాచంద్రబలముతోడను
 గూడియున్నయొక శుభదినంబుననిష్ఠ దేవతలందలిదండ్రులనుగురువులఁబూజిన్చి
 ఆయుధగృహంబునలంకరించి శస్త్రశాస్త్రోక్తంబులగులక్షణములుగలసూరిక
 త్తినింటిప్రదేశమున కుడిప్రక్క ధరంపవలయుననితాత్పర్యము|| *

(౧౫౦) మూ|| షష్ఠాదౌసమవాసరేనవవధూసద్భప్రవేశశుభఃస్యా
 వాషోడశవాసరాత్పరిణయాశ్చుంచాంగశుద్ధింవినా| ఉద్వాహోద్యసవూర్బాపవని
 యమస్తాప్వంచవూర్బాత్తులకన్యారగటచాపగోరుషన్యయుకుంభాఃసిషే
 కేశుభాః|| వ్యా|| అ|| శ్లోక పాదత్రయేణనూతనవధూగృహప్రవేశకాలవూహ||
 షష్ఠాదావితి|| పరిణాయాత్ వివాహానంతరం షష్ఠాదౌషష్ఠదినప్రభృతినమవాస
 రేసమదినే- పంచాంగశుద్ధింవినాపిఆషోడశవాసరాత్, షోడశదినపర్యంతం, న
 వవధూసద్భప్రవేశః, నూతనవధూగృహప్రవేశః, శుభఃస్యాత్ షోడశదినాతిక్ర
 మేణగతివూహఉద్వాహోదివివాహప్రభృతిఅసవూర్బావిషమసంవత్సరేయాస్తిన్
 కస్మిక్ శుభదినేశుభః అయంనియమః విషమసంవత్సరనియమః ఆపంచవూర్బా
 త్పంచమసంవత్సరపర్యంతమేవఇతః పరంసపాదశ్లోకత్రయేణసిషేకకాలవూ
 హ|| తులేత్యాదినాతులకన్యాకరగటచాపగోరుషన్యయుకుంభాః ఆద్యా
 స్త్రయఃప్రసిద్ధాఃచాపోధనుః, గౌర్వ=వంరుషోమీనఃన్యయుక్ మిధునకుంభఃప్ర
 సద్ధివితాన్యష్టలగ్నానిషే కేమిధునకగ్నిశుభాః|| అ|| శ్లోకంబునకపాదముల
 చేతనూతనవధూగృహప్రవేశకాలంబును నాలవపాదమునిషేకయోగ్యలగ్నం
 బులంజెప్పుచున్నాడు|| తా|| వివాహమైనదినుముమొదలుగడవదినమువరకుస
 మదినములయందు దినవారనక్షత్రయోగకరణములనైనఁబూడక నూతనవధూ
 గృహప్రవేశమువచ్చుననియు గడదినములకు వెనుక ౫ సంవత్సరములవరకు విష
 మసంవత్సరములయందొక శుభదినంబున జేయవలయుననియు ౫ సంవత్సరము
 లకు వెనుక విషమసంవత్సరనియమముబనిలేదనియు, వృషభమిధున, కటక, కన్యా
 తులాధనుః, కుంభమీనములునిషేకయోగ్యంబులనియు తాత్పర్యము|| *

(౧౫౧) మూ || దస్యారానిలమిత్ర మూలవరుణ బ్రాహ్మ్యత్ర
 రాంత్యాచ్యుతాః పూజ్యాః పువ్యపునర్వసూ వసుశశిత్వష్ట్రాహ్వయా వధ్య

మాః । మధ్యేవాత్రతుప్రస్యఏవవిఫలాస్తారానిషేక పరామధ్యోభానుజీవాన
 రశ్యభృగుజజ్ఞా ర్యేందువారాశ్శుభాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథనిషేకేనక్షత్రవాసరానా
 హ॥దనేతి॥ దస్తారానలమిత్రమూలవరుణబ్రాహ్మ్యైత్తరాంత్యామృతాః
 అశ్వినీహస్తస్వాకృమారాధా మూలశతభిషగ్రోహిణ్యైత్తరాషాఢోత్త
 రాభాద్రావేణిత్రవణాఃపూజ్యాఃశ్రేష్ఠాఃపుష్యపునర్వసూవసుశశిత్వష్టాహ్వ
 యాఃపుష్యపునర్వసూధస్తామృగశీషచిత్రాభిధామధ్యమః అనత్తమా ఇత్యై
 ధః॥అత్రతుమధ్యమనక్షత్రాణామతుమధ్యేపరిగణితః పుష్యవిఫలఇత్యేవకారా
 ర్థః॥అపరాశ్యేషాస్తారాభరణీకృత్తిక్కా శ్రేష్ఠా మఘాపూర్వఖల్లునివికాఖా
 శ్యేష్ఠాపూర్వాషాఢాపూర్వాభాద్రావిఫలాః త్యాజ్యాఇతియాతత్ భానుజవా
 సరశ్యమధ్యమఃభృగుజజ్ఞా ర్యేందువారాః శుక్రబుధగురుసోమవారాఃశుభాశ్శు
 భకరాః॥అన్యేత్వశుభాఇత్యధాల్లభ్యతే॥అ॥ నిషేకవిషయమైనక్షత్రవారముల
 జెప్పుచున్నాడు॥ అశ్వినీ-రోహిణిపుత్తర-హస్త-స్వాతి-అనూరాధమూల-పు
 త్తరాషాఢ-శ్రవణము-శతభిషము-ఉత్తరాభాద్ర-వేణిత-ఈనక్షత్రంబులును-సో
 మ-బుధ-గురు-శుక్రవారంబులును- నిషేకమునకుముఖ్యములనియు- మృగశీషక
 ము-పునర్వసు-చిత్ర-ధనిష్ఠ-ఈత్రనక్షంబులుశనివారమునుమధ్యమంబులనియుపు
 ష్యనక్షత్రమత్యంతమధ్యంబనియుదక్కిననక్షత్రవారములనిషిద్ధంబులనియుసభ
 పాయము॥

(౧౫౨) మూ॥పక్షి పర్వచతుదశీపితృతిధీరిక్తాధరాత్రాష్టమీపీ
 త్వానిష్ఠ్యవమాదనాదిదినకృతామప్రదోషానపి॥ మాఘాదిష్టపిఞ్చసూది
 తమహదోషాన్పరిత్యజ్యతా శ్రావణ్యామపికాతికే సహిసీమానే నిషే
 కశ్శుభః॥ వ్యా॥ పక్షితి॥ పక్షిపక్షద్వయగతాపర్వాణి అమావాస్యాపూర్ణి
 మాదీని-చతుదశీపక్షద్వయగదా-పితృతిధయఃశ్రాద్ధదీనాది-రిక్తాఃపూర్వోక్తాః
 అథరాత్రనిశీధః- అష్టమీపక్షద్వయగతా- కించనిష్ఠ్యవమా-ష్టిర్బుధ్రకరణం
 అవమఃదినత్రయం - దినాదిదినకృతామప్రదోషానపిదిసాదిప్రతిపత్దినకృ
 తా-మా-స్థప్తమీద్రయోదశ్య- తయోఃప్రదోషావతాంతసర్వానపిహిత్వా
 త్యక్తాతాప్రసిద్ధా ఉచితపషాదోషా మూఢాదిమహదోషాపరిత్య
 జ్య-మాఘాదిషుమాఘప్రభృతిషుపంచసుమాసేషువాశ్రావణ్యాం- కాతికే-
 అథవాసహసిమాగశీషేమాసేవా॥ని॥ మాగశీషేసహమాగఇత్యమ
 రః॥నిషేకశ్శుభః॥అ॥నిషేకకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥తా॥ మాఘపూర్ణి నచైత్ర
 వైశాఖిజ్యేష్ఠశ్రావణగౌతమీకమాగశీషమాసములయందు పక్షద్వయగత
 ముఖగుషష్ఠ్యష్టమీచతుర్దశీప్రతిపత్తులునుపర్వతిధులునుశ్రాద్ధదినంబులునురిక్త

దీనినుత్రయోదశీసప్తములప్రవోషంబును అర్థ రాత్రుంబును మూఢాదివసందో
షంబులును వినింబరిత్యజించితకీన దినంబులందు నిషేకము శుభావశ్యమని
యునుందు జెప్పబడి మాసములుగాక యితరమాసములయందేదినంబునంజే
యవలదని తాత్పర్యము॥

శ్లో

(౧౫౩) మూ॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషు యువతిఃపత్యుర్నిషేకేప్రియా
దంపత్యోశ్చ సకస్సగం త్రియమపిస్యాద్వాదశస్వీశభాత్ । శ్లేష్మతౌకదినవో
దుషప్రియతమోఽభ్యాస్యితారోశుభౌ స్యాతాంభశృగృహ ప్రవేశసమ
యేచైద్వామగౌప్యృగౌ॥ వ్యా॥ వేచద్యాదిష్వితి ॥ రేవత్యాదిషుషట్సుభేషు
రేవతీప్రభృతిషుమృగశీషాంశ్లేషుషట్టక్షత్రేషు , నిషేకేకృతేయదియువతీర్వ
ధూఃపత్యుఃపురుషస్య పియక రాస్యాత్ , ఈశభాత్ , అద్రానక్షత్రమారభ్య
ద్వాదశఅర్థ్యావ్యూరాధాంతేషు , నిషేకేకృతేదంపత్యోఃపరస్పరంప్రియం
స్యాత్ శ్లేష్మగ్దినవోదుషజ్యేష్ఠావ్యతరాభావాంతేషు నవనక్షత్రేషునిషే
కేకృతే,వరంధ్యాస్త్రియఃప్రియతమఃప్రిత్యశయవాన్స్యాత్ , ఆతిశయ
నేతిమభిష్టా నామత్యంశయాధేతమప్రశ్యయః , భశృగృహప్రవేశసమయే
నూతనసంగమాయత్రీణా, గృహప్రవేశసమయేసి తారోశుభాశుభాశ్శూల్యాద్వా
వత్యాఃపుష్టగౌవామగౌవాయశుభాన్యగాలి ॥ అ॥ దంపతులకన్యోన్యప్రీతిక
రంబులగునక్షత్రములజెప్పచున్నాము॥ ౧౫॥ రేవతమొదలగు ౬ నక్షత్రముల
యందునిషేకముజేయవనితెపురుషుని క్షేప్తురాలగుననియు , నార్ద్రమొదలు
౧౨ నక్షత్రములయందుగామేకముచేయదంపతులకన్యోన్యప్రీతి గలుగుననియు
శ్లేష్మమొదలగు ౯ నక్షత్రములయందునిషేకముజేయ స్త్రీవిరుషుండత్సంత
ప్రయుండగుదనియు, వసితనూతనసంగమమునైభతృగృహమునుబ్రవేశించు
నపుడురవిశుక్రముస్త్రీవసుకవైనను గుడిప్రకరవైననుండిరేని శుభకరులనియు
నభిప్రాయమని తాత్పర్యము॥

(౧౫౪) మూ॥ కుర్యాన్నూతనవస్త్రభూషణధృతింవిష్ణుత్రయారగ
త్రయంబ్రంహాదిత్య గురూత్తధాన్యశశభృశ్శిత్రాంత్యమూలేష్వపి । వారా
కారదినేశేయోః ప్రతిపదంరిక్తావమాషష్టమినందావై నృతివిష్టిచాతపరిఘాన్
హిత్యాథమందేధవా॥ వ్యా॥ అ॥ అథనూతనవస్త్రభూషణధారణకాలమా
హ॥ కుర్యాదితి॥ విష్ణుత్రయశ్రవణధనిష్ఠాశతభిషజః అరగత్రయం హస్తచి
త్రాస్వాత్యః, భ్రుశ్శురోహిణీ, ఆదిత్యః, పునర్వసూ, గురుః, పుష్యః, ఉత్తరాః,
ఉత్తరాత్రయంఅర్యః, అశ్వినీశశభృత్, మృగశీషాం, మిత్రమనూరాధా, అం
త్యోరేవతీమూలంప్రసిద్ధం ఏతేషుసప్తదశనక్షత్రేషు నూతనవస్త్రభూషాణా

నాంధ్యతింధారణంకుయాత్ ఆరది నేశయోః ఇరోం గారకః ది నేశస్సూర్యో, త
యోః వారోభామారకపాసరౌ॥ ౧॥ ఆరోః క్రోమసీజశ్చరుభిరోక్తవనచే
తినిఘంటుః , ప్రతిపదంపక్షద్వయగతా, రిక్తాః పూర్వోక్తాః అవషాదిసత్రయం
అష్టమీపక్షద్వయగతానందా పూర్వోక్తాః వైశ్పతిః వైశ్పియోగః విష్టిగ్భద్ర
కరణంపాతౌవ్యతీపాతమహాపాతౌపరిఘః పరిఘయోగః , తాకహిత్యాపరి
త్యజ్యధారణే దితి పూర్వేణాన్వయః అరది నేశయోర్వారా విశ్వనేన శేషా
ణాంయోగ్యత్వేప్రాంతే మందవారాయోగ్యత్వరూపా, అథవామందేమంద
వాసరేలనుభమిశ్యధ్యాహారః॥ అ॥ నూతనవస్తాగ్రభరణములధరించుటకుగా
లమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆదిత్యాంగారకశనివారంబులును, ఉభయష్ట
మీప్రతిపక్షములును ౯౮ వ స్థోకమునందు జెప్పబడిననందరికీ ధూతును త్రిత్ర
యముతో జేరినదినంబును, పరిఘవైశ్పలినామయోగంబునును, భద్రకరణము
ను, వ్యతీపాతమహాపాతంబును, ఏనిబరిత్యజించి, తక్కినదినంబులయందు
అశ్విని, గోహిణి, మృగశిషము, పునర్వసు, పుష్యది, ఉత్తర, హస్త, చిత్త, స్వా
తి, అనూరాధ, మూలఉత్తరాషాఢ, శ్రవణము, పుష్య, శశభిషము, ఉత్తరాభా
ద్రదేవతీ, ఈవక్షత్రములయందును నూతనవస్తాగ్రభరణములధరించినశుభములు
గలుగునని తాత్పర్యము॥

(౧౫౫) మూ॥ మేషేమీనగృహేచేత్సభయోర్నాస్సర్థంవతస్రోః పృష్ఠే
కుంభేపానయుతాశ్చపంచమకరంస్త్రీయగ్భృతశ్చీచా సార్థ పంచకుశీరకేస
రిధనుహు కీటేషుచేన పడికాలగ్నాపాఘా కాప్రయాణగణన జ్ఞేయాక్రవనా
ద్భూసురైః॥ వ్యా॥ అ॥ అథద్వాదశలగ్నపాంసటికాప్రమామూహ॥ మేష
ఇతి॥ మేషేమీనగృహేచేత్సభయోర్నాస్సర్థంవతస్రోః పృష్ఠేకాః - పృష్ఠేకుం
భేసాధకంయథాతథాచతస్రోః పృష్ఠికాః మకరస్త్రీయగ్భృతశ్చీచాపంచకరకన్యా
మిధునతులాను , నాదయుతాస్సపాదాఃపంచఘటికాఃకుశీరకేసరిధనుఃకీటే
షుకరకటకసింహాధనుస్త్విశ్చీకేషు, సాధకంపంచఘటికాఃఏవంలగ్నానంద్వా
దశ్యలగ్నాపాంసటికాప్రవరాణగణనాక్రవగుత్, భూసురైః జ్యోతిశాస్త్రజ్ఞైః
జ్ఞేయా॥ అ॥ మేషాదిద్వాదశలగ్నఘటికాప్రవరాణముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥
మేషమీనలకుగడియలు ౪ పృషకుంభములకుగడియలు ౪౪ మకరకన్యామిధు
నతులలకుగడియలు ౫ కటకసింహాధనుస్త్విశ్చీకములకుగడియలు ౫౪ ఈగీతిని
లగ్నములఘటికాప్రవరాణము దెలియవలయు॥ చతుర్థచిందుస్సమాప్తః॥

కాలామృతేనవ్యాఖ్యానే, పంచమబంధువారంభః.

శ్లో॥ ప్రణమ్యదక్షిణామూలంసచ్చిదానందరూపిణమ్ప్ర్యాఖ్యాయతే
 ధువాసమ్యగ్యాత్రాప్రకరణంమయా॥(౧౫౬)మూ॥ ప్రస్తుతాతకమీత్యతస్యగ
 మనంచాయుష్యతస్యంవదేత్ప్రహ్లావిస్మృతజాతకోయదిభవేత్తస్యాపిక్వచ్ఛా
 ద్వదేత్తల్లగ్నగ్రహదృష్టివారంశసృవైరన్యేర్నిమిత్తైశ్శుభైస్తారాచంద్ర
 బలాన్వితోగ్రహముఖంకృత్వాశుభేహ్నివతేజేత్॥ వ్యా॥ ప్రస్తురితి॥ ప్రస్తుఃప్ర
 యాణలగ్నప్రశ్నకరుః జాతకంజన్మకాలగ్రహసంపత్తిం వీక్ష్యసమ్యగ్విచార్య
 ఆయుష్యతఃయస్యప్రహ్లాయూరస్తితస్యపునరాగమంయత్రాసంవదేత్దైవజ్ఞ
 ఇతిశేషః, ప్రహ్లావిస్మృతజాతకః, అజాతజన్మకాలగ్రహసంపత్తిశ్చవేద్యది,
 తదాతస్యాపిస్మృతజాతనస్యాపిక్వచ్ఛాత్తేనప్రజాతకాదివిచారక్లేశాత్ వదే
 త్॥ ని॥ స్యాశుభ్రంకృచ్ఛపరాధిలమిక్యమరః, తతఃప్రయాణకర్తాతారాచం
 ద్రబలాన్వితస్సృ, గ్రహముఖంనవగ్రహకాలామంకృత్వాతానంపూజ్యగ్ర
 హదృష్టివారుశకునైః యాత్రాలగ్నగ్రహదృష్టివశాత్ యానిచారుశకునా
 నిరమ్యశకునానితైశ్చ అనైశ్చభైస్సేనుత్తైః మంగళీతవాద్యా సేధ్వనిభిశ్చస
 హ, శుభేహ్నిపంచాంగ శుద్ధినివసేతల్లగ్నదైహ్లోకశుభలగ్నే ప్రజేత్, గ
 చేత్ విధ్వంసేత్॥ అ॥ యాత్రాప్రకరణమునుజేప్పుచున్నాము॥ తా॥ యాత్ర
 యందభిలాషగలనగుమజ్యోతిషుని శుభలగ్నప్రశ్నజేయగానాజ్యోమరడు
 ప్రయాణకర్తజాతకమును జకరగానాః చించియతడు దీర్ఘాయుష్మంతుడు
 గానుండెనేని ప్రయాణలఘుమును జెప్పవలయుననియు, నాప్రయాణకర్త
 జాతకముదెలియనివాడై యున్నపక్షమందుగష్టముచేతనైన నప్రజాతకాదివి
 చారముజేసియతనియాయుఃప్రవహణమునుదెలిసికొని ప్రయాణమునకులగ్న
 మును జెప్పవలయుననియు-బిష్ణుటబ్రయాణకర్తజ్యోమిచ్చుచేత జెప్పబడినతా
 రాచంద్రబలయుక్తలగ్నమందునవగ్రహకాలావహానులంచేసి శుభశకునముల
 గుచుండగామంగళవాద్యధ్వనులతో గూడబోవలయుననితాత్పర్యము॥

(౧౫౭)మూ॥ వష్ట్యష్టవ్యయగశ్శశశుభఖగైర్నప్రేక్షతోభంగకృత్
 క్రూరోలగ్నగతోష్టగోశ్యశుభకృత్తత్ప్రశ్నలగ్నాద్భవీ । ఏకోలగ్నగతశ్శు
 భస్తుధసదోద్వాలగ్నగాచేచ్ఛభారత్తస్త్రీపశుభూమియానముఖదాయాతు
 గృహిస్తామిది॥ వ్యా॥ అ॥ అథన్లోకతయేణయాత్రాప్రశ్నఫలవహా॥ ప॥ పైతి॥
 వష్ట్యష్టవ్యయగః ప్రశ్నలగ్నాత్ వష్ట్యష్టమద్వాదశానామన్యతవేస్థితః, శశీ
 చంద్రః, శుభఖగైః శుభగ్రహైః, నప్రేక్షితోయదినదృష్టాయది, భంగకృత్వి
 ఘ్నుకారీస్యాత్, బలిఉద్భమితాదిక్షేత్రగతఃకూరఃపాపతత్ప్రశ్నలగ్నా
 త్అష్టగఃఅష్టమలగ్నగతోవా, లగ్నగతః తత్ప్రశ్నలగ్నగతోపాయది ఆశుభ

(౧౫) లా-వృత్త - నవ్యాభ్యాన - పంచమబిందుః ౧౧౩

కృతస్యోత్పత్త్యుభగ్రహః - లగ్నగతశ్చేత్ - యా-టః-ర-యా-ణిన- ధనదః-శ్చ
 ధో-భ-నతి - బలే-హ-వశ్యంత-బలవంతౌ ద్వా-శ-భా శుభగ్రహకా లగ్నస్థాయ-
 యా-తుః ర-శ్చ-స్త్రి-పశు-భూ-మి-యా-న-సు-ఖ-చౌ న్యా-తా-మి-తి- ప్ర-ప్తా-రం- ప్రతి-దై-
 వ-జ్ఞో-వ-దే-ది-త్య-ధ్యా-హరిః॥ అ॥-స్లో-క-ము-ల-చే-యా-త్రా-ప్ర-శ్న-ఫల-ము-ను- జె-ప్ప-మ-
 న్నా-ము॥ తా॥చం-ద్రు-ం-దు శుభగ్రహములచే హ-డ-బ-డ-క-ప్ర-శ్న-ల-గ్న-ము-న-కు- ౬-
 ట-నై-ర-౮ - ట-నై-న-౧-౨ - ట-నై-యు-ం-డ-నే-ని ప్ర-యా-ణ-ము-న-కు-వి-ఘ్న-ము-గ-లు-గు-న-ని-
 యు - ఉ-చ్చ-మి-త్ర-క్షే-త్రా-ది-యు- క-మై-న-పా-ప-గ్ర-హ-ము-ప్ర-శ్న-ల-గ్న-మ-ం-దై-న-ను- ౮-
 ట-నై- ను-ం-డ-నే-ని య-శు-భ-క-రం-బ-న-యు- నొ-క-శు-భ-గ్ర-హ-ము- ప్ర-శ్న-ల-గ్న-ము-ను-
 బొ-ం-ది-యు-న్న-ప్ర-యా-ణ-క-ర్త-కు- ధ-న-లా-భ-ము-గ-లు-గు-న-ని-యు- న-శ్యం-త- బ-ల-యు- క్త-
 ము-నై-న-రెం-డు-గ్ర-హ-ము-లు ప్ర-శ్న-ల-గ్న-మ-ం-దు-ం-డ-నే-ని ర-త్న-వ-ని-తా-ప-శు-భ-లా-
 భ-ం-బు-లు-ను ప్ర-యా-ణ-మి-ం-ద-త్య-ం-త-సౌ-ఖ్య-ం-బు-లు-గ-లు-గు-న-ని-జ్యో-తి-ప-ర-దు- ప్ర-యా-
 ణ-క-ర్త-కు-జె-ప్ప-వ-ల-యు-న-ని-తా-త్పర్య-ము॥

(౧౫౮) మూ॥ యా-త్రా-ప్ర-శ్న-గృహ-ర్య-స-ప్త-మ-గ-తా-మా-ర్గే-ధ-క-దా-
 ద్వి-త్రి-గాః క-న్యా-బం-ధు-స-హ-య-దా-స్సు-త-గ-తా-య-చ-శ్చ-మి-త్రా-ధ-క-దాః॥ బం-ధు-
 స్థా-న-భ-దా-శ్చ-భా-గ-గ-న-గా-స్స-త-ర-గ్న-దా-ధ-గ్న-గాః క్షే-మా-యు-ష్య-ప-శు-ప్ర-దా-
 శ్య-ప-క-లా-రు-ద్రే-తు-పూ-ణా-ర్థ-దాః॥ వ్యా-యా-త్రే-తి-స-క-లా-స్స-ష-స్థా-శు-భా-శ్చ-భ-
 గ్ర-హః - యా-త్రా-ప్ర-శ్న-గృహ-స్య-యా-త్రా-ప్ర-శ్న-ల-గ్న-స్య - స-ప్త-మ-గ-తా-స్స-ప్త-
 ల-గ్న-గ-తా-శ్చే-త్ - మా-ర్గే-మా-గ-మ-ధ్య-ప-క-ల-ధ-క-దాః ల-భ-ప్ర-దా-ద్వి-త్రి-గా-ద్వి-
 తీ-మ-త్య-స-మ-స్థా-న-గ-తా-శ్చే-త్ క-న్యా-బం-ధు-స-హ-య-దాః - సు-శ-గ-తా-ప-చ-మ-
 స్థా-న-గ-తా-శ్చే-త్ మి-త్రా-ధ-క-తాః మం-ధు-స్థా-న-చ-క్ష-ధ-క-స్థా-న-గ-తా-శ్చే-త్ శు-భ-దాః-గ-
 గ-న-గా-వి-శ-మ-స్థా-న-గ-తా-శ్చే-త్ - స-త-ర-గ్న-దాః ధ-గ్న-గా-వి-శ-మ-స్థా-న-భ-దా-శ్చే-త్
 క్షే-మా-యు-ష్య-ప-శు-ప్ర-దాః-రు-ద్రే-తు-పీ-కా-ద-ప-స్థా-స్థి-తా-శ్చే-త్-పూ-ణా-ర్థ-దాః
 వి-ష్ట-ప-దా-ర్థ-దాః-భ-వ-ంతి॥ తా॥ శుభగ్రహములు యా-త్రా-ప్ర-శ్న-ల-గ్న-ము-న-కు-
 ౭-ట-నై-న-ను ౨-ట-నై-న-ను ౩-ట-ను-ం-డి-రే-ని స్వ-జ-న-స-హ-య-క-న్యా-లా-భ-ం-బు-ల-ను-౪-ట-
 ను-ం-డి-రే-ని-శు-భ-ఫల-ం-బు-ను- ౫-ట-ను-ం-డి-రే-ని సు-హ-ర్ష-లా-భ-ధ-న-లా-భ-ం-బు-ల-ను ౭-ట-
 ను-ం-డి-రే-ని ప్ర-యా-ణ-మై-పో-వు-న-పు-దు-మా-గ్గ-మ-ధ్య-ం-బు-న-సే-ధ-న-లా-భ-ం-బు-ను-౯-ట-ను-ం-
 డి-రే-ని దీ-గ్ధ-యా-యు-ష్య-క్షే-మ-ప-శు-లా-భ-ం-బు-లు-ను ౧౦-ట-ను-ం-డి-రే-ని యు-త్త-మ-క-ర్మ-ం-
 బు-లు-ను-౧౧-ట-ను-ం-డి-రే-ని స-ర్వా-జ్ఞ-ప్ర-సి-ద్ధు-లు-ను నీ-రీ-తి-బ్ర-యా-ణ-క-ర్త-కీ-ఫ-ల-ము-గ-ల్గు-న-ని-
 తా-త్పర్య-ము॥

(౧౫౯) మూ॥ యా-త్రా-ప్ర-శ్న-గృహ-ం-చ-రం-శు-భ-గ-తి-స్స-న్య-త్ప-రీ-శ్చ-
 ల-గ్న-ం-స్థి-రం-వా-స్త్వే-వా-స్య-గ-తి-ర్వి-మి-త్ర-ఫ-ల-ద-ం-చే-ద్వి-స్వ-భా-వ-ం-గృ-హ-మ్ । వ-క్త్రే-
 గ్న-గ-తో-గ్ర-హ-న-హీ-గ-తి-గ్య-ద్య-స్త-పీ-ల-గ్న-గో-హ-ని-స్స-న్య-ద-ధ-వా-స్త-గో-ష్య-శు-

అత్యంత తృప్తిగలగ్నశ్వరః॥ వ్యా॥ యాత్రాప్రశ్నగృహం యాత్రాప్రశ్నల
 గ్నంతరంచేత్ శుభగతిస్సుఖప్రయాణం స్యాత్తత్ప్రశ్నలగ్నప్రయాణపుష్ప
 కలగ్నంస్థిరంచేత్ - అన్యజగమిషోగతిః ప్రయాణంనాప్త్యేవగృహం ప్రశ్నల
 గ్నంద్విస్వభావంచేత్ప్రశ్నలదం - పూర్వార్థంచేన్నగతిస్థిరమపత్వాత్ ॥ ఉ
 త్తరార్థంచేచ్ఛుభగతిః చరసమపత్వాత్ - గ్రహాయః కశ్యపగ్రహావక్త్రే
 సకలగ్నగతి స్తేద్యరశ్మిభవతి - అస్తవప్రశ్నలగ్నత్సప్తమరాశ్యధిపః ప్ర
 శ్నలగ్నగతోయదిపఃసంస్కృత - యాతురీతశేషః అధవతత్ప్రశ్నలగ్నశ్వర
 అస్తగతోలగ్నశ్చప్తమ స్థాగతిశ్చేదశుభకృత్॥ తా॥ ప్రయాణప్రశ్నకాల
 లగ్నముస్థిరలగ్నమైయు - దససు - ద్విస్వభావలగ్నమునబూర్వార్థమైయుండిన
 సుప్రయాణమునకుభంగమగునుగనునయు చరలగ్నమైయుండిననుద్విస్వభావ
 లగ్నములో నుత్తరార్థమైయుండినను - సుఖప్రయాణముకలుగుననియు ఏగ్ర
 హంబైననువక్రించిప్రశ్నలగ్నమందుండిన ప్రయాణమునకు విఘ్నములగును
 ననియు - ప్రశ్నలగ్నసప్తమస్థానాధిపతి యాలగ్నమందుండిన ప్రయాణక
 తకకుహళిగునుననియు - ప్రశ్నలగ్నధిపతీసప్తమస్థానమందుండిననుశుభకరు
 డనియు తాత్పర్యము॥

*

(౧౬౧) మూ॥ రిక్తాపర్వనివాదివిప్లితిథయఃషష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీవ
 ద్భ్యామజభానుపుత్రదినకృద్వారాశ్చ యాత్రాత్మణే । హస్తాదిత్యహరిద్వ
 యాంశ్యశశభృద్ద్రాగ్యమిత్రాహ్వ యాశ్చస్తామధ్యమతారకాశతభిషజ్జ్యూల
 ప్రజేతోత్తరాః॥ వ్యా॥ ౨॥ యాత్రాయాస్తిధివారనక్షత్రస్థి యమాహ॥ రిక్తే
 తి॥ రిక్తాఃపూర్వోక్తాః పర్వాణిపంచపర్వాణిదినాదిః ప్రతిప్రతీష్ఠితథయఃభ
 ద్రకణరదివసాః - కించషష్ఠ్యష్టమీద్వాదశీవతాః పక్షద్వయగతాఃయాత్రాత్మ
 ణేప్రయాణకాలేవద్భ్యాః ప్రయాణస్యాయోగ్యా ఇత్యర్థః భూమిజభానుపు
 త్రదినకృద్వారాః భామశన్యరకవాసరాశ్చఃద్భ్యాః హస్తాదిత్యహరిద్వయాం
 త్యశశభృద్ద్రాగ్యమిత్రాహ్వయాః హస్తపునర్వసూత్రవణధనిస్తారేవతీమృగ
 శీర్షాశ్వినీపుష్యానూరాధాఇతినవతారాఃశస్తాఃముఖ్యాః - యాత్రాయాఇతిశే
 షఃశతభిషజ్జ్యూలప్రజేతోత్తరాః, శతభిషజ్జ్యూలరోహిణ్యుత్తరోత్తరాషాఢో
 త్తరాధాద్రాః మధ్యమతారకాః అనుత్తమతారా ఇత్యర్థః శేషస్త్యాజ్యాః॥
 అ॥ ప్రయాణమునకుతిథివారనక్షత్రంబుల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ రిక్తతిథులు
 ను, పంచపర్వంబులును, ప్రతిపత్తును, భద్రకరణయు క్తదినంబును, పక్షద్వయ
 గంబులగుద్వాదశీషష్ఠ్యష్టములును, భాన్వంగారకశనివారంబులనివిప్రయాణ
 మునకయోగ్యంబులనియు దక్షిణతిథివారములనశ్వినీ, మృగశీర్షము, పునర్వసు,
 పుష్యమి, హస్త, అనూరాధ, శ్రవణ, ధనిష్ఠ, రేవతి, ఈనక్షత్రములుప్రయాణ

మూలకుట్రనే స్తంబులనియు - రోహిణి - ఉత్తర - మూల - ఉత్తరాషాఢ - శతభిషక్ - ఉత్తర్భాద్ర - ఈనక్షత్రములు మధ్యంబులనియొదకి - ననక్షత్రములయోగ్యము లనియును తాత్పర్యము॥

*

(౧౬౧) మూ॥ శూలాభ్యేష్వథవార భేషుగమనఁ యాతుభవవేద్రోగకృచ్చం ద్రా రాగశ్శుజవారయోస్సురపభేషాచీంనగచ్ఛేద్దిశమ్ జీవేజాంఘ్రిభిషవచాంతకదేశం శుక్రారగయోః ప్రష్టభేషశ్చదర్శనభేకుఁజ్జది సయోర్యతాచసౌమ్యాందిశమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అధవారనక్షత్రాణాందిగ్భేషశూలనిణయమాహ॥ శూలాభ్యేష్వితి॥ యాత్రాత్రయాణకర్తాచంద్రా రాగశ్శుజవారయోస్సోమశనివారయోః సురపభేష్యేషాసీక్షత్రేవప్రాచీందిశం - జీవగురువాసరే అజాంఘ్రిభేషూర్వాధాద్రానక్షత్రేవ - అంతకదేశం అంతకోయమః తిస్యదిక్ తాండక్షణాందిశమిశ్యథః - శుక్రారగయోః - శుక్రరవివారయోః ప్రష్టభే రోహిణీనక్షత్రేవపశ్చాత్ ప్రతిచీందిశమిశ్యథః కుఁజ్జది సయోః భౌమబుధవారయోః అర్ధమభేషూర్వఫల్గున్యాంచసౌమ్యాంఉదీచీందిశం - నగచ్ఛేదితి సర్వత్రయోజ్యం ఏతేషువారనక్షత్రేషు ఏతాసుదిక్షుగచ్ఛతిచేతోగదోషశ్శతతాహశూలాభ్యేషుశూలనామధేయేషువారభేషుఉత్తవారనక్షత్రేషుగమనఁ యాతుః ప్రయాతుః రోగకృద్భవేత్॥ అ॥ దిగ్భేదముచేతవారశూలనక్షత్రశూలలశేష్సుచున్నాను॥ తా॥ తూర్పుదిక్కునకు - సోమ - శనివారంబులును - శ్వేష్టానక్షత్రంబును దక్షిణమునకు - గురువారంబును పూర్వాభాద్రనక్షత్రంబును - పశ్చిమంబునకు భానుశుక్రవారంబులును రోహిణీనక్షత్రమును - ఉత్తరమునకు - మంగళబుధవారములును - పూర్వఫల్గునీనక్షత్రంబును ఈరీతినన్నిదిక్కులకీవారనక్షత్రములు శూలసంజ్ఞగలవిగావున నట్టివారశూలనక్షత్రశూలలయందు బైనముపోయినవారికివ్యాధిగలుగుననితా॥

*

(౧౬౨) మూ॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోశ్చవిలిఖే దేకాంచరేఖాంచతుషోఽణేప్రాగ్లిఖితే ప్రసిద్ధపరిఘారండాఖ్యచక్రేశుభే , తత్ప్రాగదిషునస్తసప్తగమనేవహ్నియితారాలిఖే దప్తావింశతీసంఖ్యయైవపరిఘాదడోనలంఘ్యాప్యగతి॥ వ్యా॥ అ॥ పరిఘాదండచక్రస్వయాపనిరూపయతి॥ ఆగ్నేయా ఇతి॥ ఆగ్నేయానిలకోణయోః ఏకాంరేఖావిలిఖేత్ - ఏవమీశాన్యనైర్ముఖేకోణయోశ్చ ఏకాంరేఖాంవిలిఖేత్తిశేషః - ఏవంవిలిఖితేపరిఘాదండచక్రంభవతితతః - ప్రాగ్లిఖితేచతుషోఽణేశుభేప్రసిద్ధ పరిఘాదండాఖ్యచక్రేవహ్నియితారాః కృత్తికాదీనినక్షత్రాణి - అప్తావింశతీసంఖ్యయాతత్ప్రాగదిషు తస్యచక్రస్వప్రాగదిషు చతుడిక్షునస్తసప్తవిలిఖేత్ యథాప్రాచ్యాం కృత్తికాద్యాశ్చేషాంతానిస్త - దక్షిణస్యాం మఖాదివిశాఖాంతాని ప్రతిచ్యామనూ

రాధాదిత్రవణాంతాని- ఉదీచ్యాంధఃప్రాదిభరణ్యంతాని సప్తనక్షత్రాణి
యంపభిఘాతం- అద్భుతైః ప్రయాణాభిలాషిభిః గమనేగమనశ్చయేనలం
భ్యుః- చాతిక్రమణీయైః కృత్తికాదినః ప్రసుప్రాచీం- మఘాదినః ప్రసుదక్షిణాంత
మా- రాధాదినః ప్రసుహృచ్చీ- నిశ్చిప్రాదినః ప్రసుఉదీచీంనగచ్ఛదీర్ఘావః॥ అ॥ పరి
భూవండచక్రస్వరూపం ను దేలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ వాయువ్యకోణము
మొదలుకొని ఆగ్నేయకోణమువరకునొకరేఖయును - నైర్ఋతికోణముమొ
దలుకొని ఈశాన్యకోణమువరకునొకరేఖయును - వ్రాసినను పరిభూవండచక్ర
మగుచు చక్రమందు బూర్జుకలన కృత్తిక మొదలుగు నెనక్షత్రంబులును దక్షి
ణాంశముగనుండుచు గు నెనక్షత్రంబులును బశ్చిమంబున - అనూరాధ మొదలు
కొని అభిమన్యుకోణుడ నెనక్షత్రంబులును - ఉత్తరంబున ధన్వ మొదలుగు నె
నక్షత్రంబులును శుక్ర వ్రాయగా - ఏనక్షత్రములేదికూడ నవచ్చునో యానక్షత్ర
ముల నుండువాదికూడ నవచ్చునో గూడరా తాత్పర్యము॥

(౧౯౩) మూ॥ అతః స్థాస్థి భానియగమనేద్వారాణితస్యా
దిశఃప్రాప్త్యైవ రాశిస్య పుష్యదినకృత్తాద్యతారాస్సదా । సర్వద్వారశు
భాస్సుఖాధిపశుదాః ప్రాగ్గతివేషాదయోద్ద్వారాఖ్యగృహః ప్రదక్షిణవి
ధావక్త్రకోనథకదాః॥ వ్యా॥ అథ సత్తారాశీనాం దీద్వారసంజ్ఞాయమాహ॥
యదితి ॥ యథాస్థాస్థి భానియస్యాంకాస్తాయాదిశి॥ ని॥ దిశస్తుకకభంకా
స్తా శిశోశ్చ గాగృతాశ్చమరః - స్థితానిభానివక్షత్రాణి యానితానస్త
వ్యోమినివద్ద్వారాణి - చక్రపరిభూతంపచక్రే - ప్రాకూర్వశ్లోకవిహితస్య
గమసిపద్ధస్యోకవక్షత్ర సప్త సమధ్యే - పుష్యదినకృత్తాద్య తారాః
పుష్యగూస్తా నారాధాశ్చిన్య ఇవతస్త్తారకాః సదాసర్వదాసర్వద్వారశు
భానిసర్వద్వారశు ముఖకరా యథాప్రాచ్యాంపుష్యః దక్షిణస్యాంహస్తః
ప్రత్యాయనూనాథా ఉదీచ్యానుగ్గేకించితాస్సుఖాధిపశుదాశ్చ భవంతి
మేషావయః ప్రాగ్గతిద్ద్వారాఖ్యగృహః దీద్వారసంజ్ఞికరాశయః ప్రదక్షి
ణవిధావక్త్రకోనథకదాః ఏతదుక్తంభవతి, ప్రాచ్యాంమేషః, దక్షిణస్యాం
పుష్యభాః, ప్రత్యాయమిధునం, ఉదీచ్యాంకరకటకః, ఏవంపునః ప్రాచ్యాంసిం
హాశ్చిన్యా, ఎంక్రరావృత్యసర్వాసాందిశాం సరరాశయోయోజ్యాః తే
షురాశిపుషత్తద్గిశోనగంతవ్యా॥ అ॥ నక్షత్రరాసులకుదీద్వారసంజ్ఞాయమాను
శైష్వదుర్వాను॥ తా॥ పూర్వశ్లోకమందుశైష్వబడిన క్రమంబున, ఏదికురం
దుండెడి నక్షత్రములనుచుకూనకు ద్వారసత్తత్రంబులనియుబూర్వశ్లోకోక్తప
రిఘాదంపవక్రమునందు గమనవిషయమైదిగ్భేదంబున నివేధింపబడిననక్షత్ర
ములలోపుష్యగూస్తానూనారాధాశ్చినీనక్షత్రంబులు సకలదిగ్గమనములయందును

శుభసుఖార్థకపశుప్రదంబులనియు దూర్వాదికరసకుషేషసంహారాదులు
నుదక్షిణమునకు పశుభక్త్యామకర రాసులును , పశ్చిమంబునకు మిథునతారా
కుంభ రాసులును ఉత్తరంబునకు గటకవృశ్చికమీన రాసులు సీరియస్ రాసులీదికర
నకు ద్వార రాసులు గావున నిట్టి ద్వార రాశిలక్షణములయం దాదికర లకు బాగు
డదని తాత్పర్యము॥

✱

(౧౬౪) మూ॥ మేషేభద్రమవాప్నయాదని సుఖయుగ్యేమృతింక
రకటేలాభంశోకభయంహరౌజ్వరభయంకన్యాయుగ్యేమేధాంధటే కటేవిగ్ర
హమేవచాపవిలయేక్షేమంమృగే స్త్రీధనం కొటిల్యంకలశేతభోజ సుఖంమీ
నేప్రయాణేన్వగః॥ వ్యా॥ ద్వాదశేలగ్నాంగమనేఫలమాహ॥ మేషగతి॥
మేషమేషలగ్నేఅధ్వగఃప్రయాతాభద్రంమంగళం , గవిశృషభసుఖంయుగ్యే
మిధునేమృతింకరకటేలాభం-శృవివ్యాదిలాభం , హరౌసంహారోకభయంక
న్యాయుగ్యేకన్యాయుగ్యేజ్వరభయం , ధటేలాగు అధంధనలాభం-కటేవృ
శ్చికేవిగ్రహమేవయేనకచిద్విరోధం , చాపనిలయేధనులగ్నే, క్షేమంమృగే
మకరేస్త్రీధనంస్త్రీరాపధనం , కలశేకాభేతుకొటిల్యంకలగమనం , మీనభో
జనసుఖంప్రయాణేలాభంప్రయాత్॥ అప్రయాణవిషయైకలగ్నములఫలంబు
లవివరింపుచున్నాడు॥ తా॥ మేషలగ్నమందుబయనముపయినవారలకు శుభం
బులును పృషభమందుసౌఖ్యంబును మిధునమునందుమరణంబును, కటకమందు
భూధరాదిలాభంబులును, సింహమునందువ్యసనంబును, కన్యాలగ్నమందుజ్వ
రభయంబును, తులయందుధనలాభంబును, వృశ్చికమందు కలహంబును, ధన
స్సునందుక్షేమంబును, మకరమందుస్త్రీలాభంబును, కుంభమందుపక్షగమనం
బును, మీనమందుభోజనసుఖంబునుగలుగునని తాత్పర్యము॥

✱

(౧౬౫) మూ॥ యత్రాయాంప్రతిభాగవంప్రతకజలప్రత్యబ్జజం
చాతికృచ్ఛక్రొదక్షిణతస్థితోప్యశుభకృన్యాతుఃప్రవేశేవివాహగేయద్య
దితోగ్రతశ్శశిసు తస్తతైవగంతావనేతస్యస్యాస్తమృవాప్తతశ్చ పరతో
యాతాధ్యశేషంప్రజేతే॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రతిశుక్రభామబుధవోషమాహ॥ అ॥ యా
త్రాయామితి॥ యాత్రాయాంప్రవేశేపునఃప్రవేశేకాలేగ శ్రీభాగవంభృ
గోరశత్యంపుమాభామవశిశుక్రంతస్యాభిముఖంప్రవేశజలకజాభిమఖంకిం
చప్రత్యబ్జజం అవస్థాతథ్యబ్జః చంద్రః శస్త్రజ్ఞాయతి ఇత్యబ్జజోబుధఃపంచ
మ్యాంజాతావితజనేధంతస్యాభిముఖంయాతురాతికృత్ప్రదాకరంఅన్యోవిశే
షశుక్రః దక్షిణతోయాతుదక్షిణభాగేస్థితోయదిచాశుభకృత్ అత్రేదంప్రజే
యతే, శుక్రేపాచ్ఛాంస్థితే ప్రాగీశాన్యోదగ్వాయవ్యేష్వేవం ప్రతిచ్ఛాంస్థితే
నారేబుధిదక్షిణాగ్నేయేషునగంతవ్యమితి ఉక్తంచదాలబోధిన్యా॥ శ్లో॥ పూ

not

కాలామృత - సవ్యాఖ్యాన - పంచమ బిందు.

రత్నదివ్యాయవ్యవిలామకోష్ఠాత్పూర్వభృగౌఃప్రతిచేన్నయాయాత్ ॥ పశ్చాది
 సప్తాతివిలామకోణేపశ్చాద్భృగౌఃప్రతిచేన్నయాయాత్ ॥ బుధస్యపిశేషమా
 హా ॥ శశిసుతోబుధఃఅగ్రతఃయాయాత్ ॥ పురోభాగేమాగేమధ్యమాగ్రేవ ॥ ఉ
 దితోయదిగంతాగమనకర్తా ॥ నైవమాగ్రమధ్యసేవసేత్ ॥ యావతాగ్రమి
 త్యతతసా ॥ సౌమస్యబుధస్యఅస్తమవాప్రతఃఅస్తంగతస్యోపరితఃఉదయా
 నంతరం అథ్వశేషం మూగ్రశేషం ద్రశేత్ ॥ యాయాత్ ॥ అ ॥ ప్రతిశుక్రభౌశుబు
 థదోషములశెప్పునగ్నాడు ॥ తా ॥ పయనముపోవునపుడును మరలగృహంబున
 కుపచ్చునపుడును శుక్రాంగారక బుధులభిముఖులై యుండిరేని పీడాకరులగు
 దురనియుశుక్రుడు ॥ క్రయాణకతేకదక్షిణభాగమందుండిన శుభకరుడుగాన
 చూపుకగుననుండునపుడు నీశాన్యోత్తరవాయుఃకరలకును పశ్చిమంబు
 ననుండునపుడు నైరుతిదక్షిణాగ్నేయదిక్కులను పయనముపోగూడదనియు
 గుబంధుమపయనముపోవుచుండ మధ్యమాగ్రమంబుదుటనుదగ్గరచేనేని మరల
 నస్తంగతుడైయుదయిచుగువరకుక్రయాణకతేపయనముపోగూడదనితా ॥ *

(౧౬౬) మూ॥ భారద్వాజవసిష్టవాత్స్యభృగవాత్క్రిగీరసౌక
శ్యసోగాగౌత్యగౌతమనామకశ్చముంనుప్రద్వోగ్రిణోషర్థిరాంపక గ్రామవివా
హా రాష్ట్రగ్రీవకలకుంభశిఖజ్ఞానినాంచార్తా నాం ప్రతిభార్గవప్రతికుజప్రత్యార
దోషాంసూ॥ ౧౬౬॥ అ॥ ఉక్తవ్రతీశుక్రాదిదోషస్యగోత్రభేదేనప్రతిసనవమా
నూ॥ భారద్వాజేతి ॥ భారద్వాజవసిష్టవాత్స్యభృగవః అత్రాంగీరసౌకప్ర
శ్వాంగీరసశ్చత్యగ్రింగీరసౌ, కాశ్యపః, గార్గ్యః, గౌతమనామకశ్చయేమునయః
తద్గోత్రేనాం ద్వజ్ఞానినాం అర్థిరాంచూచకానాం కేచపకగ్రామవివాహారా
ష్ట్రగ్రీవకలకుంభశిఖజ్ఞానినాం ఏకక్రామేగృహమంతరిగతానాం వివాహార్థంయా
జిరాంరాష్ట్రగ్రీవక తేచోగ్రిదవషలాభ తానాంఋషీడితానాం జ్ఞానినాంవి
రక్తానాంచార్తానాం గోగేగజో పద్రవేణవాఅతానామేతేషాంప్రతిభార్గ
వప్రతికుజప్రత్యారదోషాంసూచనంతి॥ అ॥ పూర్వజ్ఞోకోక్తప్రతిశుక్రాదిదోష
ములకుగోత్రభేదముచేబరిహారమునుజెప్పుచున్నాడు, తా॥ భారద్వాజవసి
ష్టవాత్స్యభృగుఅత్రాంగీరసకాశ్యపగార్గ్యగౌతమగోత్రజులకుంను- యాచకు
లకునునొకక్రామమును నొకగృహమందుండి మఱియొకగృహమునతుబోవు
వారలకును, వివాహమునకుబోవువారలకును, దేహోపద్రవమ్మ చేబరుగుచారెడి
వారలకునున్నాతురులై వెల్లడివారలకును, మహాయోగులకును, ఆర్తులగువా
రలకును, నీన్ద్రజిప్తబడియున్న ప్రతిశుక్రిభౌమబుధదోషములులేవనుట॥ *

(౧౬౭) మూ॥ త్రిణిత్రీణశశిస్థవాన్తగణరాకార్యాయసస్థోమతః
పంచస్మ్యుక్తిషమాణి రోగభయన్యన్యాలిచత్వారితు । యుగ్మస్త్యేవసదిష్ట

దానితదిదంయాత్రాఫణేర్యత్ఫలంకించ క్రేణఫణిస్వయాపవశుభంత్యాజ్యము
 భేకర్మణి॥వ్యా॥ అ॥యాత్రాఫణిచక్ర సంపత్తిమాహ॥ క్రేణితి॥ అర్చిత స్థాపితః
 సూర్యస్థితినత్రమాంభ్య, త్రిణిత్రీణినత్రత్రాణిశశిస్థభాంతంచంద్రస్థితినత్ర
 త్రిపన్యంతం, గణనాసంఖ్యా, కార్యాకతావ్యా, గుత్తమిచ్ఛతేభవవలగ
 ణనాయాంక్రియమాణాయాం సప్తసంశతినత్రత్రాణాంనవగ్రహాణిభివంతిత
 శ్రవిషమాణిపంచత్రి కాణిశురోగభయ దానిభవతి, అన్యోచిత్యామి
 గ్నానిత్రికాణితునదస్త దానిసమ్యగిష్ట ఫలదానిస్యూర్యాతునిరోహి, యాత్రా ఫ
 ణేయాత్రాఫణిచక్రస్యయస్థిలము క్తంతస్థిలంభద మతదపి, అతశ్చక్రేణఫణి
 చుక్రేణకింప్రయోజనంప్రయోజనమిత్యర్థః, అనేనైవవచరితార్థబ్యాపిదిభావః
 ఫణితమాహాపణిస్వయాపయద్యత్ శ్రికలఫణేరివలెవల, తత్తదశుభమిచ్ఛ
 ధశుభకర్మణిత్వాజ్యం॥ అ॥ యాత్రాఫణిచక్రమునకు సమాసఫలముజన్మించు
 న్నాడు॥ తా॥ పైచముపేపువారుసూర్యస్థిత నక్షత్రముముదలుచంద్రస్థితినత్ర
 త్రమువరకుమూడేసి నక్షత్రములనుగణనచేయవలయుననియును, నీక్రిమియు
 సగణచేయగానిగువది యేడునక్షత్రములు ౯, త్రికంబులగును, అట్టిత్రికంబు
 లలోవిషమత్రికంబులగు౧, ౩, ౫, ౭, ౯, ఈత్రికప్రతిపాదకనక్షత్రములలో
 పైచముపేయిన రోగభయంబులు గలుగుననియు, మిగతమత్రికంబులగు౨,
 ౪, ౬, ౮, ఈత్రికప్రతిపాదకనక్షత్రములు-శష్టఫలప్రదవనియు, గ్రంథాలర
 మందుజెప్పబడియున్న యాత్రాఫణిచక్రాధికంబడియుగాననాచక్రమువ్యర్థం
 బనితాత్పర్యము॥

(౧౨౮) మూ॥ ఆగ్నేయర్క్ష మఘానురాధవసుభేష్వైకైకభాతస్సభిజి
 న్నక్షత్రాణిగసప్తగమనేదద్యుః ప్రయోతుః ఫలం । పృథ్వీవ్యాధిభయార్థ
 రాశివసుధాభీత్యమయాఖ్యం క్రమాతిరంచక్రేణతు చంద్రగర్భఫణితలత్వే
 తన్నయానిశ్చితమ్॥ వ్యా॥అ॥ చంద్రగర్భసమ్యక్మాహా॥ ఆగ్నేయశ్శే॥ ఆగ్నే
 యర్క్ష మఘానురాధవసుభేసు కృత్తికానురాధ ధస్తానక్షత్రేషుచక్షుః
 సాభిజిన్నక్షత్రాణి అభిజిత్సహితాన్యస్తావింశతినత్రత్రాణి స్థాస్యాన్వైకైకభా
 దేకైకనక్షత్రాత్సప్తసప్తనక్షత్రాణియతుః పృథ్వీవ్యాధిభయార్థరాశివసు
 ధాభీత్య మయాఖ్యంఫలంక్రమాద్దద్యుః యథాకృత్తికామృత్యుం, రోహిణీ
 వ్యాధిం, మృగశిరోభయంఅర్ధార్ధరాశిం పునర్వసూపసుధాంభూమిం, పు
 ష్యభీతిం , ఆశ్లేషాఆమయంరోగం , పునర్మఘానురాధాధస్తాదీనామ
 పూహ్యం, చంద్రగర్భఫలితంచంద్రగర్భచక్రజన్యఫలం, మయానిశ్చితం, అ
 తశ్చక్రేణకింభంద్రగర్భచక్రనిర్మాణబ్రయసానకింఫలం, ఏతరుక్తరీత్యాచరి
 తాథాతాత్ అత్రాయంవిశేషం, అయంకృత్తికాది,యయాయాత్రాయామే

వశోగేషుకుస్థితరాశిః అస్యేషుకుభకర్మసుః సూర్యస్థితక్షత్రాచ్చం । దస్థితస
 క్షత్రపశ్యంతంగణయేత్, ఫలంతుపూర్వవత్ ఉక్తంచ॥ శ్లో॥ వశోగేకుజస్థనక్ష
 త్రాద్యధేవపుషుషర్ తః॥ త్రా.మృంకృత్తికాదస్యాదరం స్థాచ్చభకర్మణే
 తి॥ అ॥ చంద్రగర్భచక్రమునకు సమాసఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ కృత్తిక
 మొదలైన యాంకును, మఘముదలువిశౌఖవరకును, అనూరాధమొదల భిజి
 త్తుశోగాడాశ్రచరమువరకును, ధిష్ణమొదలుభరణివరకును, గ్రమంబుగ నెడే
 నీనక్షత్రములేడే॥ ఫలంబులగు యగజేయుననియు ననియోవిధ్వంబని కృత్తికమృ
 త్యువును, శోకాదేనాదీ, మృగపరభ గమములర్క, అర్ధరాశినివనర్వసు,
 భూమినినిర్భయ, విశులైత్యరోగమును మరలమఘమృత్యువును, వుబ్బవ్యా
 ధిని, పక్షి కృమములకున్సప్తక నక్షత్రములును సప్తవిధ ఫలంబునుప్రయోగ
 విషయమై యగజేయుననియు చంద్రగర్భంనక్షత్రస్థానముచేత గలిగెడుఫలము
 ను నెనుగ్రహము గూడ వలించితి గాననాచక్రమువలన వేరేఫలంబు లేజనిత

(౧౬౯) మూ॥ చంద్రవాధిష్ఠితభాంత మేరగణమేదరాహస్వీశ్వా
 తోనక్షత్రాంశ్యపసప్తసప్తగమనెదద్యోఫలంసాభిజిత్ । తేమంతాడనమ
 మాయుభయంచేశభ్రమంతాడనయాతాశ్చడలదోష ఏకనకలేకార్యేచ
 చింత్యం ॥ ౧౬౯ ॥ అ॥ అడలస్వరూపమాహ॥ చంద్రేతి॥ అరాహస్వీశ్వా
 తిసూచ్యస్థి నక్షత్రాంశ్యపసప్తసప్తగమనెదద్యోఫలంసాభిజిత్ , అభిజిత్సహితంయథాతథాసప్తసప్త
 నక్షత్రాంశ్య, చంద్రవాధిష్ఠితభాంతంచంద్రస్థిత నక్షత్రార్థమేదరాహస్వీశ్వా ,
 తిసూచ్యస్థి పసప్తసప్తగమనెదద్యోఫలంసాభిజిత్ గమనెదద్యోఫలంసాభిజిత్ తేమంతాడనం
 అతాంతయః అభయం , దేశభ్రమంతాడనంచేశభరిక్రమద్వయపేక్ష
 మాహ॥ యాతాశ్చడలదోషఏవచింత్యం , నేతరత్యేకాశ్చార్యఅథవాసక
 లేకార్యేచఅడలదోషోచింత్యం ॥ అ॥ అడలస్వరూపమునుజప్తుచున్నాడు॥
 తా॥ సూర్యుడున్న నక్షత్రముమొదలభిజిత్తునక్షత్రముతోగూడునటులచంద్రు
 డుండెడి నక్షత్రమువరకు నేడేసిక్షత్రములగుణింపవలయుననియు, నటులగు
 ణింపబడినచేడేసినక్షత్రము లేడేసిఫలంబుగలుగజేయును, ఎవ్విధంబునప
 థమనక్షత్రముజ్జేమమును రెండవదితయరహితమును, ఆరవదిదేశసంచార
 మునుఏడవదితాడనమును, నీలిమఁబునసప్తనక్షత్రములు సప్తవిధఫలంబులగ
 లుగజేయుననియును ఏవకారాతమునప్రయాణవిషయమయియొచ్చెప్పినఅడ
 లదోషవిచారము, అవశ్యముగాజూడదగినదనియు లేకమఱియొకపక్షంబున
 సమస్తశుభకార్యముయందును అడలదోషముజూడదగినదేనని తాత్పర్యము॥

(౧౭౦) మూ॥ యాత్రావారభవాసరాంశ్చమితకా స్వస్యాది
తస్తాక్రమానభృతృద్విత్రి చతుగుణాన్ప్రవిభజేత్సప్తాక్షపద్ధిక్రమాత్

(౧౬) కాలాశ్చైతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమవిందుః. ౧౭౧

శూన్యేషుత్రిషుర్గభీతిమరణాన్యశుప్రయాతః క్రమాచ్చేషేషుత్రిషుర్జ్య
 రత్నపుధివీర్ష ద్వీతుత్యగ్రింక స్వనిమ్॥ వ్యా॥ అ॥ త్యగ్రింక స్వరూపనిరూప
 యకయానుప్తస్థలమాహాయాతేతి ॥ యత్రావారభవాసరాన్యత్రా
 యాయోవారః యద్భం యన్నత్రత్రం యతిధిఃతాన్ స్వస్వాదితఃసేషా
 మాదితః- యథావాసరస్యారాదితః నత్రత్రస్యాశ్విన్యాదితః దివసస్యశక్త
 ప్రతిపదాదితః- మీళితాన్త్రేధానిషీ పృద్విత్రివతుర్గుణాన్ కృత్వానారస
 త్రివససమూహం త్రేధాపరికల్ప్య యథాఅద్యం ద్వభ్యాంద్వితీయంత్రిభిః
 తృతీయంచతుర్భిః గుణిత్యేశ్యర్థః- త్రితఃక్రమాత్ సప్తాష్టషడ్భిఃప్రవిభజేత్ ఏ
 వంవిభజ్యమానేషు త్రిషుపక్షేషు శూన్యేషు శేషాభావేషు సత్సుప్రయాతఃరో
 గభీతిభరిణాని ఫలనిక్రమాద్దన్యఃత్రిషుశేషేషు సత్సురాజ్యరత్నపుధివీఆద్య
 శేషే రాజ్యంద్వితీయశేషేరత్నానితృతీయశేషే పృధివీదద్వాదిత్యవగంతవ్యం-
 లభేప్రయోజనంనాస్తిఅయమేవత్యగ్రింకఇత్యవ్యతే॥ అ॥ త్యగ్రింక స్వరూపము
 నుదెలియజేయుచున్నాము॥ తా॥ ప్రయాణకర్తృత్వేనముబోవునమయమునగిరి
 వారనత్రత్రముల మొదటనుండి లేకకొట్టియనగా శుక్లపాద్యమిమొదలుప్ర
 యాణదినమువరకును భానువారమొదలుప్రయాణవారమువరకు అశ్వినీనత్రత్ర
 ముమొదలుప్రయాణనత్రత్రమువరకును గణనచేసి అయినగుణకమునునొకరా
 శిగాజేచ్చియారాశిని మూడుభాగములుగాజేసి యందుప్రథమభాగమును రెం
 టనుద్వితీయభాగమును మూటనుతృతీయభాగమునురటను ఏచ్చగుణించియూ
 త్రివిధరాసులనీక్రమముగప్రథమభాగమునురటను ద్వితీయభాగమును రటను
 తృతీయభాగమునురటను భాగహరింపగా నాత్రివిధరాశియందు గణనశేష
 ముండెనేనిప్రయాణకర్తృకురోగభీతిమరణములును- మూడురాసులశూన్యము
 తైయుండెనేని రాజ్యరత్నపదార్థములును ఉక్తక్రమంబుగలుగుననియును
 ఇదియత్యగ్రింక స్వరూపముగానగ్రంథాంతరమందు జెప్పబడియున్నట్లుముఖల
 నవేరేప్రయోజనములేదనియునుతాత్పర్యము॥

(౧౭౧) మూ॥ యాత్రావారవిలగ్నధిష్ణ్యదివసాన్ స్వస్వాదితస్సర్వ
 తోరాశీకృత్యదినారగ్వసుజలేష్యైకైక సంఖ్యాం క్రమాత్ । షీప్తాష్ట
 గృతమేవతప్రవిభజేద్యైకైక సర్వంధ్రువంశేషః ప్రాక్తనపంచకేబహుధగం
 శూన్యేషులంఘ్యతే॥ వ్యా॥ అ॥ శ్లోకద్వయేన యాత్రాపంచకశుద్ధి స్వరూ
 పమాహ॥ యాత్రేతి॥ యాత్రావారధిలగ్నధిష్ణ్యదివసాన్ ప్రయాణసమయో
 యేవారలగ్ననత్ర దివసాఃతాన్ స్వస్వాదితః- స్వేషామాదితః- సర్వతఃగ
 రాన్తా రాశీకృత్యతానేకైక సంఖ్యాందిగ్వసుజలేషు పంచదశద్వాదశ దశ
 ష్టచత్రసః అనుసంఖ్యానుక్రమాద్విష్టానిషీపత్య - ప్రాగ్గృతంవీకైకసంఖా

౧౨౨ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచవ బిందః.

యంతంసర్వంపంచవిధం - ధృవంతమంతైర్నవభిప్రవిభ జేత్ ప్రవంవిభజ్యమా
నేసతిప్రా క్తనపంచకేశేష చైద్యహుధనం పంచసంఖ్యాతిరి క్త శేష శ్చేత్యపః
పంచ శేషస్యశూన్యఫలత్వాత్ ఉ క్తంచదర్పణే॥ శ్లో॥ తిధ్యుడుదినలగ్నంమిత్రితం
పంచధాక్య త్తిధిరపదశనాక్తైర్వేదసంఖ్యాయంతంయత్ । నవహృతశర శేషం
శోభనేవజన్మీయం రుగనలన్యపచోరైమృత్యు నాదూషితం తదితిశూన్యేపం
చ శేషేఫలంవత్సృజే ఉత్తరశ్లోకేనేతిశేషః॥ అ॥ రెండశ్లోకములచే యాత్రా
పంచక శుద్ధిస్వరూపమును చెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణవారలగ్న
నక్షత్రదివసములను పూర్వశ్లోకమందు శ్లేషబడియున్న క్రమమునమొదటసం
డిగణించేసి అయినసర్వగుణకమునుగొక రాశిజేసీయారాశినినైదుభాగములు
గాజేసియందుప్రథమభాగముతో ఒదియయిదునున్న రెండవభాగముతోపం
డ్రెండునున్నమూడవభాగముతో నెనిమిదిన్నెదవభాగముతో నాలుగునున్న
జేచి ఒక్కొక్కభాగమునువేర్వేరున తొమ్మిదిటభాగహరించగా ప్రథమ
భాగమందైదుమిగిలెనేని రోగపంచకమనియు - రెండవభాగమందైదుమిగిలె
నేనియగ్నిపంచకమనియును మూడవభాగమున యిమిగిలెనేనిరాజపంచకమని
యును నాలవభాగమున యిమిగిలెనేనివృత్త్యంపంచకమనియును సిద్ధాంతంబు
గాననీపంచకలగ్నములయందు ప్రయాణముమొదలగు శుభకార్యములజేయ
గూడదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౨౨) చూ॥ వ్యాధ్యగ్నిక్షీతి పాలచోరమృతితోభీతి శ్చశూన్యక్ర
మాదేశస్సంచదశాదియోజితఫలం మృత్యోభయంసర్వదా । చోరవ్యాధిభ
యంనిశాసుదివసే భూపాగ్నిభీతిభావేద్యాత్రాపంచకశుద్ధి రేవగమనేసంజీవ
నీయాఖిలు॥ వ్యా॥ అ॥ అంగీకారాధకమాహ॥ వ్యాధీతి॥ వ్యాధ్యగ్నిక్షీతిపాల
చోరమృతితఃభీతిశ్చక్రమాత్ - శూన్యేపంచశేషేనపిఅదిః ఛార్పంచశేషశ్చే
ద్వ్యాధిఃద్వితీయాంఃఛార్పంచశేషశ్చేదగ్నితః శృతీయాంఃక్షీతిపా
లతఃతురీయాంఃచోరతఃచోరాత్ - పంచమ్యాంఃఛార్పమృతితఃభీతిగ్భయం
భవేత్ - ఏతత్పంచదశాదియోజితఫలగమనవిషయేచింత్యంమృత్యోభయం
భీతాథానాంభయమేతురిత్యపానత్వం - సర్వనాత్యాజ్యమితిశేతిషః - అ
న్యేషాం కాలభేదేపాంగీకారా దంగీకారమేవాహచోరవ్యాధిభయం నిశాసు
రాత్రిష్యేవనదివాభాగేభూపాగ్ని భీతిస్తుదివసేవాభాగఏవనరాత్రౌ భవేత్
గమనేయాత్రాయాం - ఇయంపంచకశుద్ధిఃసంజీవనీయాఖిలు దివ్యాక్షధవత్
ప్రాణసంరక్షణీయాఖిలు అతోవిచారణేయేశ్యర్థః॥ అ॥ అంగీకారాధకమును
శ్లేషుచున్నాడు ॥ తా ॥ ప్రథమపక్షియందైదుమిగిలెనేనివ్యాధిభయమును
ద్వితీయపక్షియం దగ్నిభయమును - తృతీయపక్షియందు రాజభయమును.

చతుర్థకప జ్ఞేయందు చోరభయమును - పంచమప జ్ఞేయందు మృత్యుభయమును గలుగునుగాన నీపంచదశాదియోజితఫలము గమనవిషయమై అవశ్యకముగా నాలాచింపదగినదియును మిగతకాలభేదములచే నంగీకారమసియును అంగీకారక్రమంబెట్లనిన మృత్యుభయము సర్వ వాత్యాజ్యమనియును చోరవ్యాధిభయములు రాత్రులందును భూపాగ్నిభయములు పగటయందును బలిష్ఠములుగాన నాకాలములయందవశ్యముగా నాలాచింపదగినవనియును ఈపంచశుద్ధిసంజీవయనునొషధవిశేషమువలె ప్రాణసంరక్షకమైనదిగాన ప్రయాణవిషయమై యవశ్యమునివారింపదగినదిని తాత్పర్యము॥

(౧౭౩) మూ॥ జీవేచ్ఛ్యుర్యచంద్రకంటకగృహేష్వేతేషునైవప్రశేస్తేషేసింహగృహేలాధనువ్యపిసుధీర్యాతాప్రతీచీందిశమ్ । కొపేరింమకరేవృషేచయుతౌయుగ్మేగులాయాంఘటేప్రాచీంమృత్యుదిశంతుకరటగృహేమీనాలయేవృశ్చికే॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాచంద్రకంటకః కర్ణయమాహ॥ జీవేచ్ఛురితి॥ సుధీర్ఘర్భిమాకయాతాజీవేచ్ఛుః జీవితమిచ్ఛాయస్య సతతోక్తం జీవితమిచ్ఛావాకయదీతేషువత్సమాణేషుచంద్రకంటకగృహేషునప్రశేత్ - తథాహి-మేషేసింహాధనుషిచప్రతీచీందిశం - మకరేవృషేయువతౌకన్యాయాముదీచీందిశం మిథునతులాకుంభేషుప్రాచీందిశం - కరటమీనవృశ్చికేషుమృత్యుదిశందక్షిణాందిశం నప్రశేవితసర్వత్రానుషంగి॥ అ॥ యాత్రాచంద్రకంటకః కర్ణయమునుదెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ మేషసింహాధనూరాసులుపశ్చిమదిక్కునకును-మకరవృషభకన్యలు దగ్గిక్కునకును- మిథునతులాకుంభములుతూర్పుదిక్కునకును- కటకమీనవృశ్చికములుదక్షిణపుదిక్కునకును- చంద్రకంటకరాసులుగానజీవితాశగలప్రయాణకర్తయీచెప్పబడిన చంద్రకంటకరాసులలో నాయాదిక్కులకపైనముపోగూడదని తాత్పర్యము॥

(౧౭౪) మూ॥ ప్రాచ్యాదిప్రభవోరగుక్రకుజరాహ్వరీరందువిట్సూరయోయద్దిగ్రాజిహితద్విగుక్తగృహగేత్రాతాందిశంనప్రశేత్ । ప్రాగాదిక్రమశోషదక్షిణవిధాభానుప్రవిష్టాలయార్ధిత్వేకం ద్వితయంవిదితుమృతికృద్యాత్రాలంలాటంత్యదమ్॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాలలాటమాహ॥ ప్రాచ్యాదీతి॥ అరగుక్రకుజరాహవంప్రసిద్ధాః అరగుక్రపత్యంపుమాక అరిగిండుతదాభితద్ధితేష్వచామావేరితివృద్ధిః శనైశ్చరః - ఇందుశ్చంద్రః - విద్భుధఃసూరిగురుణిశ్చైతేఅష్టాగ్రహః ప్రాగాదిప్రభవః ప్రాగాదీనాందిశాం క్రమాత్ప్రభవః అధిపతయోభవంతి యద్దిగ్రాజియస్యాద్దిశోయోరటౌతస్మిన్ రాజకద్విగుక్తగృహగేభిస్సాదిశోయత్ - గృహంరాశితత్రస్థితేసతి - ద్రవాశతాంతాందిశంనప్రశేత్ - భానుప్రవిష్టాలయూత్ - సూర్యాధిష్ఠితరాశిమారభ్య

౧౭౪ కాలామృతే - సహ్యాభ్యానే - పంచమచిందుః.

అప్రీతక్షణవిధాక్రమశః ప్రాగాదియథాతథాదిక్షుప్తకంవిధిక్షుతద్వితయం-
 రాశిద్వయం - నిక్షపేదితి శేషః అత్రాయమాశయః సూర్యార్ధస్థితరాశేః ప్రా-
 చ్యానిక్షిపేత్ - సూర్యస్యప్రాగ్దిశకత్వాత్ తద్రాశాప్రాచిందిశంనవ్రజేత్ - సూ-
 ర్యస్థితరాశేర్ద్వితీయపుత్రయరాశిద్వయమిశాన్యానిక్షిపేత్ - తద్దిశోగుర్వధిప-
 తిత్యాత్ తద్రాశిద్వయగురౌస్థితేసతితల్లగ్నద్వయే ఈశాన్యాంనవ్రజేత్ సూర్య-
 రాశేశ్చతర్ధరాశిముగిచ్యానిక్షిపేత్ తద్దిశోబుధాధిపతిత్వాత్ తద్రాశాబుధ-
 స్థితేసతితల్లగ్నేఉపచిందిశంనవ్రజేత్ సూర్యస్థితరాశేః పంచమవష్టరాశిద్వయంవా-
 యవ్యానిక్షిపేత్ - తద్దిశశ్చంద్రాధిపతిత్వాత్ తద్రాశిద్వయేచంద్రేస్థితేసతితల్ల-
 గ్నద్వయేవాయవ్యాంనవ్రజేత్ సూర్యస్థితరాశేస్సప్తమరాశింవారుణ్యానిక్షిపే-
 త్ తద్దిశఃశనైశ్చరధిపతిత్వాత్ - తద్రాశోశనైశ్చరేస్థితేసతివారుణేందిశంనవ్ర-
 జేత్ సూర్యస్థితరాశేః అష్టమనవమరాశిద్వయంనైఋత్యానిక్షిపేత్ - తద్దిశో-
 రాహ్వాధిపతిత్వాత్ - తద్రాశిద్వయేరాహ్వాస్థితేసతి-తల్లగ్నద్వయేనైర్ఋతీం-
 దిశంనవ్రజేత్ - సూర్యరాశేర్దశమరాశిందక్షిణస్యానిక్షిపేత్ తద్దిశఃకుజాధిపతి-
 త్యాత్ - తద్రాశాకుజేస్థితేసతితల్లగ్నేఉపచిందిశంనవ్రజేత్ - సూర్యస్థితరాశే-
 రేకాదశద్వాదశరాశిద్వయమాగ్నేయ్యానిక్షిపేత్ తద్దిశఃశుక్రాధిపతిత్వాత్
 తద్రాశిద్వయేశుక్రేస్థితేసతి తల్లగ్నద్వయేఆగ్నేయాందిశంనవ్రజేదితిసూక్ష్మధృ-
 శావగంతవ్యంభవంయత్రాలలాటంమృత్యుత్ - తతస్సర్వదాత్యాజ్యమిత్యాశ-
 యే॥అ॥యత్రాలలాటస్యరూపమునుజెప్పచున్నాడు॥తా॥తూర్పుదిక్కుమొద-
 లప్రదక్షిణక్రమంబున సూర్యుడుగురువు-బుధుడు-చంద్రుడు-శని-రాహు-అంగ-
 రకుడు- శుక్రుడు- వీరలైనమండ్రునెనిమిదిదిక్కులకుప్రభువులుగాన-సూర్యుడు
 న్నరాశినితూర్పుననిలిచి యారాశిమొదలుతక్కినరాసులనప్రదక్షిణక్రమమున
 నెనిమిదిదిక్కులయందొక్కొక్కటినిమూలలయందు రెండేసిగాబండ్రెందురాసుల
 నుంచగానే రాశియేదిక్కునకువచ్చుచున్నదో యారాశియందాదిక్కునకుప్రభు-
 వయినగ్రహముండగా నాదిక్కునకుబయనముపోవమృతకరంబనితాత్పర్యము॥

(౧౭౫) మూ॥ రాహుక్రాంతభవప్రయోదశముఖంభాన్వగ్రతః
 పృథ్వతఃపుచ్చంకేతురితిత్రయోదశ రవిస్థాయీవయాయీశశీ । యస్మిన్యాస్య
 గత్యహేపరిభవస్తనైజ పుచ్చంగతే యస్మిన్కతస్యజయోగతౌ యుధితతా
 వేకత్రతత్తద్భవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ యుగ్ధగమనేరాహుఫలమాహ॥ రాహ్విత॥రా-
 హుక్రాంతభవః రాహుస్థితనక్షత్రాదగ్రతః త్రయోదశభానిముఖం రాహు-
 ముఖం- పృథ్వతోరాహుక్రాంతనక్షత్రాత్ పృథ్వతః త్రయోదశనక్షత్రాటిపు

చ్యుంకేతుః తృచ్ఛయాపకేతుర్భవతిపిపంచసతిరవిః స్థాయిశశీయాంపిపింహా
 • ఖయోర్మధ్యేయస్త్వస్య హేతస్యైవ తే మఖ్యతేనతితస్యైవ పరిభవతిరసా-
 రః పలాయనమియావత్ స్థాయినీసూర్యేమఖేన్ధిలేస్థాయినోభంగః యాయ
 నిబంధితస్యైవ తేనతియాంపిపింహః స్థాయినోజయిత్యాశయః యస్మిన్
 గృహేలచ్యుంకే స్థాయినీసూర్యే తృచ్ఛయైవ తే తస్యస్థాయినోజయః యాయ
 నిబంధితచ్యుంకే యదియాంపిపింహః తాసూర్యచంద్రమశౌ ఏక
 త్రగతౌముఖే లుచ్చేవాగదౌ యదియుధియుద్ధే తత్తద్భవత్ - ఉభావాస్య
 గతౌచేదుభయోగ్య గః - లుచ్చగతౌచేదుభయోజయఃసమత్వంభవేదిత్య
 థకా||అ|| యుద్ధమునకుంబోవునపుడు రాహుఫలముజెప్పుచున్నాడు||తా|| రా
 హుస్థితనక్షత్రముమొదలుముంతుపదమూడునక్షత్రములుముఖమున్నవెనుకప
 దమూడునక్షత్రములుతోకయునుగానసూర్యుడు ముఖస్థానముననున్ననక్షత్ర
 ములయందుండగా రాహువునుజేర్చుకొని యుద్ధమునకువెడలు రాజునకుజయ
 మనియు-చంద్రుడుముఖస్థాన నక్షత్రములయందుండగా యుద్ధమునకుబోవు
 రాజునకపజయమనియు - నాసూర్యచంద్రులిరువురునుముఖస్థానమునందుండి
 రేనిరాజువతోజెడలిపోవురాజునకును తనపురములోనున్నరాజునకునుభయు
 లకునపజయమనియు-నాయిరువురును బుధస్థాననక్షత్రములయందుండి రేనియి
 రుపురకుసమజయమనియుననుట||

(౧౭౬) మూ||దగ్ధేస్వస్యగృహేకళత్రకలహేయస్యాతకవేళోభనే
 మధ్యేవాయదిజాత కేచమృతమానేష్టమేజన్మతః | పిత్రోర్వాక్షయవత్సరేయ
 దిపితృశ్రాద్ధక్రియానంతరేజీవార్థేయదినవ్రజేత్స్వయుగతౌ గర్భాన్వితాయా
 మపి|| వ్యా|| అథగమనేవజకాలమాహ|| దగ్ధయితి|| స్వస్యగృహేదగ్ధేన
 ఐకళత్రకలహేకళత్రేకలహంకృతేత్యథః- యస్యాతకవేయస్యకళత్రస్యాతక
 వేరజిసి-ళోభనేమధ్యేవ- ణోభనమధ్యేవారజాతకజాతకాశౌచమధ్యేమృతకే
 మృతాశౌచమధ్యేవ-జన్మణఃజన్మమాసాదష్టమేయాసివా-పిత్రోఃపితాచమాతా
 చపితరౌతయోః పిత్రోపితామాత్రేత్యేక శేషః - ఊయవత్సరేపితృశ్రాద్ధక్రి
 యానంతరేమాతా పిత్రోస్సంవత్సరికాత్పర దినేస్వయావతాస్వధార్యా
 యాంగర్భాన్వితాయామపిభిదంషాన్సాహూర్వలబోధ్యం - తేషుశ్వేషు
 ప్రయాతాజీవితార్థేఅయషామాయదినవ్రజేత్విధ్యధే||అ|| ప్రయా
 గవిషయమైవేధకాలమునుజెప్పుచున్నాడు|| తా|| జీవితాశగలపురుషుడుత
 నగృహమగ్నిదగ్ధమగునపుడు - భాగ్యతోగలహముచేసినఫలమయలునను-భా
 ర్యరజస్వైయైయుండునలడు - శుభమధ్యకాలంబాననుజాతాశౌచమృతా
 శౌచమధ్యకాలమందును- స్వదస్యమాసమునకెనిమిదవమాసమందును- తల్లి

కుంకులుమృతిబొందిన సంవత్సరమందును తల్లిదండ్రులత్రోవ దీప సమునకుముఖ దీప సమందును తనభార్య యాము నెలలకు పైగర్భము కలదైయుండునపుడును - పయనముపోయి నేసి తేలమునుబొందదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౭౭) మూ॥ స్యాద్భంగోఽభిదాహ్వయే చనిలయేఽభిజ్ఞేయ హూతే తథా రోగ స్యాద్వసుభస్యదో త్తరదళోద్భవోఽపి చిన్వపి దుఃఖిందక్షిణ దిక్పరియాతురథవానాన్యత్రయాతు స్త్వయం మీ నేదేదధిసర్వదక్షిణ గమనం యాతుశ్చవవంభవతః॥ వ్యా॥ అ॥ అభిజిద్ధస్తా పంచ కేగమనసిషేధమాహ॥ స్యాదితి॥ అభిజిదాహ్వయేనిలయే అభిజిల్ల శ్చేష్టా మహూతే అభిజిన్నత్ర త్రేణభిజిన్మహూతే చ - ప్రయాతుంభంగం స్యాత్ వసుభస్యధిస్తానత్ర స్య - ఉత్తరదళో వారిభ్య రేవశ్యంతేషుపంచ సుబుజ్జేష్టపియాతుః రోగః స్యాత్ యాతురితి సామాన్యవిదేశ సేనకలదిక్షు ప్రయాతురపిగమనసిషేధ ఉక్తానవతీతాశంకాయామిధానీంపత్యంతరిమాహ॥ అథవతి॥ అథవాదక్షిణ దిక్పరియాతుః పూర్వోక్తేషుగమనం దుఃఖిందక్షిణకరమిత్యథాః అన్యత్రయాతుః అన్యదిక్పరియాతుః అయంధస్తా పంచ కేగమనసిషేధస్తుభవతీమీనేచండ్రేన్ధి తేనతితుసర్వదిక్షుగమనంయాతుర్భక్తంభవేత్తుప్రయాణే సిద్ధిర్భవేదేదిత్యర్థః॥ అ॥ అభిజిద్ధస్తా పంచకమందుగమనసిషేధమును జెప్పుచున్నాడు॥ దో॥ అభిజిల్లస్తుమందును - అభిజిన్నత్రమందును - అభిజిన్మహూతే మందును పైనము పోవువారిలకు శుభకరంబనియును - ధినిస్తానత్రోత్తరదళముమొదలు రేవతివరకున స్థా పంచకముగాననీపంచకమందుదక్షిణదిక్కుకు పయనముబోవువారి లకు రోగకరంబనియునెతగదిక్కుల బోవువారిలకు శుభకరంబనియు మఱి యుచుమీనగాలియందు జలద్రుడుండగానేదిక్కునకు బయనము పోయిననుప్ర యాకతకకున్జిష్టసిద్ధిరలుగదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౭౮) మూ॥ స్త్రీయాత్రాసుఖదాప్యమేచ గువతోయగ్నేప్రయా తుథాపేగోగూత్రాపశులాభదైవ వృషభేషేషేహరౌవామృగే । కుంభేక రరటకేర్షుషేచమకరే యాతుర్జనస్యార్థా శౌర్యాముష్యధన ప్రదాగవి హరౌయుద్ధేషువాపేహ్యజే॥ వ్యా॥ అ॥ నానాయాత్రాసులగ్ననిణాయమాహ॥ స్త్రీయాత్రేతి॥ వృషేయువతోకన్యాయాంయగ్నేమిధునేచ - స్త్రీయాత్రా స్త్రీణాంయాత్రాసుఖదా - ధటేతులాయాంవృషభేషేషేహరౌసింహే మృగేమకరేచయాతుఃగోగూత్రాపశులాభదా॥ కుంభేకరరటకేర్షుషేమీనే మకరేచయతుః పిన్యపురుషస్యయాత్రాఅర్థదాయుద్ధేతుగవివృషభే హరౌ సింహేచాపేధనుషి - అజేషేషేచశౌర్యాముష్యధనప్రదాభవతి॥ అ॥ సర్వ యాత్రావిషయమైనలగ్ననిణాయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ వృషభకన్యామి

కాలామృతే - గవ్యాభ్యానే - పంచమసిందుః.

౧౨౩

ధనురాసులయందు శ్రీయత్రసుఖప్రదమనియు - తులావృషభ-వేష సితహ-
మకతరాసులయందు గోయత్రప్రోవువార్లకు పశులాభప్రదమనియు - కుంభక
రగ-టక-మీన- మకరరాసులయందు ద్రవ్యాధి-మై వెల్లడిచానికి ధనప్రదమనియు-
వృషభ- సీమ- ధనుమేషరాసులయందు యుద్ధమునకు బోవువారికి శౌర్యా
యుష్మధనప్రదమనియును తాత్పర్యము॥

(౧౨౪) మూ॥ వా రేరగ-స్యగురోది-నేసురపశస్తతా-లహూరా
సువాయద్ధేనాస్యగుచంద్రయోర్యమదిశం భామేదినేవారుణీమ్ । సౌమ్యం
ధానుజపౌమ్యయోస్తుశలహస్సాస్యతా-ల రాహుస్త్వయఃస్యాతాలాభజ
యాప్రయాతురిథవాచేద్వామగః పృష్ఠగః॥ వ్యా॥ అ॥ యుద్ధమునకాలేరా
హుస్థితికి ఫలమాహ॥ వారణి॥ అరగ-స్యవారేభానువా రేగురోది-నేగువారేచ
తతా-లహూరాసు - అశ్రుహువచనేభాన్వాదిసకలవారేషు తత్తద్వారా
ధిపతిహూరాస్త్విన్యోగో-లభ్యతే రవిగురుహూగయోశ్చ సురపతేరింద్రస్య
శంప్రాగ్దిశంప్రతియుద్ధేప్రయాతురిన్యర్థః కలహస్సాస్యత్తు
అశస్త్రద్వారయోః ప్రాచీందిశంనవ్రాస్త్రుతద్వారయోః తత్రదిశిరాహూగ్న
త్వాది-భావః - భృగుచంద్రయోశ్చక్రసోమవారయోః తద్ధో-యోశ్చయమ
దిశందక్షిణాదిశంనవ్రాస్త్రు - తత్రకాలరాహూగ్నత్వాదితి హేతుస్సర్వత
యోజ్యః భామేదినేనద్ధోరాయావారుణీం ప్రతీచీందిశంనవ్రాస్త్రే భానుజసౌ
మ్యయోస్తుశనిబుధవారయోః తద్ధోరయోశ్చ సౌమ్యముదీచీందిశంనదిశ్చేత్ - అ
యంకాలరాహునియుద్ధప్రయాతుఃవామగః - పార్శ్వగతోవాపృష్ఠగతోవా
యదిలాభజయాస్యాతాం॥ అ॥ యుద్ధమునకు బోవునపుడు రాహుస్థితికి ఫలము
నుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ భానుగురువారములయందును భానుగురుహూరల
యందును రాహువుపూర్వుదిక్కుననుండుచు గాననీవారలహూరలయందాది
క్కునకును శుక్రసోమవారముల యందును వారిహూరలయందును రాహువు
దక్షిణమందుండుగాననీవారహూరలయందాదక్షిణ దిక్కునకును-అంగరక
వారమందును వానిహూరయందును - రాహువుపశ్చిమంబుననుండును- గాన
నీవారహూరలయందుబశ్చిమదిక్కునకును , శనిబుధవారములయందును,
వారిహూరలయందును, రాహువుత్తరంబుననుండును గాననీవారహూరల
యందీదిక్కునకును యుద్ధయత్రప్రోవువారలకు మిక్కిలికలహంబు గలుగునని
యు, కాలరాహువుయుద్ధమునకు వెళ్లునపుడప్రయాణకళకు లిరుపార్శ్వము
లయందుండినను వెనుకనుండినసులాభజయకరుడగునని తాత్పర్యము॥

(౧౨౫) మూ॥ పక్షాదిగ్నవహీచదఃఖ భయజేప్రాచీంప్రయాతు
స్తయోరానంతర్యతిథీకుజేరకకుభంత్యాగ్నే యకాష్టాంతయోః । అనంతర్య

౧౫౫ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానై - పంచమబిందుః

ది నేత్రయోః పరదినేరక్షో దిశంపంచమీ ధాకావాయుదిశంచతుదశశదినంషష్ఠీది
శంపారుణీమ్॥౧౮౧॥ యామ్యామామయకృత్త్రయోదశదినంస్యాన్న ప్రభుత్వ
క్షుదశశశ్చేదశంప్రయాణసమయే హ్యేషాస్థిరా యోగినీ॥ పాదోనంఘటి
కాచతుష్టయమితాపాగ్గాది షష్ఠాంతగాస్యాదేషాచరయోగినీనిధనకృత్తా
నూదియాస్త్రిశశః॥ వ్యా॥ ౮॥ అథద్వాభ్యాంస్థిరచరయోగినోఽభలమాహ॥
పక్షాదిరితి॥ యామామితిచ॥ పక్షాదిఃప్రతీపత్తువమీచేత్యే ప్రాచీంప్రయా
తుఃదుఃఖభయదేధవతః - ఏవంచతయోఃప్రతీపన్నవమ్యోః ఆనంతర్యతీధిక
మాత్తుద్వితీయదశమ్యాకుదేరకకుభంకుదేరస్యకతుభ మదీచిందిశమిత్యథః॥
దిశస్తుఃకుభఃకాష్టాఇత్యమరః - ప్రయాతుఃపూర్వవద్దుఃఖషయదేతయోద్వి
తీయదశమ్యారానంతర్యదిసేత్యతీయైకాదశ్యా అగ్నేయకాష్టాం అగ్నేయరి
శంప్రయతుః పూర్వవదుఃఖభయదేత్యతీయైకాదశ్యోః పరిచినేదతుధేద్వా
దశ్యోరక్షోదిశంనైర్ముతీదిశం ప్రయాతుః పూర్వవద్దుఃఖభయదే పంచమీ
ప్రసిద్ధా రాకాపాణిమాసీచేత్యే తేదినేవాయుదిశం వాయవ్యా ప్రయాతుః
పూర్వవద్దుఃఖభయదే - చతుర్దశదినంచతుర్దశీషష్ఠీదినంచేత్యే తేవారుణీవరు
ణస్యేమాందిశం ॥ న్యేదిమిశ్యోఽర్థాణ్యోఽభ్యాదినాజీవ్ త్రివీదిశంయా
తుర్దుఃఖభయదేస్యాసామితీ సవ్యత్రయషంగః త్రయోదశదినంత్రయోదశీస
ప్రసేవయావ్యాం దక్షిణదిక్ప్రయాతుః ఆమయకృత్తు రోగకృత్సత్తు అ
ష్టసిదగ్భుజశదశః ఆశాన్యందిశంయాతుః ఆమయకృద్రోగకృత్సత్తు
ప్రయాణసమయే షష్ఠీస్థిరా యోగినీ॥ అథచరయోగినీమాహ॥ విశ్యశఃత్రిది
నంభానూదయాత్సూర్యోనయా దారభ్యచరయోగినీపాతోనఘటికాచతుష్ట
యమితానత్తుప్రాగాదిషష్ఠాంతగా- అయమాశయః సూర్యోదయానంతరం
పాదోనఘటికాచతుష్టయపాగ్గ్యాంతత్రస్తావతూలమేవతస్యాః షష్ట్యం
వాయవ్యాంతతస్తస్యాః షష్ట్యాందక్షిణస్యాంతతః తస్యాఃషష్ఠాపైశాన్యాం
తతఃతస్యాః షష్ట్యాంప్రతీచ్యాంతతస్తస్యాః షష్ట్యాంఅగ్నేయ్యాంతతస్తస్యాః
షష్ట్యముదీచ్యాం తతస్తస్యాః షష్ట్యవైర్ముత్యంఏషా చరయోగినీసం
చరతీనతీ - అభిముఖయూతంగి నిధనకృత్తుచతీతి సర్వమవధాతస్యం॥ ౮॥
రేండ్లొకములచే స్థిరచరయోగినులకు ఖలముజెప్పుచున్నాడు॥ ౮॥ పా
క్ష్యమీచవములుతూర్పుదిక్కునను విదియదశములుత్తరమునను తదియుఏకాద
శులాగ్నేయదిక్కుననుచతుర్థిద్వాదశులు వైముతదిక్కునను పంచమిపున్నము
లువాయువ్యదిక్కుననుచతుర్దశిషష్ఠిపుదిక్కునను త్రయోదశీనష్టము
లుదక్షిణంబునను అమావాస్యక్షయశాన్యదిక్కునను స్థిరయోగినియం
డుగాన నీదివసములందీదిక్కులకు జైవముపోవుచారలకు దుఃఖభయములుగ

లుగుననియును. చరయోగిని ప్రతిదినమందు మూర్త్యుదయశ్రద్ధాను ర్యాక్షణ
యపర్యంతము తావున కెల్గుగడియలును వాయవ్యమున కెల్గుగడియలును. దక్షి
ణంబున కెల్గుగడియ. లీశాన్యంబున కెల్గుగడియలును. దీనికారవదగుపశ్చిమంబున
దానికారవదైన నాశ్చేయంబునను దాని కారవదగును త్తరంబున నాయు త్తర
మునకారవదగునైయుతిదిక్కునందును చరయోగినియిట్లు సంవరించుచుండుగా
ననీయోగినికభిముఖముగ జైనముపోయి రేనిమరణముగలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౧౦౨) మూ॥ విశ్వుశశ్చ చతుర్తశీచనవమీ వష్ట్యష్టమీద్వాదశీనాగా
స్తత్వచతుర్దశాంకమనుదిష్ణాద్యః క్రమాద్రోగదాః । సంఖ్యోధ్వాః ఘటికా
శ్శుభాశ్చతిథయః షట్పక్షరంధ్రాభిధాః మాసాద్యంతదినద్వయంతు వృత్తికృ
త్సర్వేషుకర్మస్వపి॥ వ్యా॥ అ॥ పక్షచ్ఛిద్రేషువజకాలమాహ॥ విశ్వుశశ్చేతి॥ వి
శ్వుశశ్చతుర్థీచతుదశీచనవమీ వష్ట్యష్టమీద్వాదశీచపతాః ప్రసిద్ధాః పతాను
నాగాస్తత్వచతుర్దశాంకమనుదిష్ణాద్యః క్రమాద్రోగదాః చతుర్ధ్యాకంనా
గాః అష్టాచతుర్దశ్యాతత్త్వం పంచవింశతిః నవమ్యాంచతుర్దశః ప్త్యాంఅం
కఃనవఅష్టమ్యాం మనుచతుర్దశద్వాదశ్యాంకం దశఏతత్సంఖ్యాకానాద్యః ఘ
టికాస్త్యాజ్యాత్యాశయః సంఖ్యోధ్వాః ఉక్తసంఖ్యోధ్వాః ఘటికాశ్శుభాః
షట్తిథయః విశ్వుశాదితిథయః షట్పక్షరంధ్రాభిధాః పక్షచ్ఛిద్రసంజ్ఞాకాః పక్షే
పక్షేచక్షయః మాసాద్యంతదినద్వయం మాసాదిః శుక్లప్రతిపత్ అతదిం
అమావాస్యాయోః ద్వయంసర్వేషుకమకసుశుభకమకసుమృతికృత్॥ ౬॥ ప
క్షచ్ఛిద్రములయందు వజకాలమునెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చతుర్థీయందుమీ
దటరగడియలును - చతుర్దశీయందు ౨గడియలును - నవమియందు ౧౮గడి
యలును - షష్ఠియందు ౬ఘడియలును - అష్టమియందు ౧౮గడియలును - ద్వా
దశియందు ౧౦గడియలు - నశుభకరములుగానశుభకార్యములవిషయమైయీ
దినములయందీగడియలు నిషేధింపదగినదనియు నీయాలుదివసములయందు మి
గతగడియలు శుభకరంబులనియునీచెప్పబడినవిశ్వుశాదిషట్తిధులుప్రతిపక్షమం
దును పక్షచ్ఛిద్రసంజ్ఞాగలవనియును- శుక్లపాద్యమి - అమావాస్య - ఈరెండు
దివసములుసర్వశుభకర్తలవిషయమై మృత్యుద్రవములుగాన సర్వదాసింద్యము
లనియునభిప్రాయమనితాత్పర్యము॥ *

(౧౦౩) మూ॥ శాకైసప్తనవేశ్వరేదశయమేపూర్వాత్రయేషోదశ
త్వాష్ట్రేపంచదశానలేనవదశ ద్వావింశతిఃప్రత్యభే । స్వాతాద్వాదశసార్వ
భేనవదశాప్యేంద్రాగ్నిభేతారకాస్త్యేతాయాశ్శుభయార్తిదా అధశుభాస్సం
ఖ్యోత్తరానాడికాః॥ వ్యా॥ అ॥ అథగమనసిపిద్ధనక్షత్రేషువజకాలమాహ॥ శా
కైతి॥ శాకైశ్చేష్టాయాంసప్త - ఈశ్వరేంద్రాయాం నవయమేధరణ్యాం

దశః పూర్వాత్రయే- పూర్వఫల్గునిపూర్వాషాఢా, పూర్వాభాద్రాసుషోఢశ-
త్వాక్షేచిత్రాయాంపంచదశ ॥ అసలేకృత్తికాయాంనవదశ ఏకోనన్నిశతిః
మైతృభేమఘాయాంద్వావింశతిః - స్యాతేదశ - సార్పభాద్రేశాయాంనవదశ
ఏకోనన్నిశతిః - ఇంద్రాగ్నిభేవిశాఖాయాంతారకాః సప్తవింశతిః ఏతాఃనా
డికాః- ఘటికాః- యాతృభయాతికదాః అథసంఖ్యోక్తరానాడికాఃపిద్ధనతు
త్రేమాక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికాశుభప్రదాః॥ అ॥ ౫మననిపిద్ధనతుత్రములయం
దువర్జకాలముజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ శ్వేష్టానతుత్రమందు ౭ ఆద్రయంద్రభరణి
యందు ౧౦ పూర్వఫల్గునిపూర్వాషాఢపూర్వాభాద్రలయందు ౧౬ చిత్రయందు
౧౫ కృత్తికయందు ౧౯ మఖయందు ౨౨ నవతియందు ౧౭ ఆశ్లేషయందు ౧౯ విశా
ఖయందు ౨౭ ఈక్రమంబుననీనతుత్రములయందీగడియలప్రయాణవిషయ మైచుః
ఖభయప్రదమనియు నుక్తసంఖ్యాతిరిక్తఘటికలు శ్వేష్టతమములనియు నభిప్రా
యములని తాత్పర్యము॥

*

(౧౩౦) మూ॥ దధ్యాజ్యాన్నయవాంబు మాషచణకక్షౌద్రే
ష్టార్ద్ర క్షీరవ్యంజనముద్దనాయసతిలాన్నంక్రమా ద్వారాద్యశుమతః ప్రయాతృసు
కాంచికేవధిపయో దిగ్ధంతిలాన్నంక్రమా ద్వారాద్యశుమతః ప్రయాతృసు
ఖకృత్సావారభుక్తిర్భవేత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ దినభుక్తివారభుక్తిస్వరూపమాహ॥ ద
ధీతి ॥ దినాద్యాదితః ప్రతపత్ప్రభృతిపూర్ణిమాసహిత దర్శాంతమోడశదినేషు
దధ్యాజ్యాన్నయవాంబు మాషచణకక్షౌద్రేషు పిష్టార్ద్ర క్షీరవ్యంజనముద్ద
నాయసతిలాః యేపదార్థాః తేషాంక్రమాత్ భుక్తిరోజనం దినభుక్తి శ్చ
చ్యతేఅంశుమతోవారాది భానువాసరప్రభృతినప్తవారేషు క్రమాత్ తక్రం
పాయసకాంతీకే పాయసంచకాంచికలచ ప్రాయసంప్రసీద్ధం కాంచికలధా
న్యామ్లం ఆంధ్రధామామాంకలిఇత్యుచ్యతే॥ ౧॥ ఆవంతిసోమథాన్యామ్లకుంజ
లానిచకాంచికఇత్యమరః- రధిపయః- దిగ్ధం- తిలాన్నం- ఏతేషాంయాభుక్తిః
ప్రయాతుసుఖకృద్భవేత్ - భానువారేతాక్రంపీత్వాగమ్యతేచేత్ యాత్రాసు
ఖకృత్సాదితిగమ్యతేఏవం దినభుక్తిస్థితేపూర్వహ్యం - ఇయమేవవారభుక్తిరి
త్యుచ్యతే - నవ్వేవంవారక్త్యేవ చరితార్థత్వాద్దినభుక్త్యుపస్యాసో నిర్ధకఇ
తిచేన్నదినోక్తవారోక్త పదార్థద్యయంభుక్త్యాగంతవ్యమిత్యాశయాత్ ఏషై
వభుక్తిర్వత్సమాణానతుత్రభుక్తిస్థితేపూర్వహ్యం॥ అ॥ దినవారభుక్తులస్వరూప
ముజెప్పచున్నాడు॥ తా॥ మైనముపోవువారలు పాద్యమిమొదలుపున్నచ అమా
వాస్యతోగూడగ్ధదినములయందును పెరుగు- నెయ్యి అన్నము- గోధుమలు-
ఉదకము- మినుములు- సెనగలు- తొండము- చెరుకు- షష్టము- అర్ధశ్రీకము- పాలు-
వ్యంజనము- పెసలు- పాయసము నువ్వులు- ఈగలపదార్థములును క్రమంబుగా

నాకొక్కొక్కదివసములందొక్కొక్కపదార్థమును భుజించిపైనముపోవలయు
 ననియెప్పునుతక్రమఃపాయసము-కలి-పెరుగు-పాలు-ద-గ్గము-తిలాన్నమీశప్రవిభ
 పదార్థములను భానువారప్రభృతిస్థిరవారమువరకు నొక్కొక్కవారమందొ
 కొక్కొక్కపదార్థమును భుజింపవలయుననియునీ ఘక్తిసవారభుక్తికిన్నిచెప్పటవ
 లనదినవారభుక్తిప్రతిపాదకపదార్థద్వయమునుభుజించిపైనముపోయిరేనిసుఖ
 వంతులగుమరనితాత్పర్యము॥

✽

(౧౦౨) మూ॥ కుల్కాహం స్థిరతఃదులాదధిఘృతందగ్ధంచమాగాఽ
 మిషంతత్సారంఘృతపాయసంచ పృథుకామాంసంమృగేణ్యాషధు । శాకం
 వైష్ణిక మోదనంపహువిధం ధాత్రీఫలంమటపంఽప్తాన్నం కదళీఫలంశశిరో
 మాంసంకుళుత్థావనం॥ (౧౦౩) నైవారంకృసరౌదనంఝషయతంచాన్నంస
 మద్గౌదనంశౌల్యన్నం చయివా న్నమిష్టమశనం దప్రాదిభుక్తిః క్రమాత్ ।
 సాజ్యాన్నంకృసరాన్నమాదిదివసేప్రాగాది భుక్త్యాప్రజేనత్సాన్యన్నం ఘృత
 పాయసంచగమనేదిగ్భుక్తిరేషాక్రమాత్॥ వ్యా॥ ౮॥ శ్లోకద్వయేననక్షత్రభు
 క్తింవిగ్భుక్తించదశ్యమితి॥ కుల్కాషాఞ్చితి ॥ నైవారమితిచ ॥ కుల్కాశాశ్చణకాః
 ని॥ స్యాద్యావకస్తుకుల్కాషశ్చణకోహరిమంధకణిత్యమరః ॥ తిలాః- తండులాః-
 దధిఘృతం- ఆఙ్గూ-దగ్ధం- క్షీరంమాగాఽమిషంమృగసంబంధిమార్గంతచ్ఛయ
 త్ అమిషంమృగమాంసంతత్సారం మృగమాంససారం- ఘృతసాయసఃఘృత
 సహితక్షీరాన్నం - పృథుకాఃమృగేణ్యాషణిమృగస్య - రాజిదంతాదిషుషరమి
 తిమృగశబ్దస్యపూర్వవిపాతః తస్యమాంసం - మధు - శాకంచసిద్ధవైష్ణికంమే
 ల్యవిశేషఃఓదనంబహువిధంకృసరాన్నమితియావత్ ధాత్రీఫలంఆమలకం॥ ని॥
 ధాత్రీస్యాదుపరాతాపి క్షీతిరప్యామలక్యపీత్యమరః - మటపభత్యవిశేషఃపి
 ప్తాన్నంకదళీఫలంశశిరో మాంసం - కుళుత్థాదనంనైవారం నీవారాన్నలక్య
 సరౌదనం, ఝషయతం మత్స్యసహితమన్నం సమద్గౌదనంమద్ధ సహితా
 న్నం - శౌల్యన్నంశౌలయోప్రీహవిశేషఃతేషామన్నయవాన్నమితి - ఆప్తమ
 శన-దప్రాదిభుక్తిః అశ్వీప్రభృతి అభిజిత్సహితా ప్తావింశతీనక్షత్రాణాం
 భుక్తిః క్రమాత్ జ్ఞేయాఅశ్విన్యాంగంతుమిచ్ఛుః కుల్కాషాన్నభక్త్యాగచ్ఛతి చేది
 ష్టసిద్ధిస్సవేత్ ఏవమప్తావింశతినక్షత్రాణా ముక్తరీత్యావగంతవ్యం అథదిగ్భు
 క్తిమాహ ॥ సాజ్యాన్నంఘృతప్లుతాన్నంకృసరాన్నంచిత్రాన్నమితి ప్రసిద్ధం-
 మత్సాన్యన్నం మత్స్యసహితాన్నం ఘృతపాయసాన్నం ఘృకసంయుక్తక్షీరా
 న్నంఆదిదివసేప్రయాణప్రథమదివసేభుక్త్యాప్రజేత్ ప్రాగ్విగ్ధమనవేశాయాం
 సాజ్యాన్నం- దక్షిణేశ్వసరాన్నం- పశ్యమేమత్సాన్యన్నం ఉదక్తిగ్మమనేఘృతపా
 యసాన్నం భుక్త్యాప్రజేదిత్యాశమః గమనేప్రయాణవిషయే ఏషాభుక్తిరాద

శాస్త్రీయాః॥ అ॥ రెండు శ్లోకముల చేత నక్షత్రదిగ్బుక్తుల జెప్పబున్నాడు॥ తా॥ సేనగలు
 నువ్వులు- బియ్యము- పెరుగు- నెయ్యి- పాలు- మృగ మాంసము- మృగ మాంస సార
 ము- ఘృత సహితక్షీరాన్నము- అటుకులు- లేడి మాంసము- శాకము- పైష్టిక మనుమ
 ద్యని శేషము అన్నము- చిత్రాన్నము- ఉసిరిక పండు- అరటిపండ్లు- కుందేటి శిరో
 మాంసము- ఉలవలతో గలిపినయన్నము- నీవాన్నము- కృసరాన్నము- మత్స్యస
 హితాన్నము- పెసలపప్పన్నము- పిషాణబియ్యవన్నము- ఈలపదార్థముల శ్వి
 న్యాది అంశక్షత్రముయందొకొక-కొక-సక్షత్రమునందొకొక-పదార్థమును
 భుజించి పైనముపోయి రేని యష్టసేద్ధిగలుగునని తూర్పుదిక్కునకు జైనముపోవు
 వారాజ్యసహితాన్నము దక్షిణమునకు బోవు సమయమున గృసరాన్నము పశ్చి
 మమునకు బోవు సమయమున మత్స్యన్నమును ఉదగ్దిగ్గమన సమయమున ఘృతస
 హితక్షీరాన్నమును ప్రయాణదివసమునకు బూర్వదినమందు భోజనము చేసిపో
 వలయుననియును ప్రయాణవిషయమై ఉత్తనక్షత్రభుక్తియును మిక్కిలి లియావశ్య
 కమనుట॥ (౧౦౭) మూ॥ పష్టిఘ్నంగతధిష్ఠ్యమిందు ఘటికాస్సంయుజ్యరాశిం
 పునర్వేదఘ్నంశరసాగరా ప్రమినతోభిక్షాద్వధల్బంక్రమాత్ । మేషాదౌతు
 గృహేగృహే శశభృతో శ్లేయా అవస్థాద్విషడ్వ స్రాదిష్వధపాదయుక్త ఘటి
 కాశ్చైకాదశైకాదశ॥ వ్యా॥ అ॥ అథ చంద్రద్వాదశావస్థా ప్రకారద్వయమా
 హ॥ పష్టిఘ్నమితి॥ గతధిష్ఠ్యం అశ్విన్యాదిపకృతనక్షత్రాం తాగతధిష్ఠ్యానితే
 షాంసంఘః విధిష్ఠ్యంభష్టిఘ్న పష్ట్యాసంగుణితం కృత్వాతత్ర ఇందు ఘటికాః
 త్రయమాననక్షత్రఘటికాస్సంయుజ్యరాశిః కార్యః తం రాశిం పునర్వేదఘ్నంచతు
 ర్గుణితం కృత్వా శరహాగ రాస్తంచచ తార్వించ ద్విభక్తం కుర్యాత్ అధానంత
 రం విభాగతః యల్లంపునః ఇనతః ద్వాదశభిః భక్తైర్విభజ్య శల్లంబం- మేషా
 దౌ గృహేగృహే మేషప్రభృతి రాశౌక్రమాత్ శశభృతః చంద్రస్యద్విషట్
 ద్వాదశసంఖ్యాకా అవస్థాజ్ఞాతవ్యాగ్యేకః - పక్షుః॥ పక్షౌ తరమాహ॥ అథ
 తాదస్రాదిష్వశ్విన్యాదిషు ఏకైకా వస్థాయాః పాదయుక్త ఘటికాః సపాదఘ
 టికాః ఏకదశైకాదశేతి స్థూలప్రకారోన్యః మమతుప్రతిభాతి చంద్రోయదా
 రాశిం ప్రవిష్టోభవతి తదారభ్య సపాదైకాదశఘటికాః ప్రత్యవస్థాయాః జ్ఞా
 తవ్యాః ఇతి సులభతరః అశ్విన్యాదిగతనక్షత్రాణిషష్టా సంగుణ్యతేషువర్థమాన
 ఘటికాః సంయుజ్యపంచత్రింశోక్షరశతేన విభజ్యతేచత్ - శేషం సపాదైకా
 దశఘటికాః క్రమేణ ఏకైకావస్థాయాం జాతవ్యా ఇతి సులభతమో పాదవి
 తిదిక్॥ అ॥ గ్రంథకర్తవ్యమనుసారముగ చంద్రద్వాదశావస్థలర్థమును తె
 వ్బుచున్నాడు॥ తా॥ జనులు ప్రయాణముపోవు నక్షత్రమువరకు నశ్విన్యాదిగ

త నక్షత్రములను ఒంట ఎచ్చగుణించి ఈగుణకములో నిత్యనక్షత్రముల
బ్రహ్మణకాలమువరకు గణించినగనియలనుగూడజేర్చియొక రాసిచేసిదాని ౪
టగుణించి ౪౫దుచే భాగహరింపగా శేషించినగడియలజం(దోదయ) రాశి
ఘేదలకొని పరశ్లోకమందుజెప్పబోయెడి ద్వాదశాఃస్థల కొకొక క్కాయవ
స్థకు ౧౧గడియులు చాప్పున భాగహరించి యెన్నియఃస్థలకుసంఖ్యవచ్చునో
యాయవస్థలకు నవస్థాయాప ఫలమును జూచుకొనవలయునని కాలావృత
కారులయభిప్రాయము॥

(౧౮౮) మూ॥ సూక్ష్మస్థూఃమితిద్వయోఃప్రవసనంనాశంమృతాఖ్యం
వయంభాస్య క్రిడితనామకంప్రియరతింసుప్తిచభుక్తింజరమ్ । కంఠంసస్థిర
తాంస్వరామస్యశంచేందోరఃస్థాఫలంయాత్రా యుద్ధవివాహ స్తుజననక్షేత్ర
ప్రవేశాదమ॥వ్యా॥అ॥అధచంద్రద్వాదశాఃస్థానాంనామదిరూపణద్వారాతద
నురూపఫలమాహ సూక్ష్మగుణిసూక్ష్మ స్థూలమితిద్వయోఃక్షయోఃప్రవస
న-నాశ-మృతాఖ్యజయ-హాస్యక్రిడిత-ప్రియరతిసుప్తిభుక్తిర్వరంకంఠంసస్థిర
తాఇతిచంద్రగ్ద్వాదశాఃస్థానాంనామ నిభవంతి-స్వనామ సదృశంలేతన
మానురూపమి-దోశ్చంద్రగ్ద్వ-అశస్థానాఃఫలంయాత్రా యుద్ధవివాహ స్తుజన
నక్షేత్రప్రవేశాదిమ-యాత్రాప్రయాణంయద్ధంరాజామన్యోగ్యకలహా-హ స్తు
గృహనిర్మాణాదివివాహాఃప్రసిద్ధఃజననంపుత్రజన్మక్షేత్రంకృషికర్మ-ప్రవేశానూ
తనగృహప్రవేశాపేక్షేషుద్రవ్యవ్యమితిశేషః॥ అ॥ చంద్రద్వాదశాఃస్థలకున్మామని
రూతణచేసి నామానురూపఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ స్థూలము సూక్ష్మము
నెదుద్వివిధపక్షముల ద్వాదశాఃస్థలకు-ప్రవసనమునాశము-మృతాఖ్యము-జయ
ము-హాస్యము-క్రిడితము-ప్రియరతిసుప్తి-భుక్తి జ్వరముకంఠము-సస్థిరతయనె
దుద్వాదశవిధనామంబులనియను చంద్రద్వాదశాఃస్థలయొక్క నామానురూప
ఫలంబనియునుప్రయాణ-యుద్ధవివాహాఃగృహనిర్మాణ-పుత్రజన్మకృషికర్మ-నూ
తనగృహప్రవేశాదులయందీ ద్వాదశాదస్థానరూపఫల విచారమావశ్యకమని
యును తాత్పర్యము॥

(౧౮౯) మూ॥ అరాకక్రాంతభతస్త్రియసవమేచాతర్థభంపం
చమరాజైతదిష్ట్యచతుష్టయంతుఖచరోనామాభవేత్తస్థలం । సీమంలేసువనే
ప్రతేశిశుహారంసిస్తంకులత్వం కృషావైధ్యంకరపీడనేచగమ నేకుర్వాత్ప్ర
యాతర్యధమ్॥వ్యా॥అ॥ ఖచరయోగఫలమాహ॥అరేతి॥ అరాకక్రాంతభ
తానూర్ధ్వధిష్టితనక్షత్రాత్ - తృతీయసవమే - చాతర్థభంచతర్థనక్షత్రంపం
చమరాజైతదిష్ట్యచతుష్టయం - ఖచరోనామాభవరాఖ్యోయోగోభవే
త్ - అనూభవరాఖ్యోగఃసీమంలేసువనేత్వంసవనేత్వంసవనే - వరేడిపనయనేచ-

శిశుశ్శారంశిశుహారణదూసం తత్ఫలంకృషాహలకర్మణి - నిస్తండులత్వంధా
 వ్యాధామ - కిరపీడనేవివాహేవైభవ్యంగమనేప్రయాణేప్రయాతుఃవర్ధంత
 క్రమాశురార్చద్వ్యాధితసర్వతాధ్యాహగ్యః॥ అ॥ ఖచరియోగఫలమునుజె
 స్సదున్నాము॥ తా॥ సూర్యస్థితనక్షత్రమునకు-౩-౪-౫-౯- నక్షత్రములీర-నక్ష
 త్రములఖచ ర్ఖ్యయోగమనియుఁజిచరయోగపుంసవనసీమంత - ఉపనయ
 నము విషయమైశిశుహారణదూపఫలమును- వ్యవసాయవిషయమైధాన్యాభా
 వమునువివాహానుంధవైభవ్యమును ప్రయాణవిషయమైపై నముబోవువానికమ
 రణమునీక్రమముగగలుగజేయునని తాత్పర్యము॥

(౧౯౦) మూ॥ సూర్యార్ధస్థిత తారకాదిగణయేచ్ఛా తర్థభంఘాత
 దం న్యదేకాదశభంప్రభంగద మిదంచాష్టాదశంమృత్యుదమ్ | కర్తుస్సాన్యదధ
 పంచవింశమపిభంహానిప్రదం కర్మణామైకగ్భవతత్త్వ మౌతుగమతేపాణిగ
 హాన్వది॥ వ్యా అ॥ అథకర్మణేఫలమూహా॥ సూర్యతి॥ సూర్యార్ధస్థిత తార
 కాదీసూర్యస్థితనక్షత్రమారభ్య - గణయేత్ చంద్రస్థితనక్షత్రం ర్యంతమిత శే
 వః- ఏవంగణనాయాంక్రియమాణాయాంచాతర్థభం సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చ
 తుర్థనక్షత్రః ఘాతదంనామ ఏకాదశభం సూర్యస్థితనక్షత్రాచేకాదశనక్షత్రం-
 ప్రభంగదం- అష్టాదశం సూర్యస్థితనక్షత్రాచేష్టాదశనక్షత్రం- మృత్యుదంపం
 చవింశంభమపిసూర్యస్థితనక్షత్రాత్పంచ వింశనక్షత్రచహానిదం- ఏతత్కర్మ
 ణిరామకర్మణి సంజ్ఞికంభవతత్త్వ ముం ఉక్తనక్షత్రవత్త్వయంకర్తుగ మనేపా
 ణిగ్రహాదిష్వపివివాహాదిశుభకర్మసుచతత్త్వంస్యాతే సూర్యస్థితనక్షత్రాచ్చ
 తుష్టై - కాదశాష్టాదశపంచవింశతీ నక్షత్రేషుశుభకర్మనః కుర్యాదిత్యాశయః॥
 అకర్మణిఫలమునుజెప్పదున్నాడు॥ తా॥ సూర్యస్థితనక్షత్రముమొదలుచంద్రస్థి
 తనక్షత్రమువరకు గణన చేయగా సూర్యస్థితనక్షత్రమునకు నాలవనక్షత్రముత
 ఘాతదమనియు పదనకొండవనక్షత్రముభంగదమనియు పదునెనిమిదవనక్షత్ర
 ముమృత్యుప్రదమనియు వైమొదవనక్షత్రముహానిదమనియు- ఈచెప్పబడిననాలు
 గునక్షత్రములుకర్మణి మనుసంజ్ఞ గలవనియు నిదిప్రయాణవివాహాదిశుభకర్మల
 విషయమై- ఉక్తఫలంబులగ్రమంగనిచ్చునుగాననీనక్షత్రచతత్త్వ ముమీదు నేశుభ
 కార్యములునుజేయగూడదని తాత్పర్యము॥

(౧౯౧) మూ॥ యన్నామప్రథమాక్షరస్వరముఖాద్భేదాంతకా
రాదయోబాహోయావన రాజ్యవృద్ధపుత యస్వసావదిపంచాభివాః । శ్లో
స్తావృష్టిరకారపవగదితోదైవ స్త్వికారోభవేత్సోగ్రీడాఖ్యాదిరుకారపవముఖ
యోరేకారఓకారకే॥ వ్యా॥అ॥ సర్వచక్రోక్తచాల్యాదిసర్వవిశేషమాహుయో
దితి॥యస్యనామ్ని ప్రథమాక్షరేయః సర్వశస్సుఖాత్మదాదితః - అకారాద

యః అకార ఇకార ఉకార ఏకార ఓకార ః శ్లేయః జ్ఞాతేవ్యాః ఏతేషాం చ స్వరః
 స్వస్వాదిబాల్యయావనరాజ్యవృద్ధ్యుతయ ఇతిపంచాభిధాః పంచసంఖ్యభా
 వంతి యథా అకారాదినామ్నః పునః అకారో బాలస్వరః ఇకారః కుమారస్వ
 రః ఉకారో రాజ్యస్వరః ఏకారో వృద్ధస్వరః ఉకారో మృతిస్వరః ఇకారాదినా
 మ్నః పునః ఇకారో బాలః ఉకారో యువా ఏకారో రాజ్యః ఓకారో వృద్ధః అ
 కారో మృతః ఉకారాదినామ్నః పునః ఉకారో పాలః ఏకారో యావనః ఓ
 కారో రాజ్యః అకారో వృద్ధః ఇకారో మృతః ఏకారాదినామ్నః పునః ఏకా
 రో వః ఓకారో యావనః - ఆకోరో రాజ్యః ఇకారో వృద్ధః - ఉకారో మృతః
 ఓకారో రాదినామ్నః పునః ఓకారో బాలః అకారో యావనః ఇకారో రాజ్యః
 ఉకారో వృద్ధః ఏకారో మృతః అకార యేష దృష్టిః బాలాఖ్యాకీప్రాగ్నిద్వాభి
 రోదైః యావనాన్యోగదితః ఉక్త ఉకారో ప్రౌఢాభ్యో ఏవభవేతామితి
 సూక్ష్మశృణోపగతత్యం విస్తరస్తుస్వరోదయే ప్రప్త్యో విస్తరభయాన్నేనా
 ఖ్యతే అస్వరచక్రమందు జెప్పబడిన బాలాదిస్వరభివేకము జెప్పుచున్నాము॥ అ
 అకార, ఇకార, ఉకార ఏకార-ఉకార ములను పంచస్వరములలో నే స్వరమునా
 మధేయప్రధమాక్షరమందు గలదో స్వరము మొదలై పశ్చిమములకు బాల్యయావ
 న-రాజ్యవృద్ధ, మృత్యులను పంచవిధనామంబుల విదెట్లనగా అకారాదినామంబు
 గల పురుషునికీ అకారము బాలస్వరము ఇకారము కుమారస్వరము-ఉకారము రా
 జస్వరము-ఏకారము వృద్ధస్వరము ఓకారము మృతిస్వరము ఇకారాదినామ్నః
 గల పురుషునికీ ఇకారము బాలస్వరము ఉకారము యవ్వచస్వరము ఇత్యైత్రం గుసమి
 గిలిన స్వరములు కుస్వస్వాదిగా బాలాది స్వర వివేకము నెఱుంగవలయుననియె అ
 కారాది పంచస్వరములకు స్వస్వాదికాదృష్టిచైవ ప్రౌఢ-ప్రాశ-ప్రాధానుశంక
 విధావస్థలు గలవు వానినిషయమీ గ్రంథమందు సూక్ష్మముగా జెప్పబడియున్నవిగా
 నన్నప్తముగ దెలుసుకొననిచ్చయించు వారు స్వరోదయమను గ్రంథమున దెలుసు
 కొనవచ్చునుట॥

(౧౯౨) మూ॥ అల్పార్థాధికలాభహానిమరణం కర్యస్వ బాలాచ
 యః పంచద్యస్త్యుక పంచపంచభగణౌ దస్మాదినందాద్యపి । వారాః పంచవి
 ధాః స్మరరగ కుజయోశ్చంద్రజ్ఞయోర్వాక్పతే శ్చక్రస్వారగ సుతీస్య పంచ
 శమయాస్య్యః ప్రాతరాద్యస్వరాః॥ వ్యా॥ అ॥ తస్మిలతారకాః ధివారకాలా
 దీనాంబాలాదిస్వరూపమాహ॥ అల్పేతి॥ స్వబాలానయః స్వరాః క్రమాత్-అ
 ల్పార్థాధికలాభహానిమరణమితి ఫలానికుర్యుః యథాబాలస్వరః అల్పం స్వల్ప
 లాభం యావనస్వరః అర్థాధికం అర్థేన అధికం అధికార్థలాభమితి యావత్-రా
 జ్యస్వరోలాభం ఫలప్రాప్తిం వృద్ధస్వరోహానిం మృతిస్వరోమరణం కర్యమి

త్యాగముఃపంచద్వ్యర్థకముతవఃషట్ శ్రుతముతవఃషట్ - ప్రసంగః - ప్రసర
 పిపంచభగణాః నక్షత్రగణాః దక్షిణాదిఅశ్విన్యాదితఃబాలాదయోభవంతిఅథ
 వా-అశ్విన్యాదిపంచకం అకాలస్యబాలస్వరంతర్త్రాదిషటకం యావనాఖ్యం
 ఉత్తరాదిషటకంలాఙ్గ్యంజ్యేష్ఠాదిపంచకం వృద్ధాఖ్యం - ధనిష్ఠాదిపంచకంమృ
 తాఖ్యంఇకారస్యఅర్త్రాదిషటకం బాలాఖ్యంఉత్తరాదిషటకం యానాఖ్యం
 జ్యేష్ఠాదిపంచపంగజ్యాఖ్యం - ధనిష్ఠాదిపంచకవృద్ధాఖ్యం అశ్విన్యాదిపంచ
 కంమృతాఖ్యం, ఉకారస్యఉత్తరాదిషటకంబారాఖ్యం - ఏవమన్యత్రగ్రామా
 దూహ్యం నన్దాద్యపి నన్దాదిపన్చ తిథయః అకారాదీనాం క్రమాద్బాలాద
 యోభవంతిఅకారస్వనందతిథిఃబాలాఖ్యః భద్రోయావనాఖ్యః - జయోరా
 జాఖ్యః రిక్తతథిఃవృద్ధాఖ్యః పూణాతిథిః మృతాఖ్యఃఇకారస్యభద్రాదిపంచ
 తిథిః బాలాదయోనవంతి ఉకారస్యజయాదిపంచతిథయః బాలాదయోభ
 వంతి ఏకారస్యరిక్తాదిపంచతిథయః ఓకారస్యపూణాదిపంచతిథయఃక్రమే
 ణబాలాదయోభవంతినారాః పంచవిధాస్స్యం యథారకుజయోరేకవిధః
 చంద్రజ్ఞయోరేకవిధః వాక్పతేర్యగోరేకవిధః శుక్రస్యైకవిధఃఅరకుసుతస్య
 శనైరేకవిధః ఇత్యేతదుక్తంభవతి అకారస్యఅదిశ్యభౌమవాసరౌబాలాఖ్యా
 సోమబుధవాసరౌయావనాఖ్యోగురువాసరౌరాజ్యాఖ్యః - శుక్రవాసరోవృ
 ద్ధాఖ్యః శనివాసరోమృతాఖ్యః - ఇకారస్యసోమబుధవాసరౌబాఖ్యోగురు
 ర్యోవనాఖ్యః శుక్రోరాజ్యాఖ్యః - శనిర్వృద్ధాఖ్యః ఆదిశ్యభౌమామృతాఖా
 ఏవముత్తరత్రాపూర్వాయం , ప్రాతరాద్యఃపంచసమయాఃకాలాఃబాలాద్య
 యోభంతి - యథాలకారస్యప్రాతః కాలోధాలాఖ్యః సంగమోయవనా
 క్యః మధ్యాహ్నారాజ్యాఖ్యః, అపరాహ్ణావృద్ధాఖ్యః, సాయంతకాలో
 మృతాఖ్యః , ఇకారశ్వసంగమాదయోబాలాదయోభవంతి , ఉకారస్యమ
 థ్యాహ్నాదిపంచకాలాఃబాలాదయః ఏకారస్యఅపరాహ్ణాదయః ఓకారస్యసా
 యంతసప్రాతస్సంగమచుధ్యాహ్నపరాహ్ణః బాలానయోభవంతిఏతేషాంభ
 లానిపూర్వోక్తానీదిక్॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమందుజెప్పబడియున్నబాలాదినామ
 ములకుభలంబులనుతిధివారనక్షత్రకాలమునకు బాలాదిస్వరూపమునుజెప్పుచు
 న్నాము॥ తా॥ బాలాదిపంచస్వరములలోబాలస్వరముస్వల్పలాభమునుయవ
 నస్వరముధనమును రాజ్యస్వరముఫలప్రాప్తి - వృద్ధస్వరముహానినిమృతిస్వర
 ముమరణమును , క్రమందునగలుగజేయుననియు - అకారమునకునశ్విన్యా
 దిపంచరముబాలస్వరమనియు, అర్త్రాదిషటకముయవ్వవనస్వరమనియు, ఉ
 త్తరాదిషటకమురాజ్యస్వరమనియు, జ్యేష్ఠాదిపంచకమువృద్ధస్వరమనియు,
 ధనిష్ఠాదిపంచకముమృతిస్వరమనియు - ఇకారమునకు అర్త్రాదిషటకముబా

లసర్వమనియు - ఉత్తరాదిపటక మయవ్వనస్వరమనియు - శేషంబితైర్గగిన
 నెఱుంగవలయును. అకాశమనకుభాస్వంగ రికవారముల బాలస్వరమనియు
 సోమబుధవారములుయావనస్వరమనియు - గురువారము రాజ్యస్వరమనియు -
 శుక్రవారమువృద్ధస్వరమనియు - శనివారముమృతస్వరమనియు - ఇకారమునకు
 సోమబుధవారములు బాలస్వరమనియు - ఉక్త శేషంబితైఱంగుననూహ్యంబులని
 యు అకారమునకు ప్రాతః కాలము బాలస్వరమనియు - మధ్యాహ్న కాలము రా
 జ్యస్వరమనియు అశరాహ్ణ కాలమువృద్ధస్వరమనియు మధ్యాహ్న కాలముమృత
 స్వరమనియు - ఇకారమునకు సంగమకాలము బాలస్వరమనియు - శేషంబితైఱంగున
 నూహ్యంబనియు తాత్పర్యము॥

*

(౧౦౩) మూ॥ పసావ్యాకర్యవిశాఖమిత్రపరుణాహ్యభ్యాశ్చధర్మా
 ధాః అర్థాభ్యాస్తద్విద్యోద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్వయవః । కామభ్యాం
 భిజిద్భవాగ్నిదనుజా హిర్బుద్భ్యుచిత్రేశ్వరాః విశ్వాప్యాంశ్యకరార్యమే
 దువిధయో మోక్షాభిధాస్తాకాః॥ వ్యా॥ అ॥ అభిపంచభిష్టోక్తేపంధారా
 హుచక్రవివక్షయాధర్మార్థహమమోక్షనక్షత్రనిర్ణయమాహ - పస్వితీ॥ పసా
 వ్యాకర్యవిశాఖమిత్ర పరుణాహ్యంభ్యాం - ధనిష్ఠాశ్వినీపుష్యవిశాఖానూరాధా
 శతభిషగాశేషితి సప్తనక్షత్రాణి ధర్మాభిధాః ధమకనామధేయనిదితీం
 ద్రకాలపితృభశ్రీశాజపాద్వయవః పునర్వసూ శ్శేష్టభరణి మఖశ్రవణ
 పూర్వాభాద్రాస్వాశ్యితి సప్తతారకాః అర్థాభ్యాః అర్థనామధేయాః
 అభిజిద్భవాగ్నిదను జాహిర్బుద్భ్యుచిత్రేశ్వరాః అభిజిత్పూర్వఫల్గునీ కృత్తి
 కామూలాత్తరాభాద్రాచిత్రాదాశ్రితిసప్తతారకాః కామభ్యాః - కామ
 నామధేయాః విశ్వాప్యాంశ్యకరార్య మేదవిధయః ఉత్తరాషాఢా పూ
 ర్వాషాఢా రేవతీహస్తోత్తరఫల్గునీ మృగశిరరోహిణ్యితిసప్తతారకాః మో
 క్షాభిధాః మోక్షాభ్యాః॥ ని॥ అభ్యాప్యేఅభిధానంచ నామధేయంచనామచే
 త్యమరణి॥ అ॥ ఐదుశ్లోకములచేతపంధారాహుచక్రవివక్షద్వారాధర్మార్థకా
 మమోక్షనక్షత్రనిర్ణయముచెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వినీ- ధనిష్ఠ- పుష్యు- వి
 శాఖానూరాధ- శతభిషము- ఆశ్రేషఈశినక్షత్రములు ధమకనక్షత్రములని
 యును- పునర్వసు- శ్శేష్ట- భరణి- మఖ- శ్రవణము- పూర్వాభాద్రస్వాశ్యి- ఈ-
 ను - అర్థనక్షత్రమనియును- అభిజిత్తు- పూర్వఫల్గుని- కృత్తిక- మూల - ఉత్తరా
 భాద్ర- చిత్ర- అర్ద్ర - ఈ- ని- కామనక్షత్రములనియుఉత్తరాషాఢా- రేవతీ హ-
 స్త- ఉత్తరఫల్గునీ- మృగశిర- రోహిణి, ఈ- ని- మోక్షనక్షత్రములనియుతా॥

(౧౦౪) మూ॥ సూర్యేధర్మగతేతథాహిమకరేధమాదిసంస్థేక్రమా
 ద్యామిభంగమవాప్నయో దధజయక్రోధాదనర్థంజయం । స్థాయాయాన్వి

జయంసభంగవికలం తద్విగ్రహంసంగరం భృత్యాజాండజసంగరేచ గమనే
 సర్వోత్తరాజ్ఞాంయది॥ వ్యా॥ సూర్యేధమకతేపూర్వోక్తక్షిప్తానత్యత్రస
 ప్తకేతనతథాహిమకరేచ ద్రేధమాకదిసంస్థేవధర్మార్థకామమోక్షసత్తు
 త్రేషస్థితేసతియాయాక్రమాత్ భంగం జయం క్రోధార్థం జయంఅవా
 ప్నయాత్ - స్థాయాపిజయంసభంగవికలం - తద్విగ్రహంసంగరమియాత్ -
 ప్రాప్నయాత్ - తేనాయవర్థసంపన్నం సూర్యేధమకతే - చంద్రపీఠస్థగ
 తేసతియాయానోభంగం చంద్రార్థతేసతివిజయః చంద్రకామఖ్యగతేప
 రాజయః చంద్రమోక్షగతేస్థాయినోయద్దంచేతి - భృత్యాజాండజసంగరే
 భృత్యయోః- భటయోః- అజయోః- షేషీయోః- అండజయోః- కుక్షిటయో
 శ్చసంగరేయుద్ధేరాజ్ఞాయుధిచ- కమనేత్రయాదేవనర్వత్రసర్వదా- ఇదం
 విచారణీయమితశేషం॥ తా॥ సూర్యచంద్రులేరుపురుషార్వణోకోక్తధర్మనాత్మ
 త్రములయందుండునపుడు రాజువచ్చెచ్చుకొనియద్ధమునకుబోవురాజునకుభం
 గమనిచంద్రుడర్థాఖ్యనాత్మత్రములయందుండునపుడుజయవని - కామాఖ్యనాత్మ
 త్రగతుడైయుండగానపజయవని । మోక్షాఖ్యనాత్మత్రగతుడైయుండగాజయ
 మని- ఈసూర్యచంద్రులుధర్మగతులై యుండునవయలబున దశఃట్టణమున
 నుండియుద్ధముచేయురాజునకువిజయమని - చంద్రుడగతుడైయుండగాభం
 గమని- కామగతుడైయుండగాపరాజయమని - మోక్షగతుడైయుండగావిశేష
 యుద్ధమగునని- భటులుపొట్టేళ్లుకోళ్లు-వీనికిబరస్పరముకలహముచేయించునను
 యమునను రాజులుయుద్ధమునకుబోవుననుమునను నీవిచారమావశ్యకమని
 తాత్పర్యము॥

✱

(౧౯౫) మూ॥ అదిశ్యేర్థగతేతథాహిమకరేపూర్వోక్తక్షిప్తమా
 ర్భంధుదేవషమియాబ్జయంచవసుధాంయాయాచసర్వాశుభం । లక్ష్మీభంగమ
 ధాశుభంచవిజయంస్థాయీతుసం ప్రాప్నయాజ్ఞాత్వాచక్రఫలంమయైవరచి
 తంసమ్యక్ప్రకారాంతరం॥ వ్యా॥ అదిత్యఇతి॥ అదిశ్యేసూర్యేర్థగతేపూర్వో
 క్తాధాకాఖ్యనాత్మత్రగతేసతితథాహిమకరేచంద్రేఅర్థాదిసంస్థేసతియాయాబం
 ధుదేవషం - జయం - వసుధాంశత్రురాజ్యం- సర్వాశుభంచక్రమాదియాత్ -
 ప్రాప్నయాత్ - అథస్థాయీతు- లక్ష్మీభంగంఅశుభంచవిజయంచ సంప్రాప్న
 యాత్ - అయమాశయః సూర్యేర్థగతేచంద్రేవ్యర్థగతేసతియాయానోబంధుదేవ
 షఃస్థాయినోలక్ష్మీః- చంద్రకామగతేయాయానోజయః- స్థాయినోభంగః చం
 ద్రమోక్షగతేయాయానోభూలాభః - స్థాయినఃఅశుభంగద్రేధమకతేయా
 యినఃఅశుభంస్థాయినోదీర్ఘదేవషః - ప్రాచీనైఃపూర్వణోకోక్తప్రకారేవత
 తతత్రప్రతిపాదితి॥ చక్రఫలంషధారాహుచక్రఫలం సమ్యక్జ్ఞాత్వావిచార్య

ప్రకారాంతరమశ్యత్ప్రకారః - మయారచితమితకాలామృతకారోక్తిః॥ తా॥
 సూక్ష్మవంద్రులభావభ్యవత్తత్రగతువై యుండునపుడు యుద్ధమునకు వెడలినరా
 జునకుబంధు ద్వేషము తనపట్టణములొననుండి యుద్ధముచేయురాజునకువైశ్వ
 ర్యమును - చంద్రుడుకామగతుండైయుండగా యుద్ధమునకు వెడలినవానికి జ
 యముస్వస్థానమందుండియుద్ధముచేయువానికి భంగముచంద్రుడు మోక్షిగతు
 చైయు - డగాయాంకిశూలాభము - స్థాయికిశుభము - చంద్రుడుభమకగతుడై
 యుండగాయాంకిశుభము - స్థాయికిదీక్షుక ద్వేషమునుగలుగునని పూర్వకు
 లచేబూర్వశ్లోకమందు జెప్పబడియున్న క్రమముననే తఱచుగాబ్రతిపాదించ
 బడియున్నంతా రాహుచక్రములెస్సగళాధించిన కాలామృతకారునిచేనుకార్థ
 ముప్రకారాంతరముగా నీశ్లోకమందు జెప్పబడియున్నదనియును తాత్పర్యము॥

(౧౯౬) మూ॥ అరేకామగతేతథాఽచ్యుతకరేకామాదిసంస్థేక్ర

మావ్యాఘాయుద్ధమవాప్నుయాదతిదనంసర్వాపదంమంగళమ్ । యతిగించి
 ద్విజగుంధనంశుభకరంస్థాయీతుభంగంసదావిద్వద్భిక్రమశః ప్రయాణసమ
 యేజ్ఞేయం చతుర్థాంశం॥ వ్యా॥ అరకాగతి॥ అరేకామగతే కామాఖ్య
 నక్షత్రగతేసతిఅమృతకరే చంద్రదేవికామాదిసంస్థేయాయాక్రమాత్ యుద్ధం
 అతిధనంసర్వాపదం మంగళమితిఫలాని అవాప్నుయాత్ స్థాయీతుయతిగించి
 ద్విజయమీషిద్విజయం - ధనం - శుభకరం - భంగంచేతఫలానిక్రమాత్ అవా
 ప్నుయాదిత్యనుషంగః అయమభిప్రాయః సూర్యేకామాఖ్యనక్షత్రగతేచ
 ద్రైవతన్నక్షత్రే యాయాయుద్ధంస్థాయీతు యతిగించిద్విజయం చంద్రదేవీ
 తుగతేయా యాఅతిధనంస్థాయీతు ధనంచంద్రదేవగతే - యాయాసర్వప
 దం- స్థాయీశుభకరంచంద్రేగతే యాయామంగళం స్థాయీభంగంఅవా
 ప్నుయాదితివిద్వద్భిః ప్రయాణసమయే చతుర్థాంశం సూర్యేకామగతేచం
 ద్రస్యకామమోక్షధర్తార్థావస్థానాం ఫలంక్రమశోజ్ఞేయం సవ్యగ్విచారణీ
 యమిత్యర్థ॥ తా॥ సూర్యుడు కామాఖ్యనక్షత్రగతుడై యుండునపుడునుచం
 ద్రుడుకామమోక్ష ధర్తార్థనక్షత్రగతుడైయుండునపుడును - పట్టణమువెడలి
 యుద్ధమునకుబోయినరాజు - యుద్ధము - అతిధనముసర్వాపదమంగళమనుచ
 తుర్విధఫలములను - తనపురముననేయుండి యుద్ధముచేయురాజు కించద్విజ
 యముధనముశుభముభంగమను చతుర్విధఫలంబులనుబొందుననియు విద్వాం
 సులచేతనీచతుర్విధఫలవిచారమవశ్యముగబాడదగినదనితాత్పర్యము॥ *

(౧౯౭) మూ॥ భానామోక్షగతేతథావ్యుడుపతామోక్షాదిసంస్థే

క్రమాద్భంగంసర్వజయం శ్రియంచమియావ్యాఘావసంభింసదా । స్థాయీ
 చాశుజయం మనోచయహతీ భంగంమహద్విగ్రహం పంథారాహుగతం

ఘంటలిఖితంధర్మాదిచక్రంత్వదమ్॥ వ్యా॥ ధానావితి॥ ధానాసూర్యేమోక్షగ
 తేమోక్షాఖ్య నక్షత్రగతేఉడుపతే తిదూవాంనక్షత్రాణాం సతిశ్చంద్రంతస్మి
 న్నపిమోక్షాదిసంస్థే క్రమాద్యా యాభంగంసర్వజయంత్రీయం సంధింసామో
 వాయుంసమియాత్ - స్థాయీతుజయం మహతీంవిపులాంమహీం పృథివీంభం
 గంమహాద్వీగ్రహం చాతుశ్శ్రీం శమియాత్ అయంభావః సూర్యేమోక్షన
 త్త్రగతేచంద్రేర్ధతే సతీయాయాభంగంస్థాయీఅధికజయం చంద్రేధర్మన
 త్త్రగతేయాయాజయ స్థాయీతు భూలాభంచంద్రేర్ధగతే యాయాశ్రీ
 యంస్థాయీభంగంచంద్రేకామ నక్షత్రగతేయాయాసంధి క్రీమంస్థాయీక
 లహంమియాత్ ఇదంపంధారాహుచక్రగతంఫలంలిఖితంధర్మాదిచక్రంత్వ
 యోక్తంధర్మాధిచక్ర మిర్మ్యమ్యతే॥ తా॥ చంద్రసూర్యులిరువురు మోక్షాఖ్య
 నక్షత్రగతులై యుండునపుడును సూర్యుడుమోక్షగతుడైయుండగా జన్మి
 డుధర్మార్థకామనక్షత్రగతుడై యుండేసేని యుక్తసమయంబున రావణనిజే
 ర్చుకొని యుద్ధమునకుపెడలిని ప్రస్తుపుభంగమును- సర్వజయమును- సంపద-
 సామోపాయమును నీచతుర్విధఫలములగ్రహముగాబొందుననియును- జంద్ర
 సూర్యులు క్తక్రమంబుననుండగా దశపురంబుననేయుండి యుద్ధముచేసినరాజు
 జయమునుశత్రురాజ్యమును భంగమును- విశేషకలహమును నీఫలంబుగగ్ర
 మంబునబొందుననియు పంధారాహుచక్రఫలంబదియ కానశ్లోక చతుష్ట
 యమును బ్రహ్మపాదంపబడినయర్థమే ధర్మాదిచక్రంబని వ్యవహరింప బడుచు
 న్నీకనియు తాత్పర్యము॥

✽

(౧౩౮) మూ॥ నాసాదక్షిణభాగ జాతపవనస్సూర్యాఖ్యనాడీశు
 భాసంగవ్యవహారమైధున భయస్సానాన్నభంగార్తిషు । నాడ్యవ్యాశశేన
 శ్చుబైరగమనాలంకారిపాణిగ్రహాక్షేత్రాద్యేషుయదంశవాయుచలనేతత్ప
 దప్రాప్నోత్రతే॥ వ్యా॥ ఆ॥ అధసూర్యచంద్రనాడీవివేకమాహ॥ నాసేతి॥
 నాసాదక్షిణ భాగజాతపవనః నాసాయాః యోదక్షిణభాగతత్రజాతోయః
 పక్షురోవాయుఃసవీవ సూర్యాఖ్యనాఅత్యచ్యతే - సానాడీసంగ్రామవ్యవహా
 రమైధునభయస్సానాన్నభంగార్తిషు సంగ్రామోయుద్ధం వ్యవహారక్రయ
 విక్రియాదివ్యాపారః మైధునంమిధునకరంభయం రాజభితిఃస్నానం మంగళ
 స్నానం అన్నంఅన్నశబ్దేన భోజనకాలో లక్ష్యతేభంగః పరాజయఃఆర్తిః
 పీడాపీతాసు శుభాశుభప్రదా - అర్యానాడి - నాసావామభాగజాతవా
 యుః శశినఃచంద్రనంబుధిని చాపిత్యుచ్యతేసాచంద్ర నాడీగమతాలంకార
 పాణిగ్రహాక్షేత్రాద్యేషుప్రయాణభూషణవివాహాకృషికర్మసుశుభా - యదం
 శవాణుచలనంభవతి - తత్పాదపూర్వంతద్భాగవరణపూర్వంప్రజేత్ - సం

కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః. ౧౪౧

గ్రామాదిమదక్షిణపాదపూర్వం ప్రయాణాదిషువామపాదపూర్వం ప్రజేదితి
భాషా|| తా|| చంద్రసూర్యనాడివివేకమును జెప్పుచున్నాడు|| త|| నాసక
మునకుకుడిపక్కనున్నరంధ్రమునందు సంచరించుచువాయువును సూర్యనాడి
యనియు- ఈసూర్యనాడి- యుద్ధము- క్రమపక్రయాదివ్యాపారము- మైధున
ము- రాజభయము- మంగళసాక్షముభోజనకాలము- జరాజయము- మసః
పీడ- ఇవిమొదలగుకార్యములవిషయమై శుభకరంబనియు - నాసకమునకు
నెడమపక్కనున్నరంధ్రమునందు సంచరించుచువాయువు చంద్రనాడియనియు- ఆ
నాడి- భూషణధారణమువివాహాఘ్నవ్యవసాయముమొదలగుకార్యములవిష
యమై శుభకరంబనియు- ఆనాసకమునకునేభాగమునందేవాయువుసంచరించు
చుందునోఆభాగము పాదసంచారము ముందుగాజేయ వలయునని యభి
ప్రాయము|| *

(౧౯౯) మూ|| కొదేరీముదయేరవేస్సుర పతేదేశంతుమధ్యందినే
సాయంవారుణ దేశమంతకదిశం యాతార్థరాత్రేవ్రజేత్ గోధూళౌవభిజి
త్యుస్యపిగతి స్సర్వాసుదిత్వర్థదామం దాహోషసి కేపునశ్చ గమనేల
గ్నాదిశుద్ధింవినా|| వా||అ|| స్వర్విగ్దమనసిణాయమాహ||కొదేరీమితి||రవేరుద
యేసూర్యోదయకాలే - కొదేరీముదీచీందిశం మధ్యందినేమధ్యాహ్నసుర
పతేదేశంప్రాగ్గిశం సాయంకాలేవారుణదేశం పశ్చిమదిశంఆర్థరాత్రేఅం
తకదిశందక్షిణదిశం యాత్రావ్రజేత్ - గోధూళౌ అభిజిత్తదవిచసర్వాసు
దిత్తు చతుదిత్తుఅర్థగా ధూర్యభిజిదుషసాం స్వరూపం ప్రాగేవోపపా
దితత్వాన్నేహసఖ్యతే - మందాహోషసీశనివారోషం కాలేలగ్నాదిశుద్ధిం
వినాపిగమనేప్రయాణేఅర్థ దెతికింపునకిమువక్త్యంశస్యషసః - శుక్రబుధచం
ద్రహోరాక్రాంతత్వాదితభావః- మందాహోషసీశ్యశుక్రవారశ్యచరమ
యామిత్త్యర్థః|| అ||సర్వర్విగ్దమనసిణాయమునుజెప్పుచున్నాడు|| త|| ప్రయా
ణకతాసూర్యోదయకాలమునందున త్తరమునకును - మధ్యాహ్నకాలమునం
దుతూర్పునకును - సాయంకాలమునందుపశ్చిమంబునకును - ఆర్థరాత్రియం
దుదక్షిణంబునకును - మైనముబోయేనేనియిష్ట సిద్ధిగలుగుననియును - గో
ధూళిఅభిజిత్తుడషః కాలములయందు నేదికుగనకుప్రయాణము వెల్లినాధన
లాభముగలుగుననియును- శస్యషఃకాలమనగాశుక్రవారచరమయామమనుట
యీకాలముశుక్ర- బుధ- చంద్రమోరాక్రాంతమైయుండు గానలగ్నాయేవి
చారముజేయకఅట్టికాలమందుప్రయాణమువెళ్ళినవారికిసర్వాభీష్ట సిద్ధికలుగు
ననియునభిప్రాయము|| *

(౨౦౦) మూ|| పాణిస్థాధ్వనికార్యసిద్ధిరనిశంప్రతేప్రయాత్యస్య

ఓం శ్రేష్ఠాయామమపితస్య త్రహిపునర్నూనప్రయోగసంస్కృతుః । మాండవ్యస్య
మహాపయోహయ్యపసీచేద్దాగ్ధకస్యయానం మతంస్యాత్సన్యకృకునంబృహస్ప
తిమతం తత్రాపియాత్రార్థదా॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణేముఖ్యతమనక్షత్రాణ
తత్త్వనిసమ్మతకాలంబదర్శయతి॥ పాణిస్థేతి॥ మైత్రేఅనూరాధానక్షత్రప్ర
యోగస్యపుంసః అధ్వనిమాగ౯ఏవఅనిశంసర్వదా - పాణిస్థాహస్తగతాల
విఫలేభ్యర్థః - శ్రేష్ఠాయామమపితస్యప్రియాతస్యసంస్కృతుః మూలేమూలాన
క్షత్రప్రయాతస్యతతమాగ౯ఏవకార్యసిద్ధిః - పాణిస్థామాండవ్యస్యముషేః
మహాజయః ఇదాసీంకార్యమవశ్యం భవతీతనసంశయచిత్తుమతమిష్టంగార్గ్య
స్యతూషసీచేద్దానంప్రయాణంశుభకరమితి - మతమిష్టంబృహస్పతిమతంతు
సన్యకృకునంశుభశకునం స్యాద్భవితత్రాపితదానీమేవ యాత్రార్థదేతిమతం
శకునస్వరూపంతుఅగ్రేవక్ష్యతే యద్యపిశ్రేష్ఠా నక్షత్రముత్తమేషహస్తాదిషు
వామధ్యమేషశతధిషజాదిషువానోక్తం తత్రాప్యత్రోత్తమశ్చైవ స్వీకృతత్వా
వధేయం॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమైముఖ్యమగునక్షాశ్రములనుఆయాముసులకు
సిష్టంబులగుకాలంబులనుజ్ఞేపమన్నాడు ॥ తా ॥ అనూరాధానక్షత్రమందు
నుశ్రేష్ఠమందు మూలయందును ప్రయాణమువెడలిన వారికిగార్గ్యసిద్ధికర
స్త్రిమైయుండుననగానిర్వస్తుంబుగ సిష్టసిద్ధిగలుగునచట - చిత్తమందెంశ
యమునుంచచకసిప్రడిష్టసిద్ధిగలుగునని ధైర్యమువెల్లకివారికి సర్వలాభంబులు
జేసూమననిమాండవ్యమహామునిమతంబనియు- గార్గ్యమహాషికమతమ ఉషః
లమునందు ధైర్యముబోపువారలకు సిష్టసిద్ధిగలుగుననియు- బృహస్పతిమతమెప్పు
డును శకంబులగుచున్నవోయప్పుడుప్రయాణమువెడలుటలాభకరమనియి
ష్టుశకునస్వరూపముముండుజెచ్చుబడుచున్నదనియు, శ్రేష్ఠానక్షత్రముత్తమమ
ధ్యమనక్షత్రములలోగ్రహంప బడకబోయినచటను ఒహారించుటవలననుత్త
మంబనియును తాత్పర్యము॥

✱

(౨౦౧) మూ॥ ఆయురద్రవ్యశయాన్యమిత్రకలహహీవ్యాధిబా
గ్యోశ్యవప్రాప్త్యప్రాప్తికరాః క్రమాచ్చవఖగా యాత్రాగృహాదిస్థితాః ।
కూరాస్వామనధితధూషణ రిపుభ్రాంశ్యర్థపీడామృతి క్రోధాన్తవసుంధ
రాన్యగుకరాస్సుర్యాతురేవాభ్యని॥ వ్యా ॥ అ॥ ప్రయాణలగ్నాదిద్వాదశ
భావేషుతత్త్వగ్రహస్థితి ఫలమాహ॥ ఆయురితి॥ యాత్రాగృహాదిస్థితాఃప్రి
యాణలగ్నాభ్యుద్వాదశలగ్నేషుసితాః శుభఫలాః గురుశుక్రపాపాయు
తముధః క్షీరచంద్రాశ్చేశుభగ్రహానియాతుః ఆయుర్ద్రవ్యాదికరాభవంతిప్ర
యాణలగ్నేక్షుగ్నాది శుభగ్రహాస్థితాశ్చేత్ యాతురాయఃఆయుర్వృ
ద్ధింప్రియాణలగ్నాత్ ద్వితీయగతాః ద్రవ్యలగ్న తృతీయేజయం చతుర్థే

న్నంపంపమేమిత్రబంధులాభంషష్టేకలహంసప్రమేస్త్రీలాభం అష్టమేవాధీనవశేభోగందశమేపుత్యవం ఏకాదశత్రవాపింద్వాదశే అప్రాపింపస్త్రీప్రాప్తిచక్రమాద్ద్యుః క్రూరాసుర్యాదిపాపగ్రస్తు ప్రయాణలగ్నదిద్వాదశభావేషుస్థితాస్సతః క్రమాదామయభిత్యాదికరాస్యాయధాపాపాలగ్నగతాఃకమయంరోగం ద్వితీయేభీతింహారాదిభ్యోజయంత్యేవేభూషణంతుధేరిపుంశత్రుదర్శనంపంపమేభాగ్రితంచిత్రవైకల్యంషష్టే సకంసప్రమే వీణాంశరీరజాడ్యంకష్టమెప్పులింమరణంనవమే క్రొధదశమే అపకంసకాదశేషంధరాంభూలాభంద్వాదశేయంపదాధక్షయంచేక్రిమ త్ అథ్వాయ సుర్దవ్యః॥ అ॥ బ్రూణలగ్నదిద్వాదశభావములయందు సూర్యాదిగ్రహ స్థితివ్యకఫలములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శుభగ్రహంబులకగురుశుక్రబుధపూణకచంద్రులలో నెవ్వరుప్రయాణలగ్నమందుండిననుచాయుర్వృద్ధి నిలగ్నోష్ణియస్థానగతులైయుండునపుడు ద్రవ్యమును తృతీయస్థానగతులై యుండిరేని యన్నమునుపంచమస్థానగతులైయుండిరేనిబంధులాభము షష్ఠస్థానగతులైయుండిరేనీకలహమును సప్తస్థానగతులైయుండిరేని స్త్రీలాభమును అష్టస్థానగతులైరేనివ్యాధిని నవస్థానగతులైరేని భోగమును దశస్థానగతులైరేని యుత్సవమును - ఏకాదశస్థానగతులైరేనిఫలప్రాప్తిని - ద్వాదశగతులైరేనికన్యభావమును నీక్రమంబున ఫలంబులగుర్తునియును సూర్యాదిపాపగ్రహంబులు ప్రయాణలగ్నది ద్వాదశలగ్నములయందుండిరేని రోగము - భయము - భూషణలాభము - శత్రుదర్శనము - భూలాభము పదాధక్షయబాధ్యము - మరణము - కలహముఅనిధానము భూలాభము పదాధక్షయములనుని ద్వాదశవిధఫలంబులనీక్రమంబున బ్రూణకథకమాగమందగలుగజేయుదురనితాత్పర్యము.

(౨౦౨) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతశుభోర్ధ్వసుఖదోయోగాఖ్యైదుంవినాలగ్నస్థామణిభూమిదౌశుభఖగోమాగేధియోగస్వయం లగ్నస్థాస్త్రిశుభాయతీంద్రస్థుఖదాయోగాధియోగస్వయం సౌమ్యాంకేంద్రగతాఃశ్చఫలదాస్సాగ్రదాజయోగస్వయం॥ ౨౦౩ ॥ యాత్రేతి॥ ఇందుంవినాచంద్రహారయశుభావకశుభగ్రహాయాత్రాలగ్నగతశ్చేత్ అథస్సుఖదః అథస్సుఖప్రదశ్చభవత్ అయాయోగాఖ్యోయోగః శుభగోదౌశుభగ్రహాలగ్నస్థయది - మాగవీవమణిభూమిదౌభదః అయమదియోగాఖ్యోయోగఃత్రిశుభాః త్రయశుభగ్రహాః లగ్నస్థయది ఇంద్రస్థుఖదాఃస్వగంసుఖ రాజ్యభాగః అయాయోగాధియోగః సౌమ్యాశుభగ్రహాఃకేంద్రగధాః లగ్నజతర్ధసప్తమదశమస్థయది అభీష్టఫలదాః ఈశ్వితఫలప్రదాతారాఃస్థుః చంద్రాపిషయ

తస్మాత్తానువంగః అయం రాజయోగస్సౌత్థమ్॥ అ॥ ప్రణవిధయమైయోగ
నిణాయమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రుడువినాగానే శుభగ్రహమై శుభప్ర
యాణలగ్నమందుండెనేనియధఃసుఖకరుడగుననియు - ఇదియయోగాఖ్యయో
గమనియు రెండు శుభగ్రహములు ప్రయాణలగ్నవతులైయుండి రేనిప్రయాణక
లేకుమాగకమధ్యమందురత్నలాభభూలాభకరులగుదురనియు - ఇదియధి
యోగాఖ్యయోగమనియు మూడు శుభగ్రహములు లగ్నగతులైయుండి రేనిస్వ
గకసుఖముతో సమర్థుగు సుఖమ్మును గలుగజేయుదురనియు ఇదియయోగ
మనియు - చక్షుయు శుభగ్రహములు లగ్నవతులై సప్తమాశస్థానములయందుం
డి రేని సవాకృష్ణప్రదులగుదురనియు నిదియు రాజయోగమనియు - చంద్రుడు
విరాగానినునని ప్రాణముచేప్పబడినయోగములన్నిటియందును హేమవనియు
నని తాత్పర్యము॥

*

(౨౦౩) యా॥ జన్మతా - దిప్రసంప్రసర్నవనవస్సుస్థారకాశ్చంద్రయుగ్మి
ష్ట్యాంశం గణయేత్సమాశ్నభ పలాస్సంశ్యాస్స గానేకీ రాం॥ తానుత్యా
ద్యచతుర్థ్యం గుచరణౌ సాభ్యాశ్చకం గుడుచావంశ్చల్లచణంచ హేమసతి
లంతచ్ఛేషవాదాశ్చభావివ్యాఅధతారాబలమాహ॥ జన్మతా - దితి॥ జన్మరాశి
జన్మపాత్రాంశం భృ చంద్రయుగ్మిష్ట్యాంతం చంద్రస్థితక్షత్రపరంతం నవనవ
సంఖ్యాన్త మణునాపునర్గయేద్యదతాగకాః తారాస్సుగ్మిసాంత్యాఅంత్యే
సపరమమైత్రీసహితాః సమాస్సమతారాః శుభఫలదాః సశ్చలదాభవంతి ఇ
తరానివమాతరక్తవిషయతారాః సశుభలదాః విషమాస్వపకేభాంచితాదా
నాంశుబఫలదస్వామస్తీత్యాహ॥ తాస్వితా॥ తానుజన్మనిషమప్రత్యక్షేధచాదివి
షమతారాసుక్రమాత్ త్యేద్యచతుర్థ్యద్యతీయాః పాదాస్యాజ్యాలయంభా
వః - జన్మతారాయాంత్యేయపాదః విషతారాయామాద్యపాదః ప్రత్యక్తారా
యాంచతుర్థపాదః వైధనతారాయాంద్యతీయపాదస్యాజ్యం జన్మతారాఅంశా
కవిపదార్థా యాంగుడం ప్రత్యక్తారాయాంలవణం వైధనతారాయం సతీలంతిల
సహితం హేమసువర్ణదానందానవిషయం స్యాదేవంచేత్తచ్ఛేషపాదాశ్చభా
స్యః॥ అతారాబలనిణాయము జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ జన్మవక్షత్రము మొదలుచం
ద్రమందునక్షత్రమువరకు పలుమాటు తొమ్మిదినక్షత్రములు గణన చేయవలయు
ననియట్లు గణన చేయగా నవితారలగునట్టి తారలలో పరమమైత్రమనగా వతా
రతో గూడ సమతారలు శుభఫలములనియు - మిగతజన్మవిపత్ - ప్రత్యక్ - వై
ధనముల నెడినవమాతిరిక్తవిషమతారలు సిషేధవిషయములనియు - నిట్లు విషే
ధింబడిన జన్మాదివైధనాంత విషమతారలలో జన్మతారయందు తృతీయపా

దమువిపత్తారయం దాద్యపాదము ప్రత్యేక్తారయందునాలవపాదము వైతస
తారయందు రెండవపాదమున శుభకరములు గాననీపాదములనునివేర్చిగా
నేషించిన పాదములుదానపూర్వకముగ యాత్రోపాశేయములనియునదియె
ట్లుజన్మతారకుశాక దానమును విపత్తారకుడగుమునుప్రత్యేక్తారకులపణమును
వైధనతారకునువృత్తలతో గూడిననుఃర్థమును దానముచేసి రెగిసపద్ధత్యతిరిక్తపా
దములుశుభకరమీలగుననియుతాత్పర్యము॥

(౨౦౪) మూ॥ పక్షై కాదశ సప్తమాద్యదశ మేష్యేందు స్త్రుతయే
శుభస్తారాచ-ద్రబలం శ్వేదంపగణయేజ్జన్మదిచంద్రాంతతః । యాత్రాదిష్వ
ధృవమేద్విసవమే పక్షైవశ్చేతశశీక్ష్మే త్వచ్యవతర్థ రంధ్రసదన్వేష్వి త్యా
హురన్యేశుభః॥ వ్యా॥ అ॥ అధచంద్రపలమ హ॥ పక్షై ॥ ఇందుశ్చంద్రాంతపక్షై
కాదశసప్తమాద్యదశమేషు శ్చుతయేచస్థితశ్చేత శుభశుభకయాభవతి ఇదం
శ్లోకద్వయోక్తం తారాబలం చద్రబలం జన్మాదిజన్మాత్మతరాశి మారభ్య
చంద్రాంతతః చంద్రనక్షత్రచంద్రరాశిపర్యంతం విగణయేత్ తారాబలేజన్మ
నక్షత్రమారభ్యచ-ద్రనక్షత్రపర్యంతం చంద్రబలేజన్మరాశిమారభ్య చంద్రరా
శిపర్యంతమితివివేకః॥ మతాంతరమాహ॥ పక్షైతి॥ పక్షైపక్షేశుక్లపక్షేహ
భమేద్విసవమేద్వితీయనవమయాశ్చస్థితోపి శశీయాత్రాదిషుఅదీశభేనకలశుభ
కగ్నిస్వపశుభః - క్ష్మైష్టైష్టే అత్యచతర్థ రంధ్రసదన్వేష్వి ద్వాదశచతు
ర్థాష్టమేషుశుభభిత్త్యన్యేషుభావః॥ అ॥ చంద్రబలమునునివ్వచున్నాడు॥ త్॥
జన్మరాశిమీదలు చంద్రుడునురాశివరకుగణనచేయిగా చంద్రుడుజన్మరాశి
యందును - జన్మరాశికిత్యతయేక్షే కాదశసప్తదశమరాసులయందునుండనీ
నిశుభకరమనియు తారాబలపక్షయమై జన్మనక్షత్రముమీదలు చంద్రస్థితనక్ష
త్రమురకునుజంద్రబలవిషయమై జన్మరాశిమీదలు చంద్రస్థితరాశివరకు గణ
నచేయవలయుననిగ్రంథకర్తయ్యవ్రాచుము మతాంతరంబట్లనినశుక్లపక్షమి
దుబంచమద్వితీయనవమస్థానములయందును క్ష్మైష్టపక్షమంద్రుద్వాదశచతుర్థా
ష్టమస్థానములయందు నున్నచంద్రుడు సకలశుభకర్మలవిషయమైశుభకర్మని
గ్రంథాంతరాభిప్రాయము॥

(౨౦౫) మూ॥ తల్లిగ్నేగవనం సచేన్నరకతః భద్రాదీనంచాలయే
న్మితే స్త్రిత్రగృహంపితృగృహసురాక సంభ్రాజ్యశ్చిర్దిక్సంమ్ । పితన్నిగృహంస
త్రిరాత్రమవధిః పశ్చాద్విశేన్మంగతై ర్విప్రాదిర్వసు తండలాద్య పినయే
త్యాత్వంచరాత్రావధిః॥ వ్యా॥ అ॥ అధనిర్గమసలక్షణమాహ॥ తల్లిగ్నేతి॥ త
ల్లిగ్నేబలయుక్తలగ్నే- గమనంనచేత్ ససంభవతియది- తదా- నరపటరాకా
పితృగృహసురాక- పితరః ప్రసిద్ధాః గ్రహాః సూర్యాదయః సురాః గృహదేవ

౧౪౬ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః

తాః తాకీందతద్దిత్వతియోందిశంగమిష్యతి తద్దిగధిపతిః సఽపూజ్యభిక్షా
 దిఆదిశబ్దేన ఛత్రచామరాది రాజచిహ్నం గృహ్యతేమితైః స్సమిత్ర గృహం
 బంధుగృహం ప్రతిసంచాలయేత్ బంధుగృహే స్థాపయేదితియావత్ పిన్యాక్
 సంపూజ్యేత్యనేన అభ్యుదయకంశ్రాద్ధం కర్తవ్యమితిగమ్యతే ఏతన్నిర్గమనమి
 త్యుచ్యతే ఏతస్యత్రైరాత్రమవధిః పశ్చిత్తిరైరాత్రానంతరం మంగళస్తూర్యా
 దిభిః సహవ్రజేదితరాజ్ఞామయంవిధిఃప్రపాదిః ఆదిశబ్దేనవైశ్యశూద్రయోర్గృ
 హణంపసుతండుల్పాదిప్రపాదాం వసుహీరణ్యంవైశ్యానాం తండులఽశూద్రా
 నాంపస్తాగ్రిదకమిత్యాదిశబ్దార్థః నయేత్ నిక్షిపేత్ ఏతేషాన్ నిర్గమనస్య పంచ
 రాత్రావధిఃపంచరాత్రంఅవధిక్యస్యతేత్ తద్ధోక్తంశేషంసమానమ్ ॥ అ ॥ నిర్గ
 మనమునకులక్షణమునుజెప్పచున్నాడు ॥ తా ॥ పూర్వోక్తక్రమంబుగబలయు
 క్తమగులగ్నమందు బైనముపోవుటకనికూలించనియడల సట్టిసమయంబునకు
 త్రియుడభ్యుదయకశ్రాద్ధముచేసి సూర్యాదినవగ్రహంబులన్ని డేవతలనేదికుగ
 నుగూర్చిపైనముపోవదలచియున్నాడో యాదిగధిపతిని భక్తితోడబూజించి
 రాజచిహ్నంబులగు ఛత్రచామరాదులగైకొని బంధుగమూహంబుతోవెడలి
 యాచ్చత్రచామరంబులబంధుగృహంబుననుసించి యనంతరంబుపైనముబోవచ్చు
 నిదియనిర్గమనంబుదీసికిమూడురాత్రులవధియనిపింపింపు క్తక్రమంబుననిర్గమనము
 జేయునెడల స్వర్ణమునువైశ్యబునియ్యవలయుశూద్రులవస్త్రములు మొదలైన
 వ్యానినిబంధుగృహంబుననుసించిపంచరాత్రపర్యంతముక్షత్రియులుతప్పబ్రాహ్మలు
 మొదలగువారుపైనముబోవచ్చుననితాత్పర్యము॥

(౨౦౬) మూ ॥ భారద్వాజమయూర చాషణకులాముఖ్యాస్త్యము
 ఖ్యాఃఖగాస్తేధాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణగతిః సప్యక్సమీపస్థితిః । ఏకస్యైవగ
 తిశ్శుభాథయుగపన్నై వోభయోశ్చైర్ధ్వస్తార్క్షీర సృగాలకుకుటశునాం
 వామాగతిస్త్యర్థదా॥ వ్యా॥ అ॥ అథయాత్రాయాశుభశకునాన్యాహ॥ భార
 ద్వాజేతి ॥ ముఖ్యాఃప్రసిద్ధాః భారద్వాజమయూర చాషణకులాః అముఖ్యాః
 కాకాదయశ్చయేఖగాఃపక్షిణః తేషాంచోర్ధ్వగతిః ప్రదక్షిణగతిస్సమ్యక్ అస్థ
 లనేనసమీపే అసతిదూరేస్థితిశ్చశుభాఏకస్యైవభారద్వాజాదినా సన్యతమస్య
 ఏకస్యైవగతిః ప్రదక్షిణాదిగతిశ్శుభా - అథయుగపదేవఉభయోః ఏకజాతీ
 యయోః పక్షిణోర్ధ్వైశ్చైవైవశుభదా - తార్క్ష్యక్షీగసృగాలకుకుటశు
 నాంతార్క్ష్యీగరుడః॥ ని॥ గరుత్మాక్ గరుడస్తార్క్ష్యశత్రుమరః - క్షీరఃపక్షివిశే
 షఃసృగాలజంబుకః - కుకుటఃప్రసిద్ధః - శ్వాశునః- ఏతేషాంతువామాగతిః
 సవ్యగతిఃఅర్థదాప్రయాతురితిశేషః ॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమైశుభశకునముల
 జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రసిద్ధంబులగు భారద్వాజము- నెమలి-జముడుకాకి-

ముంగిన ఇవి మొదలగువానియు కరయు నముఖ్యములగు కాకాదులయొక్కయు
ప్రదక్షిణగమనమునూర్ధ్వక్రమమును సమీపస్థితియు శుభకరంబనియును. ఉక్త
భావద్వాజాదిపక్షులలోనూకొకకూటిగావెల్లె నేని శుభకరంబనియు - రెండే
సిగా జేరి వెల్లె నేనియు శుభకరంబనియు. గరుడపక్షి. పాలపక్షి. నక్క. కోడి. కు
క్క. వీనియొక్క వామగమనము శ్రేష్ఠమనగా గుహినుండియెడమపక్కకు వెల్లె
నేని ప్రయాణకర్త కుధనప్రదమనియు శాత్పర్యము.

(౨౦౭) మూ॥ భౌమే చోష్ణక రే ప్రయాణ సథ శాలేఽంద్రోక్షోణా
ష్టగేరక్తోగ్రాయుధఘోర వాక్యజటల ప్రవాజకాదీక్షణమ్ । కృష్ణాంగారసమీ
క్షణం రవిసుతే కేతౌ కబంధేక్షణం స్వర్ణానావరగేక్షణం ప్రథమతోమార్గే ప్ర
యాతుః పతే॥ వ్యా॥ అ॥ అథ లగ్నాదిగత పాపగ్రహవశాద్భవిష్యదవశకునా
న్యాహ ॥ భౌమ ఇతి ॥ భౌమే అంగారకే ఉష్ణక రే సూర్యే చ ప్రయాణ సదనాత్
యాత్ర తాలగ్నాత్ కేంద్రాకోశాష్టగే కేంద్రాణి లగ్నచతుర్థసప్త మదశమా
ని త్రికోణ పంచనవమే ఆష్టమం లగ్నాదష్టమాస్థానంచ ఏతేషాం అన్యతమే స్థానే
స్థితే సతి రక్తోగ్రాయుధఘోర వాక్యజటిల ప్రవాజకాదీక్షణం క్షేపణం ఉగ్రం భ
యంకరం తచ్చ తదాయుధం - అథ వారకాయుధం ఉగ్రాయుధం చ ఘోరవా
శ్యం - జటిలోజటాధారి - ప్రవాజకోయితి - ఆదిశబ్దేన పాపండాదయి ఏతే
షామన్యతమస్య - ఈక్షణందర్శనం - రవిసుతేశనా - కేంద్రాకోశాష్టగే సతి -
కృష్ణాంగారసమీక్షణం నీలాంగారదర్శనం - కేతౌ సితే సతి బంధేక్షణం - కబం
ధః శిరోగహితజంతుః - తస్య ఈక్షణందర్శనం స్వర్ణానాలాహవాస్థితేయది ఉ
రగేక్షణం సర్పదర్శనం - ప్రయాతుః జనస్య ప్రథమతోమార్గభవేదితి సర్వత్ర ప్ర
బోధ్యం ॥ అ ॥ ప్రయాణ లగ్నాదులనుబొందిన పాపగ్రహవశమువలన గల గ
బోమెడియవశకునముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యాంగారకులు ప్రయాణ
లగ్నమునకుర - ౫ - ౭ - ౧౦ - ౯ ఈచోట్లనుండి రేనిపకాయుధము ఉగ్రాయుధ
ము - కఠినవాక్యశవణము - జటాధారి - యతీశ్వరుడు - షాపండులు మొదలైన
వానిదర్శనము - శ్వనైచ్చుడు - లగ్నపంచమనవస్థానగతజ్ఞైయుండెనేని గల్లి
బొగ్గుదర్శనము - ఈ దెప్పబడిన స్థానములయందు రాహువుండెనేని సర్పదర్శ
నము - కేతువుండెనేని కబందధర్శనము పైరముబోవుజనునికి ద్రోవయందు
ముందుగాననితాత్పర్యము.

(౨౦౮) మూ॥ శుక్రే పూర్ణ నిశాకరే చ శశి శేకేంద్రాకోశాన్వితే
పుష్యస్త్రీభగపూర్ణకుంభ యుగళంజే వేతువిప్రద్వయమ్ । భానాధూమిసుతే
ప్రయాణ సదనాల్లాభ త్రిషష్టాన్వితే - తేజాశ్చావభలేక్షణం రవిసుమార్గే మ
యాదేక్షణం॥ వ్యా॥ అ॥ లగ్నాదిగత శుభగ్రహవశాద్భవిష్యద్భుభవశకునా

గరికా... కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః.

సాక్షాత్ ॥ శుక్రభాగ ॥ శుక్రపూర్ణశక్తి రంభూర్ణచంద్రచంద్రశ్యాశక్తిశ్శక్తిశ్శక్తి
 ర్ణ-పూర్ణగ్రహణశశిమతేబుధేవ - కేంద్రకోణాన్నితే పూర్ణస్త్రీ భగవత్
 కుంభయుగశంఖల్యస్త్రీజీవితభర్తృకా - భగవదుదాదయఃపూర్ణకుంభయు
 గశంఖల్యకలశద్వయజీవేగరా కేంద్రాదిగతేయది - విప్రవ్యయంభానానూ
 ర్యేభూమినుతేఅంగారకేవా - ప్రయాణసదనాత్ యాత్రాలగ్నాత్ - లాభ
 త్రిపస్త్యావతే - ఏకాదశత్రిపస్త్యాస్వితేయది - తేజఃదీప్యమానాగ్నిః జాషకాక
 విశేషః ॥ ని ॥ అధికావశిష్టపరిశ్రమః - భలామతాదీని తేమామీక్షణం వి
 సుతేశనాలాభత్రిపస్త్యాస్వితేయది మార్గేయార్గమధ్యేయూరేక్షణంవయూ
 రదగ్ధ్యంప్రయాతుర్భవేదితిశేషః ॥ అ ॥ లగ్నాస్థానమును బొందియున్నను
 భగవత్పశువువలనగలుగబోయెడి శుభశకునముల జెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ శు
 కృష్ణపూర్ణచంద్రమబుధుడు వీరలగ్నాత్పంచమ- సప్తమ- నవమ- దశ
 వ-స్థానగతులయియుండినను తైదుగరుదాదులు జలాదులచేత బూర్ణమై
 యుండుకుంభయుగళము పీడియింక దగ్ధనము - బృహస్పతియును క్తలగ్నాది
 స్థానగతుడై యుండినని రుద్ధసప్తాక్షులయొక్క దగ్ధనమును సూర్యాం
 గారికులు ప్రయాణలగ్నశ్శక్తివే. కాదశ స్థానగతులై యుండినని ప్రజ్వలిం
 చుచున్న గుగ్గియు జెముక కాకిమామిడిపండుమొదలయినవాని దగ్ధనముశ
 నైశ్చరుమలాభతృతీయషష్ఠగతుడై యుండినని మార్గమధ్యమందు నెమలియొ
 క్కదగ్ధనమునీక్రమంబుగ శుభశకునములగునని తాత్పర్యము ॥

(౨౦౯) యూ॥ ప్రాగాదౌశని వానరాదిగది త సూరాదియై ప్తా

గ్రహఃనాగానాగన గానధినిశినభోనా దోఃసోనాడికాః పానిప్రీతిదురు క్తిబం
 ధుకనకస్మిగ్ధాన్నతాపార్తి దాత్రోతుః క్రోష్టురులెటుతేఫలమివంవృత్త్యస్స
 దాగోషుతల వ్యా ॥ తుతకోష్టు గ్రహయోఃఫలమ హా ॥ ప్రాగాతావతి సూ
 ర్యాదయఃసూర్యప్రభృతిర హ్యంతాఅప్తా గ్రహః శనివానరాదిప్రాగాదౌ
 ప్రాగాద్యప్తవిషునాగా నాగననాచఘటికా సంఖ్యాభేదేన సంవరంతిగది
 తాఃప్రాచీనైరుక్తాః తాద్యశాస్సూర్యాదయః తుతేక్రోష్టురుశ్చక్రయాత్
 హోప్రీత్యాది ఫలదాభవంతి అనైనైతిదుక్తంభవతి సూర్యశ్శని వానరచా
 చ్యాంనాగాస్త్రింశత్ ఘటికాః సంత్వితేతద్రాత్రోవంద్రఅగ్నేయం నాగా
 స్త్రింశద్ధ టికాఃభౌమః ఆదిత్యవానరేదక్షిణస్యాందిశినగాః త్రింశద్ధ టికాః
 భఃనైర్ముత్యాంధి ఆదిత్యవానరే రాత్రోత్రింశద్ధ టికాః సోమవానరేదివా
 రాత్రోషష్ఠిఘటికాః విశి త్వానవతిఘటికాః గురుశశ్వపేభామవానరేదివా రా
 త్రోవనిశిపంచాశద్ధ టికాఃశుక్రోభౌమవానరేరాత్రోశష్ఠాః దశఘటికాః బుధ
 వానరేదిరాత్రింశద్ధ టికాః విశి త్వానవతిఘటికాఃవ త్వాదిశద్ధ టికాఃశద్ధ

నిరుదీశ్యాం చాదః బుధవాసరే రత్రం । త్రింశత్ గురువాసరే పంచాశతే మిళిత్యాశీః ఘటికాః రాహురీశాన్యదిశేనభః గురువాసరే దశశుక్రావసరేషష్ఠిఘటికాః మిళిత్యాసపః ఘటాః ౩౩ సంచరంత్యశేషః - సర్వప్రసూర్యే ప్రాచ్యాస్థితే సత్రోస్తు తే వాత్యుతే వా యత్రోత్తమినినిః - చంద్రే సింహాయదిప్రతిభామేద్దురిక్తిః - దుర్వార్తా - బుధబుధుబుధులభః గురొకనకం సువర్ణలాభః - శుక్రేన్నగాన్నసౌఖ్యాన్నభోజనం - శనితాః ౩౩ - రాహవా ర్తిపీడా ఏకాదశతతతథాక్తాః - గోక్షుతంతుశ్రోతుస్సద్వృత్త్యేషరత్ర ప్రదఫభవతి అలమతిస్త గుణి అప్రియాః పిషయమైదిగ్భేదములతే తుమ్మన కరకూతలకఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ సూర్యచంద్రాంగారికబుబ్బ హస్తశిశునైశ్చర రాహువులు శనివారాదిగ శుక్రవారమువరకు దివారత్రు లతూర్పుముదలీశాన్యక్షువరకుగడియలు ౩౦-౩౦-౩౦ ౯౦ ౫౦ ౪౦-౧౩౦-౧౦౦-ఈసంఖ్యాక్రమంబుగ నొకొకర గ్రహము నొకొకర దిక్కునందు సంచరించుచుండును గాన నీసూర్యాదిగ్రహంబు లాయు డిక్కల యుండుండు నపుడుతుమ్మగాని - నకరకూత గానివిసబడేనేని ప్రయాణించుచు వ్రవవారికి సానిప్రీతియర్పింపరాశ్రవణము - బుధులభముస్సర్వలాభముసౌఖ్యాన్నభోజనముతాపముమనఃపీడయొసఫలంబులక్రమంబుగ గలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౧౦) మూ॥ భాగ్యశ్రీజనయధ్ధలాభగమనక్షేమూర్తిపీడార్థకృత్ప్రకాదివ్యధర్ధ్యయోరిపి సద్గోత్రోతుః క్రమాద్గోళివాక్ లక్ష్యమూర్ధ్విగ శేచమిత్రముద రేపుత్రంబపా ర్శ్వేమదం కట్యంవాహన వర్ధమేష్యతి పదేగోళప్రపాతేఫలమ॥ వ్యా॥ అ॥ గోళివాక్పతనయోఃఫలమహాభాగ్యేతి॥ గోళివాక్ గోళిగృహగోధికా - తస్యాఃవాక్ప్రపాగాడిమప్రపాగాద్యోష్టక్షిణాధర్ధ్యయోఃశ్రోతుః క్రమాద్బుగ్యాఃఫలకృత్పవేదితియోజనాలయువర్ధం గోళివాక్ప్రపాగ్యాంజేత్ శ్రోతుః భాగ్యకృత్ ఆగ్నేయ్యంశ్రీకృత్ - దక్షిణస్యాంజయకృత్ - నైర్ఋత్యంయధ్ధకృత్ శ్రత్యంబులభకృత్ - వాయువ్యాం- గమకృత్ - ఉదీచ్యాంశ్చయకృత్ - ఈశాన్యామాతకృత్ - మామాపీడాకృత్ - స్వప్నార్ధ్యభాగేచత్ - ఆర్ధకృత్ - శ్రోతురితిస్వత్రాస్వయః అధపతనఫలమాహ- గోళప్రపాతేమూర్ధ్విగరసిజేత్ - లక్ష్యగోళంరేమిత్రంబంధులాభం - ఉదరేపుత్రంపుత్రలాభంపా ర్శ్వేమదం సంతోషంకట్యంవాహనంపదేపాదేఅర్ధంజేష్య తేతిఫలమవగంతవ్యం॥ అ॥ బల్లిపాటునక సుపలుకు నకుసుఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తూర్పుదిక్కు మొదలీశాన్యమువరకునేని మిడిదిక్కులయందును గ్వాధః ప్రదేశములయందు బల్లిబలుక చుండగా నట్టి సమయంబున ప్రయాణించుచువ్రవవారికిభాగ్యము సంపదజయముయధ్ధము

౧౫౦ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః

లాభముగమనము తేచుముదుఃఖమునీడయా ధనమునీడశవిధఫలములుక్రమము
గనాకో కరస్థానమునకనాకోకరఫలముచొప్పునగల్గుననీయును పశనము
నకుఫలంబెట్లుననంబునందుపడ్డనేనియైశ్వర్యముకంటెమంద బంధులాభము-డ
జరమందుప్రలాభముపార్శ్వమందుసంతోషముకల స్థానమందువాహనము
కాళ్ళ మందుధనమునీఫలంబులంబొందుదురనియనిప్రాయము॥

(౨౧౧) మూ॥ ఆదిత్యస్థితిసేధకాలనియమాఃప్రగాదిదిక్షుక్రమా
త్పాదోనఘటికాచతుష్టయచరాఃకాకాపదంత్యాగతం । లాభారాతివినా
శనప్రియజనప్రాప్త్యర్థస్పష్టాహవప్రాశాం త్యల్పభయతుకాకమిధునం
రోగాతికృత్యశ్యమే॥వ్యా॥ కాకరుతస్యఫలమాహ॥ ఆదిత్యేతిఆదిత్యే
వస్థితోయఃకాలఃతేనసిద్ధోన్యస్థితః - నియమోస్థాపనాంతేతిథోక్తాఃపాదో
నయంతరాధాఘటకాచతుష్టయచరాఃకాకావాయసాః ప్రగాదిదిక్షుప్రగా
ద్యవృత్తుక్రమాత్ లాభారాత్యాగతం భవిష్యంతులం పదంతిపితదు
క్తంబవలయుభావంకాకాః ప్రాచ్యాస్థితాస్సంతః లాభంతగ్నేయ్యాంత
రాతివివాశనంశత్రువాశనందక్షిణాస్యాప్రియజనప్రాప్తి బంధులాభంనైర్
ముత్కర్థం పశ్యమేవృష్టిం వాయుమాహవంయుద్ధ ఉదీచ్యాప్రాశాం
త్యప్రాణహనిం - ఈశాన్యచల్పభయమితిక్రమాద్వదంతి - కాకమిధునం
కాకమైథునంతుపశ్యత్యాంజరాపామితిభవేషః - రోగాతికృత్రోగజన్యపీ
డాకారీభవేత్॥ అ॥ ప్రయాణవిషయమైకాలదిగ్భేదములచేతకాకకూతకుఫల
ములబెప్పుచున్నాడు॥ శా॥ తూర్పుమొదలీశాన్యమువరకు నెనిమిదిదిక్కుల
యందుకాకుసుమార్యోదయముమొదలస్తమానమువరకు నాకొకరదిక్కు
నందుకెల్లగడియచొప్పు గుంఫగూడి కూయుచున్నవైప్రయాణాదులకుబో
వువారికిదికాకలానురూపఫలములగలుగజేయుగాననుదయానంతరముకెల్లగ
డియవరకుతూర్పుననుండేనేనిప్రయాణకతకలలాభమునుకెల్లగడియపివ్వుట
కెల్లగడియవరకువాగ్నేగుంబుననుద్దేనేనిశత్రువాశనమునుదక్షిణంబుననుండే
నేనిబంధులాభమునునయిల్లుతిదిక్కుననుండేనేనిధనమునుబళ్ళిమంబునవర్ష
మునువామవ్యముచనర్థమునుఉగ్దిక్కుననుండేనేనిప్రాణహనియు- ఈశాన్యం
బుననుండేనేనిచల్పభయమునునీక్రంబునఫలములనిచ్చుచనియుకాకమైథునదర్శ
మాయనేనితప్పకవ్యాధిరంబగునని తాత్పర్యము॥

(౨౧౨) మూ॥ లక్ష్మీలక్షణాలక్షణక్షీతిపతిక్షీతేషుదండేక్షణంపక్షీ
స్వామిమహాక్షపక్షకులకక్షోద్రాక్షతప్రేక్షణమ్ । రుద్రాక్షక్షీతిపాలకోప
కరణక్షోదేదయుగ్మేక్షణంక్షప్రంక్షేచకరం ప్రయాణసమయేయాతశ్చసు
క్షేత్రందం॥ వ్యా॥అ॥యాతేశుభశకువాంతదాన్యా॥ లక్ష్మీతి॥లక్ష్మీలక్ష

ణలక్షితక్షిపతిక్షిరేక్షుదం దేక్షణం లక్ష్మీలక్షణలక్షితలక్షీలక్షణైలక్షీచి
 నైస్సోసువణమాక్తికాదిభిలక్షితంయుక్తం - మణిఖచిత్రభాషణాదీకంలభ
 వాలక్షీలక్షణానిచిత్రనామరాదీని - తైర్లక్షితప్రకాశితోయిక్షిరేక్షితరాజా
 క్షీరంపయః ఇక్షుదందాఃతేషామీక్షణందీప్యవం - పక్షిన్వామిషహూత్సృ
 షభఃపక్షికులకం కేషాంచితృక్షణాంసంఘః క్షోద్రంధుక్షోమిలిపారేక్ష
 త్రసంఘః - అక్షతాఃరక్తపీతాద్యక్షతాఃతేషాంక్షేక్షణంరుక్తక్షితిపాల
 కోపకరణక్షోదేవ యుగ్మేక్షణంరుద్రాక్షాః ప్రసిద్ధాక్షితిపాలకానారా
 జ్ఞాముపకరణాని చిత్రచామరాద్దోళకానిక్షోదేవ బ్రాహ్మణౌతయోః
 యుగ్మం ఏతేషామీక్షణంప్రయాతుః క్షేప్రశీఘ్రక్షేచకరించేతీయాతుః సు
 క్షేత్రదంఘాలాభదంచభవేదితశేషః॥ అ॥ మరలకుంభశకునములజెప్పుచున్నా
 డు॥ తా॥ లక్ష్మీచిహ్నుబులగుచిత్రచామరాద్దోళికాదులచేత్రకాశించుచున్నభూ
 పాలుడు - పాలుచెఱుకుగడలుగరుడపక్ష్యవభముపక్షులసంఘముతేనేఅక్ష
 తలురుద్రాక్షలు చిత్రచామరాద్దోళికాదులబద్ధులుబ్రాహ్మణులువీనిదర్శనము
 ప్రయాణసమయంబునగలిగెనేని ప్రయాణకలకకుక్షేమమునుభూలాభమునుగ
 లుగుననితాత్పర్యము॥

✽

(౨౦౩) మూ॥ వేశ్యామంగళఘోషవాక్యకుసుమచ్ఛత్రప్రదీప్తానల
 స్నిగ్ధాన్నాంబుజరత్నశుభ్రీవసంస్త్రీమద్యభాండధ్వజాః । గోవేదధ్వనిలా
 జపూణకలశ శ్రోత్రానుకూలస్వద్రవ్యాజ్యాంబుచరాః ప్రయాణసమయే
 దృష్టాస్సఖార్థాన్నదాః॥ వ్యా॥ అ॥ ప్రయాణేశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ వే
 శ్యేతి॥ వేశ్యావారస్త్రీమంగళఘోషామృదంగధ్వనయః వాక్యానిమంగళ
 వాక్యాంకుసుమాంకుగంధపుష్పాణి చిత్రమాతపత్రం ప్రదీప్తానలః జ్వలద్వ
 ప్షింస్నిగ్ధాన్నంశాల్యన్నంఅంబుజాని పద్మానిరత్నామాక్తిం ప్రవాళాదీ
 శుభ్రీవసనానిధౌతవస్త్రాణి స్త్రీసువాసీసమద్యభాండః సురాఘటః ధ్వజాః
 పతాకాఃకించగౌఢేనుంఅనద్వాచ్ఛా- వేదధ్వనిఃవేదాఘోషఃలాజాపూణక
 లశాః ప్రసిద్ధాః శ్రోత్రానుకూలస్వనః వీణాదిధ్వనిః శివకథాదిర్వాద్రవ్యా
 నియానికానిచిన్మంగళద్రవ్యాణి అజ్యఅంబుచరా మత్స్యదాః ఏతేప్రయా
 ణసమయేదృష్టాస్సంతః సుఖార్థాన్నదాః సుఖదాలర్థదా అన్నదాశ్చభవం
 తియాతురితిశేషః గవ్యమావార్థత్వాదప్రయోగః॥ తా॥ వేశ్యాస్త్రీమద్యైల
 మొదలగు వానిధ్వనులుమంగళవాక్య శ్రవణమును వాసనగలపుష్పములుగొ
 డుగుఅగ్నిజ్వాలలుగన్నబియ్యపన్నము కమలములుముత్యమణిప్రవాళాదులు
 శుభ్రముగానుదుకబడివస్త్రములు ముత్తైదువ సారాయికుండలుపెకే-ము
 లుపశువులువేదఘోషముపేలుపువార్ణకలశములు శ్రోత్రానందకరంబగుధ్వ

సుతీర్ణగాశిప్రతిపాదకథలు మంగళద్రవ్యములు నెయ్యి మత్స్యములివిమొదలైన
వాసియొకర దర్శనముప్రయాణకాలమందాయెనేని సుఖమునుధనముగోర్చున్న
మునుగులుగుననుట॥

✽

(౧౦౪) మూ॥ పుణ్యస్త్రీపురుషాన్వితాన్వపురతఃపుత్రాన్వితావా
గతాచైవంగోమృగభృంగవానరయరుశ్వాశ్వాండజాభోగదాః । యద్యద్వా
హగతిః ప్రయాత్యసుఖకృత్పత్నిసుపుత్రార్థదాసర్వం వస్తుసేతంశుభంయదిభ
వేత్కృష్ణంతుసప్రాచీనశః॥ వ్యా॥ పుణ్యస్త్రీతి॥ పుణ్యస్త్రీసువాసీపురుషాన్వి
తాన్వపురతఃపుత్రాన్వితాన్వపురతఃసతీవాః స్వగపురతఃప్రయాతురగ్ర
తఃఅగతాయదిపత్ని గోమృగోగదాః - భృంగాద్విరేభాః - వానరకపిరు
రుమ్మగవిశేషఃశ్వాశునికః - అశ్వస్తురగఃఅండజాఃప్రసద్ధాఃపక్షిణశ్చ - స్వపు
రతఃఅగతాంవభోగదాఃసుఖదాభవంతి - ఏవముద్వాహగతఃవివాహార్థం
యేగచ్ఛంతి తేచాంతః - అభిముఖగతిర్వాసాగతః పత్నిసుపుత్రార్థదాపత్నిం
సుపుత్రాన్ అర్థంవదదాత్పీతరథోక్తా - న్యతిరంజహునేత్యశయేనాహస
ర్వంయద్యస్తువాసీతంశ్వేతంయదిశుభం ప్రయాణమయేశ్వేత వస్తుమాత్రం
శుభకరం కృష్ణవస్తు ప్రాయశశనిశుభశరంకదాచిస్తేష్టమిచ్ఛార్థతా॥మున్తై
దువశేసిమిట్టహాగనిప్రతులతోగానికూడి ప్రయాణమువీచువారికి నేదురుగవ
చ్చింసుగురునితుతుక్లెవకతోతులరు రువనుమ్మగమునునకముఅశ్వముపక్షు
లుభివియునుగవచ్చింసుశుభకరంబనియు వివాహమునకుబోవువారైవచ్చుచు
నుతిరైని పద్మినుభాత్రార్థప్రయలగుదురనియును - ముఖ్యంబేమనినందైనము
ఖోవువారి కల్లుట వస్తునగపడేనేని శుభకరమనియునల్లనివస్తున శుభకరంబని
యుననుట॥

✽

(౧౦౫) మూ॥ జంతూనాంశ్రుతితాడనేసతితయోన్యధైక్షుతేరో
దనేకోధేపావి విషాణపుచ్చదశనేదంతక్షతేమైధునే । ప్రసాదపిచబంధన్తే
గ్యునితే ద్యమేచకోలాహలే ప్రాణత్యగనిరౌ నాతికసమయేహనిః ప్ర
యాత్యాచేత॥వ్యా॥ అధాశుభకునాన్యాహ॥ జంతూనామితి॥ జం
నాంయేమాంసమాంచిజ్జంతూనాంశ్రుతితాడనేత్రోక్తతాడనేసతి - తయోర్ధం
తోన్యధైక్షుతేనతేషుతేనుస్యకస్యచిజ్జంతోః యతేపిరోదనేసతి కోధేచపాద
విషాణపుచ్చదశనేపాదాశ్చపాదాశ్చవిషాణానిశృంగాణిచపుచ్చనాలాదయ
శ్చపాదవిషాణపుచ్చప్రాణ్యంగతస్వదేకవద్భవః ఏతేషాండశనేభ్రంశేసతి
చదంతతేనుస్యకస్యచిజ్జంతోర్ధం తేభ్రంశేసతితథామైధునేసతిచప్రసాదే
మూతోగ్నిర్జ్వలకాలే॥ సి॥ మూత్రప్రసాపడిచ్చారిత్త్యమరిః బంధనేన్ద్వింధ
నసమయేచస్యపురతః ప్రయాతురగ్రతః కోలాహలేద్యమే సతిచప్రాణత్య

గకాలేనిర్బందనకాలేపీడా కాలేప్రయాతుః హనిర్భవేత్కన్యచిజ్జంతోరితిస
 ర్వత్రాధ్యాహరః॥ అ॥ అశుభశకునములజెప్పుచున్నాడు ॥ తా ॥ గమనశాల
 మంత్రజంతువులుగాని చెవులుతాడించినను రెండుజంతువులకు బరస్పరకల
 హముగలిగినను ఏజంతువులయొక్కగానికొమ్ములుపాదములుపుచ్చములుదంత
 ములువిరిగిపడినను మైధునముగానియేజంతువుల యూత్రపురీషోత్సర్జనముగాని
 యొకానొకజంతువునిర్బందముగానిప్రయాణముపోవుజనులకెదుటగలిగెనేనిఆ
 జనులకుహనిగలుగునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౧౬) మూ॥ వస్తాద్విష్టలనేగురుక్తిసమయేగతాదిపాతేభయే
 స్తంభాద్యైరపిఘాతనేకృతశనోర్వోగాన్వితేవాతథా । భుక్త్వాహేజనగన్య
 తామితజనైర్నిర్బందహస్తగ్రహే ప్రత్యాహ్వానఃసంధౌ ప్రయాణసమయే రో
 గఃప్రయాతుర్భవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అశుభశకునాంతరాణ్యహా ॥ వస్తాద్విష్ట
 స్తాద్విష్టలనే ప్రమాద్యాదస్త్రపుస్తకాదీనాంపాతెనశబ్దేనస్వకీయం య
 తిరించివస్తుగన్యతే దురుక్తిసమయే దుర్వాక్యోచ్ఛారణకాలేగతాదిపా
 తేస్వయంగతాదిషుపతితెనతి ఆదిశబ్దేనసిమ్నోన్నతభూమిః గృహ్యతే భ
 యేభయహేతువస్తుదన్వనే స్తంభాద్యైరపిఘాతనేప్రహరణేవాక్యశతనాశరీ
 రబలరహితేనతీత్యర్థః రోగాన్వితః రోగయుక్తౌహియదాతదాపిహేజనత్వ
 యాభుక్త్వాగన్యతామితజనైర్నిర్బందహస్తగ్రహేనిర్బంధేనబలాతా రేణ
 హస్తగ్రహే సత్ప్రవాప్రయాణసమయే ప్రత్యాహ్వానఃసంధౌ హేజనపునరాగ
 వ్యేవాక్యంశ్రుత్వాగన్యతామిత్యహూయమానేనతివాప్రయాతురోగోభ
 వేత్॥ తా॥ గమనేచ్ఛగలపురుషులకుబ్రహ్మాదముచేస్వకీయమగువస్త్రపుస్తకా
 దులుజారిపడుట దుర్వాక్యోచ్ఛారణకాలముతాముపల్లములందు జారిపడుట
 స్తంభాదులచేగొట్టుపడుట శరీరముమిక్కిలికృశించియుండుట రోగవలతుడై
 యుండుటఓజనుడా భోజనశేముసివెళ్ళుమాయనినిర్బంధముచేయుటఓజనుడా
 యొకమాటవినిపోవలెననిపించుట యిట్టిదుష్టశకునములగుచుండగా ప్రయాణ
 మువెల్లిరేనిరోగవంతులగుదురని తాత్పర్యము॥ *

(౨౧౭) మూ॥ ఉన్మత్తాంధవిరూప పంగుజటిల వ్యాధ్యన్వితాభ్యం
 గయుక్ ఖంజైకద్విజముక్తకేశవిధరానగ్నక్షుధాపీడితాః । పాఖండాప్రియ
 వండముండజడవాకుండప్రచండాయుధాః ప్రాయఃప్రాణహారాః ప్రయా
 ణసమయేసందృష్టమాత్రాఃపథి॥ వ్యా॥ అ॥ పునశ్చశుభశకునాంతరాణ్యహా॥
 ఉన్మత్తేతి॥ ఉన్మత్తాభ్రాంతాః- అంధాః అంధకజనాః- విరూపాః- విరద్ధరూ
 పాః- పంగుర్వక్రపాదఃజటిలోజటాధారి - వ్యాధ్యన్వితోరోగీఅభ్యంగయు
 క్ అభ్యంగకృత్వాఅస్మాతజనః - ఖంజః భోడః అసమగ్ధపాద ఇత్యర్థః - ఏక

ద్విజఃవిముక్తకేశఃవిలులితశిరోరుహః - విధవామృతభతక్యకాస్త్రీ - నగోద్ది
 గంబరః-తగుధాపీడితాఃయేజనాస్తేచపాఖండాఃపాంతితిపాఃవేదోక్తాధర్మాః
 తాక్షఖండయంతితిదాఖండాః- తేచప్రియాక్యత్రవః-షండాఃనవుంసకాఃముం
 డాఃతతాగలక్యవపనాః- జడవాచిఃఅస్ఫుటవచనాః- కుండాఃజారస్త్రీసుతాః॥
 తి॥అమృతేజారజఃకుండోమృతేభతరిగోశకభత్యపరః ॥ ప్రచండా యధాఃతి
 త్తాయుధధారిణః ఏతేప్రయాణసమయేపథిమాగ్నేదృష్టమాత్రాయదిప్రాయః
 అత్యంతప్రాణహరాఃఏతేషాందర్శనంగమనకాలేమృత్యుబ్రమిత్యాశయః॥ తా॥
 మత్తుడు-అంధకుడుఉగ్రరూపి కంటికాలుగలవాడు-జడలుధరించినవాడురోగి
 నూనెయొంటరాచుకొనిన్నా-ముచేయనివాడువక్రాంగుడుఒంటిబ్రాహ్మణుడు
 వెండ్రుకలువిరియబోసికొన్నజనుడు విధవస్త్రీదిగంబరుడు-దప్పిగొన్నమనుష్యు
 డుపాఖండులుశత్రువులుతతాగలమందు తొరముజేసికొన్నపురుషుడునవుంస
 కుడునత్తివాడుతండ్రియుండగా జారునివలనబట్టినవాడుత్తాయుధములధరిం
 చినవాడు- ఈచెప్పబడినరివాదర్శనములు ప్రయాణసమయమునగలిగెనేనిమృ
 త్యుప్రదములనితాత్పర్యము॥

*

(౨౦౮) మూ॥ చర్మాంగార తృణాస్థిపంకలవణ వ్యాధేక్షణం భీతి
 దంగోధాసర్పబిడాలకుబ్జశశకవ్యాఘ్రేక్షణంమృత్యుదం । వల్గ్యాసూకరతై
 లతక్రయతిరాడ్భస్తేక్షణం హానిదంకార్పాసేం ధనరిక్తభాండ తుషకాప
 శ్యన్నయాత్రాంవ్రజేత్ ॥ వ్యా॥ అ॥ పునర్యశుభశకునాంతరాణ్యాహ॥ చర్మే
 తి॥ చర్మఅజినంఅంగారాః ఇంగాలానితృణాని అస్థిప్రసిద్ధం పంకఃకడమఃలవ
 ణః- వ్యాధఃకిరాతః- ఏతేషామీక్షణంభీతిదం భయంకరంగోధాగోధికా సర్పః
 బిడాలామాజూరః కుబ్జఃప్రాస్వాంగోజనః శశకఃప్రసిద్ధఃవ్యాఘ్రఃశర్పూలఃఏ
 తేషామీక్షణం మృత్యుదంమరణప్రదం వధ్యానిస్సంతానస్త్రీసూకరః వరా
 హాఃతైలంతక్రంచప్రసిద్ధంయతిరాట్ - యతీశ్వరఃభస్మవిభూతిఃఏతేషామీక్ష
 ణంహానిదంఅనిష్టప్రదంకార్పాసః ప్రసిద్ధఃఇంధనాశిశుషకాసమిధః - రిక్తభాం
 డానిజలఘటః తుషకోధాన్యత్వకేవతస్త్వంపశ్యత్ యాత్రాంవ్రజేత్ నగ
 శ్చేత్ ॥ తా॥ చర్మము- బొగ్గు- తృణము- ఎముకలు- అడుసు-లవణము-ఒకానొ
 కకిరాతకుడువీనియొక్కదర్శనము ప్రయాణవిషయమైభయంకరమనియును ఉ
 డుము- సర్పముపిల్లికుబ్జుడు-కుందేలు- పెద్దపులివీనిదర్శనములువృత్యప్రచములు
 గొడ్డురాలుపందీనూనెమజ్జిగయతీశ్వరుడువిభూతివీనియొక్కదర్శనమనిష్టప్రద
 మనియు-ప్రత్తియొందుకట్టెలు-రిక్తభాండముఉముకమొదలగుదుష్టవస్తువులజూ
 చుచుబైనముపోగూడదనియునుఅభిప్రాయమనితాత్పర్యము॥

*

(౨౦౯) మూ॥ బల్లూకద్విజరాజనానరరుతం శద్దగ్ధనంవాశుజం

తేషాంకీర్తనమాత్రి కృచ్చగమసేదప్తస్మృతిర్భీతిదాః । మాతృగ్నృత్యుత్కరీంక
 పోతవచనప్రోక్తంవివాహేచయద్ స్థాయిత్యకలంత్యమౌవగమసేచాకాల
 వృష్ట్యాదికం॥ వ్యా॥ భల్లూకభితి॥ భల్లూకఃప్రసిద్ధఃద్విజరాజోగరుత్కౌవాస
 రఃకపిః తేషాంరుతంత్రవ్యాకృం తద్వృనంవాతయాః వానరభల్లూకయోర్వర్ష
 నంచఅశుభకరంపక్షి స్వామిమహోత్పక్షికులక ఇత్యాదౌగరుడదర్శనశు
 భఫలస్యోక్తత్వాత్తేద్యగ్నమిత్య శ్రయోరర్థనమితిద్వివచనగ్రహణం - అత్ర
 వాశబ్ద స్సముచ్చయార్థః॥ ని॥ వాసాద్వికల్పపమయోరే వార్థేచసముచ్చ
 యిష్యామరిఃతేషాంకీర్తనం నామోచ్చారణంగమనే ఆర్తికృత్కీంచదప్తస్మృక్ప
 తిసర్పాదిదప్తజంతుస్సరణం భీతిదాభయప్రదామనసాపి సర్పశశకాదిస్సర
 ణంనక రవ్యమిత్యాశయః - కపోతవచనంతుయాతుః మృత్యుకరణంవివాహే
 అకాలవృష్ట్యాదికం ఆదిశబ్దేన అభ్రీభ్రమణాభ్రీభూషపరిధిర్దిగ్ద్వహాదయో
 గ్రాహ్యఇత్యాదియచ్చప్రోక్తం నిషిద్ధత్వేనాభిహితం తత్సకలంసర్వంతుజహౌ
 వగమసే॥ స్థాయం॥ తా॥ ఎలిగొడ్డు - గరుడపక్షి - కోతి - వీనిధ్వనిభల్లూకవానర
 ములదగ్గరమున్నరణమును సీదాకరమని దప్తస్మరణములనగా సర్పములస్మ
 రణముభయప్రదమనియు పావురాతికూతమృత్యుప్రదమనిమరియుపివాహాప
 యోమృతేషేధింపబడిన యకాలవృష్ట్యాదికము లీప్రయాణమందు నిషిద్ధంబుని
 తాత్పర్యము॥

॥

(౨౨౦) మూ॥ ప్రాగుక్తాంత్యకలైకవింశతి మహాదోషాన్విసృజ్య
 న్యతొయల్లగ్నంచగుణాధికం యదభవేద్ద్రాగ్యానదోషాధికం॥ నాక్తాం స
 రభీతితశ్చబహవోదోషాగుణాన్సంతి తేకంచద్వస్తునిరూపితంచగమనే శాస్త్రే
 ఘసారాత్మకమ్॥ వ్యా॥ అ॥ శకునస్వరూపం నిగమయతి ॥ ప్రాగితి ॥ ప్రాగు
 క్తా వివాహప్రకరణోక్తా సకలైకవింశతి మహాదోషా - విస్మయవిహా
 యః - అన్యతః అన్యలగ్నాత్ యల్లగ్నంవాగుణాధికం అనేకగుణయుక్తం భ
 వేద్యదితల్లగ్నం గ్రాహ్యం దోషాధికతనగ్రాహ్యం విచార్యమాణేబహువి
 నేకానిదోషాగుణాశ్చసంతి - యేగుణదోషాః విస్తరభీతితఃవిస్తరభయనోన్మ
 యజితౌశాస్త్రే ఘసారాత్మకమ్ సారభూతం కించిద్వస్తుగమనేప్రయాణవి
 సమేనిరూపితంప్రతిపాదితం మయేతిశేషఃఇదంక వేరాక్యం॥ అ॥ శకునస్వరూ
 పమునునిశ్చయింపుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహప్రకరణమందు జెప్పబడియున్నవి
 వింశతిమహాదోషములవిడిచి ప్రయాణమునకు లగ్నవిమర్శచేయునెడలనేల
 గ్నముగుణాధికమో యల్లగ్నముగ్రాహ్యమనియు దోషాధికలగ్న మగ్రా
 హ్యమనియు విమర్శచేయునెడల గుణములదోషములుననేకములుగానుండు
 వలనగ్రంథవిస్తరభీతిచే నవియన్నియు జెప్పబడలేదనియు ప్రయాణవిషయ

౧౫౬ కాలామృతే - సవ్యాఖ్యానే - పంచమబిందుః.
 మేగోస్త్రములయందు నాంధూతమగుకంచద్వస్తువు నాచేతనన కాలామృత
 కాయలచేతబ్రతిదాదింపబడెనేనియుతాత్పర్యము॥

(౨౨౦) మూ॥ విప్రాదిశ్శయనాన్నపానవిభవాంశ్సంపూర్ణాలక్ష్యం
 మహీంరత్నస్త్రీపశుధాన్యయానవిజయా౯లభ్యాస్వధామాపుయ్యాత్ సితే
 షామధికాప్రయాత్రుమనసశుద్ధిః ప్రయాణే స్తిచేత్పల్వేషామధికైవ యానస
 మయే శ్రీవేంకటేశస్సృతిః॥వ్యా॥అప్రయాణస్యశుభలగ్నాదికంపిరూప్యేదాసం
 నిగమయది॥ విప్రాదిరతి॥ శుభలగ్నేగమనంభంపతిచేత్యది- విప్రాదిఃప్రాహ్లాన
 త్పత్రియవిట్కూద్రాః శయనాన్నపానవిభవా౯- సంపూర్ణాలక్ష్యంమహీం
 భూలాభరత్నస్త్రీపశుధాన్యయానవిజయా౯లభ్యాప్రాప్యస్వధాన్యగృహం
 పునరాపుయ్యాత్ సితేషాం శుభలగ్నాదివాంమధ్యే ప్రయాణే ప్రయాణసమ
 యేప్రయాణ్యమనసశుద్ధిఃపతతాగలగమనంశుభదమితినిశ్చయమనస్వితా - అ
 స్థిచేదధికౌత్తమామాండవ్య మతమచలంబ్యోక్తమిదంయానసమయేప్రయాణ
 కాశ్రేవేంకటేశస్సృతిరస్తిచేత్పల్వేషామధికైవశకునాదీనామప్యధికైవవే
 సుకటేశస్సృతిరిత్యుపలక్షణంపక్షదేవతాస్సృణమాత్రమితిఫలితార్థః॥అ॥బల
 యుక్తములగులగ్నాదులయందు భైరముపోవువారికిఫలముల జెప్పుచున్నాడు॥
 తా॥ప్రాహ్లానత్పత్రియవైశ్యశూద్రులకుబూర్వోక్తక్రమంబుగబయనముపోవు
 టకుశుభముహూత౯ముసంబవించి పైచెల్లియై శయనాన్నపానములనున
 ఖిడేశ్వర్యమునుభూగాభముమరత్నమాక్రికచణిప్రపాశాదులనుస్త్రీపశు
 ధాన్యవాసాములనుపోంది యత్యంతసౌఖ్యంబుతో మరలస్వగృహమునబాం
 దుదురనియుశుభలగ్నముమొదలగున్నిటికన్దై బయనముబోయెడివారి నెపుడు
 శుభముహూత౯మని నిశ్చయమనస్సుకలుగనో యట్టిముహూత౯మధికంబసి
 మాండవ్యమహర్షి మతమునవలంబించిగంధక౯చేజెప్పబడినదనియును- మఱి
 యుముఖ్యముగఽష్టదేవతాస్మరణచేసిప్రయాణమువెల్లిరేనిసమస్తకార్యములు
 సరవేటుననియుతాత్పర్యము॥

(౨౨౨) మూ॥ ఏవంసత్సమయేవ్రజన్నగపతిస్సంశ్యక్తకేశాంబరప్రాణ
 స్యందనశసాగతురగా౯ కృత్వాత్మశాస్యావరీ౯ । కృత్వేచ్ఛాంనకులాంగసా
 నువిజయ్యాం దత్వాబయంప్రాణి నాందగాశశ్చ పురాణిశతృకమలాం హృ
 త్వాప్రసరింస్వాంవిశేత్ ॥ వ్యా । అ ॥ శుభలగ్నే ప్రయాతస్యరాజ్ఞం ఆ
 శీర్వాదరూపేణవిశేషఫలమాసా॥ ఏకమితి॥ ఏవంపూర్వోక్తరీత్యాసశ్చమయే
 శుభలగ్నేరరపతిః రాజావ్రజ౯ గచ్ఛ౯అరీ౯ శత్రూ౯ సంశ్యక్తకేశాంబర
 ప్రాణస్యందన శస్త్రురాగతురగా౯ సంశ్యక్తాఃకేశాఃశిరోరుహాః అంబరా

వస్త్రాణిపాదాఃసంధ్వనానిరథాఃసస్త్రాద్యయుధానినాగాఃగజాఃశ్చర్యాః
 అగ్నిశ్చయైస్తథోక్తాఃతాకత్వశాస్త్యాకసంజక్షత్సముఖాంశ్చకృత్స్వకలాం
 గనానుశత్రూణాంపత్యశాస్త్రీషుని జయిమిచ్చాంనకృత్వాః అపరిగృ
 హేయైర్ధృపరస్త్రీపరిగ్రహణిహదోషస్సరణాదృథాః- ప్రాణిహంశత్రు
 దేశస్థజవాచామబయచదత్యాశత్రువురాణిదగ్వాబస్త్రికృత్వాశత్రుకమలాం
 లక్ష్మీంహృత్వాస్వాధీంకృత్వైవ్యథః పునఃస్వాంస్వయంఫరీనగరంప్రవిశే
 తు"అశుబలగ్నమందుప్రయాణముపోయినరాజునకాశీర్వాదయాపముచేవిశే
 షఫలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఛాగ్నోక్తక్రమంబుగ శుబలగ్నమంది బైవము
 పోయిఃప్రభువుతనశత్రువులనువిడువబడినతలవెంట్రుకలు వస్త్రములువాణ
 ములురథములువస్త్రములుగజములుగజములుగలవాగలుగాను-కరవబడినశృ
 ణముఖములుగలవారలుగాను అనగాశరణాగతులనుగానిశత్రురాజస్త్రీల
 యుండాసక్తియుంచకనచ్చటనుండుప్రాణుల కబయముననిశత్రువట్టణములద
 హించిశత్రులక్ష్మీరపహరించియత్యంతానందిబరితుడైచిరల తనపట్టణముజే
 రుననుట॥

✽

(౨౨౩)యా॥ యాత్రాలగ్నగతేబ్రహ్మవిజేసుః ర్యేతదర్థంధిసంశీతాం
 శాశ్రిదినంకుశేశశిశుతేమాసద్వయంవాక్పశౌమాసందైత్యగురౌచపక్షమథవా
 దృష్టేవిలగ్నేగ్రహైస్సంఖ్యాయాః పరతస్సమేష్యతిపునస్స్వస్థానమాప్తార్థ
 వాక్॥వ్యా॥అథప్రప్రయాణనిఃకయమాహ॥యాత్రేణ॥రవిజేశనాయాత్రా
 లగ్నగతేనతిఅబ్ధిః సంవత్సరేవసూర్యేలగ్నగతేనతితదర్థంతస్యసంవత్సరస్యా
 ర్థమణ్ణాహిశ్యగ్నశీతాంశౌచంద్రేతుదినంఏకదివసంకుశేత్రీదినం- శశిసుతేబు
 ధేమాసద్వయంవాక్పశౌబృహస్పతౌమాసందైత్యరౌశుక్రేపక్షః- అథవావిల
 గ్నేయాత్రాలగ్నేగ్రహైస్సంఖ్యాయాః పరతఃప్ర
 యాత్రప్రయాణకతాప్తార్థవాక్ప్రప్రార్థలాభాస్సన్పునఃస్వస్థానంస
 మేష్యతి॥ఉక్తలగ్నమందువెళ్ళిన ప్రయాణకతామరలవచ్చుటకు గాలసిర్గయ
 మునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ శనైశ్చరుడుప్రయాణలగ్నగతాడైయుండేననిప్ర
 యాణకతాయొక్కసంవత్సరమునకుపిమ్మటమఱలస్వస్థానముజేరుననియాసూ
 ర్యులగ్నగతాడైయుండేననియారుమాసములకుపిమ్మటచంద్రుడుండేననినా
 కదివసమునకునిమ్మటనుఅంగారకుడులగ్నగతాడైయుండేననిమూడుదివసము
 లకునిమ్మటనుబుధుడుండేననిరెండుమాసములకుపిమ్మటనుబృహస్పతియుండేనని
 నిమాసానంతరమందునుశుక్రుడుండేననినొకపక్షమనగా ౧౫- నివసములకు
 పిమ్మటప్రయాణకతా ఇష్టసిద్ధిహొందినవాడైస్వస్థానములుజేరుననియనీచెప్ప

కావ్యముల నామకావ్యములను పరిచయము.

బడినే శ్యాదిగ్రహములచే బ్రయాణలగ్నము చూడబడుచుండినను క్తక్రమంబున
సేవానికీ ఘంటల నేయంగవలయుననియును తాత్పర్యము||న

(౨౨౪) మూ॥ మందాదిగ్రహకాలఏవగదితో యాత్రాగేలద్దిక్ర
మాదేకద్విత్రిగుణశ్చరస్థిరగృహేస్యాద్విస్వభావాభిధే । యాత్రాలగ్నరావ
దిభాగసహితేష్వరాగ్యాదిభేటేషు వాస్యాదేవప్రతియానము క్తగమనం నిశ్చ
వ్యతాత్రావశేత్॥ వ్యా॥ అ॥ అత్రైవవిశేషమాహ॥ మందాదీతి॥ యాత్రా
లగ్నేచరేస్థిరేద్విస్వభావాభిదేసతివాగదితః పూర్వస్థోకోక్తమందాది గ్రహ
కాలఏవక్రమాదేకద్విత్రిగుణస్యాత్ అనేనాయవర్థస్సంపన్నః శస్థితయా
త్రాలగ్నేచరేవత్సరః - స్థిరేసతివత్సరద్వయంద్విస్వభావేసతివత్సరత్రయం
మూర్త్యస్థితయాత్రాలగ్నేచరేసతివత్సరాస్థిరేద్వాదశమాసాః - ద్విస్వభా
వేష్టాదశమాసాః ఏవముత్తరత్రాపూర్వాయం అరాగ్యాదిభేటేషు శన్యాదిగ్ర
హేషుయాత్రాలగ్నేచరాదిభాగసహితేషు యాత్రాలగ్నేచరస్థిరద్విస్వభా
వాంశాంతైస్సతేషుచతదాప్రాగుక్తకాలస్యాత్ ప్రయాణముక్తగమనప్రతి
ప్రయాణముక్తగమనఏవముక్తరీత్యానిశ్చయయాత్రావశేత్॥ అన్తో॥ ఈశ్లో
కముననాకావశేషమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణలగ్నముచరమస్థిర
ముద్విస్వభావమనెడుత్రివిధ నామాన్వితముగానుండేనేని పూర్వస్థోకమందు
జెప్పబడియున్నక్రమంబుగశక్యారి గ్రహములయొక్క కాలనిర్ణయముఒకద్వి
త్రిగుణంబగుననగాబ్రయాణలగ్నముచరమైయుండ అట్టిలగ్నమందు శనైశ్చ
రుండుండేనేనిప్రయాణకాలమరిలవచ్చుటకు నొకసంవత్సరమవధియగుస్థిరమై
యుండేనేనిసంవత్సరములవధిగలయు ద్విస్వభావలగ్నమైయుండేనే
నిమూడుసంవత్సరములవధియనియు శేషించినగ్రహములకుగానినిర్ణయమితై
టుంగుననేనెటుంగదగినదనియు నిదియు సంగాకయూచెప్పబడినశక్యారిగ్రహ
ములప్రయాణలగ్నస్థలములగుచరస్థిరద్విస్వభావాంశలబోందియుండిననుబ్ర
యాణకాలస్వస్థావధునకునుఅలవచ్చుటకుగానినిర్ణయమునుబూర్వోక్తక్రమ
మునదెలుసుకొనిపెనముటోపలయునని తాత్పర్యము॥ *

(౨౨౫) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతోగ్రహః ప్రథమతః పస్సవక్రీ
భవేత్తల్లగ్నేశ్వరఏవవాగమనదిభేటోపివక్రీయది । యాత్రజ్జన్మలగ్నరాశ్య
ధిపత్వికంకతస్తర్కశాధీశోవాబలయుక్తవాక్స్వభవనంచూయః ప్రయాతై
వ్యశి॥ వ్యా॥ అ॥ యోగాంతరమాహ॥ యాత్రేతి॥ యఃయాత్రాలగ్నగతఃసగ్ర
హఃప్రథమగోప్రయాణకాలే ఋషిగతిస్సన్నితశేషః । పశ్చాద్వక్రీభవేద్వదిత
దాప్రయాతాభూయఃప్రనః స్వభవనంస్వగృహంఏవ్యతియద్యాతల్లగ్నేశ్వ
వారోప్రయాణలగ్నాధిపతిర్వాయదావక్రీభవతిరదానరాగమిషతి - అధ్య

వాగమనదిభేదోపిన్వయం యద్విశంప్రతిగమిష్యతి తద్వికృతిర్వాయాద్యాక్రిబవ
 తితదావాఅథవాయాతుఃప్రియాణకర్తుః జన్మవిలగ్నరాశ్యధిపతిః జన్మలగ్న
 ధిపతిర్వా యదావక్రంగతోబవతితదావా అథవాతద్దశాధీశః తస్యయాతుః
 యద్దశాతస్యా యోధీశః శఃబలయుక్తవాక్స్థానాది వద్భలయుక్తవాక్స్థాన
 యదావక్రీబవతిత దావాప్రయాతాధూయస్సమేష్య తీతవక్తవ్యదైష్ట్యే సత
 పదద్వయమధ్యాహతావ్యం॥ అ॥ యోగాంతరములను జెప్పచున్నాడు॥ త॥ న
 వగ్రములలో నేగ్రహముగాముందు ప్రయాణలగ్నమున ఋజుగతు డయి
 యుండిప్రయాణతఃప్రైవముపోయినపిమ్మటచక్రించినను లేక ప్రయాణలగ్నధి
 పతివక్రగతుడైనను-లేక తానేచిక్కును గూర్చిప్రైవముపోదలచి యున్నాడోయా
 దిగధిపతివక్రగతుడైయుండెను ప్రయాణకతయొక్క జన్మలగ్నధిపతివక్ర
 గతుడైనను-లేక ప్రయాణకర్తయొక్క దశాధిపతిస్థానాదివద్భలయుక్తవైయుం
 డియెఱుమవక్రగతుడగుచున్నాడో అట్టిసమయస్ససన జైనముపోయినవాడుమ
 రలస్వగ్రహమునుబాండుననిజ్యోతి శ్చస్త్రాక్షిణిచేత నిఫలముచెప్పదగినదని
 యును తాత్పర్యము॥

*

(౨౨౬) మూ॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశబవనాద్యాత్రోదు
 పాదాంత్యగాయాత్రాకతృబపాదకస్స్యరధవాయాత్రేందుభాంశాంత్య
 గాః । తావంత్యోహివి నాడికాశ్చఘటికాహఃపక్షమాసాప్రయోర్యజన్మధ్య
 సవాంశకాగతివశాత్స్యాద్యాత్మకాలావధిః॥ వ్యా॥ అ॥ పునర్యోగాంతరము
 హ॥ యాత్రేతి॥ యాత్రాలగ్నగతోదయాంశబవనాత్ యాత్రాలగ్నగతో
 యుండిదయాంసండిదయనవాంశః సవీవబవనంతస్మాత్ తదారబ్యయాత్రోదు
 పాదాంత్యగాః ప్రయాణనక్షత్రపాదాంత్యగతాః అథవాయాత్రాకతృబ
 పాదతఃయాత్రాకర్తుః యద్భంజన్మనక్షత్రంతస్యపాదతః తదారబ్యయాత్రేం
 దుభాంశాంత్యగాఃయాత్రానక్షత్ర పాదాంత్యగాఃతయోః యాత్రజన్మనక్ష
 త్రపాదప్రయాణనక్షత్రపాదయోశ్చ యావత్స్యనవాంశకాః- యావంత్యో
 యావత్సంఖ్యాకాః మధ్యనవాంశకాః తావంత్యోవి నాడికాఃఘటికాఃఅహని
 పక్షఃమాసాశ్చకతివశాత్ యాత్మకాలావధిస్స్యాత్॥ అ॥ మరలయోగాంతర
 ములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమ-బునప్రయాణము వెళ్ళినవారికిమఱి వ
 ద్దేహినికాలమేదియనిన- ప్రయాణలగ్న స్థనవాంశము మొదలప్రయాణ
 నక్షత్రపాదనవాంశమువఱకుగానిలేక ప్రయాణకతయొక్క జన్మనక్షత్రపా
 దమునవాంశము మొదలప్రయాణనక్షత్రాంశము వరకుగానిలేక-అట్లుగానే
 స్థనవాంశములగుచున్నవో అన్నివిధుడియల అన్నివిధుడియల అన్నివిధుడియల
 అన్నివిధులు - అన్నిమానములుకూడా చేర్చిన నక్షత్రకాలవధిని అర్థకాల

మునకుపిమ్మటవత్తుననితాత్పర్యము॥

(౨౨౭) మూ॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపోస్తనిలయేస్వాంశేశ్వరో
 వాయుదావత్రీసప్తమరాశిపాపినవమాధీశోపియాత్రాలయాత్ । తద్ద్రేకా-
 ణపతిః స్వకాలబలవాక్ తద్వారగ్నేశ్వరోయాతుస్సృజ్యత్పునరాగమస్సృ-
 భవనంవా రేశ్వరోవాతదా॥ వ్యా॥ అ॥ పునర్యోగాంతరమద్యాహ॥ యాత్రా-
 లగ్నేతి॥ యాత్రాలగ్ననవాంశపః ప్రయాణలగ్ననవమాంశాధిపః - యదావ-
 త్రీభవతిఅథవాఅస్తనిలయేయాత్రాలగ్నత్సప్తమలగ్నే - స్వాంశేశ్వరలిగ్న-
 యావత్సృజ్యకోసవాంశః సప్తమలగ్నేపితృవత్సంఖ్య భోసవాంశఃతదధిపో-
 వాతదావత్రీసప్తమరాశిపః - యద్యామూత్రాలయాత్ సప్తమరాశిపః సప్తమరాశ్య-
 ధిపతిర్వా - నవమాధిపాపియాత్రాలగ్నాత్ నవమరాశ్యధిపతిర్వాయదావ-
 త్రీభవ తదావాఅథవాతద్ద్రేకాణపతిః యాత్రాలగ్నద్రేకాణపతిర్వా-
 స్వకాలబలవాక్ స్వకాలేయాత్రాకాలేబఃవాక్స్థానాదిషడ్బలయక్తస్సక్-
 యదావత్రీభవతియద్యాతద్వారలగ్నేశ్వరః తద్వారగ్నేశ్వరోయాత్రావారాధి-
 పతిః తల్లగ్నేశ్వరోయాత్రాలగ్నధిపతిర్వాస్వకాలబలయక్తస్సక్యదావ-
 త్రీభవతివా రేశ్వరోయాత్రజన్మవారాదిపతిర్వాజన్మ రాశ్యధిపతిర్వాయదా-
 వత్రీభవతితతదాతతాకాలేయాతుస్సృభవనంప్రతిపునరాగమః ప్రతిప్రయా-
 ణంస్యాదితివదేదితిశేషః॥ అ॥ మరలవచ్చుటకుయోగాంతరిములజెప్పుచున్నా-
 డు॥ తి॥ ప్రయాణలగ్ననవాంశాధిపతిగాని ప్రయాణలగ్నమునకుసప్తమల-
 గ్ననవాంశాధిపతిగాని సప్తమలగ్నధిపతిగాని ప్రయాణసమయమునముజు-
 గతుడైయుండియెపుడు వక్రగతుడగునో అపుడును లేక ప్రయాణలగ్నద్రే-
 కాణాధిపతిప్రయాణకాలమందుస్థానాదిషడ్బలయక్తడైయుండిపిమ్మటవక్రే-
 మ్మిననుప్రయాణవారాధిపతియుదల్లగ్నాధిపతియును దతాకాలమందుస్థానాది-
 షడ్బలయక్తలైయుండి ఎపుడువక్రగతులగుదురోఅపుడునుప్రయాణకర్తయు-
 కరజన్మవారాధిపతిగానిజన్మలగ్నాధిపతిగానితద్ధాలమందుబలయక్తలైయుం-
 డియెపుడువక్రగతులగుదురోఅపుడుప్రయాణకర్తశీఘ్రముగస్వస్థానమునుజే-
 రుననితాత్పర్యము॥

(౨౨౮) మూ॥ భూత్వదౌగమనేప్రవేశశకునం పశ్చాత్సమీపో
 పునఃప్రస్థానంశకునంభవేద్యతమహాక్ లాభఃప్రయాతుస్సదా । పోక్తంయ-
 త్సకలంప్రయాణశకునం వ్యస్తంప్రవేశశకుభంక్షీరాఖ్యం విహగంవిహాయనగ-
 గరగ్రామప్రవేశాదిషు॥ వ్యా॥ భూత్వేతి॥ గమనేప్రయాణేఅథాప్రధమతః
 ప్రవేశశకునంప్రవేశకాలోక్తశకునం భూతావశ్యాత్పున స్సమిషేప్రస్థానం
 భవేద్యదితవాప్రయాతుఃపహాకలంభః॥ వ్యాత్ యద్యోగ్నకునం ప్రయాణేవోగ్ర-

(20)

కాలామృత - సవ్యాఖ్యాన - పంచమబిందుః.

०५३

熟

(౨౩౦) మూ॥ ఔరంబాకర-సహ-సుదీర్ఘ గమనంబైన న్యంభయంవేప
ధుఃఖాకంబున నహియేమేక గమనంబైన ప్రయంబక్రతాం॥ అభ్యంగంసముదావ

ఋగ్వేదకుటిలంత్యక్తాద్విమేషీ ప్రజేత్పుర్వాశ్చష్టవశాత్ప్రయాణశకునం యా
తుశ్శుభవాశుభః॥ వ్యా॥ అ॥ అథ గమనది నేవ జాన్యాహా॥ త్మోరమితీ॥ త్మోరంతు
రకర్మవాకలహం భార్యాదినావాకలహం సుదీర్ఘ గమనంత్యతాధీక గమ
నందైన్యం యాచ్ఛాదిదైన్యం భయం వివేషధుశరీరకం పంచోకవ్యసనందుష్టసహ
యందుర్జనసహాయం ఏక గమనం విప్రత్రయం క్ర తాం మార్గవక్ర తాం అధవాకిం
చిద్ధూరంగ త్వాపునః నివృత్తిం వాలభ్యంగం తైలాభ్యం జనం సముపోషణం ఉపా
ప్యంకుటిలం మనోవైకల్యంచ ఆదిమేషీ ప్రథమదివసేషర్షయి త్వాప్రజేతోగచ్ఛే
త్ ఏవంగ తే సతి పూర్వాదృష్టవశాత్ జన్మాంతరపుణ్యపాపకర్మవశాత్ యాతుః
ప్రయాణశకునం శుభమశుభస్సస్యాత్ పూర్వాదృష్టం శుభ స్తేచ్ఛభశకునం అశు
భంచేదవశకుమితీ వివేకః॥ అ॥ పయనము బోవుచి వసమందు విడుపదగిన కార్యము
లు జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రయాణదివసమందు త్మోరము భార్య మొదలగువానితో
కలహము దీర్ఘ మార్గమనము యాచ్ఛాయలచే ప్రాప్తము గుదైన్యము భయము శ
రీరకంపము వ్యసనము దుర్జనుల సహాయము ఏకాకిగా బయలుదేరుట బ్రాహ్మణ
త్రయము బయలు వెళ్ళడము మాగఁప స్తువక్రముగ నడవడము అభ్యంగస్నాన
ము ఉపోష్యము చిత్తవైకల్యము ఇవి మొదలగు దుష్టకార్యముల త్యజింపి ప్రయాణ
ము వెళ్ళి రేని జన్మాంతరపుణ్యపాపవిశేషము వలన శకునములగుననగా పూర్వాదృ
ష్టము శుభమైయుండెనేని శుభశకునము అశుభమైయుండెనేని అశుభశకున
ములు నగునని తాత్పర్యము॥

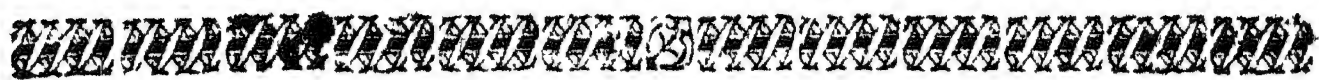
*

(౨౩౦) మూ॥ ద్వైతీయేదివసేషియానశకునం సమ్యక్చ వేచ్ఛభనం
వ్యాశం వాశశకం వినావశకునం దైవాత్తదన్యద్భవేత్ । పూర్వస్మిన్ దివసేషి
యత్ర శకునం తత్రైవ గత్వాపునస్తార్తియేదివ సేప్రజేత్పునరపిస్యాదేవయా
తుస్సుఖమ్॥ వ్యా॥ అ॥ ద్వితీయేదివసేగతిలక్షణమాహ॥ ద్వైతీయేతి॥ ద్వైతీ
యే॥ సూ॥ ఏదైవస్థియ్యితి తియబ్రత్యయః తతఃస్వాధేఅథ ద్వితీయ-ఏవదైవ
తీయః తస్మిన్ ద్వైతీయేదివసే - ద్వితీయదివసేయానశకునం ప్రయాణశకునం
సమ్యక్చ వేద్యది - తదాశోభనం మంగళం స్యాత్ - దైవాత్ - విధివశాత్ - వ్యా
శం సర్పం శశకం చ వినా అన్యదవశకునం భవేద్యది తదా పూర్వస్మిన్ దివసేయత్ర
శకునం శుభశకునం జాతం తైవపునర్గత్వా తద్దివసం తత్రైవనీత్వా తా
ర్తీయే॥ సూ॥ త్రిణస్సంప్రసారణంచేతితి యప్రత్యయః తృతీయః తతస్వాధే
అథౌ ఆదివృద్ధిః తార్తీయేతృతీయదివసేపునః ప్రజేత్ ఏవం చ సతియాతుస్సు
ఖం స్యాదేవ॥ అ॥ ప్రయాణదివసమునకు రెండవదివసమందు గతిలక్షణమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ రెండవదివసమందు ప్రయాణశకునములు చక్కగా నా
యెనేని శుభశరంబనియు లేక దైవాధీనమువలన సర్పముకుండెలు ఈ రెండువి

నాగా నేమియేవశకునములైనను - పూర్వవివసమందేప్రదేశమునకశుభశే
కునములాయెనొమఱల నాప్రదేశమునబొంది యాదినమచటనేయుండమూ
దేవదివసమందు ప్రయాణముబోయిరేని సుఖవంతురగుదురనుట॥

✽

పంచమప్రకరణంసమాప్తమ్.

కాలామృతసవ్యాఖ్యాన - వాస్తుప్రకరణప్రారంభః.

(౨౩౨) మూ॥ క్షేత్రాణాంసవతశ్శుభాకలియుగేశ్రీవేంకటేశాజ్ఞ
యావింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితటేశ్రీగౌతమిసన్నిధౌ । సంపూర్ణాధ్వరవేద
శాస్త్రసహితస్వర్గాదిభోగప్రదేబ్రహ్మజ్ఞాని భిరిన్వితైతి శుభదేముక్తిప్రదే
స్థాయి నా॥ వ్యా॥ అ॥ యాత్రాప్రకరణముక్త్యై ధాసంవాస్తు ప్రకరణనిర్వ
క్తుంతన్మూలభూతంగృహనిర్మాణయోగ్యప్రదేశమాహ॥ క్షేత్రాణామితి॥ క్షే
త్రాణాం కాశ్యాదీహంమధ్యగతిశేషః సంపూర్ణాధ్వరవేదశాస్త్ర సహితే
సంపూర్ణాః యేఅధ్వరాఃమఖాః యేవేదాఃదాగాదిశృతయః యానిశాస్త్రాః
ణితరీకవ్యాకరణాదీని తైస్సహితేయుక్తై - స్వర్గాదిభోగప్రదేస్వర్గాదయో
యేపుణ్యలూకాః తేషుయోభోగః తత్ప్రదేదాతరీబ్రహ్మవిద్భిః మహాశృభిః
న్వితేనహి కేస్థాయి నాం వసతాంజనా నామితిశేషః అతశుభదలత్యంతక
ల్యాణపదేముక్తి ప్రదేమోక్షదాయిన వింధ్యాఖ్యాచలదక్షిణావనితటేవిం
ధ్యాఖ్యోయోఅచలఃపర్వతః తస్యదక్షిణావనితటే దక్షిణభూప్రదేశగౌతమీ
నదీసమీపేచశ్రీవేంకటేశాజ్ఞయా - కలియుగేవర్తమానాయుగే - వసతిఃగృం
హం- శుభామంగళప్రదేశ్యర్థం॥ అ॥ జనులువాసముచేయుటకు ప్రదేశముని
ర్ణయించుచున్నాడు॥ తా॥ కలియుగమునవాసముచేయువారలకు ముక్తిప్ర
దంబునుశుభకరంబును నగువింధ్యపర్వతమునకు దక్షిణభూభాగమును వేద
శాస్త్రేతిహాసపురాణ పారంగతులగు బ్రాహ్మణోత్తములు నివసించియున్న
గౌతమీనదీసమీపభూములును - జనులకుదాసయోగ్యంబని శ్రీవేంకటేశ్వరా
జ్ఞాకరులగుగ్రంథకారులచేతెప్పబడినదనియభిప్రాయము॥

✽

(౨౩౩) మూ॥ సేవాయాంప్రభు నామభాదిగణరోద్భుత్యాఖ్యది
ష్ట్యాం తతస్తతకృత్యాధచతుర్గుణం ప్రవిభజ్యైచ్చైశ్చశిష్టంధనం । తద్వ
పూర్వవిపర్య యాగతమృణంజ్ఞేయం హిరాజ్ఞ స్త్విదం భృత్వస్త్వైవతభృ
త్యభాదిగణయేదర్థాధి గోరాజ్యకృత్॥ వ్యా॥ అ॥ అధవాస్తుస్వరూపనిర్వ
క్తుంప్రసంగసంగ త్యారాజభృత్యార్వణమాహ॥ సేవాయామితి॥ సేవాయాం
విషయేప్రభునామభాది ప్రభునామనక్షత్రమారభ్యభృత్యాఖ్య ధిష్ఠ్యాంతతః
బృత్యనామనక్షత్రపర్యంతం గణయేత్తద్గణితం చతుర్గుణంకృత్యాచతుర్భిః

సంగుణ్యశైవైః సప్తసంఖ్యాభిః ప్రపంచజాతే ఏవంచసతి యచ్చిష్టంతద్ధనమితి
జ్ఞేయంతద్వల్పార్వ విపర్యయాగతంబుణం బృత్యనామనక్షత్ర మారబ్యప్ర
భునామనక్షత్రపర్యతం గణయేత్ తద్గణితం చతుర్భిర్గుణిత్యా సప్తభిః
తంసత్ యచ్చిష్టాద్భూమితి వేదిత్యుచితంరాజ్ఞః రాజబృత్యార్వంబృ
తస్యతు బృత్యంజార్వణతు బృత్య భాదిబృత్య నక్షత్ర మారబ్య ప్రభు
నామనక్షత్రపర్యంతం గణయేత్ - అన్యత్సర్వం పూర్వోద్ధృత్యన్యం
ఏవంచసతి అర్థాధిరోధనమధికంచేత్ - రాజ్యృద్ధిపత్ - ఋణమధికంచెన్న
శుబమిత్యర్థాల్లబ్యతే॥ అ॥ పిష్టుట వాస్తుస్వరూపమును దెలుపువాడైప్రసం
ధిసంగతచేరింజ బృత్యార్వమును జేపుచున్నాడు॥ తా॥ సేవకునివిషయ
మైయర్వణముచూచునపుడు ప్రభునామనక్షత్రముమొదలు సేవకునినామనక్ష
త్రమువరకుగణనచేసియాలెక్కనురటు హెచ్చుగుణించిరిటు భాగహరింప
గారాశియుదు శేషముండెనేని నదినధనమగునుఅట్టిధనశంఖ్యనుఒకచోటునుం
చిమరల సేవకునినామనక్షత్రముమొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువరకు క్తక్ర
మంబునగుణించి భాగహరింపగా శేషము ఋణమగు- ఇట్లేర్పరచబడినధన
ఋణములలో ధనసంఖ్యయధికముగనుండెనేని ప్రభువులకు లాభకరమగును
సేవకుడుప్రభువిషయమై అర్వణము చూచునపుడు సేవకు నామనక్షత్రము
మొదలు ప్రభునామనక్షత్రమువరకు గణనచేసి తక్కినవానిను క్తక్రమంబుగ
జూచిఫలమునెఱుంగవలయుననితాత్పర్యము॥

*

(౨౩౪) మూ॥ స్యాధ్యైఖ్యాప్రథమాక్షరోక్తగణనాసంలిఖ్యత
ద్వామతస్తద్యత్సాధికనామచక్రవీబజే న్నాగైశ్చప్రప్తంధనం । తద్దక్ష్పార్వ
విపర్యయాగతమృణం ప్రవ్యాధికంభోగదంసామ్యం చేత్సమతాన్యదన్నరహీ
తం వైరాఖ్యధామాత్రికృత్॥ ష్యా॥ అథగ్రామాద్వ్యాలతుణమాహ ॥ సా
ధ్యాఖ్యాప్రథమాక్షరోక్తం గణనాంసాధ్యో గ్రామాది తస్యైఖ్యానామత
స్యామితి ప్రథమాక్షరః తస్యోక్తగణనాం అకారాదిక్రమాత్ సాధ్యనామా
ద్యక్ష పర్యంతం గణనయాయా వత్సంఖ్యాభూమా సంలిఖ్యతద్వామతః
స్యాస్సంఖ్యాభూమిః నామతః వామభాగేసార్వవిబక్తిశస్త్రసిః - సాధకనామ
సాధకోదేవాస్తస్తస్సలూమాద్యక్షంవతద్వత్ అకారాదిగణన యాయా
వత్సంఖ్యా తాత్పర్యాంసంలిఖ్య తస్యన్వంనాగైః అష్టాప్రవిబక్తేషు శిష్టం
ధనంలభేఃప్రయోజనంవాస్తీ తాదృక్పూర్వోక్తసదృశం పూర్వవిపర్యయాగ
తంపూర్వస్సాధ్యైఖ్యా యేణాగతంబుణంబవతి యథాసాధక నామాక్షగ
సంఖ్యాస్సాధ్యదద్వామభాగే సాధ్యనామాద్యక్షరోక్త సంఖ్యాంచసంలిఖర
సర్వంనాగైః ప్రవిబక్తేషు శిష్టంరుణం బవేదిత్యభిప్రాయః- ఏవంచసతిద్ర్య

వ్యాధికంధనాధికేతు భోగదంశుభప్రదం సామ్యంజేతు - ధనశ్శేనమానే
 చేదత్యర్థః సమతా అస్యతు రుదాధికంజేతు అన్నరహితం దారిద్య్రం కుర్వా
 తు - సంపదై ర్భాగ్యధామత్రస్థానం అతపవార్తికృతు అత్రబాల బోధా
 ర్థంయతిరంజితు దాహ్రాయతే- కుండిననగరం నామకశ్చద్రావపశేషః - త
 స్యఅద్యక్షరసిక కారః అపణాదాదరభ్యుక్తకారవర్జితంగణనయాసప్తదశసం
 భ్యాభవతి తావత్సంఖ్యాం కర్మచూమానిష్యశ్య - తద్వాపభాగే ఈశ్వరో
 నామకశ్చద్విజః అపణాదాదరభ్యుక్త ఈకారవర్జితంగణనయాసప్తసంఖ్యా
 భవతి తత్సర్వంసప్తదశోత్తర చతుశ్శతంబవతి తదష్టభిహృతంగతు ఏకంబ
 వతిశిష్టంబధనం ఏతదేవవ్యత్యస్తంసతుచతుస్సప్త్యతరశతం తదష్టభిహృ
 తంవత్తు షట్శేషంభవతితద్భూంధనాధ్యుమధికం - ఏవంబుద్ధిచుతా సర్వ
 త్రాప్యూహం కేచిదకారాదివర్గగణనయాకార్యమి ॥ అ ॥ గ్రామార్వణ
 మునకులక్షణమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అకారముమొదలుగ్రామనామధే
 యప్రథమాక్షరమువరకు గణనచేయగావచ్చినసంఖ్యనొకచోటనుంచిమరల
 అకారముమొదలుగ్రామము గట్టుటకు నిశ్చయించెడి వరుషుని నామప్రథమా
 క్షరమువరకులెక్క పెట్టి యాసంఖ్యమొదట గణనచేసియుంచియున్న లెక్క
 కుకుడివక్త ననునిచివరశిరాశిని రాటభాగహరిప్పగా శేషముధనమగుమరల అకా
 రముమొదలుగ్రామముధిపతి నామధేయప్రథమాక్షరమువరకు లెక్క పెట్టిఅసంఖ్యను
 ఒకచోటవ్రాసియున్ని అకారముమొదలుగ్రామనామధేయప్రథమాక్షరమువర
 కుగణనచేసియగునొకముతోల్లిట్లెక్కకు కుడిభాగముననునిచి వరసిరాశిరాట
 భాగహరింపగా శేషమురుణమగుస్త్రేష్ఠరచబడినధనరుణసంఖ్యలలోనేగ్రామ
 మునధనసంఖ్యహెచ్చగా నుండునోయట్టిగ్రామము వాసయోగ్యులని తా
 త్పర్యము॥

*

(౨౩౫) మూ॥ జ్యేష్ఠస్యాకచటాంక్రమాక్తపయశా వర్గాస్సుర్వ
 రష్టాస్థితాఃప్రాగాదౌ ఖగరాట్చదాలమృగ రాటృచ్ఛవ్యహ్యఖనాగాశ్వశః ।
 స్యాద్వర్గాద్యధిపంచ మౌరీరరిగ్నర్షేషు యోనిస్త్యయిచౌద్వాదితు విది
 తుచైకమఖిలం మేషాదిపూర్వాదితః॥ వ్యా॥ అ॥ అథజ్యేష్ఠార్వణమాహ॥
 జ్యేష్ఠశ్శేతి॥ అకచటతపయశాఇతిజ్యేష్ఠస్య ఆష్టావర్గాస్థితాః - ప్రాగాదౌ
 ప్రాగాద్యష్టదితుక్రమాత్ ఖగరాట్గరుడఃవిదాలోఘాజ్జాలః-మృగరాట్
 సింహః-శ్వాశునకః-అహిఃసర్పః-ఆఖర్కూషకః-నాగోగజః-శశఃపశుద్ధిః
 ఏతేఅవర్గాదీనా మధిపాస్సుర్వస్థితస్వకీయాద్వర్గాత్పంచమఃపంచమవ
 గోయది అరిఃశత్రుఃయస్యనామాక్షరోయద్వర్గః తస్మాత్పంచమవర్గః శత్రు
 రిత్యర్థః స్యాద్వర్గాత్పంచమవర్గః ఇత్యనేనాశేషాశ్చభా ఇత్యర్థాలభ్యతేప

శ్రాంతరమాహా ॥ అథేతి ॥ దిగ్విరేఖశ్చయంయోసరిత్యుచ్యతే - శ్రూర్వాది
 తః ప్రాచిమాగభ్య అభిలంఘేషాద ద్వాదశ రాశయః ఓతువతుర్నిత్యుద్వా
 ద్వారాశఃదీక్షా ఆగ్నేయాదిషుచతుర్నుపకైకం యోజయేదిత శేషః॥ అ ॥ తే
 త్రార్వణమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ పంచాశద్వర్షములలోనుండి- ఆ-క-చ-
 ట-త-య-శ- అనడి యెనిమిదివర్షములకు ప్రాగాదిగానెనిమిది దిక్కులు
 స్థాపంబులగును అట్టివర్షములకు ప్రాగాదిగాగరుడబిడాలసీయాశునక సర్వ
 మూషకగజశశములు అభిమాతులనియును - పురుషులయొక్క నామప్రథమ
 త్మరమేవర్గముననుండునది ఆవర్గమునకుపంచమవర్గము శత్రువర్గముగాననా
 వర్గమునకు స్థాపంబగు దిక్కులన్నియును నిర్మాణముకూడదనియును పక్షాంతర
 ములప్రాగాదీశాశ్చముషరకు మేషాదీద్వాదశ రాసులను దిక్కులయందునొకొక
 కరారాశియు విడిచి కలయందు రెండేసిగానుగీచిరేని ఇదియదిగ్విర్గులయందు
 యోనియని జెప్పబడుననుట॥

✱

(౨౩౬) మూ॥ ఏకస్మిన్ యదిపంచమేచ ననమేస్యాద్వంధు సంరక్ష
 కోవాశస్యాద్వితయేచ షష్ఠదశమే నేన్నామరాశ్యాదితః॥ తాతేయేయాది
 సప్తమేపరజనైః పోష్యస్తదైకాదశే చాతుర్థేచనఘాతు కోగృహపతిః స్థా
 య్యష్టమేద్వాదశే॥ వ్యా॥ పూర్వోక్త రాశిచక్రస్యనామరాశి మారభ్యఫల
 మాహ॥ ఏకస్మిన్ యది పంచమేచస్థాయీయది బంధుసంరక్షకః బంధుజనపో
 షకస్యాత్ ద్వితయేషష్ఠే దశమేచస్థాయీ యదినాశఃస్యాత్ - స్వస్యైవ
 హానిః-తా గ్రీయేష్యేయస్థా నేసప్తమేకాదశేచస్థాయీయదిపరజనైఃపోష్యఃప
 రాధీనవృత్తిస్యాదిత్సర్థ- చతుర్థమేవచాతుర్థంతస్మిన్ అష్టమేద్వాదశేచస్థానే
 స్థాయీయదిత చాఘాతుకఃస్యాత్ - పరప్రాణాపహర్తాభవేత్-నామరాశ్యా
 దితఇతినర్వత్రానుషంగః॥అ॥ పూర్వోక్తోక్తంబగురాశిచక్రముననునామరాశి
 మొదలుఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ గృహపతితననామరాశిమొదలుపంచమ
 నవమరాశిస్థానములైనదిక్కులవాసముచేసినబంధుపోషకుడగును-రెంటువారిం
 టపదింటవాసముజేసినరాశినముపొందును నూటనెనిమిదింటపదునొక్కంటనుం
 డేననితరులచేపోషితుడగుచు-నాలుగింటనెనిమిదింటపందెండింటనుండిననొకనికి
 హానిగలుగ జేయుచుండుననితాత్పర్యము॥

✱

(౨౩౭) మూ॥ సంక్రామవ్యవహారధామనగరక్రామేషుమంత్రా
 ర్వణేజాతేసత్యవిజన్మభేదసతతం వామగ్నపంస్యాత్ఫలమ్ అజ్ఞాతంటననోదు
 యస్యఫలదంస్యాన్నామధంతస్యతుత్రింశద్వత్పరతః పరంఫలదమిత్యాహుఃప

నేనామథమ్॥వ్యా॥అ॥అథనామర్థాదోక్తవ్యావ్యాహాసంగ్రామేతి॥సంగ్రామ
వ్యవహారధామనగరగ్రామేషు-సంగ్రామోయద్ధంవ్యవహారికయవిజయాది
వ్యవహారికధామక్షేత్రార్వణంనగరంపట్టణార్వణంగ్రామఃగ్రామార్వణంవే
షువిషయేమంత్రార్వణేనిషయేచజన్మభేజన్మచక్షుశ్రేణౌతేనశ్శివినానర్థజమే
వఫలంస్యాత్తుచామర్త్తజమేవఫలంస్యాత్తుచామర్త్తయభ్యవసర్వావ్యవహారైశ్చ
వ్యమిమిత్యర్థయేస్యజనోడుజన్మచక్షుశ్రేణౌతేనశ్శివినానర్థజమే
క్షేత్రమేవఫలదంస్యాత్తు-అరణాతిరిక్తకార్యవిషయధ్యాపారిపరేతుజన్మక్ష
శ్రేణౌతేపితృశద్వశ్శరణంసంగ్రామింశదరామార్థ్యంనామబంధందమిత్యాహాః
తన్నసంగశ్చతేమానాభావాత్॥అ॥నామనక్షత్రదులయందు-జేయవలయున
నిజేష్టుచున్నాడు॥తా॥యద్ధమువర్తకగృహముపురముగ్రామముమంత్రమువిని
కిలర్వణముచూచునపుడు-నామనక్షత్రమేఫలప్రదమగును-అర్వణేతరవిషయ
మందుముప్పుచిరత్సరములకుపైఁచినామనక్షత్రముఫలప్రదమనికొన్నిగ్రంథముల
యందుజెప్పబడియుండిననుప్రయాణములేమినది-ఫలప్రదముగానేరదనిగ్రంథక
ర్తయభిప్రాయము॥

(౨౩౮) మూ॥ ఈషత్పశ్చిమరక్షిణోన్నతమహీలక్ష్మీప్రదానేతరా
సచ్యగ్రంథసమన్వితాకనకదాదుగ్రంథయుక్తార్తిదా । షేత్రంశ్వేతమధాల్యర
క్తంభిలంపితంచకృష్ణం క్రమాద్విప్రాదేర్గుధురం భవేచ్ఛకటు కంతిక్తకషా
యశుభం॥ వ్యా॥ అ॥ అథగృహాన్నతగ్రంథరూపరసానాంఫలమాహ॥ఈ
షదతి ॥ ఈషత్పశ్చిమరక్షిణోన్నతమహీ-ఈషతిగంచిన్మాత్రంపశ్చిమదక్షిణ
యోధా-గేఢన్నతామహీధూమి-లక్ష్మీప్రదాబిశ్వరప్రదానేతరాప్రాగ్త
గోన్నతా-పశ్చిమదక్షిణభాగేనిమూంచి-మహీలక్ష్మీప్రతాసమ్యగ్గ్రంథసమ
న్వితాసుగ్రంథయుక్తామహీకనకదాస్వణాప్రదాదుగ్రంథయుక్తాతు-అర్తిపీడా
కదివిప్రస్యశ్వేతం షేత్రంక్షత్రియస్యాల్పరక్తం ఈషదక్తంవైశ్యస్యాభిలంపి
తంఅత్యంతపీతవణంషేత్రం శూత్రస్యకృష్ణంషేత్రంశుభంశుభ ఫలదంబదతి
క్రమాద్విప్రా-నేషేత్రంమధురంతతస్థితమృచ్ఛతేదమధురంబ-వేద్యదవిప్ర
స్యకటుకంయదిక్షత్రియస్యకృష్ణం వైశ్యస్యకషాయం-అవణసమయదిశూద్ర
స్యశుభంబవేత్॥ అ॥ గృహాన్నతరూపగ్రంథరసములకుఫలమును-జెప్పుచు
న్నాడు॥తా॥ గృహముగట్టెడుధూమిపశ్చిమదక్షిణభాగములందించుతమిట్టయి
యుండినగృహపతికిభాగ్యము గలుగజేయును-అటుగాకున్న-దరిద్రప్రదమగు
నుమంచివాసనతోకూడియుండినస్వణమునిచ్చుదుర్వాసనార్యుక్తమైవపీడా
కరమగును-తెల్పువువణముగల్గితియ్యనయియున్నచాగ్రంహణలకును-ఇంచుక
యెట్లనయికాళముగలవైయున్నరాజులకును-పచ్చనిణముగలిగిజేదయె

శ్చైత్యమలకునునల్లార్థ ముగలిగియుప్పుగానున్నశూద్రులకుదుప్ర - భకుదమ
గుననితాత్పర్యము॥

(౨౩౯) మూ॥ ఖాత్వాగర్తమరత్నిమాత్రమథతాంమృత్సాక్షిపునః
పూరయేన్నూర్హహానిక రాసమాతుసమదావృద్ధిస్తువృద్ధిప్రదా । తోయం
తాత్రిముఖేప్రపూర్వఖననేతవై గ్రీవ హీత్వాపుదందత్పాగ్రతస్సుఖ దంజ్వంత్య
నశనంపంకోరుజోష్మత్సృతే॥ వ్యా॥ అ॥ ఖాత్వేతి॥ అరత్నిమాత్రంచతువిం
శత్యంగుళిమానంగ ర్తంబలం ఖాత్వాఖనిత్వాఖనేరుదిత్వాత్ క్వాప్రత్యోమ
స్యభిష్యక త్వేన - అప్యతామేవమృత్సాక్షింమృత్రికాంపునఃపూరయేత్ ఏవం
పూరితాయాంసత్యాచామృత్రికాన్యూనా అసంపూర్ణాచేత్ హానిక రాస
మాతుల్యాచేత్సమదాసనాథుచావృద్ధిస్తుగర్తాగ్యలభికాచేత్ పృద్ధి దాకించత
వై గ్రీవజనేగర్తే పృథులమృత్రికాంహీత్వా అపసార్యఅధరాత్రిముఖేసాయం
కాలేతోయంప్రపూర్వభజ్జలప్రచోతచక్రేష్ట్యం జలమస్తిచేత్సుఖదంపంకోయ
దినిరశనం దారిద్య గ్రుహగ్యాత్ రజఃస్థూలశ్చేత్ పృథ్వీకృద్భవేత్ గృహ
పతేరితిశేషః॥ అ॥ సల్లముః పృజ్జలములనిండిచుటకు ఫలమునుజెప్పుచున్నా
ము॥ తా॥ పిడితకురవమూరేమః సల్లమునుప్రవిష్టి యాపల్లమునుదానివట్టిచే
పూడ్వగాపూర్చిననున్నతకురవయ్యేనేని కేషుగలుగుజేయును సరియైనసమ
ఫలమునిచ్చుచు అధికమయ్యేనేని వృద్ధిగలుగజేయును ఆపల్లముననే ముందునా
టిసాయంకాలమునజలముపోసి మరురాడుదయమునబాడగానుదకముంజేనే
నిసుఖప్రదమగుచు అడుసు కానుండెనన్నముపల్లముగజేయును దుమ్మగానుం
డినత్యుప్రదము॥

(౨౪౦) మూ॥ అన్యత్క్షేత్రజలంస్వధామగమనహనిశ్చకోలాహ
లఃప్రాగీశాన్య కుభేరదేశగళితంస్వక్షేత్రతోయంశుభమ్॥ సౌమ్య ప్రాగ్జల
ధీశ కూపఖననం కర్తుశ్చలక్ష్మీప్రదం పాషాణాదిలభేత్సుఖంచఖననేస్యాదస్తి
లాభోమృతిః॥ వ్యా॥ అ॥ జలగతికూపఖననయోర్నిర్ణయమాహ॥ అన్యత్క్షేత్రే
తి॥ అన్యత్క్షేత్రజలం ఇతరగృహలూదకం స్వధామగమనంస్వగృహగమనం భ
వేద్యదిహానికోలాహలాయుద్ధంచస్యాత్ - స్వక్షేత్రతోయం స్వగృహలూద
కం ప్రాగీశాన్యకుభేరదేశగళితం ప్రాగీశాన్యోదీచీమగళితంచేచ్ఛుభం - అన్య
త్రగళితం చేదశుభమిష్యార్థాల్లభ్యతేసౌమ్యప్రాగ్జలధీశకూపఖననంసౌమమ్య
దీచీప్రాకూర్వాద్వలధీశః ప్రతిచీక ఏతాసుడితు కూపఖననంచేత్ కర్తు
గృహపతేః లక్ష్మీప్రదంచకారః పాదపూగణార్థంకః ఖననేసతిషాషాణాది
లభేద్యదిశుభం అస్థిలాభోయదిమృతిగ్భవేత్ ॥ అ॥ ఉదకముజైటపోవుటకును
దానిత్రవ్వటకునుదిట్టిగాయమునుజెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ ఇతరులయింటియొ

(౨౨)

కాలామృత - సవ్యాఖ్యాన - పద్మము

కముతమయింటికివచ్చునటులను నై నేనిహనియుకలహముంగలుగునుతమయిం
కిళ్లుప్తాగీశ్యపకు బేరిదికుల లటావుటశుభకరమగును. తనయింటికిప్రాప్త్య
మాత్తరదికుల లయందుబావిత్రవ్వరేనిగృహపతికిలక్ష్మీకరంబగునట్లుత్రవ్వబ
డినబావియందుపాపానాదులుండనేనిశుభమగును - ఎముకలుండెనేనిమృత్యు
ప్రదమగుననితాత్పర్యము॥

(౨౪౧) మూ॥ చక్రస్యాద్గృహకర్ణి కాహ్వయమిదంసంలిఖ్యలింగత్ర
యం శేఖాస్త్రతచతస్రపవవిలిఖేత్త్విక్చదస్రాదితఃప్రైకకస్సహితారకానవనవ
ప్రాగ్ని గవామాధరాదూర్ధ్వస్థా అపిచార్ధ్వగాశ్శుభభానింద్యాస్తవ్యోదే
శగాః॥ వ్యా॥ ల॥ గృహకర్ణి కాచక్రక్షణమహా॥ చక్రమితి॥ లింగత్రయం లింగాకా
రశేఖాత్రయం సంలిఖ్యత్రలింగత్రయపవచతసో శేఖాస్త్ర్యగ్విభేద్యదిదషేవ
గృహకర్ణి కాహ్వయంగృహకర్ణి కాచక్రంభవతేచక్రస్యఫలందర్శయే ప్రాప్య
ధమతిలింగవామాధరాత్లింగస్యయద్వామోవామభిగతస్యాధనవభోభా
గంతస్సాత్తవారభ్యవక్తైకస్యలగస్యోస్రాదితఃఅశ్వేచ్ఛనిశానవనవకారకాల
భతేపవంలిఖితేయాడూర్ధ్వస్థాలింగత్రయోపరిస్థానిర్ధ్వగాలంయాశ్చార్ధ్వగ
తాశ్చతాస్తాశ్చతారకాశుభఫలదాశ్చర్తుశుభఫలదాభవతేఅధోదేశగస్తు
లింగత్రయస్యాధఃప్రదేశగతాస్తునింద్యాఅశుభఫలదలింగగృహకర్ణి కాచక్ర
లిక్షణమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నిడుపుగమూడులింగకారతే, లువ్రాసివాని
మైవాలుగడ్డగీట్లుగీచియందు నెడమప్రక్కనున్నలింగమనకుడమపార్శ్వమువ
నున్నకిందియడ్డగీట్లు మొదలంకొకగీతకునశ్వనిమొదలంకొకనక్షత్రమువరు
గనువ్రాయవలయును- అనగాలింగమునకునెడమప్రక్కనాలుగునక్షత్రములశి
రస్సరగనక్షత్రముకడిపక్కరనక్షత్రములీతీరునప్రతిలింగమునకువ్రాయగాలి
న్నిలింగములశిరంబుననున్ననక్షత్రములు ఎడమప్రక్క నున్నరనక్షత్రములస్త్ర
భిప్రతిష్ఠమొదలగుకార్యములవిషయమై శుభకరంబులగులింగమునకుగడిచక్ర
నున్ననక్షత్రములశుభకరంబులగుననుట అశ్విన్యాదినక్షత్రములలోనిచక్రమెడ
ప్రతిష్ఠములుగానేర్పడెదనక్షత్రములదేశినికొనుటకు నాయానక్షత్రజ్ఞాపకంబు
లగుసంఖ్యలవ్రాయబడియున్నవి ౧-౩-౪-౫-౧౦ ౧౧ ౧౨ ౧౩ ౧౪-౧౫-౨౦
౨౧-౨౨-౨౩- ఈసంఖ్యలగనక్షత్రములశుభకరంబులనిమఖ్యాభిప్రాయము॥

(౨౪౨) మూ॥ శేఖాయాంచతిగచ్ఛతత్రగృహీణాః స్తంభప్రతిష్ఠాగ
మేసూర్యేణాగ్నిభయం కుశేనసహితోమృత్యుంబుధేవామయం॥ ధౌర్భాగ్యం
గురుణాసితేనకలహం మందేనచోరాగం దారిద్యగ్రతమ సాధ్వజేచలనం
కుర్యాచ్ఛశేషే॥ వ్యా॥ ల॥ గృహకర్ణి కాచక్ర- ఏకతర్కగ్రేఖాగతగ్రహ

యుక్తచంద్రఫలమాహా॥ రేఖాయామితి॥ శశీచంద్రః స్తంభప్రకాశ్చాగమేయద్వ
హస్తంభప్రకాశాకాలేతిరశ్చరేవాయాంసూర్యణసహితోయదితద్వహేపద్య
మానస్యగృహీణోయకమానస్యతత్రతదాలగ్నిభయంకజేనసహితోయదివృ
త్త్యంమరణభయంబుధేనఆయమగోగంగురుణాదార్భగ్యంసితేనశుక్రేనకల
హంమందేనహారాగమంతమసారాహుణాదారిద్యగ్రాని॥ ౬॥ స్తంభప్రకా
శానురిత్యమరః- ధ్వజేనకేతునాచలనంస్థానచలనంకర్యాత్॥ ౭॥ స్తంభప్రకా
శాకాలమున గృహకర్ణికాచక్రమునందుచంద్రుడున్ననక్షత్రమునిగ్యక్రేఖయం
దుజేరియాన్నక్షత్రమునసూర్యుడుమొదలగుగ్రహంబులుండెనేనివానికేఫలమును
జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ చంద్రునితోడసూర్యుడు కుజుడు-బుధుడు-గురువు శుక్రుడు-
శని-రాహువు-కేతువు-వీరలుచేరిరేనివరుసగఅగ్నిమృత్యురోగదారిద్యకలహ
భోరదారిద్యగ్రస్థానచలనభయంబులుగలుగుగానచంద్రునితోనేగ్రహంబునుజే
రియొండగూడదనితాత్పర్యము॥

*

(౨౪౩) మూ॥ ఆయామేగవిశాలమేవగుణయేత్ తేత్రోక్తతంత్య
దంనాగాగైస్సమృణంభవేత్తికరిభిర్వారోంకవైలైర్దినం॥ షట్టిగ్రంశేనభ
వప్తభేర్నవగజై రాయోంకఖాక్తైర్వయస్తవ్యంషష్టవభిస్తదేవవిభజేదాయు
గజైర్వికృతిం॥ వ్యా॥ అ॥ తేత్రస్యనవవగజగణితక్రమమాహా॥ ఆయామేనే॥ ఆ
యామేనగృహధూదైఘ్యేణ విశాలంగృహధూస్తారంగుణయేత్ ఇత్థం
సంగుణ్యయేత్ తేత్రోక్తతంత్యవతి - తత్పదం తేత్రోక్తపదమేవనాగాగైః సా
క్షైర్వర్ణుణితౌవలైః ద్వాదశభిర్భక్తైసతియచ్ఛిష్టంజేత్ స్వధనంభవతి
పునస్తత్పదమేవత్రకరిభిఃప్రిభిః సంగుణ్యకరిభిఃప్రిభిర్భక్తైసతి శిష్టఋణంభ
వతి- పునస్తత్పదమేవఅంకవైలైః సవభేస్సంగుణ్యగ్రహైః హృతేనశిష్టవ
భవతిపునస్తత్పదమేవషట్టిగ్రంశేనషట్టి సంగుణ్యత్రైశస్సంఖ్యయా హృతేనతి
శిష్టంసినందివసోభవతి పునస్తత్పదమేవఅష్టభైః అష్టభిస్సంగుణ్యభైః ప్రవింశ
తిభిః హృతేనతిశిష్టంభంనక్షత్రం భవతిపునస్తత్పదమేవనవగజైఃసవభిః సంగు
ణ్యగజైః అష్టభిః హృతేనతిశిష్టంఅయః ప్పదంఅంకఖాక్తైర్నవభిః సంగు
ణ్యఖాక్తైః పితత్త్యుత్తరశతేనహృతేనశిష్టం యోభవతితత్పదమేవషష్టవ
భిఃషట్టిస్సంగుణ్యనవభిః హృతేనతిశిష్టమశః తదేవపూర్వగతమేవాయంగ
జైర్వభిర్విభజేద్యదిదిత్సతి॥ చాదిగీకోభవతి॥ అ॥ దృహమగజైఃస్థలము
అకుధనము ఋణము వారము దినము నక్షత్రము ఆయము ఆయుఃస్సంఖ్యంకమది
క్పతులనెడు నవవగజణితక్రమమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ గృహమగజైడు
ప్రదేశముయొక్క- నిడువునుకొలిచి ఏర్పననసంఖ్యచేపడల్పగణ్యునగణంప
నాసంఖ్యకుతేత్రోక్తపదమును నామంబగునట్టి తేత్రోక్తపదసంఖ్యనుముందు

వాచకసంఖ్య చే తొమ్మిదిమారులు గుణించిత మొదలిమారులు భాగహారంత
 గామితసంఖ్యయందు చేప్పినది నమునొందినవవిధములగును అట్లువగక జ్ఞాపకము
 లకై పైన వ్రాయబోవు సంఖ్యలలో మొదటియంకగుణకమనియు రెండవయంక
 హారణమనియు చెలిసికొని గుణించి రెనినవవగక గణితమేర్పడును గుణ-౮-హార-
 ౧౨-దనం-౩ ౮ ఋ-౨-వార-౬-౩౦-ది-౨౭-న-౯-౭-౮-౯-౧౨౦-వయస్సు-
 ౨౯-అంశము మరలవయస్సంఖ్యన౮-౮ భాగహారింపగా శేషముదిక్పతియనియె
 టుంగవలయుననట॥

(౨౪౪) మూ॥ క్షేత్రేపూర్వ దంపునశ్చగణయేన్నాగాది వాక్యా
 భ్యయూతద్వాక్యా తిషు. సంఖ్యయైవపిభాజేద్గ్రహ్యాదిశేషైర్లభేత్ । కర్తుశ్చే
 దధికంధనం శుభమృతాద్యశబ్దముద్ధోశుభం యదయోవిషమశుభశుభభ
 లావారాశుభానాంయది॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వోక్తధనాదీనాం ప్రత్యేకఫలాన్యా
 హ॥ క్షేత్రభితి॥ క్షేత్రేగృహధూమాపూర్వపదలయోమేనవిశానగుణితంప
 దంవాగాదివాక్యాయాగాదివాక్యే ఆద్యయాద్రథమసంఖ్యయా పునశ్చ
 గుణయేత్ తద్వాక్యాంతమసంఖ్యయా నాగాదివాక్యే అంతమసంఖ్యయేవవి
 భజేత్ అయవర్థః పూర్వపదమష్టభిస్సంగుణ్యద్వాదశభిర్విభజేత్ ఏవంసర్వ
 త్రాప్యూహ్యం తథాచసతిశేషైః ద్రవ్యాదిధనమునాదికం లభేత్ అధికంచే
 త్ కర్తుః గృహపతేశుభం ఋణాదర్థః అల్పంయదిఅశుభం ఆయః విషమశ్చేద్య
 భాసమశ్చేదశుభవివర్థాల్లభ్యతే శుభానాంశుభగ్రహణాంసంబందినో వా
 రాశుభఫలదాభవంతి॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమునజెప్పినధనమునాదులకు ఫలమును
 జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉక్తక్రమంబుగ గుణకభాగహారములుచూడగాధనసంఖ్య
 ఋణసంఖ్యకంటె నెక్కువాయినేనిగృహపతికి శుభమగుతత్తువాయినేనియశుభ
 మగుఆయసంఖ్యచేసిగనున్నశుభమగుశుభగ్రహవారములశుభకరంబులగునని
 తాత్పర్యము॥

(౨౪౫) మూ॥ అత్మర్థాద్గృహభాంతమేవగుణయేద్యదచ్చతారా
 జలంచాత్మగృహభంయదేవమశుభంతా ర్తీయభంస్వక్షయః । దుఃఖంస్యా
 ద్యదిపంచమంనిధనదం కర్తుర్భవేత్సప్తమం క్షేత్రేపుత్రకరాత్సదాగృహపతే
 రేవేతరాస్తారకాని॥ వ్యా॥ అ॥ క్రమప్రాప్తస్యగణితాగతనక్షత్రస్వభావా
 హ॥ ఆత్మర్థాయితీ॥ తారాబలంయద్వత్ తారాశలేయఫాతత్మగృహభా
 నిత్యనక్షత్రపర్యంతంగణయేత్ తద్వదాత్మర్థాత్ స్వజన్మనక్షత్రమారభ్య గృ
 హభాంతంగణితాగతగృహనక్షత్ర పర్యంతం గణయేత్ ఏవంచసతిఅత్మగృ
 హభాంతంగృహనక్షత్రం ఏకంయదిగృహపతేరశుభః తార్తీయభంఅత్మగృహ
 గృహనక్షత్రం తృతీయంయదిస్వక్షయః స్వస్యగృహపతేః ఆయంవాశఃస్యాత్

పంచమం యతిదుఃఖస్యాత్ సప్తమంచేత్ కర్తునిధనడంమరణప్రదంస్యాత్
 ఇతితాః తృతీయపంచసప్తమాతిరిక్తాస్తారకాస్తు తేత్రేగృహభూమాగృహ
 పతేపుత్రకరాః సంతానకరాభవంతి॥ ఆ॥ ఉక్తగణితక్రిమంబునవచ్చిన గృ
 హనక్షత్రఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ తనజన్మనక్షత్రముమొదలుగృహనక్ష
 త్రమువరకు లెక్క పెట్టి యాసంఖ్యనతొమ్మిదిచేభాగమారింపగా తననక్షత్రము
 నుగృహనక్షత్రమును ఏకమాయనని యశుభకరంబనియుజన్మనక్షత్రమునకు
 హనక్షత్రముమూడవది ఐదవది ఏడవది యాయెనేనివరుసగా రాశముదుఃఖము
 మరణమునుగలుగును - నాలుగుఅటువినిమిదితొమ్మిదిసంఖ్యలందైన డేమపుత్రక
 రంబనియును తాత్పర్యము॥

(౨౪౬) మూ॥ రాశ్యంతంగణయేద్గృహస్యగృహీణో గాశ్యాదితత్తత్ఫల
 లంనిస్సృతానరంత్రీకోణనిలయంద్విర్దాదశోర్థకృత్ । పష్టాష్టాఖ్యగృహంస
 దాకలహదంచాన్యేశుభారాశయోదం పత్యోదపియత్ఫలంపరిణయే కర్తుగన్తు
 హేతత్ఫలం॥ వ్యా॥ అ॥ రాశ్యంతంగణరాఫలమాహ॥ రాశ్యంతమితి॥ గృహీ
 ణోయజమానస్యరాశ్యాదిజనరాశిమారభ్య గృహస్యరాశ్యంతంగణయే తే ఏ
 వంగనతత్రికోణనిలయంగృహీణః రాశేఃపంచమం - నవమంచేత్ నిస్సంతాన
 కరం- ద్విర్దాదశఃగృహీణోరాశేః ద్వితీయోద్వాదశశ్చలన్తర్థకృత్-పష్టాష్టా
 ఖ్యగృహంపష్టగృహమష్టమగృహంచ కలహదం - అన్యేఉక్తాత్రిక్తాఃరాశయః
 శుభాః-కీంబహురాపరిణయేవివాహేదంపత్యోర్యద్యశ్ఫలము క్తంశత్ఫలంకర్తుః
 యజమానస్యగృహేగృహవిషయేపిక్రష్టవ్యమిత్యర్థః॥ అ॥ గృహరాశ్యంతంగణన
 కుఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ యజమానునియొక్కజన్మరాశిమొదలుగృహ
 రాశివరకుగణనచేయగాగృహపతి రాశికిగృహరాశిఅయిదవదితొమ్మిదవదిగా
 నున్నపీడాకరంబగు ౬వదీరవదిగానున్నకలహప్రదవగు- శేషంబులుశుభకరం
 బులగు- మఱియువివాహవిషయమై దంపతులకు జెప్పబడియున్న ఫలంబులన్ని
 యునిచటగృహవిషయమై యాహ్యంబులనియును తాత్పర్యము॥

(౨౪౭) మూ॥ రిక్తాసూన్యగరాఅమాని ధనదామాసాదిరాత్తి
 ప్రదాతచ్ఛేషాస్తిధయశ్శుభాగృహతేరంశస్య చేదంఫలం । నాకోవృత్తికర
 శ్శుభశ్చనిలయేదాచేమామృతిస్తసూరః పుత్రోగోధనమిష్టివృష్టిరనిశంగేహేన
 వాశాఃక్రమాత్॥ వ్యా॥ గణితాగతదివసాంశానాంక్రమాశ్ఫలన్యాహ॥ రి
 క్తారిక్తతిధయఃగృహపతేః॥ సూన్యకరానాశప్రకాభవంతి- అమాఅమావా
 స్యా- నిధనదామరణప్రదామాసాదిః శుక్లప్రతిపత్- ఆర్తిప్రదాపీడాకరీతచ్ఛే
 షాః ఉక్తారిక్తాస్తిధయః శుషాఃగృహపతేరంశస్య ఇదంవత్స్యమాణం ఫలం

జ్ఞాతవ్యం గే హేగృహవిషయే ప్రథమనవాంశో నాశః నాశకరః పిత్తేష్వధికరః
తృతీయశ్శుభోఽక్షిప్తదః పత్యో దాహాదహనః-పంచమోమృతః మృతకరః పష్ఠ
స్తసూరః చోరభయదః సప్తమః పుత్రః పుత్రప్రదః అష్టమే గోధనం పశుధనకరః-
నవమః క్షుప్తస్త్రినోరధః పిత్తకరః-నవాంశాః క్రమాత్-ఉక్తరీత్యానిశంసతతం
నిలయేగృహే ఉక్తఫలదాభవంతీత్యర్థః॥ అ॥ పూర్వోక్తగణితక్రమమున నేర్పడిన
దివసమునకు తొంశములకు ఫలముల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ గణితము జేయగా నేర్ప
డినవిరిక్తధృవైన నాశము అమావాస్యయై-మరణమును శుక్లపాడ్యమియైన
పీడయుగృహపతికి గుననియు-తీయుగృహపతినవాంశమునకు గృహసవాం
శము మొదటిది గాను-పశుభకరంబును-అవది గాను-నృద్ధియు-మూడవది గాను
న్నసంపదయు-నాలపది గాను-న్నగృహదహనము-దవది గాను-న్నమరణము-వ
దిచోటభయము-వది పుత్రప్రదము-వది పశుధనప్రదము-వది ఋషిధిక
రంబునగుననితాత్పర్యము॥

*

(౨౪౨) యా॥ ఆయుష్షష్వధికంశుభంగృహపతేర్ద్వీనతసోనీప్ర
దంసౌభాగ్యం సురరాజ్యహస్యదహనం వహ్నిర్యమోమంగళం । రక్షశ్శత్రు
భయం పశుంజలపతిః కుర్యాన్మరుచ్చంచలం ధాన్యం యక్షపతిశ్శివశ్శివమిదం
స్యాద్ధిక్వతీనాం ఫలమ్॥ వ్యా॥ అ॥ గణితాగతాయుషః పిత్తీనాం చ ఫలమాహ॥
ఆయురి॥ ఆయుః గణితాయుషష్వధికంచేత్ గృహపతేగృహసస్యశుభంభ
వేత్ పీనః ప్లిసంఖ్యాన్యూనంచేద్ధానిప్రదమితి అధిక్వతీనాం ఫలం సురరాట్
ఇంద్రశ్చేత్ గృహపతేసౌభాగ్యం వహ్నిశ్చేద్గృహస్యదహనం యవస్తులమంగ
ళం రక్షసిర్ముతాః॥ నైర్ముతో యాతురక్షసీతి త్యమరః శత్రుభయం జలపతిర్వ
రుణాః॥ ని॥ యాదసాం పతిరప్తీతి త్యమరః పశుంగోలాభం మరుద్వాయుః చంచలం
స్థానచలనం యక్షపతికుజేరూ ధాన్యశివః ఈశాన్యశివం మంగళం-కుర్యాత్॥ ని॥
శ్వేత్రేయం శివంభద్రం కల్యాణం మంగళం శుభమిత్త్యమరః ఇదమేవదిక్వతీనాం ఫ
లం శ్యాత్॥ అ॥ ఆయుః క్షతులకు ఫలమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ గణితము జేయ
నేర్పడిన ఆయువు మొక్కసంఖ్య-యింటికియెచ్చుగానుండే నేనిగృహపతికి శు
భకరంబుగును-యింటికితెక్కువగానుండే నేనిహనికరంబుగు-గణితమువలననే
ర్పడిన ఇంద్రాద్యష్టదిక్పతులు వరుసగ సౌభాగ్యము-గృహదహనము-అశుభము-శ
త్రుభయము-పశుభాభయ-స్థానచలనము-ధాన్యము-శుభశుకలమిదివిధముల ఫల
ములగుగణించుచురనితా॥

*

(౨౪౩) యా॥ చైత్రదాక్షిణ్యశుభం బహుధనం మృత్యుంజగో
నాశనంగోలాభం సుదహాశనం త్వనశనం సంపూర్ణసౌఖ్యం సదా । ధాన్యం ప
హ్నిభయశ్శత్రుః ఒహుసుఖం స్తంభప్రతిష్ఠాగమేకుర్యుస్తద్గృహే శుభా

పీఠభక్త్యా సోమలాభ్యోయది॥ వ్యా॥ అ॥ అథచైత్రదిమాసానాంక్రమాత్ఫల
మాసా॥ చైత్రాద్యాది॥ చైత్రాద్యాః చైత్రాదిద్వాదశమాసాః స్తంభప్రతిష్ఠా
మే స్తంభ ప్రతిష్ఠాకా లేక్రమశఃతత్తస్థలానికుర్వంతిసంబంధః॥ యథాచైత్రమా
సశ్శుభ వైశాఖో బహుధనంశ్రేష్ఠోమృత్యుం లషాధోగోనాతనప్రతాపణో
గోలాబంభాద్రపదస్సుతనాశనం అశ్వయుజఃఅశనమనన్తభావంకార్తికస్సం
పూర్ణసౌఖ్యంమార్గశీర్షోధాన్యంపౌషం వహ్నిబయంమాఘాజయంఫాల్గునో
బహుసుఖమితీశుభోషమలాభ్యోమాసఃఅధికమాసోయదితద్గృహిణితద్గృహ
పతేశుబక్యద్భవతి॥ అ॥ చైత్రాదిద్వాదశమాసములకుచుఫలమునుజెప్పుచున్నా
ము॥ తా॥ చైత్రమాసముమొదలు ఫాల్గుణమాసమువరకు ౧౨ మాసములలోగృ
హమునకు స్తంభప్రతిష్ఠ చేసిరేని క్రమముగ శుభముఅధికధనముషరణము పశు
నాశముపశులాబముపుత్రనాశము అశన భావముసంపూర్ణసుఖముధాన్యము
అన్నిబయముజయము బహుసౌఖ్యము ఈద్వాదశపిదఫలములు గలుగుననియు
ఈమాసములలోశుభకరంబైనమాసవధికమాసముగానుండేనేని నదియనకు
బకరంబనితాత్పర్యము॥

*

(౨౫౦) మూ॥ తిగ్మాంశుశ్చరరాశిగంస్థిరగతోనాస్యర్థకృత్సర్వదా
మృత్యుస్సాన్యద్విశరీర గోగృహపతః స్తంభప్రతిష్ఠాగమే । వారావారదినేశ
యోఽనలదౌషణశ్శశీగోకకృత్తుత్తాం పుత్రకృతథాదాగురుబృహజః ధైర్యకృ
ద్భావజః॥ వ్యా॥ అ॥ చరరాశ్యాదిగతసూర్యఫలమాసా॥ తిగ్మాంశురితి॥ గ్మాం
శుఃసూర్యఃచరరాశిగతఃచరరాశిగోవాస్థిరరాశిగతఃస్థిరరాశిగోవాసర్వదాల
థాకృత్సర్వతీస్త బప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలేసూర్యోద్విశరీరగంస్థిరగ
భావరాశిగతశ్చేత్తుకృపాప్రత్యేమృత్యుఃసాన్యత్తు॥ అథవారఫలమాసాఃఆదినే
శయోఃఆగోంగాంకఃనేశ సూర్యతయోర్వాకుజభాగవాసరౌఅనలదౌషత
ద్వాదశ్యమే స్తంభప్రతిష్ఠాచేత్తుతద్గృహంధృబవేదిత్యథాఃక్షీణశశీక్షేణేం
దువారిత్యథాఃశోకకృత్తుత్తాంబంధంధ్రుప్రాణేందువాసరఃపుత్రకృత్తుగురు
బృహగురుశుక్రవారౌ అథాదౌసంపత్తౌ రాజ్ఞఃబుధవాసరః భాగజఃశనివాస
రశ్చైథైర్యకృత్తుచిరకాలస్థిఃకారిణౌవిత్యథాః॥ అ॥ చరరాశ్యాదిగతసూర్య
ఫలమునుజెప్పుచున్నాము॥ తా॥ గృహమునకు స్తంభప్రతిష్ఠ చేయుసమయమున
మూర్త్యుమచగర్భిణీ ఘామాంకితములగు లగ్నములయందున్న ధనప్రదుడగుద్వి
స్వభావలగ్నగతుండైయున్నగృహపతికిమృత్యుకరుడగుభాన్వంగారకవారము
లయందు స్తంభప్రతిష్ఠ చేయుబడిన గృహమగ్నిదగ్ధమగుక్షీణచంద్రవారముదుఃఖ
ప్రదమగుప్రాణేందువారము సుపుత్రప్రదమగుగురుబృగువారములు సంప
త్తిరంబులగుబుధశనివారములుస్థిరకరంబులగుననుట॥

*

(౨౫౧) మూ॥ సూర్యాంగారకలగ్నవకరహితంసర్వస్థితశ్చ
 నలగ్నంవాద్విశరీరమత్రగృహీతోలగ్నంచరంచలం । సూర్యాంగారకల
 గ్నమప్యథశుభంసౌమ్యగ్రహైస్సంయుతం సౌమ్యైర్వామదివీక్షితంసుబలిభి
 క్తూరాస్త్రీవస్తాఃకుగః॥ వ్యాఅ॥ అథలగ్నఫలాన్యహం సూర్యేతి॥ సూ
 ర్యాంగారజలగ్నవకరహితం సూర్యాంగారకయోః లగ్నేసి హవృచ్ఛేత
 యోర్వగ్నంవద్వగ్నంవతాభ్యాంహితంసర్వస్థిరం శోబనశీలచద్విశరీరం
 శ్వభావమపిలగ్నంగృహీణి అతస్తంబప్రప్తాయాంశుబంచలంచరలగ్నచే
 త్ చంచల చలప్రద-బలతేఅథసూర్యాంగారకలగ్నః సహవృచ్ఛికమపిసో
 మ్యగ్రహైస్సంయుతం యుక్తంచేచ్ఛబలఅథవాసుబలిభిః అధికబలయుక్తసౌ
 మ్యైశ్శుబగ్రహైఃవిక్షితంద్వష్టంవాయదిశుబం- అథవాక్తూరాః పాపగ్రహాః
 క్రిష్ణస్తాకుగఃకుగత్ ప్రవష్టే కాదశస్థానగతాయదితదావా సూర్యాం
 గారకలగ్నశ్చశుబంబవతి॥ అ॥ లగ్నఫలములశిష్టమన్నాది॥ తా॥ సీహ
 వృచ్ఛికలగ్నమునువానివద్వగ్నంలంగాకతకీన స్థిరలగ్నములునుద్విస్వభావ
 లగ్నంశుబస్తంబప్రప్తశు శుబరంబులగును చరలగ్నముచాంచల్యము నిచ్చు
 గుమతియునిష్ఠమైతైవ సీహవృచ్ఛికములు శుబగ్రహముక్తములైయున్న
 నుఅధికబలయుక్తములగు శుబగ్రహములచేబాడబడుచున్నను పాపగ్రహ
 ములుకె ౬-౧౧- ఈస్థానములనుండినసప్రదీలగ్నములశుబకరంబులగునని
 తాత్పర్యము॥

(౨౫౨) మూ॥ పాష్టాదిత్యకరత్రయార్యశశబృన్ది త్రైద్యయాఖ్యా
 శ్శుభాస్సస్థిస్థిజుభితారకాగృహవిధౌ ముఖ్యాసదాధౌముఖాః । కోవా
 దేతుడిశ్యద్వదేవదనుజాపాగ్ని త్రైపుర్వార్యతకాశ్వేషా స్తుర్ధ్వముఖాభిదా
 నవశుభావృత్తాదినంస్తాపనే॥ వ్యా॥ అ॥ అథనక్షత్రాణామీర్వగధోర్ధ్వముఖ
 త్వందర్భయత్తేషాంతప్రప్రవిరయోగమాప॥ పౌష్టే॥ పాష్ట్యాదిత్యకరత్ర
 యార్యశశబృన్దిత్రైద్యయాఖ్యాః రేవతీపునర్వసుపస్త చీత్రశ్వశ్యోష్నోహృ
 గశీగ్నానూరాభాశ్వేష్టాఖ్యాః వనతీర్వజుభితారకాః గృహవిధౌస్తంబప్రతి
 ష్టాయాంశుభాస్సస్థిః పిశ్యద్వదేవదనుజాపాగ్నిత్రైపుర్వార్యతకాః పశువి
 శాఖామూలాశ్వేషా కృత్తికాపూర్వఫల్గునీ పూర్వషాఢాపురాభాదాబ
 రణ్యంనవాధోముఖాస్తారకాః - కూపాదేకూపవాపీతేకాదిఖననకర్కణి
 ముఖ్యాఃశేషాస్తపుష్యార్ద్రాశ్రవణౌత్తరాషాఢోత్తరాభాద్రాశతభిషగ్
 హిణీఫనిష్టానవార్ధ్వముఖాభిధాస్తారకాః పృతాదినంస్తాపనేశుభాః॥ అ॥ న
 త్తత్రములకుతీర్వగధోర్ధ్వముఖ త్వములనువానిఫలములను శిష్టమన్నాది॥
 తా॥ అగ్నిసమీకబలరేవతీవరకునిరువదియేకనక్షత్రములదేనిసకొనుటకీర్తద

వా) యదేతన్నామనక్షత్రజ్ఞాపకంబులగుసంఖ్యలచేత నాసంఖ్యావాచ్యనక్షత్రములదెలిసికొనువలయు - నక్షత్రజ్ఞాపకంబులగుసంఖ్యలు ౧- ౫-౭-౧౩-౧౪-౧౫-౧౭-౧౮- ౨౭- ఈసంఖ్యావాచ్యంబులగుతర్యజ్ఞుఖ నక్షత్రములు స్తంబప్రతిష్ఠకుశుభకరంబులనియు ౩- ౯ ౧౦-౧౧-౨౬-౧౯-౨౦-౨౫- ఈసంఖ్యావాచ్యంబులగునఖోముఖనక్షత్రములుచావులు గుంటలుచెరువులుమొదలైన వానిని త్రివృటకు శ్రేష్ఠములని యుర-౬-౮-౧౨-౨౧- ౨౨-౨౩-౨౪-౨౬-ఈసంఖ్యావాచ్యంబులగునూర్ధ్వముఖనక్షత్రములు- నివనములుపైర్లుమొదలైనవాటినిస్థాపియమనెడలశుభకరంబులనియుననుట॥

(౨౫౩) మూ॥ నాసత్యాదితిరేవతీతరగురు'శోణత్రయేందూ తరామిత్రత్వస్త్వవిధాతృభేషసుతదాస్తంబప్రతిష్ఠార్తదా । యన్నిర్మాణగృహేశదేశవివరే స్తంబప్రతిష్ఠాం శుభాంశృత్వాతద్దృహసంయుతాన్య బవనంకార్యంధాతద్యతం॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వంసామాన్యేనస్తంబప్రతిష్ఠానక్షత్రాత్రాణ్యుక్తాదితానీం విశేషేణరూపయతి॥ నాసత్యే॥ నాసన్యః అశ్వోఅపతేః పునర్వసూ రేవతీప్రసిద్ధాకరోహస్తంగురుపుష్యః శ్రోణత్రయంశ్రిణాశనిష్ఠాశతభిషజిఇందుమృగశీషకఉత్తరాత్రయం మిత్రీమనూరాధా శ్చిష్టాచిత్రీవిధాతారోహిణీ ఏతేషుపంచదశనక్షత్రేషుస్తంబప్రతిష్ఠాసుతదామిత్రదాలర్థవాసంసతరారాచ యన్నిర్మాణగృహేశదేశవివరేయత్తు నిర్మాణగృహంతస్యఈశదేశః ఈశాన్యాదిక్ తస్యాదిశివివరేగర్తేశుభాస్తంబప్రతిష్ఠాంశృత్వాతదనంతరం తద్దృహసంయుతాన్య బవనం తద్దృహేణ సంయుతంయుక్త అన్యబవనం గృహంతరంకార్యం నిర్మితవ్యంతధాతద్యతం గృహంతరపికార్యంప్రథమగృహస్తంబప్రతిష్ఠాయామేవముఖ్యనక్షత్రాది విశేషవిచారిః నతుప్రతిగృహస్యాపి త్యనయి॥ అ॥ పూర్వశ్లోకమందా సామాన్యముగాస్తంబప్రతిష్ఠకునక్షత్రముల జెప్పిమరలవిశేషనక్షత్రములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ అశ్వపున-రేవ- పుష్య-శ్రి ధని శత- మృ-ఉత్త ఉషా-ఉభా-అనూ చి-రోగ౫-నక్షత్రములుపుత్రకరంబులును సంసతర-రంబులుననియుఆస్తంబమును, తానుకట్టబోయెడిగృహమునకీశాన్యదికున నొకపల్లముత్రవిలిందుప్రతిష్ఠముచేసిపిమ్మట గృహ నిర్మాణము జేయవలయుననియు ఇట్లునిర్మితమైనగృహముతోమరల నెన్నిగృహములుగానిర్మాణముజేయునెడల లగ్నాదివిచారములనావశ్యకములనియునుతాత్పర్యము॥

(౨౫౪) మూ॥ మానేషుక్రమశస్త్రిషు సదాప్రాచీనబస్వాది ఈస్వోపాదేయమహీషవాస్తుపురషస్తద్వామశాయీబవేత్తు త్యక్తైవతత్పురజేక్షణప్రశకుభౌతత్వృష్ణ మూర్ధన్యదికాలాన్వేష వినిక్షి పేళదుదరేశంతు

యథోక్తం సుధీర్ఘం వ్యాఅ॥ వాస్తుపురుషస్థితీత్రమమహా॥ మా సేష్విత॥ ౧ ॥
పురుషశ్చక్రమశోవత్సమాసక॥ రేణప్రాచీనభస్మాదితఃప్రాచీమారభ్యమాని
మభాద్రపదమారభ్యత్సర్గః త్రిషుమా సేషుసచాతివృతి అయమేవాశయః ప్రా
చ్యంభాద్రపదాశ్వయుజకార్తికేషుతతఃదక్షిణస్యాంమాగశీర్షపాషమాసే
షుప్రతిచ్యం ఫాల్గుణచైత్రవైశాఖేషు ఉదీచ్యాస్తాసాధశ్రావణేష్వితస్వా
శ్రాదేయమహిషేస్వస్వాపాదేయాః యామహ్యః తానువామశాయీ వామ
భాగశాయీభవేత్ తచ్చరణేక్షణస్థకకుభౌ తస్యవాస్తుపురుషస్య చరణేక్షణ
సేయేకకుభాదిశౌచే॥ ని॥ దిశస్తుకకుభః ౧ ప్తాశ్వమరః-త్యక్తా విహాయత
త్పృష్ఠమూర్ధస్థ దిశ్చాలాసుతస్య వాస్తుపురుషస్య పృష్ఠమూర్ధ్ధ్విః యెదిశౌ
స్తః తయోర్ధ్వశ్చ లాగృహః తాస్వేవతయదరే తన్మృగభాగ ఏదసుధీర్వి
ద్యాకయథోక్తం శాస్త్రోక్తరీత్యాశంకురివినిషేషేత్థాపయేత్॥ అ॥ వాస్తు
పురుషదుండేదీత్రమమును దానికిఫలముచుజెప్పించాడు॥ తా॥ వాస్తుపురు
షుమభాద్రపదముమొదలు ౩- మాసములు తూర్పుతలగాను మాగశీర్షక
ముమొదలు ౩-మాసములుదక్షిణశిరస్సుగాను ఫాల్గు - ముమొదలు ౩మాసములు
పడమటితలగాను జ్యేష్ఠమాసముమొదలు ౩-మాసములవరకుఉత్తరశిరస్సుగాను
యెడమపక్కగా మల్లిశయనించియుండునుగాననతని పాదము స్పదిక్కునను
నేత్రములుచూపున్నదిక్కుననువదలి యతనిశిరస్సునువీపునున్నదిక్కులయందు
దానుగట్టెడుగృహమునకు మధ్యభాగమునశాస్త్ర ప్రకారముగ శంకుస్థాపన
చేయవలయు॥

(౨౫౫) మూ ॥ తచ్చంక్షంత్రివిధంవిభజ్యసమశశ్చోర్ధ్వదిభాగత్ర
యేష్యష్టాశంచతురశ్రమప్రణమృజాంచానశ్రమేవంవిధమ్ । సప్తేషాంచవిత
స్త్రిచూత్రమవధిః స్వతాదిరత్నత్వతం గథాద్యైరపిపూజితం శుభదినేశం
కుంభస్థసేన్మంగళైః॥ వ్యా॥ అ॥ శంకులక్షణమహా॥ తదితి ॥ సప్తేషాంసర్వవ
తానాంవితస్త్రిమాత్రంద్వాదశాంగుళమాత్రమవధిః ప్రమాణం॥ ని విశస్త్రి
ర్ద్వాదశాంగుళమిత్యమరః- తచ్చంకుంద్వాదశాంగుళపరిమితశంకుంసమశః అ
నుశ్చనాధికం యథాతథ త్రివిధం విభజ్యుర్ధ్వదిభాగత్రయే ఉర్ధ్వమధ్య
మాధోభాగేమధ్యభాగేఅష్టాశ్రం అష్టాశ్రయఃకోణానిచుస్యతంమధ్య
మభాగేచతురశ్రం అధోభాగేఅశ్రంనిషోణంవర్తులాకారమిత్యర్థః శంక
ప్రణాళోబరాదిరహితం ఋజుంఅక్రంపవం విధంఉక్తలక్షణంసంపన్నంశం
కుంధంధాజ్యైఃగంధపుష్పాత్తైరభిపూజితం కృత్వాస్వతాదిరత్నస్వితేను
వణాశ్రవాళమాక్రికాదిసమస్తేష ర్తృణితేశః మంగళైః మంగళతూర్వభా
జ్యైః శుభదినేపూర్వోక్తలక్షణసంపన్నశుభదినేస్యసేత్ నిషేషేత్॥ అ॥ శంకు

అక్షయమును జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ బ్రాహ్మణాదీనమస్తవఃకరంబులకారితో
జ్ఞముడవలపు లేకయుండుడుమౌక్తికన జేసెడు పాడవుననొకమేకు నేర్పరచి యుం
మేకును సమాంశములుగా ౩ - భాగములు చేసి ౨౦ దుఅథోభాగముగుండుగను
న్న మధ్యభాగమును నాలుగుమూలలుగానున్న మొదటిభాగము నెనిమిదిమూ
లలుగలుగునట్లుగాను చేకి దానిని స్వణకరత్నాదులతో పల్లమున శుభనక్షత్ర
లగ్నయుక్తమగు దివసంబుమంగళవాద్య ఫౌవములతోడ నాటవలయునని
తాత్పర్యము॥

(౨౫౬) మూ॥ వాపీకూపతటాక సేతుపరిఘాస్వేతాసుభితైరధోభి త్రి
నామపిబాహ్యాదేశనితే సర్వత్ర దేవాలయే । భి త్రినామపిచాంత రేచనిలయేన్యా
ణాంపశూనాంసదాతావత్తాలగృహస్థితర్గహపతేగ్యావచ్చశంకుస్థితః॥వ్యా॥
అ॥శంకుప్రత్యేపణస్తానాన్యాహ॥ వాపీ॥వాపీకూపతటాక సేతుపరిఘాసువతా
సుభితైకుడ్యస్య॥నిభి త్రిస్త్రీకుడ్యమేడూకమిత్యమరఃఅధఃఅధోభా గేసర్వత్రదే
వాలయేసకలదేవతామందిరేషుభి త్రిరాంబాహ్యాదేశనిక సేబాహ్యాదేశగమిపే
న్యాణాంమనుష్యాణాం పశూనా నిలయేచభి త్రిరామంతరొషధ్యదేశ ఏవంశ
కుంనితీ పేదితి శేషశంకుస్తాపనఫలమాహాశంకుస్థితః యావత్ గృహపతేర్యజ
మానస్య తావత్తాలగృహ స్థితః తావానాగలోయన్యాస్తాతావత్తాలగృ
హేస్థితఃచిరకాలస్తాయినంశంకుంనితీ పేదిత్యాశయః॥ అ॥శంకువునుస్తాపించు
టకుస్థలములను జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ బావిచేరువుగుంటలు నేర్పరచెడిసమయము
నవాటికట్టలక్రిందను దేవాలయములుగల్గెడు సమయమున ప్రాకారమునకు వెల
పటసమీపప్రదేశమునను పశువులకొట్టముగృహనిర్మాణము చేయునెడల తామే
ర్పరుచుకొనియున్న ఆయమునకు మధ్యప్రదేశమందనుశంకు స్థాపన చేయవల
యుననియునుమఱియుశంకు వెంతకాలమువరకునుండనో అంతకాలమాగ్గ
హపతేసౌఖ్యముగనుండును గానబహుకాలముండదగిన మూకుచేశంకువు నే
ర్పరచవలయునని తాత్పర్యము॥

(౨౫౭) మూ॥ కారంజార్జునసాలనీపకుటజాః పారాదమందార
కాభిల్వైశ్చైవయుగ్మప్రతీదిరా పృత్వేశ్శుభాస్సద్భుసు । త్యాజ్య దగ్ధవిభీత
కాస్సుప్తహింసానింబాశ్చయేకంబుకా అశ్వత్థామృకపిష్ఠ తాలవకుశస్త్రా అ
గస్తాదయిగో చాగ్ని॥ అ॥ అథశంకుగృహదారుణాంశుభాశుభవృక్షనికాయ
మాహ॥ కారంశేతి॥ కారంజాన క్తమూలాః అంధ్రభాషాయాంకానుగఅన్తు
నాశికకుభాఃఅంధ్రభాషాయాంమద్ది - నాలగర్జకాక అంధ్రభాషాయాంపపే
నీపాః కదంబాః అంధ్రభాషాయాంకడప - కుటజాః అంధ్రభాషాయాంకొడి
శపాలపారదాః తామిశేపాః మందారాః పారిభద్రకాః వేణవపవనై

కా- శంకాః శుక్లగృహాః కోవిదాః కాః ఆంధ్రభాషా యాం దేవకాంగము-
 భూతిః ప్రసిద్ధాః పితృత్వే స్పృహన్తు గృహేషు శుభాః ఆథా శుభవృత్తానాహ॥
 త్యాజ్య ఇతి దగ్ధాః దత్తవృత్తాః విభీతకాః భూతావాసాః స్నుహాయః ఆం-
 ద్రభాషా యాం శేముచు- పటనిబాః పిచుచుందాః యేకంటకాః కంటకీనో వృ-
 త్తా సేవితవృత్తాః ప్రసిద్ధాః ఆమ్రాశ్యాతాః కపిత్థాః తాలాః తాలవృత్తాః ప-
 కుశాః కేసరాష్ట్రాః ప్రసిద్ధాః అగస్త్యాః ఆంధ్రభాషా యాం అవిశ - ఇత్యేద-
 యోవృత్తాః గృహేషు త్యాజ్యాః లకుభా ఇత్యర్థః॥ అ॥ శంకువును స్థాపించుట
 కును గృహముగట్టుటకును శుభా శుభవృత్తముల శేష్పున న్నడు॥ త ॥ కానుగ-మ
 ద్ధియేప-కకుప-కోడిశపాల సీతాశపారిజాతము వెదురు దేవకాంచనము చం-
 ద్రఇశు శుభకరంబులనియు కాలినచెట్టు తొండ శేముచు అత్తి-అశ్వత్థము- మా-
 మిడి-చుట్టి-ముండ్లు గలచెట్లు-తొటిచెట్లు-అశోకము-వేపచెట్లు-జివ్వ-విశ- ఈ
 చెట్లు అశుభకరంబులనియును తాత్పర్యము॥

(3౫౮) మూ ॥ ప్రాచ్యాంస్థానగృహాంచ పాకసదనం వసశ్చాతు
 సుప్త్యాలయోయామ్యామయమథశస్త్రసద్భవను శేభుక్త్యాలయః పృష్ఠే । వా-
 యవ్యాం పశుమందిరం శుభకరంభండారవేశ్యేత్తరే శైవేదేవగృహం ప్రశ-
 స్తమఖిలంస్వప్నాస్వాయికార్యంసదా॥ వాగ్ ॥ అ॥ అధగృహాణాందిశ్చైర్దయమా-
 హ॥ ప్రాచ్యామితీ॥ ప్రాచ్యాందిశీస్థానగృహం వసశ్చాతగ్నేయ్యాం పాకస-
 దనం- పాకశాలాయామ్యామయాందక్షిణస్థానం సుప్త్యాలయః శయనిగృహం త-
 ను శేనైర్బుత్యా శస్త్రసద్భవాయుధగృహం పశ్చిమే ప్రతీచ్యాంభుక్త్యాలయం
 భోజనగృహం వాయవ్యాం పశుమందిరం పశుగృహం ఉత్తరేభండారవేశ్యేత్త-
 నధాన్యదిగృహం శైవే ఈశాన్యాదిశీదేవగృహం దేవతామందిరం నిర్మితం
 చేచ్ఛుభకరం అఖిలం స్థానాదిసర్వగృహం స్వస్వాయం యథాతథా ॥ ర్యం
 చేత్ప్రశస్తం యశ్చాందిశీయతాయఉక్తః తస్యాందిశీతదాయేన కార్యమిత-
 భావః॥ అ॥ గృహములకు దిశ్చైర్దయమును శేష్పుడున్నాడు॥ తా॥ కూర్చున స్థా-
 నగృహమును ఆగ్నేయమున వంటయిల్లును దక్షిణంబున పడకటియిల్లును వైర్
 బుగిదిదిక్కున నాయుధగృహమును పశ్చిమంబున భోజనగృహమును - వాయవ్య
 మున పశుభలగృహమును ఉత్తరంబున బొక్క-సగృహమును-ఈశాన్యభాగమున
 భంజాగృహమును నీవగు సనుగట్టి రేనిమంగళకరంబులగునన్నియు నాయాగృహ-
 ముల శిల్పిశాస్త్రానుసారముగ నాయముదప్రకగట్టవలయుననితా॥

(౩౫౯) మూ ॥ ఇంద్రాగ్నోరథమంధనగ్వసదనంఘాతం యమా-
 గ్నోర్మృహంధైదేయాం తకయోః వరీషసదనం విద్యాగృహం మధ్యమేర-
 త్తావారుణ యోశ్చ రోదినగృహం తోయేశ వాయవ్యయోగ్య క్షేకామగృహం

కుశలమరుతోఃకుర్యాత్సదాభూపతిః॥ వా॥ అ॥ అథశ్లోకద్వయేనరాజ్ఞాంనై
మిత్తికగృహస్థానవివేక మాహ॥ ఇంద్రాగ్నిరితి॥ ఇంద్రాగ్నిః॥ ప్రాగ్
గ్నేయదేశయోశ్చధ్యేమంధనస్య సదనంధతిమంధన శాలాయామాగ్నేః॥ ద
క్షిణాగ్నేయయోరంతరా శేఘాతంప్రవృద్ధిహననగృహంధైతేయాంతకయోః
నైర్తదక్షిణయోర్మధ్యేపురీషసగనం మూత్రపురీషోశ్చర్మగృహం రక్షోలారు
ణయోః॥ నైఋతిపశ్చిమయోర్మధ్యేవిద్యాగృహంతోయేశవాయవ్యయోః పశ్చిమ
వాయవ్యయోర్మధ్యే రోదనగృహం కుశలమరుతో ఉదగ్వా యవ్యయోర్మ
ధ్యే మగృహంక్రీడాగృహంఏవంధూపతిఃరాజాసదాకుర్యాత్॥ *

(౨౬౦) మూ॥ కాబేరీశ్వరయోశ్చవైద్యభవనం శాక్రేశయోస్సా
తికంశ్శేష్ఠభాతుపితృవ్యమాతుభువనస్వస్మాద్భవమేపశ్చిమే । శాలానాముపరి
స్థితేషుభవనేష్యేవంచిత్యంబుధై రత్యుచ్చంనహిసాతినీచమధవాసామ్యం
గృహంకారయేత్॥ వ్యా॥ అ॥ కాబేరీతి॥ కాబేరీశ్వరయోఃఉదగీశానయోర్మ
ధ్యేవైద్యభవనంబౌషధగృహంశాక్రేశయోః ప్రాగీశాన్యయోర్మధ్యేసౌతికం
స్థితౌసూతిగృహం స్వస్మాద్భవమేత్ యమేదక్షిణస్యాంపశ్చిమేచ శ్శేష్ఠ
భాతుపితృవ్యమాత్మాణాంగృహం కుర్యాత్శాలానాంగృహిణాం ఉపరిస్థి
తేషుభవనేష్యపివముక్తరీత్యాఆయాదికంబుధైః జ్యోతిశ్శాస్త్రజ్ఞైఃవినుం
త్యంవిశేషేణాలోచనీయం అత్యుచ్చం అత్యంతోన్నతం అతీసీనం అత్యంత
ప్రాస్వమపిగృహంనకారయేత్ . కింతుసామ్యంఅంతిహస్యం అనత్యుచ్చం చ
గృహంకారయేత్॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత రాజులనైమిత్తికగృహములకు
స్థానములజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రాగ్గాగ్నేయదిక్కులకుమధ్యభాగంబున పె
రుగుజిలుకుటకునుదక్షిణాగ్నేయమధ్యభాగంబును ధాన్యముదంచుటకును నిర్
ఋతి దక్షిణములకు మధ్యమభాగంబున మూత్రాద్యర్జనమునకు నైర్ఋతి
పశ్చిమంబులకు మధ్యంబున విద్యాభ్యాసమునకును పశ్చిమవాయవ్యములకుమ
ధ్యంబునదుఃఖించుటకును ఉత్తరవాయవ్యములకు మధ్యంబున క్రీడించుటకు నీ
శాన్యాత్తరములకు మధ్యంబునవైద్యముచేయుటకును ప్రాగీశాన్యములకుమ
ధ్యంబునప్రసూతకిని గృహమునేర్పరప వలయుననియు తనయింటికి దక్షిణం
బుననున్న బళ్ళిమంబుననయినచు తనయన్నపెత్తండిబిన్నతండ్రితల్లి వీరల
కుగృహములనేర్పరచవలయుననియు పైఘిదైగట్టించు నెడల నీగృహములకు
జెప్పబడినక్రమంబుననే ఆయముమొదలుగులక్షణముల నాలోచింపవలయునని
యు మిక్కిలిబొట్టిబొకవులేక సమముగనుండునటులగృహములుగట్టవలయు
ననియునభిప్రాయము॥

(౨౬౦) మూ॥ అయాస్సర్థ్వజధూమసింహశునకాడతాఖ్యైభాః
 గజఃకాకోష్ఠాగ్రహిక్యతాథకతాంచమరణశశ్వజ్జయించామయం రాజ్యంద్య
 భకరంసదాశుభకరం తస్మిన్ఫలంచక్రమా త్పాగ్రిదిష్వపిసంయుతా గృహపతే
 దద్యుర్ధ్వజాద్యైఃఫలం॥ వ్యా॥ అ॥ అధర్ధ్వజాద్యాయానాం క్రమాత్ఫలమాహ॥
 అయాభితి॥ ధ్వజధూమసింహశునకాశ్చ త్వారఃకాడతావృషభాఖ్యైఃఖరః ఖరాఖ్యైః
 గజః కాకభితిత త్వారఃపతేమితి త్వాఅష్టావాయాఃస్యోధ్వజాద్యైః ధ్వజాద్య
 ష్టాయాశ్చక్రమాత్ ప్రాగాదిష్వప్రాగాద్యష్టదిక్షుసంయుతాయుక్తాస్సంతఃగృ
 హపతేర్యజమానస్యఫలందద్యుయథాధ్వజాయఃప్రాచ్యాందిశిక్యతార్థతాంమ
 నోరధసిద్ధిరధూమః ఆగ్నేయ్యాంమరణంసింహేదక్షిణస్యాశశ్వత్ సర్వ
 దాజయంశునకాయఃనైఋత్యాం ఆమయరోగంకాడతాపశ్యేమేరాజ్యం ఖరో
 వాయవ్యాం దుఃఖ గజఉదీచ్యాం సదాశుభంకాకాయ ఈశాన్యం తస్మిన్ఫ
 లంతస్య యజమానస్యఃఫలం ఫలాభావంకుర్యాడపతేధ్వజాద్యస్సోస్త్విక్తా
 తిరిక్తస్థానసహితావేషక్తఫలదాభవంతిస్వస్థానేతుసర్వేస్ఫలదా ఏవేత్య
 వధేయంస్వదిక్ష్యథాదాభివత్సమాణత్వాత్ స్వసాయకారం సదేతిప్రా
 గుక్తత్వాచ్చైత్॥ అ॥ ధ్వజాయముమొదలగు నెనిమిదింటికిఫలముల జెప్పుచున్నా
 డు॥ తా॥ ధ్వజాయముధూమాయముసింహాయముశునకాయము వృషభాయ
 ము ఖరాయముకాకాయము ఇవితూవు మొదలు గ నీశాన్యదిక్కువరకు
 వరుసతప్పకయుండనేని గృహపతికిసత్ఫలంబునిచ్చును వరుసదప్పినేనిక్రమం
 బుగభిష్టసిద్ధిమరణముజయమురోగమురాజ్యముదుఃఖముశుభము ఫలాభావ
 ముఈఫలములగులుగ నేయుననుట॥

(౨౬౧) మూ॥ పాదాధికస్యమోధ్వజోయదిగజఃపాదేన హీనస్స
 మఃపాదోనోవిషమోహరిస్తువిషమ స్సంఘ్నిర్వృషాయోభవేత్ । ధ్వజా
 యస్తుభవేశ్వ కేవలసమసాధో సమాయఃఖరఃశ్వయస్సోష్ణమస్తుసాధక
 సుసమోధూమస్సద్విక్ష్యథాదా॥ వ్యా॥ అ॥ ధ్వజాదీరాంస్వరూపం నిరూప
 యతి॥ పాదాధిక్యేతి॥ పాదాధిక్యసమఃపాదేనఅధిక్యసమఃనచాసౌసమశ్చపా
 దాధిక్యసమః సమసంఖ్యాః అయామః పాదాధిక్యోరధిక్యజః ధ్వజాయః
 స్యాత్ పాదేనహీనః ఏకపాదశాన్యఃసమఃసమాయఃగజఃగజాయస్సోష్ణత్
 విషమోవిషమసంఖ్యాఃపాదోనః పాదశూన్యంచేత్ వార్షిస్థిహయేవిషమః
 విషమసంఖ్యాయామితి॥ సహితస్సంఘ్నిః తేనసహితే తుల్యయో
 గభితిలహప్రహీపాదాధికోయం వృషాయోవృషభాయస్సోత్తు॥ ని॥ పా
 దాపదంఘ్నిశ్చరణో స్త్రియమిత్యమరః కేవలసమఃకేవలశబ్దేన పాదాద
 మ్యానాతిరిక్తశ్చైత్ ధ్వంశాయః కాకాయోభవేత్ అసమాదౌగిషమా

కనున్ముగ్ధుల శ్రేష్ఠ భరణిరా యోధ వేద విద్య మును కేవలవిద్యకు నుత్తమమున
 నాయున్ముగ్ధ సార్థపములధా కధిక ప్రమా యోధుల మోధుల మాయోధుల సార్థప
 శాల స్తంసర్వత్రజులు స్తంభ్యాంకరి ఏవ బోధ్యులై ఆయా పిన్వదితాన్వ సోన్వ కది
 యులధా దాభవంతి ఏతేనానుక వితులను భద్రాన్వ ధా కల్పభక్తే అధ్వజా
 భ్యాభ్యామములస్వయా పమును దెలియ జేయుచున్నాడు తాత్పర్యముగట్లు
 కైయేర్పరచిన ప్రదేశ మవనా యంతినిడివిగ్నాలవగా వాపరిమాణము పాత
 కయధిక ముగాను సంఖ్యగల దైయున్న స్వజాయముగు సాతకేతకుల వగా పమ
 సంఖ్యల దైయున్న గజాయముగు పాతకేతకుల జేసి సంఖ్యగల దైయున్న సేనా
 యముగు సాతకేత మేచ్చుగా జేసి సంఖ్యగల దైయున్న తాతయముగు వచ్చుతగ్గు
 లు లేక సమ సంఖ్యగల దైయున్న కాతాయముగు అధామధిక ముగ విషమ సంఖ్యగల
 దై యున్న భారాయముగు కేవలవిషమ సంఖ్యగల దైయున్న నునకాయముగు అధా
 మతిశయంబుగ సమ సంఖ్యగల దైయున్న ధామాయముగు ఈ దేవులడివ ధ్వజా
 ద్వాయముకన్పిటికిని వెడల్పుచున్నం క్యాక మైయుం కవలయచీమాయములు
 ముందు జెప్పియున్న తెలుగున తమలమదిక్కులయందున్న శుభకరంబులగునని
 తాత్పర్యము

*

(౨౬౩) మూ॥ ఉష్టాదౌమపిదంతినాం భవనంకార్యం ధ్వజేవాగ
 తేత్యశ్వరాంసనసంధ్వజేచ వృషభేయః పృషతూనామపి । స్త్రీశయ్యాసన
 యంత్రకమకభవనం సింహేధ్వజేవావృషేనర్వేషామపి సర్వకమక సునదా
 కార్యధ్వజాయోర్ధదః॥ వ్యా॥ అ॥ అథోష్ట్రగజాదశానా మాయవివేకమా
 ఖా॥ ఉష్టాదౌమపి॥ ఉష్టాదౌమపిదంతినాం గజానామపిభవనంకాలాధ్వజేధ్వ
 జాయేగ జేగజాయేవా ధ్వజాయేనగజాయేన వేత్సధా॥ కార్యనిరూతవ్యంత
 నూరాంపకూరాంవసదనంగృహంధ్వజేధ్వజాయేయద్వావృషభే వృషభాయో
 వాకార్యం॥ స్త్రీశయ్యాసనయంత్రకమకభవనం స్త్రీతాంశయ్యాభవసంజీసన
 భవనంఅస్తామంబుమయత్ర కమకఅభిచారకమతద్భవనంసింహేధ్వజే వృ
 షేవాకార్యంయద్వాసర్వేషామపి॥ సాంసర్వకమకసుధ్వజాయ స్సర్వదా
 అధాదగినంపత్రకోభవతి॥ అ॥ గజామరంగాది సాలలగట్టుటకునాయముల
 ప్రియంబుమగున్నాడు తా॥ ఏనుగులకును పెంపులకును ధ్వజగజాయములతో
 నాకటిచేతను ములకును పగువులకును ధ్వజవృషామములలో నాకటిచే
 తను స్త్రీశయ్యాసనయంత్రకమకభవనం ములకును సింహధ్వజ
 వృషభాయములలో నాకటిచేతను గృహములగట్టరేని శునముగలుగును ఇది
 గాక ఈ దేవులడివయన్నియండ్లకును ధ్వజాయమును భకరంబగుననుట

(౨౬౪) మూ॥ తస్మాదౌపావకధిన్వ్యగేచాధారణీర్హ్యైతరాధాన్వితే

బ్రహ్మచారి మహాదేవయది భావం దేవ్యభివ్యవృత్తే । భావే కాన్తిభిరభి
 త్యభ్యాగ్యసవిత్తక్రవ్యాదిభ్యున్మేనాన్యదుఃఖంబహుదహ్యతేచ భవనం స్తం
 భప్రతిష్ఠాగమే ॥ వ్యా ॥ అ ॥ అథ ద్వైతభ్యాం శ్లో ॥ భ్యాం గృహనిర్మాణే దక
 లమూహా ॥ అర్కాభి ॥ స్తంభప్రతిష్ఠాగమే స్తంభప్రతిష్ఠాకాలే అర్కే సూర్య
 తస్యోత్తరార్థగజేవాబ్రహ్మ రూచిమపాదగరోహిణినక్షత్రస్సప్రథమ వా
 దగసతివాచం దేవావాశబ్దస్సముచ్చయార్థకః ॥ ని ॥ వాస్యన్వికల్పపిషయో
 రేవాగేచనముచ్చయతి కేశవః అగ్నిదేవ్యాన్వితే కృత్తికానక్షత్రగతే నుచ
 భామే అంగారకే అగ్నిముఖాంత్యభ్యాగ్యస విత్తక్రవ్యాదిభ్యున్మేనాన్యదుః
 మఖారేవత్యత్తరస్థనిహస్తయాలాభుష్యేషు స పనక్షత్రప్రస్థితే సతపాయ
 దిబహుదుఃఖంశ్చాత్ గృహపతేరితి శేషః - కించ భవసంబద్ధహందహాభ
 స్సేభవివ్యతి ॥ అ ॥ రేడుశ్లోకములచేస్తే కట్టుటకు కొరగానికా అములశేషము
 న్నాడు ॥ తా ॥ స్తంభప్రతిష్ఠ చేయునపు సరంబున సూర్యుడు కృత్తికానక్షత్రము
 దయనశుభరణినక్షత్రోత్తరార్థమందయినను రోహిణినక్షత్రప్రథమపాదము
 దయనను చంద్రుడు కృత్తికాచయనను అంగారకుడు కృత్తికావధివేషణ
 త్తరస్థనిహస్తయాలాభుష్యేషు ఈనక్షత్రములయందుండును ఈగ్రహములచే
 నీగృహపతీకి బహుదుఃఖము గల్గుటయగాక యాగృహమున్న గృహగర్భయో
 నుతాత్పర్యము ॥

(౨౬౫) యా ॥ మిత్రేంద్రానిలభాదవాద్వయయమేష్య తేషు సుస్థేష
 నాతత్ప్రద్యాకునిగృహ్య తేసుబాధిదైకతేయయతాదిభిః ఏకశ్చత్రుగృహస్థితో
 శమగోద్యునస్థితో వాగ్రహస్తదైహంపురహస్తగంభుభవోర్నాల్లగ్నబ
 లాత్తు ॥ వ్యా ॥ మిత్రేంద్రానిలభాదవాద్వయయమేషు అనూరాధాశ్శ్శ
 ష్టానావతీపూర్వాశ్శ్శద్రోత్తరాధాద్రాభిమహతేషు షట్సశనాస్థితే సతము
 ధృవసంక్రియభేతస్సన్యధ్యహంతుశ్శిధుమే వసుభరభిరన్యతే బలవన్విశేషై
 యయతాదిభిః దైతేయాబ్రహ్మరాక్షసాఃయతాత్రోదకాచాదయత్రోనిగ
 హతేవకోగ్రహశ్శిఖభకే వాచాశ్శత్రుగృహస్థితానత్రుక్షేత్రగతస్సకదశమగః
 స్తంభప్రతిష్ఠాల్లగ్నత్తు దశమగతో వాద్యునస్థితస్సప్తమగ్నగతో వాయుదిత
 స్సహంపరహస్తగంపగధీంధవేత్తు ఖలుఖన్వితనిశ్చయేనిర్మాణాత్తు
 నిర్మాణగమ్య అలలాత్తుబలహీనత్వాదిత సర్వతాపహేతరశగంతవ్యతా ॥
 శనైత్పరుడు అనూరాధ-శ్శ్శ్శ-స్వతి-పూర్వాభాద్ర-ఉత్తరాభాద్ర-భరణి-
 ఈనక్షత్రములయందుండగ గట్టిసగృహము ఏకాచిబ హరాసులకాభయం
 బగును ఒకశుభగ్రహముగానీపాపగ్రహముగా నీడుకత్రుక్షేత్రగతమయ్యెను

భక్తశ్లోకాంబుజము-౧౦-౬-౩-పద్యం గట్టిపెట్టిన గృహములనా క్రాంతిపరుల
నితాత్పర్యము॥

(౨౬౬) మూ॥ చిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్రవిధిమన్థాయంబుధఃశీ
ప్రవోబ్రహ్మర్యేంద్రహిజైష్ణవోత్తరజలేష్విజ్యస్థిసతఃపుత్రదః॥ రుద్రాదిత్య
వసుద్విజైజలరాట్ చిత్రాస్థితోధాన్యభక్కుక్రస్సప్తగ ఏవచేద్గృహదతః స్తం
భప్రతిష్ఠాగమే॥ ౨౬౭॥ గృహనిర్మాణేముఖ్యకాలమాహ॥ చిత్రేతి॥ స్తంభప్ర
తిష్ఠాగమేస్తంభప్రతిష్ఠాకాలేచిత్రాద్యార్యమహస్తచంద్రవిధిమచిత్రాశ్వన్య
త్తరఫల్గునీహస్తమృగశీషరోహిణిమృషట్సుబరఃస్థాయస్థితశ్చేత్ గృహపతే
ర్యజమానస్యశ్రీపదః ఐశ్వర్యప్రదోభవేత్తు - బ్రహ్మర్యేంద్రహిజైష్ణవోత్తర
జలేషునోహిణీపుష్యమృగశీర్హ శ్రేషాశ్రవణోత్తరాత్రయ పూర్వాషాఢాసు
భద్ర్యోగురుః స్థితశ్చేత్తుపుత్రప్రదోభవేత్తు - శుక్రఃరుద్రాదిత్యవసుద్విజైజల
రాట్ చిత్రాస్థితః - ఆర్ద్రాపునర్వసూధన్వవిశాఖాశతభిషక్చిత్రాసుస్థితశ్చేత్తు
ధాన్యద్య అధవాశుక్రస్సప్తగభవేత్తుస్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్సప్తమలగ్నగ
తోవాగృహగతః స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నగతోషివాధాన్యదోభవేత్తుగృహపతేర
తినర్వత్రానుషంగః॥ ఆ॥ గృహనిర్మాణమునకుముఖ్యకాలమునుజెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ స్తంభప్రతిష్ఠాకాలమందు చి- అశ్వఉఫ- పూమృ-రో-ఈ-నక్ష
త్రములయందును బుధుండుండినగృహపతివైశ్వర్యప్రదుండగును- రో-పుష్య
మృ-ఆ-శ్రే-శ్ర-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-పూషా- ఈ-నక్షత్రములయందు బృహస్పతి
యుండిన-పుత్రప్రదుండగును-ఆర్ద్ర-పున-ధ-శ-చి-ఈ-నక్షత్రములయందైనను
స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నమందయినను-లగ్నమునకు లిటనయిననుశుక్రడుండిన ధా
న్యప్రదుండగుననితా॥

(౨౬) మూ॥ పాపేషు త్రిభవారిగేషు బలిమ స్తంభ ప్రతిష్ఠాలయా
తే-ంద్రద్విత్రిభవత్రికోణ సహితేస్వార్థజ కావేందుమ । స్వాచ్చ శ్వాలయ
మితరాశిసహితే వ్యరూదిమద్రవ్యదం కార్యంసద్దుగురో భృగారితుగతే
చన్ధితేవార్తిదం॥వ్యా॥అ॥అథ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నస్యగ్రహస్థితిఫలమాహ ॥ పా
పేష్వితి॥ బలిమస్తాపనాదిబలయుక్తమ పాపేషుకూరగ్రహేషు స్తంభప్రతి
ష్ఠాలయాత్ స్తంభప్రతిష్ఠాలగ్నాత్ త్రిభవారిగేషుతృతీయై కాదశిషక్షస్థానగ
తేషుసత్సువా- అర్థజ కావేందుమగురుబుధశుక్రచంద్రు - స్తంభప్రతిష్ఠా
లయా తే-ంద్రద్విత్రిభవత్రికోణ సహితేషు కేంద్రద్వితియతృతీయై కాదశ నవ
పంచమైస్సహితేషుసత్సువా- అదాదిష్యేతేషు పాపేషుకుభేషుచస్వాచ్చ
శ్వాలయమితరాశిసహితేషుస్వాచ్ఛానిస్సకాయోచ్చస్థానాని స్వాలయాః స్వ
తే-రాశిమితరాశయః మితస్థానానితైస్సహితేషు- తేచన్ధితేషుసత్సువార్థజ

(౨౫)

కాలామృతే సవ్యాఖ్యానే వ్యవచిందుః.

౧౯౩

స్వాతంత్ర్యోక్తాగ్రహణికాదృష్టిః దశమేత్యతీయభవనేత్యతీయలగ్నవ పాద్యా
 పాదసంజ్ఞికాభవంతి గ్రహణామితీశేషః నవమేపంచమగృహేచర్విపదభి
 దా చతుర్థేలప్తమేచరాశౌత్రిపదాలభన ప్రమగృహేనంపూర్ణదృష్టిః మందా
 ర్యభామాశనిగుర్వంగారకః పరేచక్రమాత్ ఏకద్విత్రిజతుష్పదేషుబలినః శనిః
 పాదదృష్టిస్సౌఖ్యబలవాన్ గురురర్థదృష్టిస్సౌఖ్యబలవాన్ కుజస్త్రీపాదదృష్టిస్సౌఖ్యబల
 హేన్ పరేసూర్యచంద్రబుధశుక్రాంపూర్ణదృష్టిమంతోబలవంతఇత్యనేనసంపూ
 ర్ణదృష్టిమంతఇత్యవగంతవ్యం॥అ॥గ్రహములదృష్టినిర్ణయమును దెల్పుచున్నాము॥
 తా॥గ్రహములకుతమరాశిమొదలుకొని ౩-౧౦- ఈరాసులయందు పాదదృష్టి
 యుగ-౯-ఈరాసులయందర్థదృష్టియు ౮౦ ఈరాసులయందుత్రిపాదదృష్టియు
 ౭-వరాశియందుపూర్ణదృష్టియుంగలిగియుండును అందు పాదదృష్టిచేతనియుఅ
 ర్థదృష్టిచేగురుండునుత్రిపాదదృష్టిచేకుజుండునుపూర్ణదృష్టిచేసూర్యచంద్ర బుధ
 శుక్రులునధికవీక్షణముగలవారని॥

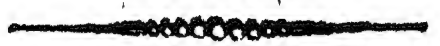
(౨౬౨) మూ-ఏకశ్చేత్పరభాగగోదశను గౌజాయస్థితో వాగ్రహస్తదై

హంపరహస్తయాతమధవాతత్సద్భవేశాలయాత్ క్రూరాలాభరిత్రాశ్శుభ
 ఫలాః కేంద్రత్రికోణస్థితాః సౌమ్యాస్సౌమ్యనిరీక్షితేస్థిరగృహేరాత్రాదివావావి
 శేత్॥వ్యా॥అ॥ప్రవేశలగ్నస్యగ్రహస్థితిఫలమాహ॥ ఏకఇతి॥ ఏకశ్శుభోవాపాపో
 వాగ్రహః పరభాగగః శత్రుభాగగతస్సౌఖ్యవేశాలయాత్ ప్రవేశలగ్నాత్ దశమ
 గంజాయస్థితస్సప్తమరాశిగతో వాయుదీతదైహంపరహస్తయాతం పరాయ
 త్తంస్యాత్ అథవాప్రవేశలగ్నాత్ క్రూరాః పాపగ్రహః లాబరిత్రాగః ఏకాదశ
 వ్యవత్యతీయస్తానగతాస్సంతఃశుభఫలాశుభఫలదాభవంతి సౌమ్యశ్శుభగ్రహ
 స్తు కేంద్రత్రికోణస్థితా శ్శుభఫలాః సౌమ్యనిరీక్షితేశుభగ్రహదృష్టే స్థిరలగ్నేరా
 త్రావాదివాదివాభాగువాతత్సద్భవనాతనగృహంవీశేత్ ప్రవిశేత్॥ అగృహప్రవే
 త్తలగ్నములకుగ్రహస్థితినిజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ఒకగ్రహముశత్రువుయొక్క అం
 శమునుబొందియుండిలగ్నమునకు ౭-౧౦-ఈస్థానముల యందున్న సనియాగృహ
 ముపరాధీనమగును పాపగ్రహములు ౨-౬-౧౧ ఈస్థానములయందుశుభగ్రహ
 ములు కేంద్రత్రికోణస్తానములయందుండగ శుభగ్రహములచేబాడబడుచున్నస్థి
 రలగ్నమునందునూతనగృహమునుబ్రవేశించినశుభఫలంబులుగలిగిననుట॥

(౨౬౩) మూ॥ అష్టా మేషకులీరచాపధటగోకుంభాశ్శిఖరాంక్రమాత్ జై

యాయామృదిగాదయః ప్రతిదిశం త్వేక్షకరాశిర్భవేత్॥ తత్తద్రాశిభవస్యతద్దిశ
 గృహేమృత్యుప్రదంనోవిశేద్భృగ్నస్థానగృహంతు కేసరిమృగస్త్రీయుగ్మజా
 నాంతధా॥వ్యా॥అ॥తత్తద్రాశిజాతానాంతతద్దిగీశగృహప్రవేశనిషేధమాహ
 అష్టామేషకులీరచాపధటగోకుంభాశ్శిఖరాంక్రమాత్ జై

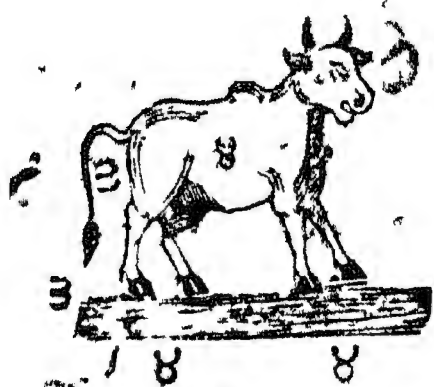
శుంభవృశ్చికమీనాశ్చత్యమా రాశయః యావ్యధిగాదయశ్చ క్రమాత్ జ్యేష్ఠః త
 థాచీరవక్త్రక రాశిః ప్రతిదశం ప్రత్యదిహాభవే త తస్మాత్ ప్రదాశి భవశ్యేషం
 సుతద్దిశ్యహేతదాశి దిశ్యహేతల్లగ్నేన ప్రవిశేదితభావః యథామీషః దక్షి
 ణదిగీశః అతో మేష రాశిజాతః మేష రాశౌ దక్షిణదిశ్యహం న ప్రవిశేత్ కర్క
 టా నైర్ బుధిదిగీశః అతః కర్కట రాశిజాతః కర్కట రాశౌ నైబుధిదిశ్యహం స
 ప్రవిశేత్ ఏవం సర్వత్ర యోజ్యం బ్రహ్మస్థానంగృహం మధ్యమగృహం తు కేసరిమ్ము
 గస్త్రీయుగ్మజాతానాం సింహ మకరక న్యామిధున రాశిః శుజాతానాం నృశాధిప
 తగ్రాశిమత దామృత్యుప్రద త్వాన్న ప్రవిశేత్ || అ || జన్మ రాసియందు గృహ ప్రవేశ
 మునకుకొర గానివిషయము జెప్పుచున్నాము || తా || మేషకర్కటభనుతులా, వృ
 షభవృశ్చికమీనరాసులక్రమంబునదక్షిణదిక్కు మొదలుగ నెనిమిది దిక్కులకున
 ధిపతులుగా నృహపతిజన్మరాసియేదిక్కున కధిపతియైయుండునో యాదిక్కు
 నందుం డెడిగృహమును జన్మరాసిలగ్నమందును మధ్యమగృహమును, సింహ మ
 కర, క న్యామిధున రాసులయందుబుట్టిననరులు యీలగ్నములయందును ప్రవేశ
 సించి రేనిమరణముగలుగుననితా ||

౨౦౪ నూ || యస్మిన్ భర్తా యత స్తదాది గణయేచ్ఛ క్రాన్విత ర్నాంత
 తఃకుర్యాన్నత్యముడుత్రయంశిరసిచపాకాదయోర్ద్వైశామచత్వార్యేవతు
 పశ్చిమాంఘ్రియుగ శ్లేష్ఠై ర్యంచచత్వారితత్పుచ్ఛేతుభమణంత్రయం చతుర
 థౌవామేతు పార్శ్వేర్ధృత్ || వ్యా || అ || అధర్వాభ్యాంగృహ ప్రవేశవి
 షయేవృషభ చక్రగతనక్షత్రాణాం ఫలమాహ || యస్మిన్ || వృషభాకారం
 చక్రవిభిఖ్యమస్తకాద్యవయవేషు పత్యమాణక్రమేణ సర్వనక్షత్రాణి విన్య
 సేత్, యేవంచసతియస్మిభేయున్నక్షత్రేఅర్కయతః యస్మిన్నతుత్రేసూర్యస్తి
 వ్యతీత్యర్థః తదాదితన్నక్షత్రమారభ్యచంద్రాన్విత ర్నాంతతః పిత్యనక్షత్ర పర్యం
 తంగణయేత్ || యేవంచసతివృభశిరసిస్థితముడుత్రయంనక్షత్రత్రయం మృత్యుం
 కుర్యాత్ గృహపతేరితేషం ప్రాకాదయోరగ్రపాదయోంచత్వారి నక్షత్ర
 చతుష్టయం సుర్ధశాంకుర్యాత్ - పశ్చిమాంఘ్రి యుగ శ్లేచరమ పాదద్వంద్వేస్థి
 తానిచత్వారి నక్షత్రచతుష్టయంధై ర్యంస్థిరకాలస్థితిం తర్పుశ్చే వృషభలాం
 గోశ్లేష్ఠై ర్యంనక్షత్రయంభమణంకుర్యాత్ అథౌమావపార్శ్వేచత్వ
 రినక్షత్రచతుష్టయంసర్ధకృత్ చంపతరంచస్యాత్ ||

౨౦౫ నూ || ధాన్యం దక్షిణపార్శ్వకేచతురథౌపుష్టే త్రయం
 సంపదంవక్త్రభ్రతి తయంపశుకప్రమరుతేచక్రంవృషాఖ్యుత్విదం | ద్వం
 ద్యాభ్యేగ్నిభయాదికేచనురుపతేర్యాత్రావృత్తానస్సంవశేవనిర్దిష్టాని ||

కర్మహేసర్వంవిచింత్యంబుధైః ॥వ్యా॥ ధాన్యమితి॥దక్షిణపాశ్వకాకేస్థితంబు
13 ౪

భిజిత్సహేతనక్షత్రచతుష్టయంధాన్యంకరుతే
అధోనంతరంషష్ఠేచరమాంగేత్రయంనక్షత్రత్రి
యంసంపదంప్రకరుతేవక్త్రేత్రనసేభత్రితయం
నక్షత్రత్రితయంపశూన్ప్రకరుతేఇదమేవవృషా
ఖ్యాంచక్రంపృషభచక్రమిత్త్యవ్యతేఇదంచక్రన్ద్య
న్వాభ్యేద్వ ద్వయుద్ధే - అగ్నిభయాదికేచన్యప
తేరాజ్ఞాయాత్రాని వృత్తాప్రతిప్రయాణే తున

స్సవేశేరాజ్ఞాయాత్రానివృత్తానాం తునర్గహప్రవేశే-స్వనిమకతగృహే
నూతనగృహప్రవేశేచ-అయంసిథిఃపర్యాలోచనీయః - బుధైః - పండితైఃసర్వం
పూర్వోక్తంవిచింత్యంసమ్యగ్విచార్యం ॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేగృహప్రవేశ
విషయమైవృషభచక్రగతనక్షత్రములకుఫలమునుజెప్పచున్నాడు॥ తా ॥ వృష
భాకారమగుచక్రమునువాసి దానిశిరస్సుమొదలగునవయవంబులయందీచెప్ప
బొయ్యెడితెరంగునసూర్యుడున్ననక్షత్రముమొదలుగవ్రాసియదిమొదలునిత్యన
క్షత్రమువరికుగణనజేయగానక్షత్రముచక్రరూపమైనవృషభముయొక్కతెరస్స
ములగుకె-నక్షత్రములలోనున్నమృగ్యువునుముందిరకాశ్యలోనున్నర-నక్షత్రము
లైవదురవస్థనువెనకటికాశ్యమందున్నర-నక్షత్రముల చిరకాలమందుటనుతో
కయందున్నమూడునక్షత్రములుదేశభ్రమణమునుపేడమపార్శ్వమందున్నర-
క్షత్రములుధనమునుకుడిపక్క-ర-నక్షత్రములుధాన్యమునుపృష్ఠభాగమందున్న
కె-నక్షత్రములుసంపదనుముఖమందున్నకె-నక్షత్రములు పశువులనుంగలుగజే
యువనియు-ఇదివృషభచక్రమనియు-నీచక్రముద్వంద్వయుద్ధముజేయువపుడును
రాజులుయాత్రబోవునపుడునుమరలవచ్చువపుడును -నూతనగృహప్రవేశకాల
మందును-ఇత్యాదికార్యములకుందుపండితులచెబాడదగినదనియుననుట॥

అం - అం - మూ ॥ చక్రంస్యాతకలశస్వయేపమధతత్సంలిఖ్య

మూర్ధ్నేకభంప్రాగాద్యావచతుశ్చతుః ప్రతిదిశంచత్వారితన్మధ్యమే । కం
రేత్రిణగుదే త్రయంచవీలిఖేచ్ఛానాం ద్రిమాత్తత్పలం పక్ష్యేరాగన్విత భా
దితశ్చగణయేత్సం వేశడిష్ట్యాంతతః॥అం ॥మూ॥ శీర్షశ్చేదమధుప్రవాప్తమ
భయంభాన్యం తతోనిర్గవంగగ్భస్మావమధశ్రియం గృహపశ్చర ద్యాచృతా
యస్సదా । సంకామాభీలదుర్గ శైలనగర ప్రాశాదదే వాలరు తేత్రా
రామగృహప్రవేశేసమయేజేయంహించక్రద్వయం॥ వ్యా ॥ అ ॥ అథద్వభాం
కక్షత్రస్వరూపం నిరూపయక తద్గతనక్షత్రాణాం గృహప్రవేశ విషయే
భూపాశ్యహా॥ సక్రమతి ॥ శీర్షశ్చేదమితిచ ॥ కలశస్వరూపం ఘటాకారచ

క్రితం యథాస్యా తథా సంలభ్య అధికక్రేణనానంతరం అరాగన్వితభాంశ
 తస్మాద్ధ్యాధిష్ఠిత నక్షత్రమారభ్యసంవేశః ధ్యాంతః గృహప్రవేశ నక్షత్ర
 పర్యంతంగణ యేత్తు అధిమూర్ధ్నికలశ శిరసిపకభం ఏకనక్షత్రంప్రాగ్
 ద్యానుప్రాచీసృభృచ తుర్దిక్షు - ప్రతిదశం చతుర్ణత్రాణి - తస్మద్భృచ
 త్వారికం రేత్రేణిగుడత్రయం - చాభిజిద్వర్జం విలిఖేత్తు భానాం మూర్ధాదిగతనక్ష
 త్రాణాం క్రమాత్పలంవ ధ్యేయ ధాశిరోగతనక్షత్రే ప్రవేశ శ్చేద్యహపతేస్థిక్ష
 శ్చేదనంకలశస్యప్రాగ్భాగస్థితనక్షత్రచతుష్టయం ప్రవాసంసర్వదా దేకాత
 దగమనందక్షిణభాగస్థితనక్షత్రచతుష్టయం అభయంభయాభావం - పశ్చిమ
 భాగగత నక్షత్రచతుష్టయం ధాన్యం ఉదగ్భాగ గతనక్షత్రచతుష్టయం - సర్వ
 సందారీద్యం - మధ్యమగతనక్షత్రచతుష్టయం గర్భస్రావంబుజమాన భా
 ర్యాయాశ్చివేద్యం - కంఠగతనక్షత్రత్రయం శ్రీయం సంపదంగుదస్థితనక్షత్రత్ర
 యంశతాయుదకద్యాత్తుసంగ్రామాభిలదుగజైలనగరప్రాసాదదేవాలయ
 కృషీశూర్యుద్యానగృహప్రవేశకాలేచ క్రద్వయంవృషభకలశచక్రయోర్ద్వయం
 శ్లేయం విచింత్యంహి||అ|| రెండుశ్లోకములచేతకలశచక్రమునొందిననక్షత్రముల
 కుఫలములశిష్టమున్నాడు||తా|| కలవాకారంబగునొకచక్రమువ్రాసియందునీ
 చేప్పబూయ్యెడిక్రమంబునసూర్యుడున్ననక్షత్రముమొదలుగా ౨౭ - నక్షత్ర
 ములనువ్రాసియడిమొదలుగృహప్రవేశ నక్షత్రమువరకునెంచగా నాప్రవేశ
 నక్షత్రముకలశశిరస్థంబగునొకనక్షత్రమైయున్నగృహపతి శిలశ్చేదంబును-
 కలశమునకు ప్రాగ్భాగవందున్న ౪-నక్షత్రములలోనొకటియైన నెల్లకాల
 ముపరి దేశగమనమును-దక్షిణభాగమందున్న ౪-లోనొకటియైన నెల్లకాలము
 వర దేశగమనమును-దక్షిణభాగమందున్న ౪ -లోనొకటియైన ధాన్యమును
 ఉత్తరంబుననున్న ౪-లోనొకటియైన దారీద్యమును - మధ్యభాగమునను
 న్ను ౪-లోనొకటియైన గృహపతిభార్యకుగర్భస్రావంబుకంఠస్థానమందున్న-
 ౩-లోనొకటియైన సంపదయు అధిప్రదేశమందున్న ౩- లోనొకటియైన పూ
 శాకాయువునలుగును ఈ దిష్టబడినవృషభకలశచక్రములు రెండును యుద్ధదుర్గ
 పర్వత-పుర-సౌధ దేవతాలయ-కృషిభూమి-ఉద్యానవన నూతనగ్రహములను
 బ్రవేశించునపుడు బూడవలయుననుట||

శ్రీరస్తు

కాటామృతేనవ్యాభ్యాన - సప్తమబిందుప్రారంభః.

౨౦౮ || మూ|| వారేష్వేవకవిజ్ఞజీవశశిసాంశోణత్రయేచోత్తరాష్ట్ర
 త్రాదిత్యకరద్వయాంత్యశశభృద్ధ్రుప్రణేహోదుమభిదామూణజయసుచోద

గయనేశుక్రేజ్యయోద్వ్యక్తయోఃకుర్యాత్-మదినంవిహయచకుహూం దేవ
ప్రతిష్ఠాంశుభాం॥వ్యా॥అ॥అథసకలదేవతాప్రతిష్ఠాకాలమాహ॥ః॥రేవ్యేతికవి
జజీవశశినాంశుక్రబుదగురుచంద్రాణాంవారేషుశోత్రయేత్రవణదశిష్టాశతభిష
క్తేత్రయేఉత్తరామైత్రాదిత్యకరద్వయాన్యశశభృద్ధశప్రజేశోడుమఉత్తరాత్త
రామాథోత్తరాభాద్రానూరాధాపునర్వసూహస్తచిత్రారేవతిమృగశిర్షాశ్వి
నీరోహిణీదక్షిణేషుభద్రాపూర్ణజయాంభద్రతిథయఃపూర్ణతిథయోజయతిద
యశ్చతాసుఉదగయనేఉత్తరాయణేశుక్రేజ్యయోః శుక్రబృహస్పత్యోఃవ్యక్త
యోఃఅనస్తంగతయోస్సతోఃగురశుక్రమాద్యరాహీత్యేసతీత్యర్థ జయతిధిషు
కామదినంత్రయోదశీంపూర్ణతిథిషు కుహూమమావాస్యాం చత్యక్వాపూ
ర్వోక్తశుభదివసేశుభాం దేవప్రతిష్ఠాంకుర్యాత్॥అ॥ సకలదేవతాప్రతిష్ఠలకు
కాలమునుజేప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఉత్తరాయణమందుగురు శుక్రల స్తమింపక
యుండగా శుక్రబృధగురుసోమవారములును-శ్ర-ధ-శ-శత-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-అ
నూ-పున-హచి-రే-మృ-అశ్విరో-ఈనక్షత్రములుభద్రతిథులునుఅమావాస్యవ్య
తిరిక్తపూర్ణతిథులునుత్రయోదశీవ్యతిరిక్తజయతిథులునుఇవిసకలదేవతాప్రతి
ష్ఠలకుప్రశస్తములునుట॥

౨౮౯ ॥మూ॥ అద్రాక్షైకపదాంత్యమూలశశభృతోయాగ్నిభేష్వర్థ
దంశస్తంస్యాత్పశుబన్దనంగురుభృగుబృహ్మఖ్యవారేష్వపిత్యక్వాత్వష్టజనా
ర్థనోత్తరవీధీదర్శంకలింఛాప్తమింఛాంద్రంవాపశుఅన్నవారమపిపిచ్చేషాతిడి
శోభనా॥వ్యా॥అ॥అథపశుబంధనకాలమాహ॥అరైతి॥ అద్రాక్షైకపదాంత్య
మూలశశభృతోయాగ్నిభేషుఅద్రాక్షపూర్వాభాద్రరేవతీమూలమృగశిర్షాపూ
ర్వామాథాకృత్తికాసుపతేషుసప్తనక్షత్రేషుగురుభృగుబృహ్మఖ్యవారేషు
గురుశుక్రాదిత్యవారేషుబశుబంధనంఅర్థదంశంపత్రారంశస్తంముఖ్యంస్యాత్-
బంధనమిగోష్టప్రవేశాదీనామఖ్యపలక్షణంత్యష్టజనార్థనోత్తరవీధీచిత్రా
శ్రవణోత్తరాశ్రయరోహిణీదర్శమమావాస్యాంకలింఛతుర్దశీంజప్తమింఛంఛ
చాంద్రసోమవారసరంపశుజన్మవారసరంచత్యక్వాతచ్చేషాఉక్తాతిరిక్తాతిధిఃశో
భనాశుభకరాతిధీరిత్యుక్తాతిరిక్తవాసరర్తాదిరామఖ్యపలక్షణం॥అ॥పశుబంధ
నకాలమునుజేప్పుచున్నాడు॥ తా॥అర్ధ-పూర్ణ-రేమూ-మృ-పూ-షా-కృ-త్య-
ఈనక్షత్రములుగురుశుక్రభానువారములునుపశుబంధనగోష్టప్రవేశాదులకు
ముఖ్యంబులనియుచి-శ్ర-ఉఫ-ఉషా-ఉభా-రోహిణి ఈనక్షత్రములును-అమా
వాస్య-చతుర్దశి-అష్టమి-సోమవారముపశుజన్మవారములివిసిషీద్ధ బులనియు-త
త్త్ర-నతిధివారాద్ధుశుభకరములనియునభిప్రాయము-గోష్టమనగాపశులదొడ్డి
౨౯౦॥మూ॥యావంత్యోఃకుటికాదినేవిఘటికాస్సర్వాశ్చకుర్యాత్పమం

శాసనం

శాలామృతే సవ్యాఖ్యనే సప్తబిందుః

కాలంబంబవిధంక్రమాశ్చగణనాత్ ప్రాత స్తతస్సంగమః మధ్యాహ్నాప్యప
రాహ్నాతిత్యధభవేత్సాయంతసి మాసికదర్శేచ్ఛాబ్దికేవవవాపితృతథిస్సాసర్వకా
లాయః॥వ్యా॥అ॥అధపైశ్చక్రప్రసంగంవివక్షుస్తావత్తిధిఃకాయమాహ॥యా
వంత్యృతి॥దిసేదీవాభాగేఘటికావిఘటికాశ్చయావంత్యఃయావత్సంఖ్యాభవం
తీతాస్సర్వాదినప్రమాణఘటికావిఘటికాశ్చసమంతస్యానానతిరిక్తంయథా
తథాగణయేత్ కాలంబంబవిధంకుర్యాత్ సకాలంక్రమాత్ ప్రాతఃసంగమః మ
ధ్యాహ్నాపరాహ్నాపరాధానంతరంసాయంతసి నేతిపంచవిధోబవతియాతిధిస్స
ర్వకాలంక్రమపంచవిధకాల వ్యాప్తాసాతథిమాసికదర్శేచ్ఛాబ్దికేసాంవత్సరీక్ష
యోగ్యాభవేదితిసామన్యోక్తిః॥అ॥పితృక్రియావిధానమిదేలుపువారైముందు
తిధినికాయముసామాన్యముగాదేలియజేయుచున్నా॥తా॥అహః ప్రమాణ
ఘటికలసఘటికలతోకూడ సమంబుగ నైదుభాగములుజేయగానవిక్రమంబున
ప్రాతస్సంగమమధ్యాహ్నపరాహ్నసాయంకాలములనరిబడును-ఈ-విధము
లగుకాలములయందునువ్యాపించుయున్నతిధిలబ్ధికాదిపితృక్రియలకుయోగ్యంబు
నతాత్పర్యము॥

అ॥మూ॥కార్యాస్యాద్వ్యపరాహ్నయోస్సమధికాసామ్యాతుపూ
ర్వాద్వయోఃపూర్వాసాయనినద్వయోరధః రాప్రాగస్తకాలాద్రవేసానోచే
త్త్రిముహూర్తగాపితృతిధిస్సాయంతసిచేద్వయోస్సాన్యదేవాత్రాపరాబ్దికేవి
ధిరయంతర్వేధవామానోకే॥వ్యా॥అ॥అధమాసికాదీనాంవిశేషకాలమాహ॥కా
ర్యేతి॥ద్వ్యపరాహ్నయోఃద్వయోపరాహ్నయోర్గ్రహ్యయాసమధికాయాత్రాప
రాహ్నేఅధికకాలవ్యాపినిసాతిధిఃకారాశ్చాద్ధికార్యాద్వయోపరాహ్నయోసా
మ్యాతుల్యవ్యాపినితుపూర్వాపూర్వాతిధిఃఅత్రాయంవిశేషః తిధిక్షయేతుపూ
ర్వాప్యధౌసామ్యేపిపరేతితథాహోక్తంనువంతునా॥శ్లో॥క్షీయమాణేతుపూ
ర్వైవవర్ధమానతువైపరాసమత్వేపితథేహసావపరాహ్నద్వయేయదీతిసావ
త్పతిధిఃయదినద్వయోఃద్వయోరపరాహ్నయోనివ్యాపినియదితదారవేరస్తకా
లాత్తుప్రాక్సూర్యాస్తమయాత్పూర్వంహతిధిఃత్రిముహూతకామహూర్త
వ్యాపినిచేత్తదాపిపూర్వైవనోచేత్తురవేరస్తమయాత్పూర్వక్త్రిముహూర్తకా
నయమాహ॥రాకార్యాతదేంపరాహ్నవ్యాపిత్యాభావేపికుతపకాలవ్యాపి
త్యాత్తుపితృతిధియోస్తథ్యోసాయంతసిసాయంతసవ్యాపినిస్యాద్వదిఅతాని
పక్షేపదాబ్దికేప్రతిసాంవత్సరీకదర్శే అయావాస్యాయాంమాసికేచసర్వవ
ర్ధనాంతయంబిధిః॥గ్రాహ్యః॥అ॥రెండుదినములయందొక్క-తిధివ్యాపించియుం
డుటవలనగలిగదుతిధిసనేహమునునివర్తనజేయుచున్నాడు॥తా॥ఒక-తిధికిన్న
మునుమునుగానిపించియున్ననపుడేదియోహాతాకమంబ

ధీకముగనుండునొకతిధియందును. రెండునపరాహ్మములయందును పశుముగా
 నుండెనేనిపూర్వతిధియందును. ఒకయపరాహ్మముండెననువ్యాపించక పూర్వది
 సంబుననూర్యాస్తమయమునకు ముందు. ౬-గడియలువ్యాపించియుండెనేనిపూ
 ర్వతిధియందును. అట్లు లేకయున్నప్పుడును. రెండుసాయకాలములయందుకవి
 ధివ్యాపించియున్నప్పుడును పరతిధియందును. ప్రతిసాంవత్సరికవషణశ్రాద్ధమా
 సికములజేయవలయు. రెండపరాహ్మములయందుసమముగానున్నయెడలతదితు
 యగాలమందుపూర్వతిదియు. వృద్ధిసామ్యకాలములయందుపరతిదియునుగ్రా
 హ్యంబులు.

౨౯౨ మూ॥ కుర్యాద్ధాద్రపదేప్రమితపిశ్యక సతత-ష్టపతాదితః శత
 శ్రాద్ధమదాశ్వేనప్రతిపదాయుక్తంచపతాదితః॥ తేదాయేనూతకాదీసహి
 తస్తత్పంచమివాష్టమీయద్వాస్యాద్దశమితదాదిషు సతాతత్పతాశేషేషువా॥
 వ్యా॥ అ॥ అధపంచభిశ్లోకైర్నహాలయన్తయమాహ॥ కుర్యాది॥ ప్రమితపిశ్యకో
 మృతపితృకంఠమాకభాద్రపదేమాసెక్యష్టపతాదితః కృష్ణపక్షప్రభౌ ఆశ్విన్
 తిపదాయుక్తస్సహాలయః॥ నాఁడశత్యాదితిభావంతత్ప్రసిద్ధంశతశ్రాద్ధం. అ
 త్రతచ్ఛబ్దస్యప్రసిద్ధార్థకత్వాన్నయచ్ఛబ్దాశేషాడక్తంచదండినాప్రక్రాంతప్ర
 సిద్ధాలుభూతార్థవిషయతచ్ఛబ్దాయచ్ఛబ్దం. నాపేక్షాభికుర్యాత్ శతాదౌ
 భాద్రపదకృష్ణపక్షాదౌనూతకాదీసహితసూతకాదినాయక్తాయదిఆధిశబ్దేన
 పత్నిరజోదర్శనాదికంగృహ్యతేతదాతత్పస్తమిఆష్టమీవాయద్వాశ్దశమితాత
 దాదిషుపంచష్యష్టమీదశమ్యాదిషుతత్పతాదేశేషేషుకృష్ణపక్షశేషదిపశేషువా-
 పక్షశ్రాద్ధంసదాకుర్యాత్తుసదేవ్యనేనశతశ్రాద్ధమత్యావశ్యకమితిగవ్యత్రైలి॥
 ౫శ్లోకములచేతమహాలయకాలమునుసంజయింపుచున్నాడు॥ తా॥ వృతపితృకు
 డగునరుడుభాద్రపదగిరిమొదలాశ్వయుజశుద్ధగతోజేరినగడ- దినములనునిశ్చ
 శ్రాద్ధముజేయవలయునొకవేళయాపక్షప్రధమదివసమందుజేయ. టకు అశౌచ
 ము-పత్నిరజోదర్శనముఇత్యాదులగునభ్యంతరములుసంభవించెనేనియాపక్ష
 మందుపంచమి - అష్టమిదసమివీటిలో నేదినమైనమొదలుగనాపక్షశేషదినముల
 యందుమహాలయంచావశ్యకముగజేయవలయుననితాత్పర్యము॥

౨౯౩ మూ॥ పంచమ్యాదిషుచేచ్ఛభాషందివశేష్యేవప్రకుర్యాత్పతా
 ద్వాదశ్యాం యతిచైత్యకం కలిదినేతస్త్రిర్నతానాం తునః॥ వశ్యేకావది
 నేపిచైత్యభయతే హస్తాన్వితేభాసూరేశ్యాత్సంకల్ప విదిశ్య పార్వణాది
 గ్నద్వాపితృప్రీతిదః॥ వ్యా॥ అ॥ సకృన్మహాలయకాలమాహ॥ పంచమ్యాదిష్యితి
 శేషేషుపంచాంగంకుద్ధిదింపసేషు పంచమ్యాదిషుది వశేష్యేవసకృన్మహాల
 యంకుర్యాత్ పతకారేణపవమ్యాః పూర్వదివసేష్యిత్యర్థో లభ్యతేయతి

త్యక్తమయమహాలయం కలిదీనే చతుర్థశ్యాంకుర్యాత్తు శస్త్రేర్ తానాంపున
 స్సప్రహతానాంహహాలయం కలిదీనేచతుర్థశ్యాంకుర్యాత్పునరిత్య నేనయ
 స్సౌకస్మిం శ్చిద్దీనేనపార్వణవిధానైన శ్రాద్ధంకృత్వాపునశ్చతుర్థశ్యాక్షేకోద్ది
 ష్టవిధాననకార్యమి గమ్యతేఉ క్తంచమాధవియే॥ శ్లో॥ సత్వమాగత స్యాపి
 విషశస్త్రహతస్యచ । ఏకోద్దిష్టంసుతైః కార్యచతుర్థశ్యాంమహాలయ ఇ వ
 ర్జ్యే పిమహాలయనిషిద్ధేపికామదీనేత్రయోరశది నెపైతృభయతే మఘా నకుః
 త్రియుక్త సతిభాసు రేహస్తాస్వితే హస్తనక్షత్రగతేసతి సంకల్పవిధీః సం
 కల్పశ్రాద్ధం యద్వాపార్వణవిధీఃపార్వణశ్రాద్ధంవాపీతృప్రీతిదస్యాత్ ఏతద్వ్యో
 గేన త్యేవ్రతయో దశ్యాంకార్యం నత్వ్యధా యియమేవగచచ్ఛయేత్యుచ్య
 తే॥తదు క్తం॥శ్లో॥యదెందుః పితృదేవ త్యేహంసన్తైవకరేస్థితః। యావాతిధి
 ర్భవేచ్ఛాపీజగచ్ఛాయాప్రకీర్తతా॥ అత్రేయంవ్యవస్థాద్రష్టవ్యాయజమానః
 పుత్రవాంశ్యేతు మఘాయు క్తత్రయోగస్యాంసంకల్పశ్రాద్ధం నోచేత్పార్వణ
 శ్రాద్ధమేవకు ర్యాత్ప్రియత్నతఃపిండదానంనకుర్వీత యదీచ్ఛేజీవినస్సుతానితి
 అ॥౨॥శ్లోకములచేతసకృన్మహాలయమునకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు ॥తా॥
 పంచాగళుద్ధిగలకృష్ణపక్షపంచమిమొదలగుదీనములయందేసకృన్మహాలయము
 జేయవలయుననియతికి ద్వాదశియందుజేయవలయుననియువిషశస్త్రా గ్రులచే
 మృత్తులైనవారలకితరదీనములయందు పార్వణశ్రాద్ధముచేసినను చతుర్థశినా
 దేకోద్దిష్ట విధీచేజేయవల యుననియుసూర్యుడుహస్తనక్షత్రమందుండిననుచం
 ద్రుడుమఖయన్దుండిననపుడుమహాలయనిషిద్ధమైనత్రయోదశియందునుమహాల
 యముసంకల్పవిధి చేతనైనపార్వణవిధిచేతనైనం జేసినపితృప్రీతికరంబనియుమ
 ఖానక్షత్రముతో గూడినదీనమునందునుయుగాదీయందునుభరజీనక్షత్రమందు
 నుఆవశ్యకంబుగ జేయదగినశ్రాద్ధమునుశ్రాద్ధక ర్తపుత్రవంతుడైయుండెనేనిసం
 కల్పవిధి గానేజేయవలయుననియునభిప్రాయము॥

౨౦౪ ॥మూ॥ కారుణ్యోన్వితపైతృకంశుభదీనేతత్పక్షపీవాచరేతగ్-

న్యాయాంయదీభాసురేప్యగతికఃకన్యాదీమానద్వయేయావద్వృశ్చికదర్శనా
 శ్శ్చుతిబలాదేకంచవాపైతృకంకామ్యత్వాచ్చసకృన్మహాలయదీనంశుద్ధాయు
 త్తేషేచ్ఛుచ్ఛ॥వ్యా॥కారుణ్యోన్వితేతి॥ భాసురసూరేకన్యాయాంయదీకన్యా
 రాశిగతేసతిరక్షుక్షపీవభాద్రపదకృష్ణపక్షపీవశుభదీనేకస్మింశ్చిద్దివశే - కారు
 ణ్యోన్వితపైతృకంకారుణ్య ప్రయుక్తిశ్రాద్ధంఆచరేత్సుర్యాత్తు-పక్షశ్రాద్ధకృ
 తేపికారుణ్యశ్రాద్ధమావశ్యకమిత్యాశయః అగతికోయదీదరిద్రాశ్చేత్తుభాసు
 రేకన్యాదీ మానద్వయేకన్యాయాంతులాయాం చస్తీతేసతిభాయావద్వృశ్చిక
 దర్శనావాచకపీవేకాత్పూర్వమేతేత్యర్థఃస్మృతిబలాత్తం॥శ్లో॥వృశ్చికాదరః

(౨౬)

కాలామృతే సవ్యభాషానే నప్త విందుః

౨౩౧

నాద్యాంతనిరాశాః శీతరోగ తాక్షతి ఏకంచవాప్త్యకం శ్రాద్ధం కుర్యాత్ - అస
 చర్ధస్యాపి ఏకం కారుణ్య శ్రాద్ధం కార్యమిత్యావశ్యకవిధిః సకృన్మహాలయదినం శు
 భ్యాయుతం వక్ష్యమాణప్రకారేణ వంచాంగ శుద్ధియుక్తం శేచ్చభంభవేత్ - అ
 త్ర హేతుమాహ సకృన్మహాలయస్య కామ్యత్వాదితి పక్ష శ్రాద్ధస్యంత్యత్వాన్నా
 యంనియమః॥ తా॥ పితృపక్ష మననన్మదినములయందు నిత్య శ్రాద్ధము చేసినను ఒక
 దినమున సకృన్మహాలయము బహుదైవశ్యముగ చేయవలయుననియు ఆ కారుణ్య
 శ్రాద్ధము కామ్యము గుట చేత నాదినంబు పంచాంగ శుద్ధిగలదైయుండవలయునని
 యు ఆపక్షమున చేయుటకు ధారిద్ర్యము చేత నైనను అనుపపత్తి చేతనైనను సంద
 ర్భించకపోయెనేని తులామాసమాతుదవరకు శుద్ధిగలదినముల జేయవచ్చునని
 తత్పర్యము॥

*

(౨౬౫) మూ॥ కర్తవ్యస్థేకమహాలయే జననభంసం దాశ్చ కామః కలింశు
 క్రూరాకర్మదినాని సూతకదినం పక్షీ శబో దూషితం॥ తా॥ సప్తదశస్య రేవశు
 భదావధౌ కర్మశ్రాద్ధప్రయాహ్యస్యాని॥ చతుష్టయాద్యశశభృద్భాగ్యర్యయా
 మ్యాభిధా॥ వ్యా॥ అ॥ సకృన్మహాలయే చర్ధ్యాచాహ॥ పర్జానితీ ఏకమహాలయే సకృ
 న్మహాలయే జననభంజన్మవక్షత్రం నంచానందతీథయః॥ ప్రాగుక్తాః కామశ్రయోద
 శికలిశ్చ త్కశీచశుక్రూరాకర్మతాకర్మదినాని శుక్రభాగురువాసరాః సూతక
 దినం - పక్షీరజోదూషితం స్వభార్యారజోదూషితదినంచ - ఏతాని పర్జానితీ
 ఏతేషు సకృన్మహాలయం న కర్మాది శ్రాద్ధః సక్రన్మహాలయే కౌగ్యనక్షత్రా
 శ్వాహ - విష్ణుత్రయం శ్రవణధనిష్ఠా శతభిషజః అర్కత్రయం హస్త చిత్రా
 స్వాశ్యః ఆహిరా శ్రేహా ఆర్ద్రా ప్రసిద్ధామిత్ర చతుష్టయం అనూరాధా
 శ్యేషా మూలా ఛార్వాషాడాః ఆద్యః ఆశ్వినియ శశభృత్ మృగశిర్షం - భా
 గ్యం - ఉత్తర ఫల్గునీ - ఆర్కపుష్యాయ వ్యం భరణీ ఇశ్యభిదాః ఏతత్సం
 జ్ఞికాః సప్తదశాతారాః సక్రన్మహాలయేశు భదాస్య్యః యేవ కారేణా
 న్యానిదశ నక్షత్రాణి త్యాజ్యానీతి స్ఫుట మగవగంతవ్యం ఏవ హ్యుక్తోక్త ప్రధ
 మోపక్రమణవిషయం॥ అ॥ సూతక మగ సకృన్మహాలయమునారంభింప నయో
 గ్యతిధివారనక్షత్రముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ నందలి ధులత్రయోదశి - చతు
 ర్దశి - ఈతిధులు శుక్రభాగురువారము ను - సూతకదినంబులను - భాగ్యేభ
 హిష్టయైయున్న దినంబులను - జన్మనక్షత్రము - శృంగే - పున మృపూభ - ఉషా -
 పూభా - ఉభా - రేచా - గ - నక్షత్రములను నిసిద్ధములనియు - తక్కిన నక్షత్రా
 దులు ముఖ్యంబులనియు నభిప్రాయము॥

*

(౨౬౬) మూ॥ నోకుర్వాన్మదివేక్ష మేకదినం వానల్ప మల్పంచవా
 చారిద్యగ్నిం బహుదాశిఖవ శ్రవణే దౌర్గత్యే వేవాశ్శనః॥ చతుః పుత్రధనంభ

పరేస్వర్గాదిపశ్చాద్ధవే దిత్వక్వాస్వగృహంవిస్సజ్య పితరస్సన్వంస్వం
 విశేయంపదం॥వ్యా॥అమహాలయాకరణేదోషంకరణేఫలచదర్శయత్॥ నో
 ఇతి॥పక్షంపక్షశ్రాద్ధంవా ఏకదివసం సకృన్మహాలయంఅనల్పం అధికవాసమ
 ద్దశ్చేదితిభావః । అర్చనవాదరిద్రశ్చేదితిభావః నోతుర్యాద్యది- తదాతత్కాః
 దారిద్య్రంబహుదుఃఖందౌర్భత్యందుర్గతత్వంస్యాత్- దాతుమహాలయప్రదా
 తుఃఇహఅస్మిన్కథూలోకపుత్రీధనం- పరేపరతఃస్వర్గాదిచ- భవేదిత్వక్వా
 పశ్చాత్పితరఃస్వగృహంవిస్సజ్యస్వం స్వంపదం స్వస్వస్థానం పితౄలోకంవిశే
 యుః॥అ॥పితౄపక్షమునునిత్యశ్రాద్ధసకృచ్ఛాద్ధములచేసినగలిగడి ఫలమునుజే
 యకపోవుటవలనగలిగివోషమునుదెలియ జేయుచున్నాడు॥ తా॥ పక్షశ్రా
 ద్ధమువైనను సకృన్మహాలయమువైననుజేసిన కర్తకు ఇహంబున పుత్రజన్మాది
 సంపదలును-జేయనివానికిహంబునపుత్రధననాశదుఃఖములును- పరంబుననర
 కాదులుంగలుగునట్లువానిపితౄదేవతలశపింతురనితా॥

(౨౯౭) మూ॥ మన్వాద్యాశ్చమహాలయాయుగదినా న్యాదిత్వసం
 కాంతయోదర్భాశ్చవ్యతిపాతవైధృతిదినాన్యస్వప్తకాః పైతృకై । కావాష్ట
 ణ్ణవతస్సృతాశ్చసతతందాతుస్సుప్తతార్థ దావాయంతోయవనేరిపూరిపుబ
 కాలోకారిపుస్తతక్రమాత్తు॥ వ్యా॥అ॥ అథపణ్ణవతస్వరూపమాహ॥ మన్వా
 ద్యాఇతి॥ మన్వాద్యాఃనాయంఅక్షరసంఖ్యయాచతుర్థశమహాలయం తోయం
 బోషశయగదినానియుగాదయః వనంచత్వారి ఆదిత్యసంక్రాంతయః రిపుః
 ద్వాదశదర్భాః రిపుద్వాదశవ్యతిపాతవైధృతిదినాసివ్యతిపాతదినానిదికాః త్ర
 యోదశవైధృతిదినానిచలోకాః త్రయోదశ- అన్వప్తకాః త్రిసోప్తకాః రిపుః
 ద్వాదశఏతేమిళితాష్టపణ్ణవతస్సృతాః పణ్ణవతశబ్దప్రవిదితాఃకాలాః పైతృకై
 పితృకృణీకమాదుక్తక్రమాత్తుదాతుఃసుప్తతార్థదాభవంతి॥ అ॥ పణ్ణవత
 శ్రాద్ధస్వరూపమును దెలియజేయుచున్నాడు॥ తా॥ మన్వాదులు౧౪ - లు
 హాలయములు౧౬- యుగాదులు౪-సంక్రాంతలు౧౨- ఆమావాస్యలు ౧౨-
 వ్యతిపాతదినములు౩-వైధృతిదినములు౩అన్వప్తకదినములు౧౨- ఈ౯౬- దిన
 ములయందునుశ్రాద్ధముజేయువారలకుపుత్రపౌత్రధనాభివృద్ధిగలుగుననితా॥

(౨౯౮) మూ॥కృష్ణాభాద్రపదేష్టమీయదినభోదర్భశ్చశేషాస్సతా ఆమా
 ధేదశమీష్టపేచనవమీసాకార్తికుద్వాదశే । శ్యేష్టే ఫాల్గుణచైత్రయోరపిశుభా
 పూర్ణేతిధిపూర్ణిమామాఘేమాశ్మిన్సప్తమీశుభఫరాపాషేసితైకాదశీచైత్రే
 భాద్రపదేచమాసయుగశేగేయాస్త్రుతియాతిధిర్న న్యాద్యాశ్చచతుర్జవైవచన
 యఃపుణ్యాయుగాద్యాశ్చతుః । శుక్లాశ్చనవమీసితేవశుభదార్భాధేత్యతియాతి
 ర్భాకుదర్భతిధిర్నభస్యబహుశేకామఃకృత్వాద్యాఇమాగివ్యాతి॥ కృష్ణేతిచై

అథైతద్భాగవతం ప్రపదేమాసిక్ష్మాత్వమనభాదర్పశ్రావణబహుళమావాశ్యచ ఏ
తద్భాగవతం పక్షగతేనేనావత్సమానాస్సితాశ్చుక్లపక్షగతాః ఆమాధేదశమీ శు
క్లపక్షదశమీశుషేతుఅశ్వయుజేనవమీశుక్లపక్షనవమీచకార్తికమాసేనాద్వా
దశీశ్శేషే ఫాల్గుణచైత్రయోః శుచౌ ఆమాధేహరేకార్తికచపూర్ణిమాతధిః అథ
మాఖేమాసిసప్తమీపౌష్యమాసిసైకాదశీశుక్లకాదశీచైత్రే భాద్రపద ఇతి
మాసయుగ శేవతృతీయాతధిశుక్లతృతీయాచనర్వేమితి త్వచతర్దశతథయః మ
న్వాద్యామన్వాదిసంజ్ఞికాః శుభఫలాః శుభఫలదాః జ్ఞేయాః శ్రాద్ధకర్తృరితే
షః శుభేకార్తికమాసిశుక్లానవమీరాధేవై శాఖేయాః వైవశృతయాతధిః మా
ఖేదశృతధిః నభస్యబహుళే భాద్రపదబహుళపక్షే కామత్రయోదశీ ఇమాశ్చ స్ర
స్తిఫయః క్రమేణ కృతాద్యాకృతత్రేతాద్వాపరకలియుగాదయః పుణ్యాః జ్ఞేయాః
ఇతి పూర్వేణాన్వయః॥ అ॥ రెండుశ్లోకములచేత మన్వాదియుగాదుల జెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ భాద్రపదబహుళగ-శ్రావణబ-౩౦-ఆమాధశుద్ధగ-ఆశ్వయుజశుద్ధగ-
కార్తికశుద్ధగ-చైత్రశ్శేషామాధ కార్తికఫల్గునమాసములయందు పూర్ణిమ
మాఖశు-పుష్యశుగ-చైత్రభాద్రపదశు-౩-ఈగ-దినంబులును మన్వాదులనం
బదును కార్తికశు-వైశాఖశు-౩-మాఖబ-౩౦-భాద్రపదబ-౩-ఇవినాలుగును క్ర
మంబున కృతత్రేతాద్వాపరకలియుగాదుల సంబడును గాన నీ మన్వాది యుగాదు
లయందు శ్రాద్ధము చేయుకొని శుభంబుగలుగునని తాత్పర్యము॥

(౩౦౦) మూ॥ పౌషే ఫాల్గునశౌమ్యయోరపితథా మాఖేన్యరక్షేషుచే
త్సప్తమ్యత్రతథాష్టమీచనమీతసోష్ఠికాద్వాదశ॥ షష్ఠే మాసిమహాలయాంతర
గతాస్తిసోష్ఠికాస్తర్హి నోదర్పాద్యాస్తదనుప్రసిద్ధదివకాః శాశ్వాదౌపితృప్రీతదం॥
వ్యా॥ అ॥ అష్టకాశ్రాతిధినికాయమాహ॥ పౌషఇతి పౌషే మాహ॥ పౌషఇతి॥
| పౌషే మాసి ఫాల్గునమాగశేషయోః పితథా మాఖేవతేషు చత్వీషు మాసేషు
అంత్యపక్షేషు కృష్ణపక్షేషుచేత్ సప్తమీ అష్టమీచనమీచమితి త్వాద్వాదశః సోష్ఠిక
కాభవంతి యద్యపి షష్ఠే మాసే భాద్రపదమాసే సోష్ఠికాః మహాలయాంతర
గతాభవంతి తస్మాత్ సార్థా రణాత్-నో-తన్మాసిః సోష్ఠికాన సంత్యక్తాః
శ్శేష్టమాసమాత్రే సోష్ఠికా ఇతి స్ఫుష్టంతరే విద్యతే న త్వత్ భాద్రపదే పిత
ర్హి సక్తా తన్ని వారణాశ్చం మహాలయాంతరగతా ఇన్యత్ర మిన్యను సంధేయంతే ద
నుతతః దర్పాద్యా అమావాస్యాషంకాంత్యతపాతవైధృతయోమే ప్రసిద్ధదివ
కాః తేచపితృచ్ఛికచతుష్టయోక్తాషణ్ణవతశ్శాశ్వాదౌపితృప్రీతదాః పితృసంత్యక్తప్ర
కాభవంతి॥ అ॥ అష్టశ్రాద్ధముల జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మాగశేర్ష పుష్యమాఖ
ఫాల్గునమాసకృష్ణపక్షములయందు సప్తమీ అష్టమీచనమీ-ఈతథుబ-౧-ను-తి
సోష్ఠికలనంబుదుననియు మన్వాద్యామన్వాదిశ్లోకముమొదలి నాలుగుశ్లోకముల

యందును జెప్పబడినది దినములయందును శ్రద్ధము చేసిన పితృ దేవతలు ప్రితి పొందుదురనియభిప్రాయము.

(300) మూ॥ పితృదేవతానామ సంకల్పఫలదాయక ప్రితదంస్వగోదం సాయుజ్యప్రదమేవ వాతదపియత్రాంశీద్గయాపాఞ్చ మసాయత్రాప్యధవా మహాసుఖకరీదైవాశ్చకర్తుర్మతః స్యాదతైః సహముక్తిదైవ సహతత్రాప్తి త్యానాంభవేత్॥ వ్యా॥ అ॥ గయా శ్రద్ధఫలమాహ॥ పితృదేరితియత్రాంచిదీషు న్యాశపిగయాపార్వణంగయాయాంపడదానం పితృదేః పితౄణాంబహు దానకర్మఫలదం బహుదానకర్మాణోదోషశమహదానాదీకమాణితేభ్యోయ శ్శలంకిచతృప్తిప్రదంస్వర్గదంచసాయుజ్యప్రదంమోక్ష ప్రదంచభవతికించసా యత్రాగయాముద్దిశ్యయాయత్రాసాపిమహాసుఖకరీలభవాదైవాత్ దైవవ శాత్ కర్తుః గయాప్రయాణకర్తుః పృత్యర్థంగంస్యాద్యదిసాయత్రా తత్రా తాగయాశ్రద్ధకతాసహపితౄణాంముక్తిదాభవేదేవగయాముద్దిశ్య ప్రయాతస్యగయాశ్రద్ధాత్పూర్వమేవదైవపశస్త్వైర్మర్త్యదితదాగయాశ్రద్ధ ఫలంభవేదీర్ధృత్తా॥ అ॥ గయా శ్రద్ధఫలమును జెప్పియున్నది ॥ తా॥ గయయందు స్వ ల్పముగ నైనపిండపదానము చేసినవానిపితృదేవతలకు పోషశమహదానాది కర్మలవలన గలిగెడిఫలమును సంతృప్తియు స్వగంబును మోక్షంబును గలుగు నని యుగయానామత్రము సారమగు వానందములు గలుగ నేయుననియు దైవవశము వలన గయకు బోవుచుండ గమాగంబున దేవాత్యగము సంభవించిననుగ యయందు పిండదానము చేసినఫలము గలుగుననితా॥

(301) మూ॥ నిత్యశ్రద్ధాన్వితస్త్వకాలబలవా నేకంవినాసూతకం శుర్యాస్సౌతకస్థిర్గమిషివగేకార్కతదైవాభిక్తతా రోచంద్రబలంవినాపియ దివాపత్యరశోమమతాంబావ్యాపిష్టవిధిస్సపితృభిః కార్త్యసనిత్యయాద వ్యా॥ అ॥ నిత్యశ్రద్ధసంబంధకమోర్ధ్వయమాహ॥ నిత్యశ్రద్ధతోపకంసూతకం జాతకంపృతకమివినానిత్యశ్రద్ధవిధిప్రతిదివసక రవ్యశ్రద్ధవిధిః స్వకాలబల వాప్రత్యహంబలవత్తరేతరౌచదీనమా ప్రంవిదాయప్రత్యహంపితౄశ్రద్ధంకు ర్యాదిత్యగంసూత కేప్రాప్తేగతిమాహాసూతనిర్గమేసూతకేసమాప్తేసతే అథ దివసేలనంతరదివసపకు గ్యాత్తుతన సారవశ్యసిక్కినియరుమాహ॥ కార్కమితాభి క్తికంపతీసారవశ్యసిక్కిమపితౄదైవసూతకేసాప్రెనిర్గమనదివసేతారోచంద్ర బలంవినాపికార్కసిక్కించసూతకనిర్గమనదివసేపత్నీయజమానభార్యారజోదూషి తాపినాద్వాతనంతరతిథిఃపంచాంగశుద్ధిరహితాయద్యపినిత్యాసావితృభిఃకా ర్యవస్యకాలేసూత కేప్రాప్తేసత్త్వనంతరతిథిఃపంచతారాబలాదిగుణై రయంకౌషికాశ్చేత్యథనిత్యతావత్సత్యకర్తామకరదేరయంకౌషికాశ్చేత్యథ

నిత్యత్వాత్ నిత్యకర్మణామకరణేరయక్తాపి కా ర్యేత్యర్థః నిత్యత్వాత్ నిత్యకర్మ
 నామకరణే ప్రత్యేకానామ శ్రవణాచ్యేతి భావః॥ అ॥ నిత్యశాద్ధప్రతిపాంశత్వరికము
 తినిర్ణయమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ఆశాచదినములబరిత్యజించితక్కిన సకలదినం
 బులయందును నిత్యశాద్ధము చేయవలయుననియు ఆశాచము సంభవించి నపు
 డాయాశాచము సమాప్తమైనమరునాడవశ్యకముగ జేయవలయుననియు ప్ర
 త్యాభిక్తము సూతకము సంభవించినయెడల తత్సమాప్త్యనంతరదినంబుననే చేయ
 వలయు- గాక తక్కినయే హేతువు సంభవించిననభ్యంతరము చేయక యామృత
 తిథియందు శాద్ధము చేయవలయునని తాత్పర్యము॥

(303) మూ॥ ఆద్యంషోడశసంయుతం మృతతిథి రేకాదశా హేతధాదా
 హాదేరధయజ్ఞనాంత్యన గత స్త్రీ గ్రణాంతుభ ర్తృతయాత్తు సుర్యాదృగ్గణా
 న్వితంప్రపః పరిత్యగానుయు క్తంక్రమాన్మగ్నశాద్ధమధాదిమేహ్నివిషమేశుజె
 ద్వితీయేధనా॥ వ్యా॥ అ॥ ఏకాదశాహవిధిమాహ॥ ఆద్యమితి॥ మృతుధేమృతదినా
 నంతరం ఏకాదశాహేవీకాదశదినేషోడశలయతం రుద్రగణాన్వితవృష పరి
 త్యాగానుయు క్తంప్రపాత్యర్థనసహితం ఆద్యశాద్ధంకుర్యాత్ అనాహితాగ్ని
 నామితి శేషః అహితాగ్నిర్విశేషమాహ॥ దాహాదేరితి॥ యజ్ఞనాం అహితాగ్ని
 నాంతు దాహాదేః దహనదినమారభ్య ఏకాదశాహే ఆద్యంకుర్యాత్తు దాహాదే
 రిత్వనేన అంతర్దశాహేవాబహిర్దశాహేవావిధిపూర్వక దాహాదిజాదారిభ్య ఏ
 కాదశాహే ఆద్యంకుర్యాత్తు దాహాదేరిత్వనేన అంతర్దశాహేవా బహిర్దశా
 హేవావిధిపూర్వక దాహాదినా ధారభ్య ఏకాదశాహాంత్యవృక్షవంశతు లోకికా
 గ్నిదహనదినా ధారభ్యేతి అనుగత స్త్రీ గ్రణామ్ముభ ర్తృతయాత్ భర్తృ వరణా
 ధారభ్య ఏకాదశాహే భర్తృమృతదినా తిరి క్తదివ సేష్యత్యదితధాపి భర్తృసు
 రణాధారభ్యేత్యర్థః-నగ్నశాద్ధంతు ఆదిమేహ్నిదహనదివసవీవ ఆధనా విష
 మేత్యతీయపంచమసప్తమనవమా నామస్యతమేషేవకుర్యాత్తు అథవా శుద్ధే పం
 చాంగ శుద్ధే తీయేదివ సేవాలగ్నప్రచ్ఛాదనశాద్ధంకుర్యాత్తు॥ అ॥ ఏకాదశాహా
 విధినీ జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ యజ్ఞము చేయక మృతు స్తనవారిలకు మరణదినము మొ
 దలుగను ఆహితాగ్నులకు విధియు క్తదహనదినము మొదలుగను సహగమనము
 చేసిన స్త్రీలకు భర్తృమరణదినము మొదలుగను గణవదినంబున షోడశము రుద్ర
 గణమువృషాత్సర్జనము వీధితోడ ఆద్యశాద్ధము చేయవలయుననియు నగ్నశాద్ధ
 ము పృథమదినమున జేయవలయుననియు ఆదినము దివ్యేనేనో-దిగ్గములలో నొ
 కదేసిదినంబున వైనను పంచాంగ శుద్ధియు క్తంబగు ద్వితీయదినంబున వైనను జేయ
 వలయుననియునభిప్రాయము॥

(304) మూ॥ షట్కు-ర్మర్వివ మేషుషట్స్వపినవక్ర్యాద్దానినైకకశనర్వ

క్షేపకదీప్యత క్షవిషయేవంచైవకేసాంతుచిత్ / స్థానంసంచయనంభవేన్మృత
 దివాధాద్యేద్వితీయేదినేకుర్యాదవిషమేశుభేస్థియదివాకేసాంచతుర్థేమతం
 న్యా|| అనవశ్రాద్ధసంఖ్యావస్థిసంచయనకాలందర్శయతి|| పడితి|| విషమేషుపట్టు
 దివసేషువీక్షకశఃనదశ్రాద్ధానిపట్టుక్యోపైతవవిషమేదినేపైక్షకం నవశ్రాద్ధం
 కుర్యాదిత్యర్థః|| అశక్తవిషయేశుపడవినవశ్రాద్ధానిఏకదినేకుర్యాత్|| కేసాంచిత్తు
 అశ్వలాయనానాంతుపంచైవఉక్తంచశివశ్వామినా|| శ్లో|| నవశ్రాద్ధానిపంచ
 హుకాశ్వలాయనశాఖనాంఅపస్తంబాస్తుపట్టుర్యుర్వధాతదితరేషుహితీషు
 త్రియాశాంసప్తవైశ్యానాంనవ|| శ్లో|| నవసప్తశాంరాజానవశ్రాద్ధాన్యనుక్ర
 మాత్తు|| ఆద్యంతయోర్వర్ణయోస్తుపడిత్యాహుర్మహర్షు ఇతిభవిష్యోక్తే|| అద్యే
 దినేదహనదినేఅశవాదహనదినాద్వివీతీయేహివాఅస్థానంసంచయనంభవేత్తు-
 యదివామధ్యాశుభేపంచాంగశుద్ధేవిషమేకస్థింబీద్విషమేహివాకుర్యాత్తుచ
 తుర్థేమృతదినాచతుర్థేస్థిసంచయనంకేసాంచిత్తు|| అస్థిం పక్షేదినశ్శర్ధ
 విచార్యాశథాచాపరకృష్టియే|| శ్లో|| చతుర్థేవివసేచైవస్థిచంచయనంయదితి
 ధీవారాదిదోషాశామనపేక్షే|| తమఇతివచనాత్తు|| అ|| నవశ్రాద్ధసంఖ్యాను-
 స్థిసంచయనకాలమునుజెప్పుచున్నాము|| తా|| మృతదినముమొదలుగొవదినమువ
 రకుభేదినములయందొకొకశ్రాద్ధమువరుసననారు-శ్రాద్ధములాపస్తంబ
 సూత్రవంతులుచు-వదివసమువరకునైమశ్రాద్ధములాశ్వలాయనసూత్రవంతు
 లుశుశేయవలయుననియు అశక్తవిషయమునన్నింటినొక్కదినంబునశేయవ
 చ్చుననియు-అస్థిసంచయనముదహనదినముననైనను ౨వదినమునైనను శేయవ
 లయుననియుఅట్లుగాకున్నపంచాంగశుద్ధిగలజేరినముననైననుకొందరిమతా
 నుసారముగపంచాంగశుద్ధివిషయముకరదినంబుననైనను శేయవచ్చుననితా||

(30x) యా|| కతై=ప్రథమేహివాసహవాసంవాపయే శ్చప్తమాద
 ర్వాగ్నేద్దశమేప్రమేత్రపితృకోజ్ఞాతిఃకనిష్ఠాయది|| పూర్వాహ్నేపకలామధానమ
 ధవామధ్యాహ్నాకాలేధవేదన్నశ్రాద్ధమధాదిమేహివాకుసవశ్రాద్ధవివాహాన్యద
 ధ|| అ|| నవసవిధిమాహ|| కర్తేతి|| కతై=ప్రథమేహివాదహనదినేసంవాపయేత్
 తొరంకారమేత్-ప్రథమేహివాన్యఇత్యేవకారార్థః, సప్తమాదర్వాక్సప్తమ
 వృషసాంత్పూర్వంప్రమేత్రపితృకోజ్ఞాతిఃసపిండకఃకనిష్ఠాయదిమృతస్యకనిష్ఠాయది
 సోపితేపకతాకసహదశమదినేసంవాపయేత్-కనిష్ఠాన్యనేనజ్యేష్ఠస్యరలభ్య
 తేయదిజ్యేష్ఠోస్త్రిదఃతస్యవపనమావశ్యకమే-కతై=వప్రథమేహివాసామాన్యో
 క్త|| అథామదానాన్నశ్రాద్ధయోఃకాలనిర్ణయమాహ|| సకలామదానంసకలనప
 త్రాదానినగృప్రచ్ఛాదనంచపూర్వాహ్నేశుర్యాత్-అశవామధ్యాహ్నాకాలేవా
 భవేత్-అదిమేహివాఅన్నశ్రాద్ధస్యాదిమేహివాపకాదశదినఇతియాత్-అప్రాధికః||

పరాహేతిన్నశాద్ధంభవేత్ || నవశాద్ధంవిరాపకాదవేహీనవశ్రాద్ధేస్థాన్వే
భయేగ్భేపితమద్రవ్యేణైవనవశాద్ధంసస్వస్మేనతదవిపూర్వాన్వేపితః || అ || వ
పనవిధానంబుచు-ఆమశ్రవాన్వశాద్ధ కాలంబునుంజెప్పుచున్నాడు || తా || దహ
వదేనమునకర్తగాకయితరులకుపనయంగూడదనియుసప్తమపురుషునకులోబడి
నజ్ఞాతులలోవయస్సువృక్షునికంటెచిన్నవాండైనమృతపితృకులుకతకతోగూ
డగగచదినమునక్షౌరముచేసుకొనవలయుననియు - ఒకవేళనామృతునికిజ్యేష్ఠు
డగ్నిప్రదానముచేసె నియండునుదహనదినమదినములయందుజేసుకొ
నవలయుననియు, ఆ ముతోజేయవలసిన నవశ్రాద్ధలగ్నశ్రాద్ధములుపూర్వాన్వ
ష్టామందుజేయవలయుననియునట్లుగాకున్నమధ్యాహ్నమువరకుజేయవచ్చున
నితద్యశ్రాద్ధముమొదలగునన్నశ్రాద్ధమపరాహ్నామందుజేయవలయుననియును
నుట ||

(30౬) యా || త్తామేఘ్యధికాంజలీతలయుతాకాక్రితదద్యరాన్వే
దిసేచైకైకోత్తరవృద్ధిగావశదంత్తప్రైశిలాయంపితం | మృతస్సాన
యంభవేస్త్రిదివంవస్తోదకానాంత్రయం పిండస్త్వైకభహాకృతయదిపితగ
మృగశాహేఖలమ్ | వ్యా || అ || తిలోదకవాసోదకయోగ్నిర్ణయమాహ || కర్తారశి
తీదర్తారసద్వేళత్రాంపితస్తప్రైశిరాయంతలయుతాక్రినుదకాంజలీ
ఆద్యేదిసేదమ్యతతఃపితవశదనాతీదశదినమభివ్యవహాత్తరవృద్ధియధాతధా
ద్వితియేదినేచతురత్యతియేపంచభిత్తంపంచసప్తతితిలోగకానివిచిత్రాదద్యఃక్షత్ర
యాణాంతుష్ణోచతష్టప్తిపంచషష్ఠిర్వవతిపంచసప్తతితిత్రపీట్చుద్రవిప్రా
ణాంవర్ణానాస్తుతిలోదకంతుత్రియాణాంపత్యహంపంచ న్వాదవేహీనవ-వై
శ్యానాంప్రత్యహంచత్వారిచదశాహేనరఃకూద్రాణాంప్రత్యహం ప్రణిపంచ
దశాహపక్షేషట్-తిలోదకానిస్వవర్ణానాంప్రతిదినం మృతస్సాన్విత్రయంవృ
త్తికాస్సాన్విత్రయం-వస్తోదకానాంత్రయంచ- ఆశౌచసమాప్తేర్భవేకీండ
స్త్వైకవపత్యహమేకైకవసర్వవర్ణనాం భహదశామధ్యేతికృతంతిలోదక
ఒకంనకృతంయదిభిలంతిలోదకాదికంగశాహేవాకుర్యాత్ || అ || తిలోదకవా
సోదకాదులనితాంయమునుబెప్పుచున్నది || తా || బ్రాహ్మణులకువత్రులందరును
సిన్ధుప్రీతికొఱకుశిలయందుతిలోదకమునుప్రథమదినంబునముంతూరునుఅదిఘృ
వలాకొక్కొక్కదిదంబుసనాకొక్కొక్కమారధికముగవిడువగగండినములవరకు
వియస్తియు౭౫ అగుననియుక్షత్రయులకుపరణదినముమొదట్నుప్రతిదినంబున
౫-మార్లును౭౫దిన బున్మామార్లు౩ విడువగనవియస్తియు౭౩-అగుననియు
కులకప్రతిదినంబును౪ మార్లును౧౫-పదినంబును౭ సన౩౦దినములైనను౭తి
రుసను౨౫-దినములైననువిడువగలవి౭-అగుననియునకలవణజాలనుఆశౌచ

నికృత్తవరకుప్రతిదినంబును-తయ త్రికాస్మానములు ౩- వాసోదకములుగపిండ
దానముచేయవలయునని యాయాదినంబుల జేయకున్ననాశాచాంత్యదినంబున
జేయవలయునని తాత్పర్యము॥

(౩౦౭) మూ॥ దర్శశ్చావదశాహమధ్యదివసేయర్వామతేత్సంక్రమోఽప్య
స్యేసాంశసమాప్యపింకుముదకంజేయ-పితృభ్యాంవిహా॥ ఏత్రోక్షేచసమాప-
మద్భిది నతస్సాన్యచేత్పరంతద్వయంపూర్వంచేన్నసమాపయేత్త్రిదినతస్సాన్య
త్సాలమాత్రంసందా॥ త్యా॥ అ॥ తిలోదకాదీహంసిద్ధకాలమాహ॥ దర్శణా
శావదశాహమధ్యదివసేయతా శౌచమధ్యదివసే దర్శస్యకమోవా అపసద్యసి
ప్రాప్తశ్చేత్॥ తదాపితృభ్యాంవిహ-అస్యేసాంతపిండ- ఉదకంతిలోదకం వా-
సోదకంచసమాప్యఉత్తరదినకృత్యంసర్వంసంగృహ్య-దేయందాతవ్యం॥ వా-
పిత్రోస్తుఃసధాపూర్వమేవపిండముదకందాతవ్యమిత్యర్థః॥ ద్రివసతంపరం త్రిది-
నానంతరం ద్వయమదర్శసంకాంతిద్వయంసాద్యది-తదాత్రోరపిండాది-
మాపయేత్తుసంగృహ్యపదద్యాత్తుఇదమనారసఫలతవిషయంబౌరగను
హందదాత్తుతదుత్తయల్లాజీయే॥ శ్లో॥ దశాహమధ్యదర్శశ్చేత్పిండదాన- తిలో-
దకం॥ బౌరసఃప్రత్యహందదాస్యచదర్శేసమాపయేదితి॥ ఇర్హు త్తరదినేషుకింకర్త-
వ్యమిత్యతాహ॥ స్నానసూత్రమేవసదాస్యాత్తుశివాస్నానమేవకుర్యాతు- త్రిది-
నతఃపూర్వంశద్వయంచేన్నసమాపయేత్తు-కింతుయధాక్రమమేవదేయమిశ్య-
ర్థః॥ అ॥ తిలోదకాదులసిద్ధకాలమునుజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తల్లిదండ్రులుగాక
తక్కినవారలకుగర్భజేయనపుడు దశదినాశౌచమధ్యముననమావాస్యయైనను
సంక్రాంతియైనను సంభవించేనేనియాపిమ్మట జేయదగిననకలతిలోదక వాసోదక
పిండదానములనుశతపూర్వదినంబున జేర్చి సేయవలయుననియు ౩- దినమువైనపి-
మ్మటవాదర్శసంక్రాతులుసంభవించేనేనిదత్తపుద్రాదులుచేయునపుడు తల్లిదం-
ద్రులకుఁబూర్వోక్తక్రమంబునజేయవలయుననియుబౌరసపుత్రులుయధాక్రమం-
బునజేయవచ్చుననియుఆసంగ్రహించిచేసినపురుషుడుతక్కినదినములనుండి శి-
లాస్నానయాత్రముచేయవలయుననుట॥

(౩౦౮) మూ॥ త్యక్తాభాంధవసూతకేతుసకలంచాద్యాదిశ్చాప్తరే
తాగర్భంశల్లఘసూతకేతువిహితం॥ వాద్యాదియచ్చోగితం । సాపిన్ద్రమ
మపకృష్యమఖిలం । శార్థంపరిత్యజ్య తత్సాపింద్యాద్విహితోదకుంభమధవా
ప్యావంచపశ్చాచ్ఛరేత్తు॥ వ్యాఅ॥ ఏకాదశాహత్యాగ్నితకప్రాస్తాగతిమా-
హ॥ శ్లో॥ బాంధవసూతకేసమానజ్ఞాతమృతసూతకేప్రాప్తేనతిదశాహే
ఏకాదశాహేతిచేషసం॥ వ్యాదితద్యమాసికాదాహాదశక్త్యాదానిత్యక్త్యై-
పరిత్యజ్యపశ్చాద్బాంధవసూతకనివృత్త్యనంతరంచగేఘద్యాతోవీరచ్చింత్యం

శ్లో॥ అద్భుతాద్భుతములైన పలురూపకాద శహానికర్తునాత్మాలికెఱుగ్గిరకుదః పున
 రేవనశ్శిమాభవోక్తః లఘుసూతకేదాంధవల్రాతాశాచాదికైవాప్తేరువి
 హితమూవశ్యకంబద్యాదియల్ ఉదితేమ కంత శ గగ్యం గురుదాలభూశ్శుద్ధ
 త్వాదితీతావః సాపిండ్యర్థం వ్యాద శేహానిసపిండీకరణం కర్తుమిచ్చేచ్చేత్ విహి
 తోదకుంభంద్వదశేహాని విహితో దకుంభంపరిత్యజ్య అపస్యసంగ్రహ్యాంబ
 ఖలమూనాద్యభూతత్ శ్రాద్ధం ఆర్యామాసి కేన సహకుర్యత్ అథవా ఉనమపూ
 నమూసి కాదీన్యపి సాపిండ్యాత్పశ్యత్ సపిండీకరణానంతరంత తత్తాలేషు పున
 రవికుర్యాదిత్యర్థః ఉదకుంభం పిపశ్చాచ్చ రేత్ అ॥ ఏ : ౨౪ హమనకు ముందు
 జ్ఞాత్యాశాచముసంభవించిన జేయదగినవిధిని జెప్పుచున్నాడు ॥ తా॥ గంవ- దినము
 ననైన- గగవ- దినమున నైనను జ్ఞాతీసంబంధమైనదశ రాత్రాశాచముసంభవించె
 నేనిగి- దినంబున అద్యమాసికమనగా నేకాహ శ్రాద్ధము జేసి అశాచము నివృత్తి
 యైనపిమ్మటతక్కిన కృత్యముల జేయవలయుననియు- త్రిరాత్రాశాచముసంభవించె
 నేనిఅయ్యేకాహ శ్రాద్ధముతోడనభుడు చేయదగినయన్ని శ్రాద్ధము జేయవచ్చు
 ననియుగి- దినంబున సపిండీకరణము చేయనిచ్చగలవురుషుడాదినంబున చేయద
 గినసోదకుంభ శ్రాద్ధమును వదలితక్కిన గ- ఏకోద్దిష్ట శ్రాద్ధముంజేర్చి ౧- దినం
 బున జేసి సపిండీకరణంబయిన పిమ్మట మరల నాయాకాలములయందూ నాదిమాస
 శ్రాద్ధములకు తక్కిన సోదకుంభ శ్రాద్ధములను జేయవలయునని తాత్పర్యము॥

(౩౦౯) మూ॥ త్రిష్యాత్యష్విదుచప్రపక్షవిషయే మా సే త్రిమా సేధవాషా
 ణ్మా సేనవమాఖ్యమాసవిషయే హ్యేకాదసేవత్సరే కాగ్యంతత్రసపిండనం దశ
 సుతత్తాలేషు శుద్ధేది నేస్యాత్రై పక్షిక కర్మపంచసుదిదేష్వేవప్రపక్షాదిషు॥ వ్యా॥
 అ॥ సాపిండ్యత్రై పక్షిక యోః కాలనిర్ణయమాహ॥ ప్రప్వితీ॥ అద్యాదిషు ఏకాదశ
 ద్వాదశత్రయోద శేషుప్రపక్షవిషయే తృతీయే పక్షే మా సే ప్రథమ
 మా సే త్రిమా సే తృతీయమా సే అథవా షణ్మా సే షష్ఠే మా సే వానవమాఖ్యమా
 సవిషయేనవమమా సే- ఏకాద శేమాసి- అథవా వత్సరే సంవత్సరాంతే వా వీలేషు
 దశసుకాలేషు శుద్ధేది నేయస్మిన్ స్తింభిచ్చభది నేసపిండనం సపిండీకరణం కాగ్యం
 కర్తవ్యం- త్రై పక్షిక కాలమాహ॥ స్యాదితి॥ త్రిపక్షాదిషు పక్షః తృతీయపక్షః అది
 థేషాం తేషు పంచసుది నేషు తృతీయపక్షం త్యేషు పంచసుది నేష్విత్వర్థః చత్వా
 రింశద్ధి వాదూర్ధ్వమితి వచనాత్ త్రై పక్షిక కర్మస్యాత్ కుర్యాదిత్యర్థః తృతీయప
 క్షవిహితం కర్మత్రై పక్షిక మిత్యన్వయసంజ్ఞేవ॥ అ॥ సపిండీకరణత్రై పక్షిక శ్రాద్ధ
 మునకు కాలమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ మృతాహన్సు ముదలుగి- ౧౧-౧౩- ఈ
 దినములలో నైనను ౩-వ పక్షంబున నైనను ౧-౩-౯-౧౧-౧౨- ఈమాసలలో నైన
 నొక మంచాంగ శ్రాద్ధము కదినంబున సపిండీకరణము చేయవలయుననియు ౩వ ప

ఉండున నాచీయందుగం దినములకుపిమ్మట౪-దినములలోపాక దినంబున త్రైపది కశ్రాద్ధము చేయవలయున. తాత్పర్యము.

(౩౧౦) మూ॥ నిత్యంద్వాదశపాస రేమృతదినాదూనంతు సర్వస్యతనోచే న్నాసత్యతయభాదవిషమేశుద్ధేహీ కార్యంపునః॥ ఉనముప్యమపంచ కేశుభదినే పక్షేతథాద్వాదశేప్యానంచాంతిమపంచ కేన్యదపితత్వే చతుర్వింశకే॥ వ్యా॥ అథోసత్రయకాలనిర్ణయమాహ॥ నిత్యమితమృతదినాత్తుద్వాదశపాస రేద్వాదశ దినేసర్వశ్యసర్వశాఖినామిత్యర్థః॥ ఉనమూనమాసికంతునిత్యంతవశ్యకమిత్యర్థః తదూంనోచేద్వాదశేపానినసంభవేద్యదిమాసత్యతీయభాగవిషమే మాసస్య ప్రథమమాసస్యయస్తృతయోభాగంతత్రకస్త్రింశద్విషమే ఆద్యమాసేవింశతిది నానంతరవిషమదినఇత్యర్థః॥ శుద్ధేహీపునఃదైవత్వేనసపిండికరణానంతరం కార్యం-ఏకాదశేహీప్రేతత్వేనకర్తవ్యమిత్యక్తత్వాత్పునరితుక్తంద్వాదశేహీ యశుభదినాదికంసవిచార్యం-ద్వాదశేపక్షేమృతదినాత్తుద్వాదశేపక్షేమృతది నాత్తుద్వాదశేపక్షేమృతదినాత్తుద్వాదశేపక్షేమధ్యమపంచ కేద్వితీయపంచ కేక స్త్రింశద్విషమదినేఉనమూనమాసోస్మాసికంకుర్యాత్తు-తథాచతుర్వింశకేపక్షే అం తమపంచ కేశుభదినేఅన్యదప్యానమానాబ్ధికంకుర్యాత్॥ అ॥ ఉనత్రయకాలము నుజెప్పచున్నాము॥ త॥ మృతదినమునకు-౧ ౨వ-దినంబునఉనమాసిక మవశ్యము గజేయవలయుననియు-ఆదినంబున జేయుటకునుపపతి స్తంభవింశేనేని౨౦- దిన ములకుపైచగ౦ దినములలోశుద్ధిగలయును- ఉనవింబున జేయవచ్చుననియు ౬- వమాసమున౨౦-దినములకుపైచగ౦-దినమునకు-౨౦గా శుద్ధిగల యొకదినంబున ఉనమాసోస్మాసికంబును౧౨ వమాసంబును౨౪దినములకుపైచగ౦కశుద్ధి యుక్త దినంబునఉనరాబ్ధికమాసికంబునుజేయవలయుననితాత్పర్యము॥

(౩౧౧) మూ॥ సుదాదర్శచ ఋర్దశభృగుశనిష్వగ్నిత్రిపూర్వాసు రేషా నాన్యేవనహిత్రపుష్యరది నేష్వన్యేషుః క్షేగ్నిశః॥ కుర్యాదు తరమాసీకేనసహ తత్ప్రాజ్ఞాసికంచాకృతంనతైప్రతుకమూనకర్మచతథాపశ్యాచ్చరేదేవతత్॥ వ్యా॥ అ॥ ఉనత్రయక్షకాలమాహ॥ సం దేతి-సందాః-నందతిధయః- దర్శమా వాస్యాచతుర్దశేవక్షుద్విషమగతా-భృగుశనిశుక్రశనివాసరా ఏతేషుచ-అగ్నికృత్తి కా-త్రిపూర్వాపూర్వాహస్తిపూర్వాసాధాపూర్వాభాద్రాః అసురంమూలం ఏతేషుచతథాత్రిపుష్యరదినానివత్సమాణాని-ఏతేషుచ అన్యేషా క్తవ్యతిరిక్త షువక్ష్యేషుద్విషాత్తిహస్త్వత్తేషుచ-ఉనాన్యేవనకార్యాణి-మాసికాదీనా మయ్యునియమోనాస్తీత్యేవకార్యః-మాసికానామంతదితేగతిమాహ॥ త్రా- జ్ఞాసికమితి॥ ప్రాజ్ఞాసికంఅకృతంచేత్తేఫల్ అంతరితంమాసికంఉత్తర మాసికేన సహకుర్యాత్ ప్రేషకంఉనకర్మచతీతంయదిపశ్యాత్ నకర్తవ్యం॥ ఉనత్ర

యమోనకునిపిద కాలముల జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ నందతిధులును ఆచ వాస్యయు
ఉభయపక్షములకు శత్రువును శుక్రశనివారంబులును కృపాభిప్రాయమునా
మూర్ఖిపాత్ర) పాన్వతేత్రంబులను చెప్పబాగుడితెపువరదినంబులు నిది
పూజమానేకములకునిసిద్ధంబులనియు అనుపపత్తిచేతనిలిచి యున్నవానికయ్య
నాపై మాసికముతో జరిచి చేయవచ్చుననియు పూనతై శిష్యునికమాసికములన్నిచే
యగూడదనియు తాన్వర్యము॥

(302) మూ॥ త్రింశతరూరంకతుపూర్వమయనేనాద్యఃపరేవింశతి
ర్దైత్యారంభి) యువాడికాన్వపమతామేషేతులాయాందశః పప్తిశ్చైవపరేషు
పుణ్యఫలదాః స్నానంపదానంపితం ప్రార్థనకార్యమివాబ్జయోగకృతం యో
స్తవ్యత్వశ్చప్రీతిదమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అథసంక్రంతపుణ్యకాలనిగణయమాహ॥ త్రింశది
తి॥ కరూటకకరూటసంక్రాంతౌ పూర్వంసంక్రమణాశ్చైవత్రింశనాడికాః
అయనేమకరేతుపరేసంక్రమణానంతరంవింశతిర్నాడ్యుపుణ్యఫలదాః దివాసం
క్రమణవిషయమేతత్ రాత్రౌతువత్సరింశద్ధృటికాః పుణ్యాతదంత్రంపేమ
ద్రో॥ శ్లో॥ త్రింశతరూటకేనాడ్యుయకరేతుదశాధికాః తావదక్షిణేపూర్వమ
నీతేచోత్తరాయణే॥ అస్తాత్సాగ్నికమేగక్రేతదహఃపుణ్యమచరేత్॥ ద్రో
షేవార్థరాత్రౌవాన్నానందానంపరేహనీతిదైత్యార్కభిషేకపదపుణ్యకా
లేమన్వపమితాంషోడశనాడికాః పూర్వామేషేతులాయాంచవింశతపూర్వంపంచ
ఉత్తరేపంచనాడ్యుపరేషుయథేనకన్యాశుక్లీనేషుషడశీతివ శేషాపప్తిశ్చైవ
డికాః పూర్వాత్తరయోరితివివేకంపేతేషున్నానందానంపితృశ్చైవచకార్యంక
ర్తవ్యంఇవాబ్జయోగసూర్యచంద్రమణిగ్రహాణ్యోస్తవ్యత్రైధాకంపిత్వప్రీ
తిదంభవతి॥ అ॥ సంక్రాంతపుణ్యకాలనిర్ణయముచు జెప్పచున్నాడు॥ తా॥ కరూటకసం
క్రమణమునకు పూర్వమున- 30- గడియలును మకరసంక్రమణమునకు గడియలుచైన
శదనంతరంబున- 20- గడియలును రాత్రియందైన 30- గడియలును- వ్యవభిషేక
మా-వృశ్చిక-కుంభ-సంక్రాతులనెడివిష్ణుపదపుణ్యకాలములకు పూర్వంబున- 65-
గడియలును మేషతూలాసంక్రమణములకు పూర్వంబున- 5- గడియలును- పరంబున-
5- గడియలును- మిథున- కన్యాశుక్లీనములనెడిషడశీతిపుణ్యకాలములకు పూ
ర్వంబున- 30- గడియలును పరంబున- 30- గడియలును పుణ్యఫలప్రదంబులుగాన
నీపుణ్యకాలములయందును సూర్యచంద్రగ్రహాణకాలములయందును - స్నాన
దానపితృశ్రాద్ధాదులవశ్యకంబుగ జేయవలయుననితాన్వర్యము॥

(303) మూ॥ సంప్రసాదాదుతారకాశ్చ తిథయస్సన్తాతీతంధిభా
తపరూపదయసంయుతానశుభదాన్వర్యవ్రతానామపియద్వాగ్గోదయగా
జ్జనాస్తనహితేస్తాతీత్యుఖంధానిపరేప్రాశుర్యాదినఖండమప్యతేగతాస్తాతి

౧౨౨ కాలామృతేన వ్యాఖ్యానేన ప్రమదిందుః.

శ్చఖండాభిః॥ వ్యా॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రనిర్ణయమాహ॥ సంపూర్ణక్షత్రా రా
కా స్తిథయశ్చయాస్సంపూర్ణా-సూర్యోదయమారభ్యపరేహనిసూర్యోదయప
ర్యంతం న్యాత్నువంతితాస్తారకా స్తిథయశ్చ అఖండాభిథా. అఖండసంజ్ఞికాః అ
ర్కోదయసంఘాతా అపిసూర్యోదయకాలమాత్రమభివ్యాప్యేతరకాలానభి
వ్యాప్తాయదితాస్తుసర్వవతానామపినశుభదాఃఖండతిథినక్షత్రేమవతారంభ.
వ్రతోద్యాపనంచనకుర్యాదిత్యర్థంతథాచదైవజ్ఞతలాసేనత్యవ్రతః॥ ఉదయ
స్థాతిథిర్గాహినభవేద్దైవమధ్యగా॥ సాఖండానప్రధావాస్యాద్వితారంభే స
మాపనభితయద్వాఅర్కోదయకాః సూర్యోదయగతాస్సత్యః శివాప్తసహితాః
సూర్యాస్తమయయుక్తాః సూర్యోదయప్రభృతిసూర్యాస్తమయపర్యంతం యా
ప్రవర్తంతేతాశ్చత్యర్థతాలప్యఖండాభవంతియాదినఖండందివసపూర్వార్థం అ
తీగతాః అతిక్రాంతస్తాఅప్యఖండాభితరేప్రాహుః కేచిద్వస్తతిఅఖండతిది సఖ
ప్రేష్వేవ॥ వతారంభవ్రతోద్యాపనంచకర్తవ్యమిత్యశయః॥ వ్రతాంతేతు నా
యంనియమః స్వకాలేబలవత్త్వాత్॥ అ॥ అఖండనతిథినక్షత్రనిర్ణయమును జెప్పు
చున్నాడు॥ తా॥ సూర్యోదయము మొదలుమరునాడు సూర్యోదయమువరకువ్యా
పించి యున్నతిథినక్షత్రంబులునుకొందరిమతంబునసూర్యోదయముమొదలు మ
ధ్యాహ్నకాలమువరకున్నతిథినక్షత్రంబులునుఅఖండంబులనియునివి వ్రతారం
భవ్రతోద్యాప. ములకుయోగ్యంబులనియుసూర్యోదయమందుమాత్రమున్నతి
థినక్షత్రములుసర్వవ్రతంబులకునయోగ్యంబుననియువ్రతసమాప్తికినినియమము
పనిలేదనియుననుట॥

(308) మూ॥ శుక్లే భాద్రపదే చతుర్థదివసే భూపుత్రవారాస్వితేచిత్రా
ధిష్ఠ్యయు తేప్యఖండతిథిభేసిద్ధేశపుత్రవ్రతమ్॥ కుర్యాద్భాద్రపదేసితే కలిదినేనం
తవ్రతం శ్రీపదంభాద్రపదేచదశేప్యఖండదివసేకుర్యాదుమేశవ్రతమ్॥ వ్యా॥ అ॥ అ
ఖండతిథినక్షత్రేసేకర్తవ్యానివిశేషవ్రతాన్యాహ॥ శుక్లభితి॥ భాద్రపదమాసేశు
శ్లేశుకపక్షే భూపుత్రవారాస్వితేచిత్రాధిష్ఠ్యయు తేచిత్రానక్షత్రయుక్తేపి అ
ఖండతిథిభేఅఖండతిథినక్షత్రేసిద్ధేశుక్లపక్షేకలిదినేచతుర్థశ్యాంఅఖండదివసే॥
ప్రవక్ష్యేశ్వర్యపదమనంతవ్రతంకురాత్ భాద్రపదేపంచదశే పౌర్ణమా
స్యాంఅఖండసేఅఖండదివసపవడమేశవ్రతము మామహేశ్వరవ్రతం కుర్యా
దారభేత్॥ అ॥ అఖండతిథినక్షత్రములయందారభింపదగినవ్రతములజెప్పుచున్నా
డు॥ తా॥ భాద్రపదశుద్ధంబునకుజవారచిత్రానక్షత్రములతో గూడినయఖండ చ
తుర్దశీయందునంతవ్రతంబునుఅట్టిపూర్ణిమయందుమామహేశ్వరవ్రతంబునా
రంభింపవలయుననితాత్పర్యము॥

(309) మూ॥ శ్రీకాద్రాదిమతక్రథేమనిషిచేత్పాశేష్వమిద్వాదశీ నందా

పర్వచతుర్థశీవతపిత్యశాద్ధేమదీత్యస్వపియాత్రా హేమ్యతసూత కేకుజకవిట్ర
 ధ్నార్థవా రేమనానాభ్యంగం శిశువృద్ధిరోగిషుయద్విదవ్యాంతరస్థం శుభం ||
 వ్యా|| అ|| అభ్యంగనిషేధకాలమాహ|| శ్రిశేత|| శ్రీశార్దూదిమశక్ర భేమత్రవణా
 ర్ద్రాక్షిణీశ్శేష్టానక్షత్రేషునిశీరాత్రాపాతే వ్యతిపాదవహపాతదినేచలప్తమీశు
 క్లాప్తమీద్వాదశీపక్షద్వయగతానాందాః పూర్వోక్తతిథయః పర్వాణిపంచచ
 తుర్థశీశుక్ల చతుర్థశీవరానివ్రతదినానిపిశ్యశ్రాద్ధానిదినాః ఏకేషుదీత్యనుదీత్య
 తిధిష్టపికించయాత్రా హేపయాణదివ సేమ్యతసూత కేమ్యతాశౌచమధ్యేకజక
 విట్రధ్నార్థవా రేమనానాభ్యంగం గారకశుక్రాదిత్యగురువాసరేష్వః అభ్యంగతైలా
 భ్యంగంనకుర్యాత్ శిశువృద్ధిరోగిషువిషయేతుద్రవ్యాంతరస్థంయదిదూర్వాదిద్ర
 వ్యాంతరయుతంచేత్ తైలంశుభంశుప్రదంభవేత్ || శ్లో|| రవోదూర్వాంగురౌపు
 ప్సంభృగాగోమయమేవచభామేచ యోజయేస్సృత్సౌతైలవోషావనుత్తమ
 ఇతివచనాత్ శేషేషుకోభసమిత్యర్థాల్లాభ్యతే|| అ|| అభ్యంగనిషేధకాలముమనె
 ప్పచున్నాడు|| తా|| క్ర-ఆద౯-అశ్వ-శ్యే-ఈనక్షత్రములును రాశియువ్యతిపాశ
 మహాపాతలతోచేరినదినంబులును శుక్లాష్టమియుపక్షద్వయగత ద్వాదశియు
 నందతిథులును పంచపర్వంబులును శుక్లచతుర్థశీయువ్రతదినంబులును స్వకర్మక
 శ్రాద్ధదినంబులునుదీత్య మధ్యదినంబులును ప్రయాణదినంబులునువృతాశౌచమ
 ధ్యదినంబులునుకుజశుక్ర భానుగురువారంబులును ఏనియందభ్యంగనముచేయ
 గూడదనియుచాలవృద్ధిరోగులకు భానువారమునదూర్వాముగురువారంబునబు
 ష్పంబునుశుక్రవారమునగోమయంబును కుజవారమునవృత్తికయుజైలముతో
 జేర్చియభ్యంగనముజేయదోషంబులేదనియు నీచేప్పినదినములుగాకతక్కినదినం
 బులశ్రేష్ఠములనియును తాత్పర్యము||

(3౧౬) మూ|| అభ్యంగంశుభమత్రదుష్టసమయేప్యాద్యంతయోర్వాశు
 భేస్వాతీయుక్తదినేత్విషేచబహుళేత్రేష్వేషుభూతాదిషుపూర్వస్థి౯దివగేర
 వామ్యుగయుతేహళిశౌచపూర్వేదినేవషా౯దౌభ్యగువాసరోత్తరదశేచేదర్థకా
 మీభవేత్ || వ్యా|| అ|| నిషిద్ధదివసే అభ్యంగవిధిమాహ|| అభ్యంగమిత|| శుభేవివా
 హాపనయనకాలేశుభకర్మణివిషయే అద్యంతయోర్దివసయోర్వాత్రాషే అశ్వ
 యుజమాసేదిహుళేకృష్ణపక్షే స్వాతీయుక్తనతత్రదినేస్వాతీనక్షత్రయుక్తది
 వసేభూతాదిషుచతుర్థశ్వాదిషుత్రేష్వేవరవామ్యుగయుతేమకరసక్రమచేసతి
 పూర్వస్థి౯దివగే౯ అశౌచపూర్ణ౯దివసేచవషా౯దౌజైత్రశుక్లప్రతపదిదుష్టస
 మయేదుష్టవారతిధినక్షత్రేషుశాశుభం మంగళప్రదమభ్యంగకకుర్యాత్ భృగు
 వాసరోత్తరదశేనిషిద్ధేభృగువాసరేడత్తరదశేదివసోత్తరాశ్శే అర్థకామీభవే
 ద్యదిఅభ్యంగంకకుర్యాత్ || అ|| నిషేధదివసములయందునభ్యంగముచేయవలసినవి

ధీనిశేషుచున్నాడు॥ తా॥ వివాహదిశంభకాలముయొక్క ఆద్యంతదినములను ఆ
శ్వయుజబహుళంబును స్వాతీనక్షత్రముతో గూడినదినమనగా దీపావళియుచుకర
సంక్రమణమునకుతోలదినమనగా భోగిపండుగయుజాతాశాచ పూర్ణ తినంబు
నుసంవత్సరాదియనీదినములు పూర్వశ్లోకోక్తనిషిద్ధదినములతో జేరియుండినను
ఈకాలములందు మంగళకరంబగునభ్యంగమావశ్యకముగ జేయవలయునని
ధనకాముడుగునరుడు శుక్రవారమందు మథ్యాహ్నః సంతరంబుననభ్యంగముజే
యవలయుననుట॥

(౩౧౬) మూ॥ ఆర్ద్రాగ్నేయమఘాసు రేంద్రభరణీపూర్వాంబునాథో
రగస్వాతీశ్వప్యహయేషుకృష్ణవిజయాక్తా సునీప్త్యామపి॥ మా హేయామరపు
జ్యమందదినకృద్వారర్థ లగ్నాంశ కేయఃకుర్యాత్సమరంగజైత్రవిభవఃస్యాద్విరక
ర్నాచిరం॥ వ్యా॥ అ॥ యుద్ధేనక్షత్రవారలగ్ననిజా యమాహ॥ ఆర్ద్రేతి ఆర్ద్రా
గ్నేయమఘాసు రేంద్ర భరణీపూర్వాంబునాథోరగస్వాతీశ్వప్యహయేషు ఆ
ర్ద్రాకృత్తికామఖాయూలాశ్లేష్ఠా భరణీపూర్వాత్రయశతతారాశేషాస్వాతీ
చిత్రాశ్వినీచతుర్దశనిక్షత్రేషుకృష్ణ విజయాకృష్ణ పక్షజయతిధయః॥ క్తాప్రసీ
ద్ధావీతాసుచవిష్ట్యాంభద్రకరణేపిమా హేయామరపుజ్యమందదినకృద్వారర్థ ల
గ్నాంశ కేయజగురుశ న్యాదిత్యవాసరేషు ఏతత్సంబంధిషుఋషేషు మేషవృశ్చికధే
నుగ్నీనమకరకుంభసింహరాశిషుఏతేషుచంద్రాభిష్టితేషులగ్నేషుఏతదంశేషుచ
సమరంయుద్ధందయఃపుమాకృర్యాత్-సజైత్రవిభవఃజయశీలపరాక్రమః॥ చిరం
చిరకాలవీరకర్ణాచస్యాత్॥ అ॥ యుద్ధమునకుతిధివారనక్షత్రలగ్నములనిజా
యింపుచున్నాడు॥ తా॥ ఆర్ద్రా-కృ-మ-శ్లే-భ-పు-భ-పూ-భా-పు-షా-శ-ఆ-శే-
స్వా-చి-అ-వి ఈగరనక్షత్రములయందుచుకృష్ణ పక్షజయతిధులయందును- రిక్త
తిధులయందును-భద్రకరణమునందును-కుజగురుశనిభానువారములయందునువీ
నిసంబంధములగు-మేషవృశ్చిక-ధనుగ్నీనమకర-కుంభ సింహరాసులలోచంద్రు
డుండగనిలగ్నములయందునువీనియంశములయందునుయుద్ధమునకుబోయినపు
రుషుడుజయశీలపరాక్రమవస్తున్దుస్థిరతరంబగుశౌర్యముగలవాడునగుననుట॥

(౩౧౭) మూ॥ భానాదాణనగాబ్ధయశ్చశిదినేతోయరుశ్చైలాః కుశేరామే
వ్యక్షిబుధేషిసాగరశలాజీవేషితిత్యక్ష్మమా॥ శుకేశైలదృగ్గయశ్చశిదినేవ్య
ష్టే కషష్టాక్రమాద్యమార్థంయమకంటకాఖ్యగుళికాఖ్యార్థప్రహారాభిధా
వ్యా॥ అ॥ యమకంటకగుళికార్థప్రహారస్వరూపమాహ॥ భానావి॥ భానారవివా
సరేదాణనగాబ్ధయఃపంచమచతుర్థాయామార్థవర్థయామార్థమిన్ద్రతాను
మంగళశశిదినేసోమవాసరేతోయరుశ్చైలాఃచతుర్థషష్ఠసప్తమార్థయామాంకు
శేఖామవాసరేరామేవ్యక్షిబుధేషియపంచమద్వితియార్థయామాంకుభేషిసాగ

రశరాజ్యమనంతర్థమంచూర్థయామాఃదీవేగురువాసురేతేతత్రైష్టమాఃప్ర
 భమశ్చత్రయైష్టమార్థయామాఃశుక్రేశుక్రవాసరేతైష్ట్యగ్నయఃసప్తమద్వితీ
 యైష్ట్యార్థయామాఃశనిదీనేతలమైకవస్తాలవ్యవక్రభమస్తార్థయామాఃక్ర
 మాత్తుమమకంటకాఖ్యాగుళికాఖ్యాఅర్థప్రహారాభిభాష్యభవేయఃఏతేశుభ
 కర్మసువశ్యాభితిశేషః॥అ॥యమకంటకగుళికార్థప్రహారములస్వరూపమునుజెప్ప
 చుండుట॥తా॥అహఃప్రమాణఘటికలనఃమిదిభాగములుచేసిభాగములలా
 అదివారంబున౫వభాగముయమకంటకంబునుశిభాగముగుళికయరభాగమ
 గర్థప్రహారంబును ఈరీతినసోమవారంబును-౪-౫-౬-కుజవారమున౩-౪-౫ బుధ
 వారమున౨-౪-౫గురువారమున౧-౩-౪శుక్రవారమున ౭-౮-౩ శనివారమున
 ౪-౧౬ ఈభాగములకువచ్చెడి యధికయామకాలము క్రమంబునయమకంటక
 గుళికార్థప్రహారములనంబడును కాననివిశుభకర్మలయోగ్యంబులనుట॥

(౩౧౯) మూ॥ ఏకస్మిన్నపిదారవతధీయోద్యాప్తాధానస్సవమాత్రద్య
 స్పృక్తిమవాసరేషుచతధిశ్చైకాతనింద్యాశుభేప్రత్యక్షోనవమీప్రయాణన
 మీకార్యమసర్వేషుయాత్రాధిష్ఠ్యపునఃప్రవేశనవమీతస్సప్రత్యప్రదాశి॥
 వ్యా॥అ॥అవమాత్రద్యస్పృక్తిపిథనవమీస్వరూపమహాఏకస్మిన్పితృయస్తి
 ధయఏకస్మిన్ వారేవాసరవ-వ్యాప్తాస్సంకాంతాశ్చేత్తు, తదాసాధీరవ
 మాలవమానజ్ఞికావీకాతిధిఃత్రిషువాసరేషుచవ్యాప్తాయదిసాత్రద్యస్పృక్
 సాలవమానశుభశుభకర్మణిఅతినింద్యాఅతిదష్టాశ్చేత్తు, సర్వేషుసకలేషు
 కార్యేప్రత్యక్షోనవమీప్రయాణనవమీచ,యాత్రాధిష్ఠ్యపునఃప్రవేశనవయాత్రా
 ధిష్ఠ్యాన్నవమనట్రేనవమదివసేవాపునఃప్రవేశనవమీవతాస్తిసప్రత్యప్ర
 దాశ్చేత్తు॥ అ॥ అవమాత్రద్యస్పృక్తిపిథనవమీస్వరూపమును జెప్పుచున్నాడు॥
 తా॥ ఒకవారమున ౩ ధులువ్యాపించియున్నదిఅవమయానియు-౩-వారముల
 యందుకతిధివ్యాపించియున్నదిత్రద్యస్పృక్తినియుననంబడుంగాననీరెండుతి
 ధులుశుభకార్యములకత్యంతాయోగ్యంబులనిప్రత్యక్షనవమీయు,ప్రయాణన
 వమీయు, ప్రవేశనవమీయు, నీమూడును సకలకార్యములకునతినింద్యంబులని
 యుతా॥

(౩౨౦) మూ॥ యావంశ్చరణప్రభాఃప్రతిదినంవేషాదిషశ్చేష్టవష
 డ్యోజ్యశ్చైవతులాదిషట్సుజలధిక్రిద్వ్యక్షేరామబ్దయఃఅర్థీకృత్యదినప్రమా
 ణశుభకర్మస్తాపతానాడికాస్తావవంశ్యోపరమృత్యయోస్థితగతాయత్పూ
 ర్వసంఖ్యానిధా॥వ్యా॥అ॥పాదచ్ఛయాగతఘటికాప్రమాణయాహ॥యవం
 త్యజిత॥ప్రతిదినంప్రత్యహంచరణప్రభాఃపాదచ్ఛయాఃయావంశ్యోయావత్సం
 ఖ్యాకాఃతానుమేషాదిట్సు, మేషాదిషట్సుంక్రాంతిషు,క్రమాత్తదిధి త్రద్య

క్షీరామాబ్జయజ్జలదయశ్చ సస్రీఃసస్రీః సుద్వేద్యయంతక్షీణేద్వే రామాస్తీః
అబ్జయశ్చతస్రీః ఇతిషట్షట్పంఖ్యావవయోజ్యాః తులాదిషట్పంఖ్యా
క్రాంతుచక్రమాత్ - ఏతాష్టట్పంఖ్యావవయోజ్యాః తాఃగృథక్ స్థాపనియాఃకతః
దినప్రమాణః ఘటికాః అర్థీకృత్యసప్తాహతా స్సప్తభిర్గుణితాః యాస్తాః జలధిః త్ర
ద్వక్షీరామాబ్జి పంఖ్యా యతాభిపాదచ్ఛాయాభివిభజేదితిశేషః తేనయత్సూ
ర్యసంఖ్యాభిధాః పూరం యావత్సంఖ్యాకానాడికాః తావంత్యో నాడికాః ఘట
కాః అపరపూర్వయోః దినాపరార్థపూర్వార్థయోస్థితగతాః శక్తితాశ్చగతా
శ్చక్రమేణభవేయః దినపరాధేస్థితా పూర్వార్థగతా ఇత్యర్థః॥ అ॥ పాదచ్ఛ
యవలనఘటికాప్రమాణమును దెలుసుకొనువిధముజెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ తననీడ
దనలడుగులచేగొలిచి ఆయడుగులసఖ్యతోడ, మేష, కన్యాతులా, మీనమాస
ములయందు ౪, వృషభసింహవృశ్చికకుంభ, మాసములయందు ౩ను, మిథున, క
ర్క, టథమర్కకరమాసములయందును, శుక్ర, ఆశ్వి, ఆశ్లాః ప్రమాణఘటికల ౨భాగ
ములుజేసియందొకబాగము నేడింటగుణించి పూర్వోక్తంబగునధికసంఖ్యతోజే
రిన పాదచ్ఛాయలసంఖ్యచేబాగింపగానేర్పడినన్నిగడియలప్రాద్దు, మధ్యాహ్న
మునకుముందుగ వైనజరిగినదనియు మధ్యాహ్నమునకుపిమ్మటవైననున్నదనియు
నేఱుంగవలయుననితాత్పర్యము॥

(౩౨౧) మూ॥ త్యక్త్వా రాగస్థితభాదినప్రసిశిజేద్యావంతిమధ్యాహ్న
భాన్యేక్తకస్యతునాడికాద్వయమిదం చోర్ధ్వంఘ్రియుక్తిక్రమాత్తు । లగ్న
నామపిషట్టమేవనియతం సూర్యోదయాద్యాలయాత్పూర్వస్వాస్తయయాదిచే
న్నిశితథాలగ్ననిషట్చక్రమాత్తు॥ వ్యా॥ అ॥ పూర్వార్థోకేపాతచ్ఛాయయాదివా
భాగఘటికానిణాయముక్త్యా ఇదానీం రాత్రోఘటికానిర్మయమాహ॥ త్యక్త్వా
తి॥ నిశిరాత్రోచేత్తు అరాగస్థితభావసూర్యాధిష్ఠితనక్షత్రప్రభృతిమధ్యాహ్న
భానీయావంతి నభోమధ్యగతనక్షత్రపర్యంతం గణయాయావత్సంఖ్యాకాని
నక్షత్రాణిభవంతీత్యర్థః- తేషుసప్తభానిత్యక్త్వావిహాయఆవశిష్టాన్వియాని-తే
ష్వేక్తకస్యనక్షత్రస్యనాడికాద్వయం-ఇదంచఊర్ధ్వంఘ్రియుక్తిక్రమాత్ సూ
ర్యాధిష్ఠితనక్షత్రమారభ్య-వక్ష్యమాణాః పాదాయావంతః తేషామేక్తకస్య
ధకఘటికానియేనజ్ఞేయఇతిభావ-నిణాయాంతరమాహ-సూర్యోదయాద్యా
లయాత్తు సూర్యాధిష్ఠితరాశిమారభ్యలగ్నామిషట్టమేవనియతదివసన్మృత
మాణానిశిరాత్రోచేత్తు సూర్యాస్తమయాదియథాతథా ప్రసస్సూర్యోదయప
ర్యంతంతథాక్రమాత్తులగ్ననిషట్టమేవనియతానిషవేయుః॥ అ॥ రాత్రీయందుపొ
ద్దును దెలుసుకొనుటకుసాదకమును జెప్పుచున్నాడు॥ తా॥ ప్రితిదినమందు సూర్య
భున్ననక్షత్రముమొదలుచ్చగతనక్షత్రమువరకుగణనచేసి అందు ౬-నక్షత్రములు

అంబ) కాలామృతం సవ్యాభ్యానః సప్తమబిందుః. ౩౧౩
 ఏడవితక్కిననక్షత్రములకునొక్కొక్కనక్షత్రమునమరింజేసిగడియలుచూపు
 ననున్నసూర్యుడుతానున్ననక్షత్రమందెన్నవపాదమందుండనో. ఆపాదము
 మొదలుతక్కినపాదములలోనొక్కొక్కపాదములకుఅరగడియచూపుననున్న
 గణనచేయగానేర్పడినమొత్తమప్పటికిగతించినగడియనియుసూర్యుడున్నరా
 శిమొదలుసూర్యాస్తమయమువరకుఁ రాసులనియుఅస్తమయముమొదలుమరు
 నాడుసూర్యోదయమువరకుఁ రాసులనియుభిప్రాయము॥

౩౧౨ మూ॥ రాకాశూర్వదశేష్టమీతిదినయోర్విష్టిస్సతేవృక్ష్యాదాస్తై
 కాదశ్యపిమృత్యుకృత్పరదలేష్టిశ్చతుభిఃతయోఽసప్తచ్యుత్రచత్రధశితదినయో
 ర్జాతాతుపూర్వాతయోర్విష్టిస్సన్యదశమీతయోఃపరదలేకృష్ణేత్యశియాసదా
 వ్యా॥అ॥విష్టిదీనాన్యాహ॥రాకేతసితేశుక్లపక్షేరాగపూర్ణిమాఅష్టమిప్రసిద్ధా
 ఇతిదీనయోర్ధిశసయోఃపూర్వదలేపూర్వార్ధేవిష్టిర్బద్రకరణంస్యాత్సాః౭
 త్యుదామరణకారిణీభవేత్అన్యశుక్లపక్షస్యసంబందినోః ఏకాదశిచత్రధీతిత
 యోర్ధిసయోరపిపరదలేఉత్తరాధేవిష్టిఃస్యాత్కృష్ణేబహుళపక్షేసప్తపేచతు
 ర్ధసీదినయోస్తువిష్టిఃపూర్వాపూర్వార్ధవ్యాపిసీజాతాస్యాత్అస్మిన్నక్షపవదశమీ
 త్యతీయోరపరదలేఉత్తరాధేసదాసర్వదావిష్టికస్యాత్ ఏషామృత్యుకృద్భవేత్
 శుభకర్మస్వితీశేషః॥అ॥భద్రకరణదినములశెప్పుచున్నాడు॥తా॥శుక్లాష్టమిపూర్ణ
 మాకృష్ణచతుర్ధశీకృష్ణపక్షమీతిధలపూర్వార్ధమందును శుక్లేకాదశిశుక్లచతుర్ధ
 కృష్ణదశమీకష్టత్యతీయలయుత్తరాధమందునుభద్రకరణముసంభవించుచున్నది
 గాననదిశుభకర్మలవిషయమైమృత్యుప్రదమనితాత్పర్యము॥

౩౧౩ మూ॥ స్వాచ్చక్రంహాలనామకంసమచతుషోఽణంలిఖేచ్ఛేత్కృ
 మాదీశాన్యాంరవినుక్తభాదివిలిఖేద్ధిష్ట్యావిదిత్యుప్తసు॥ గంగాగాణగమాగురు
 క్షసతతంజ్ఞేయంమహాదిక్షుభందద్యాక్షుగ్లఫలంవిదిక్షువిఫలంభూమిప్రపేశే
 కృషా॥వ్యా॥అహలచక్రమాహ॥స్వాదితి॥సమచతుషోఽణం సమచతురక్రంద
 క్రింవిలిఖేచ్ఛేత్ హాలనామకంలాంగలాఖ్యంచక్రంస్యాత్-అత్రఈశాన్యం యీ
 శానదిక్పరిభృతీత్యర్ధఃక్రిమాత్ అష్టసుదిక్షురవిముక్తభాదిసూర్యవిస్పష్టనక్షత్ర
 ప్రభృతీయధాతథా-గంగాగాణగమాగురు-అక్షరసంఖ్యయాగంత్రిణిగాత్రిణి
 ణపంచ-గత్రిణిమాపంచగుత్రిణిరువివంధీస్త్వాని సప్తవింశతినక్షత్రాణివిలిఖే
 చ్ఛేత్ మహాదిక్షుభంపూర్వదక్షిణ పశ్చిమోత్తరాసుచతస్రమదిక్షుస్థితనక్ష
 త్రాణీత్యర్ధఃకృషాకృషికర్మణివిషయేభూమిప్రపేశే- పూర్ణఫలంపూర్ణలాభం-
 తతతందద్యాదితిజ్ఞేయం-విదిక్షుఈశాన్యాగ్నయనైరరుతివాయవిషస్థిత నక్ష

కాలామృతం. సర్వాభివృద్ధి న. సద్భవము.

328 ||మూ|| మైత్ర తాత్రయరోహిణీవసున ఘాదసోత్తరంత్యా
 సురేష్వర్యా రజ్జిక వేర్ది సేషుశుభదోమధ్యస్తుచాండేది నేత్ర్యక్తారి క్తదినాదిదగ్ధ
 దీవసాన్ దర్శనమావైధృతివ్యాఘాతవ్యతిపాతవిష్టిదివసా శేషాంకృషాశోభ
 నాం||వ్యా||॥భూమిప్ర శేతిధివారనత్తుతాత్రయా||మైత్రేతి|| మైత్ర తాత్రయ
 రోహిణీవసున ఘాదసోత్తరంత్యా సురేషు అనూరాధా-హస్త-చిత్తస్వాతి
 రోహిణి-ధనిష్ఠా మఖి అశ్విన్యుత్తరాత్రయరేవలీమూలేషు ఏతేషు త్రయోదశ
 నత్తుత్రేషు ఆర్యారజ్జిక వేంగురుకుజబుధశు క్రాంతామిత్యర్థః- దిశ్శుభా రేషుశుభ
 దోషుభ పలదంకృషిప్రారంభ ఇతి శేషః-చాండేది నేసోమవారేషు మధ్యమధ్యభ
 లప్రదంకీ క్తదినాదిగతదివసాన్ రిక్తాః ప్రసిద్ధాః దినాదిః- ప్రతిపత్తుదగ్ధదివసాంప
 గ్ధతిథయశ్చ ఏతాన్ దశోన్ మావాస్యాలవమాశూర్వోక్తావైధృతివ్యాఘాతవ్య
 తిపాతాః ప్రసిద్ధాః విష్టిర్బద్రకరణం-ఏతాన్ దివసాన్ త్యక్తా విహాయ శేషాన్
 ధయః కృషాకృషికర్మణోభనాశిశుభఫలప్రదాః||అ||కృషిభూమినిప్రవేశించుట
 కుతిధివారనత్తుత్రములశేషుచున్నాడు||తా||అనూ,హ,చి,స్వా,రోధ,అశ్వీఉప
 ఉధా,ఉషా,రేమూ,యూగ3నత్తుత్రములును భౌమబుధగురుశుక్రవారంబులను
 కృషిప్రారంభ మునకుశుభకరములనియు సోమవారముమధ్యమమనియురి క్తతి
 థులునుదగ్ధతిథులునుప్రతిపత్తునుఅమావాస్యయుశూర్వోక్తమైనఅవమయుప్రే
 ధృతీ-వ్యాఘాతవ్యతిపాతనామయోగ్యములునుభద్రకరణముగావీనింబరిత్యజం
 చితకీ-నదీనములుకృషికియోగ్యములనియుతాత్పర్యము||

394 || మూ || చిందూనామపిసప్తవింశతీమృజుంసంలీఖ్యచింద్యగ్రహాకే

ఖాబి స్తి సృభిః పులః పునరథశ్చీర్థ వస్తతన్మూలతః తస్యా గ్రేకులి ఖేద్విలా మతః హ
స్వచ్ఛానుభాద్గల్గతేనక్షత్రేష్వపినిత్యచక్రచలనాదా హియార్గతర్వాదీవా వ్యా
అఖిజఘటిచక్రనూహా బిందూనామితీ ॥ ఋజుమవక్తాంబిందూనాం సప్తవింశ
తీంసంబిజ్జీవిండ్వగ్రతః ప్రధనుద్వీతీయచిండ్వ గ్రమారభ్యేత్యర్థః డి రేఖాభిసం

నిఃకేళిః త్రయేణాథంభాభాగేచతుర్థబిందుంపరిత్యజ్యసప్తమబిందుః స్యత్వం
 పురివేష్టయేదీతి శేషశిరః మూలతః పూర్వాయస్మిక్ బిందౌ రేఖాసమాప్తితసః
 మూలమారభ్యః షోర్ధ్వమూర్ధ్వబాగేనవిదుత్రయం సంవేష్టయేత్తులప్తవచిష్టః
 విహవికాదశబిందుపర్వంతమితి శేషః ఏవం పునః పునః రేఖాసమాప్తిబిందుమాం
 భ్యఅథోభాగే షోర్ధ్వభాగేచద్వాదశమేడశవింశతిచతుర్వింశతిబిందూవేష్టయే
 త్ బిందుపరిత్యాగః కుతోలభ్యత ఇతిచేత్ వత్సమాణ్యో కే బహిస్తు సడపిఽత్యక్త
 త్వాత్తు సత్యభీజఫణిచక్రస్య అగ్రే ప్రధమం బిందౌలిఖేత్తు- రావ్వాధిష్ఠిత నక్ష
 త్రమితి శేషః తతః స్వర్చానుబాత్తు ర్వాహ్యాదిష్ఠిత నక్షత్రమారభ్య నక్షత్రేషుచి
 క్రగణనక్షత్రేషు మధ్వనిత్యచక్ర చలనాన్నిత్య నక్షత్ర పర్వంతం విలా.
 మతః గణ్యతే నక్షత్రజాతమితి శేషః- యద్వారా సూరారాహుసంబంధిత ర్కాది
 వాముక్త నక్షత్రప్రభృతివాగణ్యతే|| అ|| బిజపణిచక్రస్వరూపమును జెప్పచున్నా
 దు|| తా|| ఒకవరుసగ ౨౭, బిందువులను గాణిట్టిచిన్నములు వ్రాసి అందు మొదటను
 న్నమూడు బిందువులయందు మూడు రేఖల- నారంబించి కవ-బిందువును వదలి
 ముందు వ్రాసియున్న రేఖల ౫-౬-౭-ఈ బిందువులతో గలిపి మరల ౯వ బిందును బరి
 త్యజించి ఈరీతి నెదిన్దువులకొకొక బిందువు వరుసన పరిత్యజించుచు తక్కిన బిం
 దువులలోను క్తక్రమంబున రేఖల వ్రాయ గా బిజపణిచక్ర మగును ఆచక్రంబున మొ
 దటి బిందువు నందు రోహు శున్న నక్షత్రము నైనను తత్కాలమున రోహువును వద
 లిన నక్షత్రము నైనను వ్రాసి అది మొదలు తలక్రిందుగ నన్ని నక్షత్రములను ౨౭ బిందు
 వులయందును వ్రాయవలయునని తాత్పర్యము||

౩౨౬ మూ|| చక్రంబిజపణిచక్రంబిఖ్యపణిభాత్తస్మార్థి ప్రాశంత్రయం
 కన్దేత్రీణ్యపిక జ్వలంచవర రేఖానిక్రమాద్వాదశద్యుశ్చైవ సప్తద్విమస్త్రక్రపీ
 తోనిస్తండులత్వంత్రయంపుచ్చేత్వతిభయంబహిస్తుషడపిప్రాగ్గీజసంస్తాపనే ||
 వ్యా|| అ|| చక్ర పలమాహ|| చక్రమితి|| బిజపణిపూర్వోక్తం చక్రం పలిఖ్య పణిభాచ్చ
 క్తస్థిత నక్షత్రప్రభృతి తస్మార్థి ప్రణిశిరసి త్రయం నక్షత్రలిఖిత యం నాశంకం రేఖ
 జపణికం రేఖానిక్షత్రత్రయమపి కజ్వలమంజనం అంజనవర్తం స్యమితర్వం జత రేఖ
 దశేద్వాదశబానిద్వాదశనక్షత్రాణి అన్న సప్తద్విపుచ్చేపుచ్చభాగే త్రయం రేఖా
 కృషితః కృషిక ర్తణినిస్తండులత్వం ధాన్యాభావంబహిర్బాహ్యదేశేస్థిదాని
 షు నక్షత్రాణి తు ఈతిభయం శలభాదిభయంక్రమాత్ క్రమశః ప్రాగ్గీజసంస్తాప
 నే ప్రదమబిజావాపేద్యురిత సర్వత్రం సంబంధః ఆచక్ర పలమును జెప్పచున్నాడు||
 తా|| పూర్వోక్తక్రమంబున నన్ని నక్షత్రముల వ్రాయ గా చక్రశిరమున బాంధియు

న్నకనత్తత్రములుబిజావాపనిషయమై హానికంతముననున్న కనత్తత్రములుక్కు
 ధాన్యమునుకుత్తులోనున్నకనత్తత్రములుఅన్నసమృద్ధినితోకయందున్నకన
 త్రములుతందులాచావమునుమూడేసిబిందువులనడుమపరిత్యజింపబడియున్న
 కబిందువులలోనున్నకనత్తత్రములుపైర్లకుమిడతలుమొదలయినయూరిబాధలంగ
 లుగజేయుననియుతాత్పర్యము॥

కెల-మూ॥ జ్యేష్ఠాయామధమూలభేశుభగృహేలగ్నేవిశుద్ధేష్వమేసం
 పూజ్యాభిలదేవతాఃకృషిభువంసంస్సృశ్యసన్మంగళైఃబిశ్వేషహేతేనమోభ
 గవతిత్యేతేనసంమత్రితాంబిజావాపనమాద్యమేవపలదంకుర్యాత్సు తారాసు
 వా॥వ్యా॥అ॥బిజావాపనమంత్రవిధిమాహ॥జ్యేష్ఠాయామితి॥జ్యేష్ఠాయాంజ్యేష్ఠ
 నత్తత్రైతిధవామూలభమూలనత్తత్రైశుభగృహేశుభగృహసంబంధిని లగ్నైల
 ష్టమేలగ్నేబిజావాపనలగ్నాదష్టమలగ్నేవిశుదగృహేగృహరహితేశతిలఖిల
 వతాఃగణపత్యాదినకలదేవతాఃసంపూజ్యపవ్యగర్చయిత్వాబంవిశ్వేషహే
 నమోభగవతిత్యేతేనమంత్రేణసంమంత్రితాసవ్యగభిమంత్రితాంసృషిభువ
 కృషిభూమింసన్మంగళైస్సంస్సృశ్యస్సప్తాద్యంత్రధమంబిజావాపనంసు
 రాసుశుభవత్తత్రైశువాకుర్యాత్॥అబిజావాపనమంత్రవిధినిజెప్పుచున్నాడు
 ఆత్యంతముఖ్యంబులగు జ్యేష్ఠామూలనత్తత్రములయందైననుశుభనత్తత్రమ
 యందైననుఅష్టమశుద్ధిగలశుభ హాసంబందలగ్నమున్నందునకలదేవతలంబు
 జించిబంవిశ్వేషహేతేనమోభగవతిఅనునీమంత్రముచేతనభిమంత్రింపబడినకృ
 షిభూమినిమంగళవాద్యాదులతోడస్పృశించి ప్రధమబిజావాపనము జేయవల
 యుననితాత్పర్యము॥

కెల-మూ॥ రిక్తాసర్వవిషప్రదోషరహితేవారేశుభానాంగృహేక్షీ
 ప్రస్వాతీమృదుద్రువాసురమఖావిష్ణుత్రయాభ్యోదుషుబిజావాపనమాద్యమేవ
 భలదంస్యాత్పూర్వసశ్వేపరేయద్యుగగృహవాసరేషుయదీవాతద్వర్ణబీజంవ
 పేత్తు॥వ్యా॥అ॥బిజావాపేతిధీవారనత్తత్రాద్యాహ॥రిక్తేతి॥రిక్తాప్రసిద్ధాః ప
 ర్వాణిపంచపర్వాణివిషాఃవిషఖటికాఃప్రదోషకాలః ఏతైరహితైశ్శుభా
 నాంశుభగృహేతాంవారేవాసరేగృహేశుభానాంలగ్నేక్షీప్రస్వాతీమృదుద్రు
 వాసురమఖావిష్ణుత్రయాభ్యోదుషుక్షీప్రాణిఅశ్వినీహస్తపుష్యాణిస్వాతీ ప్రసి
 ధ్ధామృదూనిచిత్రారేవతీమృగశీషానూరాధాఃద్రువాణిలోహిణ్యత్రరాత్ర
 యంతసురంమూలంమఖాప్రసిద్ధావిష్ణుత్రయంత్రవణధనిష్ఠాశతతారాఃఏతదా
 భ్యేషుఏతత్సంజ్ఞా కేషుఉడుషునత్తత్రైశుచపూర్వసస్యేవాఅద్యంప్రధమంబిజా

కాలామృత- సవ్యాఖ్యానే- సప్తమచిందుః.

వాసనంఘలదమేవస్యాత్ యదీవాయద్వా యద్వర్తగ్రహేవాసకేషు యాద్య
 శోపనయోగ్రహంతద్వాబరేషుతద్వణాబీజంవసత్ భానుకుజవారయోగ్రక్
 బీజానిసోమనుక్రవాసరయోః శ్వేతపీజానిబుధగురువాసరయోఃపీతబీజానిశనివ
 సరేతుకృష్ణబీజానివపీతివావః॥అ॥విత్తనముజల్లుటకుచీధీగార నక్షత్రములు
 జెప్పచున్నాడు॥తా॥రిక్తతీధులును పంచపర్వములునుతాజ్యఘటికలునుప్రదో
 షకాలంబులువీనింబరిత్యజించితకీ-సతిగులయంబునుశ-భగ్రహసంబంధంబుల
 గురువారములయందునుక్షేప్రసంజ్ఞికంబులగు నస్వీసేహస్తప్రవ్యనక్షత్రముల
 యందునుమద్రుసంకభిత్రాదెవతీవ్యగ్రహాను రాధాదండంబుస్థిగసంజ్ఞి
 కంబులకురోహణ్యుత్తరోత్తరాషాఢోత్తగాభాద్రపదయందును స్వామూల
 మఖశ్రవణము ధనిష్ఠతభిషకు- యీనక్షత్రములయందును విత్తనముజల్లినఫ
 లంప్రదంబగుననియునొకపక్షంబున శేవశ్నెగలవిత్తనముజల్లుటకావస్థుగల
 గ్రహములవారలుశుభకరంబులనియుననుట॥

౩౨౯॥మూ॥మేషేచేత్పశునాశనంబహుఫలం చేత్కరం టేచేద్ధేకు
 ర్యాత్ప్రాణహృదించసస్యహరణంలగ్నేన్యగేనర్వదా సింహేచోరభయంఘ
 టేబహుభయంబీజాప్తిరాద్యాశుభాకన్యాగోర్భుషయుగ్మపృశ్చీకధనుష్వేతే
 షుధాన్యప్రదా॥వ్యా॥అ॥బీజావాప్తౌలగ్నఫలాన్యాహ॥మేషగతి॥ ఆద్యాదిధ
 మాబీజాప్తిబీజావాపఃమేషలగ్నేచేత్ పశునాశనంఅనడ్వన్నాశనంకుర్యా
 త్కక॥ టేచేత్ బహుఫలవధీకలాభంద టేతులాయంప్రాణహృంప్రాణనాశ
 నంమృగేలగ్నేమకరలగ్నేసర్వదాసస్యహరణంసింహేసిహ్మలగ్నేచోరభయం
 ఘటేకుంభలగ్నేబహుభయవధీకభీతింకుర్యాదిసంస్విత్రసంబంధంకన్యాగోర్భు
 షయుగ్మపృశ్చీకధనుషువేతేషులగ్నేషుబీజాప్తి శుభాశుభప్రదాధాన్యప్రదా
 చస్యాదీతిశేషః॥అ॥విత్తనముజల్లునారంభిస్తుటకులగ్నఫలమునుజెప్పచున్నాడు॥
 తా॥ మేషలగ్నమునందువిత్తనముజల్లుటకారంభించినపశునాశంబును-కటక
 మునందుబహుఫలంబును,తులయందప్రాణహరణయమకరంబునందుసస్యహర
 నియుసింహమునందుచోరభయంబును-కుంబమునందధీకభీతియు-కన్యావృషభ
 మీనమిధుచవృశ్చీకధనుర్లగ్నములయందుశుభసంపృద్ధియుధాన్యసంపృద్ధియుగ
 లుగుననితాత్పర్యము ॥

యజ్ఞనావెంకటాభ్యేన రచియాంసంతాంముదే.

కాలామృతశ్శ్రుతికాయాసప్తమోచిందురప్యభ్యుత్త॥

కాలామృతమునసప్తమచిందువునమాప్తము.

౨౬

విషయసూచిక ప్రారంభః.

శ్లోకసంఖ్య-

విషయములు.

శ్లోకసంఖ్య.

౧ ఇష్టదేవతా వ్రార్ధన-
 ౨ తిథివారాధిపతులనిర్ణయము.
 ౩ నక్షత్రాదిపతులనిర్ణయము,
 ౪ నక్షత్రములకుక్షిప్రాదిసంజ్ఞలు-
 ౫ గ్రహములక్రూరసౌమ్యపురుష
 (స్త్రీ)నపుంసకసంజ్ఞాభాతినిర్ణయము-
 ౬ చంద్రునిపూర్ణక్షణత్వఫలములు,
 ౭ ప్రథమరజోదర్శనవిషయము
 ౧౨ గర్భాదానవిషయము.
 ౧౩ యుతుకాలనిర్ణయము.
 ౧౪ పుంసవనకాలము.
 ౧౫ సేచంతకాలము.
 ౧౬ జాతకర్మకాలము.
 ౧౭ నామకరణకాలము.
 ౧౮ అన్నప్రాశనకాలము-
 ౨౦ కేశఖండనవిషయము.
 ౨౧ కర్ణవేధవిషయము.
 ౨౨ చౌళకాలము.
 ౨౩ అంగురార్పణకాలము, (గర్భయము.)
 ౨౪ గ్రహులస్థిరమూలక్రితినీ
 —*త్వితీయచింకువు.*—
 ౨౫ ఉపనయనప్రకరణము.
 ౨౬ వేదాధిపతులనిర్ణయము.
 ౩౫ షడ్జన్మనక్షత్రస్వరూపము. (మ.లు.)
 ౩౬ జన్మనక్షత్రమునజేయదగిన కార్య
 ౩౮ అక్షరాభ్యాసకాలము.
 ౩౯ విద్యారంభవిషయము.

౪౦ అనధ్యయనవిషయము.
 ౪౪ వేదవ్రతగోదానవ్రతములకాలని
 ౪౫ సమాతవ్రతనకాలము.
 —*త్వితీయచింకువు.*—
 ౪౬ వివాహప్రకరణము.
 ౫౭ చంద్రగురుశుక్రలకువృద్ధత్వ :
 నిణాయము.
 ౫౮ త్రిజ్యేష్ఠస్వరూపము.
 ౬౨ వివాహయోగ్య యోగ్య
 ౬౭ షడ్వగనిణాయమునకు
 రాశ్యాస్థిరమును.
 ౭౭ కుబ్జమభ్యుదయమట్రోషము
 ౮౫ కాలక్షేపరాస్వరూపము.
 ౮౬ భార్యుగచక్రలక్షణము
 ౯౦ పంచశలాకచక్రలక్షణము.
 ౯౧ విషనాదినోషము.
 ౯౭ వివాహలిగ్నమునకు గ్రహసంపత్తి
 ౧౦౩ వివాహలిగ్నమునకుదోషాప
 వాదము.
 ౧౦౭ నాడికూటులక్షణము.
 ౧౧౧ రాశికూటుము.
 ౧౧౪ గ్రహమిత్రత్వములు.
 ౧౧౬ యోనికూటుము.
 ౧౧౯ స్త్రీదురికూటుము.
 ౧౨౦ గణకూటుము.
 ౧౨౨ మాహేంద్రకూటుము.
 ౧౨౫ వశ్యవర్గు

శ్లోకసంఖ్య విషయములు. శ్లోకసంఖ్య విషయములు.

౧౨౬ దినకూటము.

౧౩౧ రజ్జుకూటము.

౧౩౯ బ్రాహ్మణాదులకుతత్త్వద్వంద్వో
చితపర్గములు.

— *చతుర్విందువు. *—

౧౪౫ వ్రావణామకాలము.

౧౪౭ టౌకకాలము.

౧౪౯ రాజకుమారులకు చురీకాలాంత
కాలము.

౧౫౧ నూతనవధూగృహప్రవేశకాలము.

౧౫౧ నిషేకానిగ్రయము

౧౫౪ నూతనవస్త్రధూషణధారణకాల
నిణాయము.

౧౫౫ ద్వాదశలక్ష్మములకుఘటికా ప్రమా
నిణాయము.

— *పంచమవిందువు. *—

౧౫౭ ఈశ్వరకలమొదలుయాత్రాప్రారంభ
ము.

౧౬౧ వారశూనకత్రశూలము.

౧౬౨ సర్వసంహతత్రలక్షణము.

౧౬౩ సత్తత్రరాశులకుదిగ్వారనిణాయము.

౧౬౪ ద్వాదశలక్ష్మములకుగమనవిషయ
మెపలు.

౧౬౫ ప్రతిశుభ్రభౌమబుధదోషములు

౧౬౬ పూర్వశ్లోకొక్తశుక్రాదిదోషములకు
గోత్రజేధముచేతబరిహారము.

౧౬౮ యాత్రాపరిచిత్రలక్షణము.

౧౬౮ చంద్రగర్భసమృతి

౧౬౯ అడలస్వరూపక్షణము.

౧౭౦ త్ర్యంకస్వరూపలక్షణము.

౧౭౩ యాత్రాచంద్రకంటక నిణాయము.

౧౭౪ యాత్రాలలాటము.

౧౭౬ గమనవజ్జకాలము.

౧౭౭ అభిబోధనాస్థానంచకమందు గమననిష్ఠ
భనిణాయము.

౧౭౮ నానాయాత్రలకునిణాయము.

౧౮౦ స్థిరచరయోగినులకుఫలము.

౧౮౩ గమనిషిద్ధసత్తత్రములు.

౧౮౪ దినభుక్తిచారభుక్తి స్వరూపములు.

౧౮౬ చంద్రద్వాదశాచంద్రప్రకారద్వ
యము.

౧౮౯ ఖచరయోగము.

౧౯౧ బాల్యాదిస్వరూపేచనము.

౧౯౩ రాహుచంద్రనిరూపణం.

౧౯౪ సూర్యచంద్రనాడినిణాయము.

౧౯౯ సర్వశుభ్రమనిణాయము.

౨౦౦ ప్రమాణసత్తత్రములు.

౨౦౨ యాత్రాయోగములు.

౨౦౩ తారాబలనిణాయము.

౨౦౪ చంద్రబలనిణాయము.

౨౦౫ నిగమనలక్షణము.

౨౦౬ యాత్రాశుభశకునములు

౨౦౯ యుక్తోష్టత్రయుగుహములు.

౨౧౦ గౌళీభాక్తనఫలములు.

శ్లోకసంఖ్య

విషయములు.

శ్లోకసంఖ్య

విషయములు

- ౨౧౧ కాకరుతఫలము.
- ౨౨౩ ప్రతిప్రయోగములు.
- ౨౨౪ క్రయావిషయమే నిష్ప్రాప్తి కును
యతిష ములు
- *పక్ష బలము.*
- ౨౩౨ ఇదివైఖలువాస్తుప్రకారము.
- ౨౩౩ రోజ్యభృత్యావ్యయము.
- ౨౩౪ గ్రామావ్యయములు.
- ౨౩౫ క్షేత్రావ్యయము.
- ౨౩౬ నామనక్షత్రాదులయందు చేయవలసిన
కార్యములు.
- ౨౩౭ ఇదిగతి కూపఖనిసములకు దిగ్విజయము
- ౨౩౮ గృహకర్మాకాచక్రములు.
- ౨౩౯ క్షేత్రమునకునవర్గగణిత చక్రము.
- ౨౪౦ నక్షత్రతిర్యగభృత్సంఖ్యలు.
- ౨౪౧ వాస్తుపురుషస్థితిక్రమము.
- ౨౪౨ ఇకునలక్షణము.
- ౨౪౩ గృహదర్శనము.
- ౨౪౪ భవజాత్యయములు.
- ౨౪౫ గృహముగట్టుటకునుఖ్య కాలము.
- ౨౪౬ స్థూభప్రత్యేకాలగ్నరాజ యోగములు.
- ౨౪౭ గృహప్రవేశవిషయములు.
- ౨౪౮ గృహములకుద్వారనిర్ణయము.
- ౨౪౯ గృహదృష్టినిర్ణయము.
- ౨౫౦ వృషభచక్రలక్షణము.
- ౨౫౧ కలశచక్రము.

- ..*సప్తమబిందువు.*...
- ౨౫౨ సకలదేవతా ప్రతిష్ఠాకాలము.
- ౨౫౩ పశుబంధనకాలము.
- ౨౫౪ ఈశ్వరముమొదలుక్షేత్రక విషయము.
- ౨౫౫ మాసికాదుకునిశేష కాలము.
- ౨౫౬ మహాలయనిర్ణయము.
- ౨౫౭ పుణ్యవతిశ్రాద్ధస్వరూపము.
- ౩౦౧ గయాశ్రాద్ధఫలము.
- ౩౦౨ నిత్యశ్రాద్ధ సాంవత్సరిక నిర్ణయము.
- ౩౦౩ నవశ్రాద్ధస్యఖం అస్తిసంచయనకాలము.
- ౩౦౪ వపనవిధి.
- ౩౦౫ తిలోదకవాసానానిర్ణయము.
- ౩౦౬ సాపిండశ్రేణిపక్షములకుకాలనిర్ణయము.
- ౩౦౭ ఊనత్రయనిర్ణయము.
- ౩౦౮ సుక్రాంతిపుణ్యకాల నిర్ణయము.
- ౩౦౯ అభ్యంగనవిధి.
- ౩౧౦ యమకంటకగుళికార్థ ప్రహరః
- ౩౧౧ అవమాత్రిపుష్పృగాదిః
- ౩౧౨ పాదచ్ఛాయగత ఘటికానిర్ణయః.
- ౩౧౩ విష్టిదీపములు.
- ౩౧౪ హలచక్రము.
- ౩౧౫ వీజఫణిచక్రము.
- ౩౧౬ వీజావాపనమంత్రవిధి.
- ౩౧౭ జానాపతిధివార నక్షత్రములు.
- ౩౧౮ వీజావాపనగ్నఫలనిర్ణయః.

విషయసూచికసమాప్తము.

